

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

SİVAS' TA YAYINLANAN ÜLKE GAZETESİNİN YAYIN
FAALİYETLERİ, HABERCİLİK ANLAYIŞI VE POLİTİKALARI
(1945-1950)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖMER FARUK YAZICI

AMASYA

Temmuz-2021

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

SİVAS' TA YAYINLANAN ÜLKE GAZETESİNİN YAYIN
FAALİYETLERİ, HABERCİLİK ANLAYIŞI VE POLİTİKALARI
(1945-1950)

Hazırlayan
Ömer Faruk YAZICI

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Turgut İLERİ

AMASYA-2021

TEZ ONAY SAYFASI

Ömer Faruk YAZICI tarafından hazırlanan Sivas'ta Yayınlanan Ülke Gazetesi'nin Yayın Faaliyetleri, Habercilik Anlayışı ve Politikaları (1945-1950) başlıklı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile 05.07.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Turgut İLERİ

Üye : Prof. Dr. Mehmet EVSİLE

Üye : Doç. Dr. Yavuz HAYKIR

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. __/__/2021

Doç. Dr. Nevzat AYDIN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Tezimin içerdığı yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 05/07/2021

Ömer Faruk YAZICI

ÖZET

SİVAS' TA YAYINLANAN ÜLKE GAZETESİ'NİN YAYIN FAALİYETLERİ, HABERCİLİK ANLAYIŞI VE POLİTİKALARI (1945-1950)

Ömer Faruk YAZICI

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz / 2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Turgut İLERİ

Tez konumuzu kapsayan 1945-1950 yılları arasındaki dönemde, ulaşım şartlarındaki imkânsızlıklar dolayısıyla ulusal basına ait yayınların taşraya dağıtılmasında birtakım zorluklarla karşılaşıldığı bilinmektedir. Bu durum ise yerel basına ait yayınların, bölgelerindeki en önemli haber kaynağı olmalarının ve yerel basının güçlenmesinin önünü açmıştır. İktidar ve muhalefet bu gücü bölgesel kamuoyu oluşturma, bölge halkını yönlendirme noktasında kullanılacak en iyi araç olarak görmüş ve yerel basın sektörü siyasi partilerin etkin oldukları bir alan haline gelmiştir. Bunun sonucunda siyasetteki yapılanma basın dünyasına da yansımış, her bir siyasi partinin ideolojisine göre yayın yapan siyasi gazeteler çıkmaya başlamıştır. Başka bir deyişle toplum içerisindeki siyasi kutuplaşma basın hayatına da yansımış, gazeteler siyasi polemiklerin yaşandığı platform durumuna gelmiştir.

Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden ve Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli vilayetlerinden biri olan Sivas, Millî Mücadele döneminde de önemli görevler üstlenmiş, Milli Kongrenin yapıldığı ve Cumhuriyetin temellerinin atıldığı kent olmuştur. Sivas'ın tarihi kadar, basın tarihi de çok eskilere dayanmakta olup Sivas'ta yayınlanmış gazete ve dergiler, Türk Kültür ve Basın Tarihine önemli katkılar sağlamıştır. Buna rağmen Sivas basın tarihi ve Sivas'ta yayınlanan gazeteler yeterince araştırılmamış, Türk Kültür ve Basın Tarihindeki önemi ortaya konulamamıştır.

Millî Mücadele döneminin iki önemli gazetesi olan Hakimiyet-i Milliye ile İrade-i Milliye gazetelerinin aralarındaki bağın bir benzeri de Ulus gazetesi ile Sivas'ta yayınlanan Ülke gazetesi arasında görülmüştür. Ankara'da yayınlanan Hakimiyet-i Milliye gazetesi, Millî Mücadele döneminde Sivas'ta yayınlanan İrade-i Milliye gazetesine haber desteği

sağlamış, Kuva-yı Millîye ruhu İrade-i Milliye gazetesi vasıtasıyla Anadolu'ya anlatılmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin resmi yayın organı ve Hakimiyet-i Milliye gazetesinin devamı olan Ulus gazetesi de yine Sivas'ta yayın hayatına başlayan Ülke gazetesine her türlü haber ve yayın desteğinde bulunmuş, Ülke gazetesi üzerinden, CHP'nin siyasi ideolojisi Anadolu'ya ulaştırılmaya çalışılmıştır.

Sivas'ın kültür tarihinde ve Türk Basın Tarihinde önemli bir yere sahip olan Ülke gazetesi, iktidar partisinin gönderdiği cihazlarla kurulan matbaada 1 Kasım 1945 tarihinde Sivas'ta yayın hayatına başlamıştır. Çalışmamızda, tez konumuzla ilgili olarak gazetenin yayına girdiği 1 Kasım 1945 ile 31 Aralık 1950 tarihleri arasında yayınlanmış, arşivlerde mevcut olan 1613 sayısı incelenmiştir. Gazetenin 1 Kasım 1945 ile 31 Aralık 1946 tarihleri arasındaki baskılarına Milli Kütüphaneden; 1 Ocak 1947 ile 31 Aralık 1950 tarihleri arasındaki baskılarına ise Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kütüphanesinden ulaşılmıştır. Dört sayfa halinde yayınlanan Ülke gazetesi, ilk sayfasında gündemi oluşturan önemli siyasi ve dış politika haberlerini duyurmuş olup manşetten verdiği önemli haberlere ikinci sayfasında da yer vermiştir. İkinci ve üçüncü sayfalarında eğitim, sağlık, spor, ekonomi ve güncel olaylara ait kısa kısa haberler yayınlamış, dördüncü sayfasını ise resmi ilanlar ile reklam ilanlarına ayırmıştır.

Gazetede yayınlanan haberler Ankara'daki Ulus gazetesinden sağlanmış olup, yazar kadrosu ise aynı zamanda CHP milletvekilleri de olan; Prof. Dr. Nihat Erim, Necmettin Sadak, Reşat Şemsettin Sirer, Refik Ahmet Sevensil, Falih Rıfkı Atay ve Peyami Safa gibi güçlü kalemlerden oluşmuştur. Ülke gazetesi özellikle seçim dönemlerinde yayınladığı haber ve köşe yazılarında CHP'nin yayın organı olduğunu daha çok hissettirmiştir. Dış politika haberlerinde ise ülkenin bölünmez bütünlüğü ve bağımsızlığından hiçbir şekilde taviz verilmeyeceğini vurgulamış, halkı birbirine kenetleyerek milli ruhu uyandıracak yayınlar yapmaya dikkat etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sivas Basın Tarihi, Ülke Gazetesi, Sovyet Notaları (1945-1946), Marshall Yardımları, Truman Doktrini, Tan Gazetesi Olayları

ABSTRACT

BROADCASTING ACTIVITIES, NEWS APPROACH AND POLICIES OF ÜLKE NEWSPAPER PUBLISHED ON SİVAS (1945-1950)

Ömer Faruk YAZICI

Amasya University, Institute of Social Sciences

Department of History, M.A., July / 2021

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Turgut İLERİ

It is known that in the period between 1945-1950, which covers our thesis subject, some difficulties were encountered in the distribution of publications belonging to the national press to the provinces due to the impossibilities of transportation conditions. This situation paved the way for local press publications to become the most important news source in their region and to strengthen the local press. The government and the opposition saw this power as the best tool to be used in creating regional public opinion and directing the people of the region, and the local press sector has become an area where political parties are active. As a result, the structuring in politics was reflected in the world of the press, and political newspapers broadcasting according to the ideology of each political party began to appear. In other words, the political polarization in society has been reflected in the life of the press, and newspapers have become a platform for political polemics.

Sivas, one of the oldest settlements of Anatolia and one of the important provinces of the Ottoman Empire, also played an important role in the period of the National Struggle, became the city where the National Congress was held and the foundation of the Republic was laid. The history of the press is as old as the history of Sivas, and the newspapers and magazines published in Sivas have made significant contributions to the Turkish Culture and Press History. Despite this, the history of Sivas press and the newspapers published in Sivas were not sufficiently investigated, and their importance in Turkish Culture and Press History could not be revealed.

A similar connection between Hakimiyet-i Milliye and İrade-i Milliye, two important newspapers of the period of National Struggle, was seen between Ulus newspaper and Ülke

newspaper published in Sivas. The Hakimiyet-i Milliye newspaper published in Ankara provided news support to the İrade-i Milliye newspaper published in Sivas during the National Struggle period, and the spirit of Kuva-yı Millîye was tried to be explained to Anatolia through İrade-i Milliye newspaper. Ulus newspaper, which is the official media organ of the Republican People's Party (CHP) and the continuation of the newspaper Hakimiyet-i Milliye, also provided all kinds of news and publication support to the newspaper, which started its publishing life in Sivas. either has been tried to be delivered.

Having an important place in the cultural history of Sivas and in the history of Turkish Press, the newspaper Ülke was published in Sivas on 1 November 1945 in the printing house established with the devices sent by the ruling party. In our study, the thesis was published between November 1, 1945 and December 31, 1950, when the newspaper was published, and the number 1613 available in the archives was examined. From the National Library to the editions of the newspaper between 1 November 1945 and 31 December 1946; The editions between January 1, 1947 and December 31, 1950 were accessed from Sivas Cumhuriyet University Library. Published in four pages, Ülke newspaper announced important political and foreign policy news on its first page and included important news from its headline on its second page. On the second and third pages, he published short news on education, health, sports, economy and current events, and the fourth page was reserved for official postings and advertisements.

The news published in the newspaper were provided by Ulus newspaper in Ankara, and the writer staff were also CHP deputies; Prof. Dr. Nihat Erim, Necmettin Sadak, Reşat Şemsettin Sirer, Refik Ahmet Sevengil, Falih Rıfkı Atay and Peyami Safa. In the news and columns published especially during the election periods, Ülke newspaper made us feel more like the CHP's media organ. In his foreign policy news, he emphasized that the indivisible integrity and independence of the country would not be compromised in any way, and he paid attention to publishing publications that would awaken the national spirit by engaging the people.

Keywords: History of Sivas Press, Ülke Newspaper, Soviet Notes (1945-1946), Marshall Aids, Truman Doctrine, Tan Newspaper Events

ÖN SÖZ

Çalışmamızda; 1945-1950 yılları arası, Türk dış politikası, Türk siyasi hayatı ile eğitim, spor, ekonomi ve sağlık alanlarındaki bazı önemli başlıklar, Sivas'ta yayınlanan Ülke gazetesinin haberleri ışığında incelenmiştir. Çalışma üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde, Türk-Sovyet ilişkileri, Türk-Amerikan ilişkileri ve Kore Savaşı'na asker gönderme konuları ele alınmıştır. İkinci bölümde, Türk siyasi hayatının önemli dönüm noktalarından olan çok partili siyasal hayata geçiş ve yeni partilerin kurulması, yeni seçim kanunu, yerel ve ara seçimlerin sonuçları ile hükümetler hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde, eğitim, spor, ekonomi ve sağlık haberleri değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise gazetenin izlediği yayın politikası ve halkı aydınlatmadaki rolü ortaya konmuştur.

Tarih araştırmalarında yazılı materyal olmaları sebebiyle çoğunlukla birinci dereceden kaynak olarak ilgili dönemin gazete ve dergilerine başvurulmaktadır. Bu nedenle basın ve yayın organları, incelenecek dönemi aydınlatmada, olaylar hakkında bilgi edinmede önemli materyaller olarak görülmektedir. Sivas'ta yayınlanan Ülke gazetesindeki haberlerin de birçok bilimsel çalışma için önemli kaynak teşkil edeceğini düşünmekteyim. Yaptığım bu çalışma ile hem Sivas'ın Kültür ve Basın Tarihine hem de kamuoyunun aydınlanması ve bilgilenmesine katkı sağlamış olmayı temenni ederim.

Tez konusunun belirlenmesinde ve hazırlanmasında bana destek olan kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Turgut İleri'ye teşekkür ederim.

Ömer Faruk YAZICI

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1. DIŞ POLİTİKA HABERLERİNİN ÜLKE GAZETESİNE YANSIMALARI.....	5
1.1. Türk-Sovyet İlişkileri.....	5
1.1.1. II. Dünya Savaşı Döneminde Türk Sovyet İlişkileri	5
1.1.2. Gürcü Tarihçilerin Türkiye’den Toprak Talepleri	12
1.1.3. Sovyet Rusya’nın Yayılmacı Tutumu ve Boğazlarla İlgili Talepleri	15
1.1.4. Komünizme ve Sovyet Rusya’ya Karşı Tepki: Tan Gazetesi Olayları	21
1.2. Türk-Amerikan İlişkileri ve Amerikan Yardımları	28
1.2.1. Truman Doktrini	28
1.2.2. Marshall Yardımları.....	42
1.2.2.1. Marshall Yardımlarının Gerekçeleri	42
1.2.2.2. Marshall Planının Türkiye’de Uygulanması	48
1.3. Kore Savaşı.....	52
1.3.1. Savaşın Başlaması ve Türkiye’nin Kore’ye Asker Gönderme Kararı.....	52
1.3.2. Kore’ye Asker Gönderme Kararına Tepkiler.....	55
1.3.3. Türk Birliğinin Kore’ye Sevkiyatı ve Kore’deki Başarısı	57

II. BÖLÜM

2. İÇ POLİTİKA VE SİYASİ HABERLERİN ÜLKE GAZETESİNE YANSIMALARI..	60
---	----

2.1. Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş ve Yeni Partilerin Kurulması.....	60
2.1.1. Demokrat Parti	60
2.1.2. Millet Partisi.....	66
2.2. Seçimler	70
2.2.1. 1946 Yılı Belediye Seçimleri	70
2.2.2. 1946 Yılı Genel Seçimleri.....	75
2.2.3. 1947 Yılı Köy ve Mahalle Muhtar Seçimleri.....	81
2.2.4. 1947 Yılı Ara Seçimler	84
2.2.5. 1950 Yılı Genel Seçimleri.....	86
2.2.5.1. Yeni Seçim Kanununun Yürürlüğe Girmesi	86
2.2.5.2. Seçim Kararının Alınması ve Aday Belirleme Süreci	89
2.2.5.3. Seçim Faaliyetleri ve Seçimin Sonucu.....	92
2.3. 12 Temmuz Beyannamesi ve Recep Peker Hükümetinin İstifası	96
2.3.1. İsmet İnönü'nün 12 Temmuz Beyannamesi	96
2.3.2. Recep Peker Hükümeti'nin İstifası ve Hasan Saka Hükümetinin Kurulması. 101	

III. BÖLÜM

3. SAĞLIK, EĞİTİM, EKONOMİ VE SPOR HABERLERİNİN ÜLKE GAZETESİNE YANSIMALARI.....	105
3.1. Sağlık Haberleri.....	105
3.1.1. Birinci On Yıllık Sağlık Planı	105
3.1.2. Salgın Hastalıklarla Mücadele	108
3.1.2.1. Verem Hastalığı ile Mücadele	108
3.1.2.2. Sıtma Hastalığı ile Mücadele.....	112
3.1.2.3. Diğer Bulaşıcı Hastalıklar ile Mücadele	114
3.2. Eğitim Haberleri	116
3.2.1. Üniversitelere Özerklik Tanınması.....	116
3.2.2. III. Milli Eğitim Şûrası.....	119
3.2.3. IV. Milli Eğitim Şûrası	124
3.2.4. Halkevleri ve Köy Enstitüleri.....	126

3.2.5. Sivas'ta Milli Eğitim Çalışmaları	130
3.3. Ekonomi Haberleri.....	131
3.3.1. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu	131
3.3.2. Ziraî Donatım Kurumu	135
3.4. Spor Haberleri	136
3.4.1. 1948 Londra Olimpiyatları.....	136
3.4.2. 1949 Avrupa Turnesi	141
3.4.3. 1949 Akdeniz Dostluk Kupası	141
3.4.4. 1949 Avrupa Güreş Şampiyonası.....	143
SONUÇ	146
KAYNAKÇA	149
EKLER	175
EK 1. Özgeçmiş Sayfası.....	186

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BCA	: Başkanlık Cumhuriyet Arşivi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DDT	: Diklorofeniltrikloroetan
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DP	: Demokrat Parti
Ed.	: Editör
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
vs.	: Vesaire

GİRİŞ

Basın kavramı dilimize ilk olarak “Matbûât” kelimesi ile girmiştir. İslam Ansiklopedisi’nde Arapça Matbû kelimesinin çoğulu olan Matbûât, genellikle süreli yayınlar, gazete ve dergileri tanımlamak için kullanılmıştır (Ayyıldız, 2003: 119). Günümüzdeki tanımı ile basın; siyaset, ekonomi, eğitim, sağlık, kültür-sanat, spor ve daha başka konularda haber yapmak için, tarafsız, günlük ya da belirli süreler içerisinde yayımlanan görsel ve işitsel yayınları ifade etmektedir. Sadece gazete ve dergileri kapsamakta olan basın terimi, geniş anlamda, belirli zamanlarda basılıp, her türlü haber ve fikirleri topluma ulaştıran tüm yayın ürünleri olarak da tanımlanabilir (Erarslan, 2016: 134).

Sivas’taki gazetecilik faaliyetleri Türk basın tarihinde önemli bir yere sahip olmuş, Osmanlı İmparatorluğu’ndan itibaren son dönemlerde yaşanan tüm olaylar ve gelişmeler Sivas basını tarafından yakından takip edilmiştir (Nair, 2017: 83). En önemlisi Millî Mücadele’nin ilk yayın organı olma özelliğini taşıyan İrade-i Milliye gazetesi Sivas’ta yayın hayatına başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün isteği ile İrade-i Milliye gazetesinin isminin altında da “Ulusun istek ve amaçlarının savunucusudur” ifadesine yer verilmiştir (Nair, 2017: 84). Sivas’ta yayınlanan gazetelerden bir diğeri ise Anadolu’da yayınlanan en eski özel gazetelerden birisi olan Kızılırmak gazetesidir. Kızılırmak gazetesi isminin hemen altında “Cumhuriyetçi, Mefkureci, Milliyetçi” ifadelerine yer vermiş, Atatürk İlke ve İnkılaplarını önemseyen ve destekleyen bir gazete olarak faaliyet göstermiştir (Nair, 1999: 72). Öyle ki, Harf İnkılâbı’na destek vermek için inkılâptan aylar önce 17 Mayıs 1928 tarihli baskısındaki bir yazısını Latin harflerle yayınlamıştır (Nair, 1999: 70). Genellikle bölgesel haberlere yer vermesine rağmen, Ankara merkezli hükümetle ilgili olaylara ve Mustafa Kemal Atatürk’e yönelik haberlere ayrıca önem vermiş (Nair, 1999: 72), Harf İnkılâbı sonrası Atatürk’ün yurt gezilerini sürekli haber yapmış, Atatürk’ün Sivas’a gelişini büyük bir coşku ve heyecanla tüm ayrıntılarıyla sayfalarına taşımıştır (Nair, 1999: 73).

Kızılırmak gazetesini, Sivas’ta uzun yıllar gazetecilik yapmış, Vilayet Matbaası’ndan sonra Sivas’ın ilk özel matbaasını kuran Kitapçı ailesi çıkarmıştır. CHP milletvekilliği de yapan Kâmil Kitapçı’nın kurduğu Kızılırmak gazetesi, siyasi bir gazete olarak yayın yapmış ve iktidarda bulunan CHP’yi destekleyen bir yayın politikası izlemiştir (Nair, 1999: 73). Atatürk’ün ölümünden sonra da CHP’yi Atatürk’ün mirası olarak görmüş ve desteklemeye devam etmiştir (Nair, 1999: 162).

1945 yılına gelindiğinde, Sivas'ta CHP'nin resmi yayın organı olarak "Halk Gazetecilik Türk Anonim Şirketi" tarafından günlük siyasi gazete olan "Ülke" gazetesi yayın hayatına başlamıştır. Gazete 68 x 100/2 ebatlarında dört sayfa beş sütun halinde yayınlanmış olup bazen özel sayılarda sayfa sayısı altıya çıkarılmıştır. (Nair, 1999: 113). İlk yayınlandığında satış fiyatı 5 kuruş olarak belirlenmiş daha sonra, 1 Aralık 1946 tarihi ile 31 Aralık 1947 tarihleri arasında 10 kuruşa çıkarılmıştır. 1 Ocak 1948 tarihinden itibaren satış fiyatı tekrar 5 kuruş olarak belirlenmiş ve 31 Aralık 1950 tarihine kadar aynı fiyattan satılmıştır. Gazete, Kitapçı ailesine devredilene kadar iktidar partisinin gönderdiği cihazlarla kurulan matbaada CHP'nin hazırladığı altyapı ve destek ile yayınlanmıştır. Söz konusu aileye devredildikten sonra da parti ile ilişkiler devam etmiş, destek sağlanmıştır. Bu desteğin dışında gazete ilanlarından elde edilen gelirler de kaynak olarak kullanılmıştır. 1950 yılında yapılan seçimlerde Demokrat Parti (DP)'nin iktidara gelmesiyle, Ülke gazetesi doğal olarak muhalefet gazetesi olmuştur. Dolayısı ile yeni iktidarı eleştiren, politika ve uygulamalarını şikâyet eden bir yayın politikası izlemiştir. 1959 yılına kadar yayınlanan gazete, aynı yıl ilanlardan elde edilen gelirin azalması ve malî sıkıntı içine girmesi sebebiyle kapandığını açıklamıştır (Nair, 1999: 115).

Gazetenin yayınlanmasında; Sivas'ta gazeteciliğin öncüsü olan, gazetecilik alanında önemli görevler üstlenmiş ayrıca CHP ile sıkı bağları bulunan Kitapçı ailesinin büyük etkisi olmuştur. Diğer taraftan, iktidarın Sivas'ı "Anadolu'ya açılan kapı" olarak görmesi, Sivas'ın Millî Mücadele döneminde önemli görevler üstlenmesi ve Cumhuriyetin temellerinin bu şehirde atılmasının da önemli bir etkisi olmuştur (Nair, 1999: 166). Ülke gazetesinin 1 Kasım 1945'ten 21 Kasım 1946 tarihine kadar geçen sürede 375 baskısı CHP tarafından yayınlanmıştır. 376. sayısı ile gazete Kitapçı ailesine devredilmiştir (Nair, 2017: 86). Ülke gazetesini CHP'den devir alan Kemal Kitapçı, babası Kâmil Kitapçı'nın kurduğu Kızılırmak gazetesi ile aynı çizgide yayın politikasına devam etmiştir. Gazetesinin devir alınmasından sonra künyesine "Çıkaran: Kızılırmak Yurdu, Kuruluş Tarihi: 1909" ibaresi eklenmiştir (Nair, 2017: 86).

Ülke gazetesi, İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya siyasetinin bunalımlı günlerinde Türkiye'nin Sovyet Rusya ile tehlikeli ilişkiler yaşadığı, yurt içinde ise tek partili sisteme muhalefet seslerinin yükseldiği ve çok partili siyasal sisteme geçiş denemesinin yapıldığı bir süreçte yayın hayatına başlamıştır. Gündemin bu kadar yoğun olduğu dönemde Sivas'ta

yayınlanan Ülke gazetesi iç ve dış politikaya yönelik yayınlamak haber sıkıntısı çekmemiş, içeride istikrarı ve huzuru; dışarıda ise milli egemenliği ve milli birliği sağlamaya, okuyucularına bu duyguları aşlamaya yönelik habercilik anlayışı ile yayın faaliyetlerini sürdürmüştür. Haber kaynağı ve desteği Ankara’da yayınlanan Ulus gazetesi olmuştur. Ulus gazetesi ile Ülke gazetesi siyasi düşünce olarak birbiriyle temelden bağlı iki gazete olduğu için, Ulus gazetesinin dolayısıyla iktidar partisinin fikirlerini Orta Anadolu ve doğu bölgelerine sorunsuz bir şekilde ulaştırmak için Ülke gazetesi aracılık yapmıştır (Nair, 1999: 171). Gazetenin haber kaynağı Ulus gazetesi olduğu için, Sivas kamuoyunun nabzını ölçmeye yönelik yerel haberlerden çok, Türk halkının nabzını ölçmeye yönelik ulusal haberler yayınlanmıştır.

Gazetelerin habercilik anlayışını ve politikasını ilk sayfalarında yayınladıkları haberler yansıtır. Çünkü gazeteler, gündemi oluşturan haberleri ya da gündem oluşturmasını istedikleri olayları ve konuları genellikle ilk sayfalarından okuyucularına duyurur, gündemle ilgili görüş ve yorumlarına ilk sayfalarında yer verirler. Haberin başlığı, sayfada işgal ettiği yer, gazetenin habere verdiği önem derecesine göre değişir. Gazeteler, izledikleri yayın politikası doğrultusunda önem verdikleri haberleri, gazete isminin altında, ilk sayfanın üst kısmında yer alan manşetten haber yaparlar ve manşet haberinin sütun genişliği de yine habere verilen önem derecesine göre belirlenir (Kahraman, 2020: 1387). Gazetelerin bu genel ilke ve özellikleri Ülke gazetesinde de görülmüştür. Çalışma konumuz olan Ülke gazetesi de izlediği politika gereği ilk sayfalarını ve manşet haberlerini tamamen iç ve dış politikaya ayırmış, siyasi haberler ile dış politika haberleri gazetenin ilk sayfalarında geniş yer bulmuştur. İkinci ve üçüncü sayfalarında kısa kısa sağlık, eğitim, ekonomi, spor ve güncel olaylara dair haberler yayınlanmış, dördüncü sayfasında ise tamamen resmi ilanlar ve reklam ilanları yer almıştır. Yerel gazete olmasına rağmen yayınladığı siyasi ve dış politika haberleri ile ulusal bir gazete özelliği taşımış, ayrıca Türkiye’nin farklı bölgelerinden güncel haberlere de yer vermiştir. Gazete “taşrada yayınlanan merkez gazetesi” özelliğini taşımıştır.

Çalışmamızda; Sivas’ta yayınlanan Ülke gazetesinin kamuoyunu aydınlatma ve bilgilendirme görevini yerine getirmesi bağlamında izlediği yayın politikası ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda gazetenin ilk sayısı olan 1 Kasım 1945 tarihli sayısından 31 Aralık 1950 tarihli sayısına kadar olan baskıları gözden geçirilmiştir. Yayın

hayatına başladığı 1 Kasım 1945 ile 31 Aralık 1946 tarihleri arasındaki sayılarına Milli Kütüphaneden, 1 Ocak 1947 ile 31 Aralık 1950 tarihleri arasındaki sayılarına ise Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kütüphanesinden ulaşılarak, bu süre içerisinde yayınlanan ve arşivlerde yer alan toplam 1613 sayısı incelenmiştir. Gazetemiz, ağırlıklı olarak dış politika ve siyasi haberlere yer verdiği için, çalışmamızın birinci bölümünde dış politika haberlerinin, İkinci bölümünde iç politika ve siyasi haberlerin, üçüncü bölümünde ise sağlık, eğitim, ekonomi ve spor haberlerinin analizi yapılmıştır.

I.BÖLÜM

1. DIŞ POLİTİKA HABERLERİNİN ÜLKE GAZETESİNE YANSIMALARI

1.1. Türk-Sovyet İlişkileri

Türk-Sovyet ilişkilerinin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Çalışma konumuz ise Cumhuriyet Dönemi'nde yayınlanan Ülke gazetesinin, yayın hayatına başladığı 1 Kasım 1945 tarihinden sonraki dönemi kapsadığından iki devlet arasındaki ilişkilerin gazeteye yansıyan kısımları çalışma konumuzun tarih aralığı dikkate alınarak ele alınmıştır. Bununla birlikte Türk-Sovyet ilişkilerinin son dönem gelişmeleri yakın tarihimiz açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmamızın bu kısmında önce ciddi ve önemli gelişmelerin yaşandığı İkinci Dünya Savaşı yıllarından itibaren Türk-Sovyet ilişkileri hakkında; sonrasında iki ülke arasındaki ilişkilerin gazeteye yansıyan kısımları hakkında bilgi verilecektir. Bu kapsamda İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türk-Sovyet ilişkileri hakkında aşağıda kısa bilgilendirme yapılmıştır.

1.1.1. II. Dünya Savaşı Döneminde Türk-Sovyet İlişkileri

Birinci Dünya Savaşı sonrası oluşan, Almanya ile İtalya'nın yayılmacı politika izlediği, yeni dünya düzeni Türkiye'yi güvenliği için konjonktürel ittifak arayışına girmek zorunda bırakmıştır. Sonuçta Türkiye, İngiltere ve Fransa ile bir deklarasyon yayınlayarak barış bloğundaki yerini almıştır (Özçelik, 2010: 256). Bu arada Sovyetler Birliği de İngiltere ve Fransa ile görüşmelerini sürdürürken arka planda ise Almanya ile görüşmeler yapmıştır. Sovyetlerin Almanya ile görüşmesindeki amacı savaşın ilk yıllarında Barış Bloğu'nda yer alarak Almanya'nın düşmanlığı kazanmak istememesi olmuştur. Bu şekilde, savaşın ilk yıllarında Alman saldırısını batıya yönlendirerek bu arada hazırlıklarını tamamlamış olacak, diğer taraftan da Polonya, Baltık Devletleri ve Romanya'dan toprak kazanma fırsatını yakalamış olacaktır (Atabey, 2014: 6).

Hiç beklenmedik bir anda, 23 Ağustos 1939'da Sovyet-Alman Saldırmazlık Antlaşması'nın imzalanması Türkiye'de olduğu kadar dünyada da şok etkisi yaratmış, bu antlaşma Türk-Sovyet iş birliğini de zor duruma sokmuştur. Bu tarihe kadar Türkiye, İngiltere ve Fransa ile sürdürdüğü görüşmelerini Sovyet Rusya ile olan ilişkilerini zedelemekten devam ettirmeye dikkat etmiş, Sovyet Rusya'nın da Almanya'ya karşı barış bloğunda yer alacağı ümidini hep korumuştur. 15 Eylül 1939'da Sovyet Hükümeti'nin daveti üzerine Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ve beraberindeki heyet hazırlanan antlaşma tasarısı ile 25 Eylül 1939'da Moskova'ya gitmiştir (Oran, 2002: 418). Fakat Moskova'daki görüşmelerde Sovyet Rusya, ittifak yapılabilecek şartlardan çok uzak isteklerde bulunmuştur. Rusya, savaş durumu ortaya çıktığında Türkiye'nin İngiltere ve Fransa'ya mümkün olduğunca az yardımda bulunması, Boğazların emniyetinin birlikte sağlanması, Almanya'nın Türkiye ile savaşa girmesi durumunda Sovyetlerin Türkiye'ye yardımda bulunmayacağı gibi konuları gündeme getirmiştir. Ayrıca, Türk-İngiliz-Fransız antlaşmasında bazı değişikliklere gidilmesi yönündeki istekleri ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nde kendi lehlerinde bir takım yeni düzenlemeye gidilmesi talepleri de gündeme gelince görüşmeler tıkanmıştır (Yakut, 2013: 171). Boğazlarla ilgili isteklerde dikkat çeken nokta, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin devre dışı bırakılarak farklı bir boğazlar rejiminin ortaya konması olmuştur. Türkiye'ye sunulan tasarıda boğazların güvenliğini ve savunmasını Türkiye ile Sovyet Rusya'nın birlikte yürütmesi, Karadeniz'de sınırı olmayan ülkelerin savaş gemilerinin boğazdan geçmelerine izin verilmemesi gibi maddeler yer almıştır (Erden, 2014: 259).

Sovyet Rusya'nın talepleri Türkiye'nin güvenliği ve bağımsızlığı açısından kabul edilebilir talepler olmamıştır. Özellikle boğazlarla ilgili talepleri Türkiye'nin boğazlar politikasına tamamen ters düşmüştür. Bu yüzden sunulan tasarı Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu tarafından reddedilerek görüşmeler sonlandırılmış ve görüşme heyeti 17 Ekim 1939 tarihinde Türkiye'ye dönmüştür (Umar, 2004: 378). Böylece Türk-Sovyet ilişkilerinde yeni bir döneme girilmiştir. Bu tarihe kadar Türkiye, Sovyet Rusya aleyhinde hiçbir antlaşmaya dâhil olmamış, dış politika alanında Sovyet Rusya ile olan ilişkilerini bozmamaya dikkat etmiştir. Fakat Moskova temaslarında Sovyet Rusya'nın, daha önce üzerinde uzlaşılan konuların dışında farklı bir antlaşma metni sunması ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nde değişikliğe gidilmesinde ısrar etmesi Sovyet Rusya'nın iyi niyetli yaklaşmadığını açıkça ortaya koymuş ve Türkiye'nin tepkisini çekmiştir (Oran, 2002: 422). Tüm bu olumsuzluklara rağmen Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Türk-Sovyet

görüşmelerini değerlendirmesi daha itidalli olmuştur. İki ülke arasındaki dostluğun sağlam temellere dayandığı, içinde bulunulan dönemin şartları gereği anlaşma sağlanamamış olsa da bu durumun iki ülke arasındaki dostluğa zarar vermemesi gerektiğinden bahseden İnönü, geçmişte olduğu gibi gelecekte de Sovyetlerle dost ilişkisinin devam edeceğini söylemiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, VI/6, 1939, s.3).

22 Haziran 1941 tarihinde Almanya'nın Sovyet Rusya'ya savaş açması ile Sovyet Rusya'nın boğazlar üzerindeki düşünceleri ve Türkiye ile olan ilişkileri farklı bir yön almaya başlamıştır. Ayrıca, Sovyet Rusya'nın müttefikler safına geçmiş olması Türkiye-Rusya ilişkilerine yeni bir boyut kazandırmış Türkiye 'ye de rahatlık sağlamıştır. Bu arada Türkiye bu durum karşısında bakanlar kurulu kararı ile Almanya-Sovyetler Birliği savaşında tarafsız kalacağını ilan etmiştir (Umar, 2004: 378; BCA, Fon: 30-18-1-2 Yer: 95-54-1). Diğer taraftan 10 Ağustos 1941 'de İngiltere ve Sovyetler Birliği, Türkiye'ye ortak bir nota vermiş, notada;

Müttehit krallık hükümeti, Montreux mukavelesine sadakatini teyit eder ve boğazlar hakkında hiçbir tecavüzi niyet ve ne de mutalebatı bulunmadığını Türk hükümetine temin eyler. Müttehit krallık hükümeti ve keza Sovyet hükümeti Türkiye Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğüne ihtimamla riayet etmeğe amadedirler. Krallık hükümeti ve keza Sovyet hükümeti, Türk hükümetinin harbe sürüklenmemek hususundaki arzusunu tamamıyla takdir etmekle beraber Türkiye'ye, bir Avrupalı devlet tarafından taarruza uğradığı takdirde, her türlü muavenet ve müzaherette bulunmağa amade olabileceklerdir (İngiltere ve Sovyetler Birliği Türk Hükümetine müşterek bir nota verdiler, 14 Ağustos 1941: 1)

denilmiştir. Ortak verilen bu notaya Türk basınında büyük yer verilmiş ve Ulus gazetesinden Falih Rıfkı Atay, Vatan gazetesinden Asım Us, Akşam gazetesinden Necmeddin Sadak köşe yazılarında verilen notanın değerlendirmesini yapmışlardır. Bu değerlendirmelerde hemfikir olunan ortak kanı, son zamanlarda dünya basınında yer alan ve İngiltere ile Sovyetler Birliği'nin Türkiye aleyhine bir antlaşma yaptıkları yönündeki haberlerin asılsız olduğuna işaret etmek için notanın verildiği, olmuştur (Atay, 1941: 1; Us, 1941: 1; Sadak, 1941: 1).

Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye yönelik dostane tutumu, 1942 yılında Stalingard Savaşları'nda Almanların uğradığı hezimete kadar sürmüş, Stalingard Savaşları sonrası Rusya boğazlar üzerindeki emellerini tekrar gündeme getirmiştir. II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru, yeni dünya düzeninin kurulması için 4-11 Şubat 1945'te gerçekleştirilen

Yalta Konferansı'nın yedinci oturumunun yapıldığı 10 Şubat 1945'te Stalin, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin güncelliğini kaybettiği ve revize edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür (Dokuyan, 2013: 120). Bu isteğe karşı konferansta, konunun Türkiye'nin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü garanti edilerek, Londra'da toplanması planlanan Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda gündeme alınmasına karar verilmiştir. Bu gelişmelerin ardından Türkiye ile ilişkilerini yeniden düzenlemek kararında olan Sovyetler Birliği, tek başına hareket ederek, 19 Mart 1945'te Türkiye Büyükelçisi Selim Sarper'e 1925 tarihli Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'nı yürürlük bitim tarihi itibarıyla feshedeceğini bildirmiştir. Dostluk Antlaşması'nın feshedileceği haberi Türkiye'deki gazetelerin 22 Mart 1945 tarihli baskılarında yer almıştır. Konu, gazetelerde şöyle dile getirilmiştir:

Bu deklâryasyonda, Sovyet hükümetinin, Sovyetler Birliği'yle Türkiye arasında dostluk münasebetlerini idame etmek gayesiyle 17 Aralık 1925 tarihinde akdedilmiş bulunan Sovyet-Türk muahedesinin kıymetini takdir etmekle beraber, bilhassa İkinci dünya harbi esnasında vukua gelen derin değişiklikler neticesinde, bu muahedenin artık yeni şartlara tevafuk etmediğini ve ciddi tâdiller istediğini müşahede etmeğe lüzum gördüğü belirtilmektedir. Bu hususları göz önünde tutan Sovyet hükümeti, mevzubahis muahedeyi, bütün zeyillerle birlikte feshetmek hususundaki arzusunu, fesih hakkındaki usulü derpiş eden 7 Kasım 1935 tarihli protokol gereğince Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne bildirmiştir (Başarı, 2019: 1420; Türk-Sovyet Dostluk ve Tarafsızlık Muahedesini Uzatılmıyor, 22 Mart 1945: 1).

Rusya'nın verdiği notaya karşılık Türk Hükümeti, Sovyetler Birliği'nin asıl amacını ve bu konuda İngiltere ile Amerika Birleşik Devletleri'nin tepkisini görmek istediği için bir süre sessizliğini korumuştur. Türkiye'deki gazeteler, başta İngiliz haber ajansları olmak üzere yabancı haber ajanslarındaki yansımalara ve yorumlara yer vermiştir. İngiliz haber ajanslarındaki yorumlardan anlaşılacağı üzere Sovyet Rusya, Montrö Boğazlar Sözleşmesini tartışmaya açarak Boğazlarla ilgili yeni düzenlemelere gitmek istemiştir (Başarı, 2019: 1421; Rus Kararının Dünyada Akisleri, 23 Mart 1945: 1-2).

Türk hükümeti, Sovyetler Birliğinin notasına cevabını 4 Nisan 1945'te Dışişleri Bakanı Hasan Saka tarafından Sovyetler Birliği Ankara Büyükelçisi M. Vinogradof'a iletmiştir. Cevap niteliğindeki notada; 1925 Antlaşması'nın öneminden ve bu antlaşmanın Türk-Sovyet dostluğuna büyük hizmet ettiğinden bahsedilerek, Sovyetler Birliği'nin

sonlandırmak istediği antlaşmanın yerine, her iki ülkenin çıkarlarını koruyacak yeni bir antlaşma için Sovyetler Birliği'nin yapacağı her türlü teklifi Türk Hükümeti'nin büyük bir ciddiyetle değerlendireceği bildirilmiştir (Sovyetlere Cevabımız, 7 Nisan 1945: 1).

Sovyetler Birliği, Türk Hükümeti'nin dostça verdiği cevabi notaya bir süre sessiz kalmış ve karşılık vermemiştir. Nihayet 7 Haziran 1945'te Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov, Büyükelçi Selim Sarper'e yeni bir antlaşma yapılabilmesi için Sovyet taleplerini iletmiştir. Sovyetler Birliği'nin boğazlarla ilgili talebi, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yenilenerek Sovyetler Birliği'ne birtakım imtiyazların verilmesi ve boğazların emniyetini sağlamak adına boğazlarda Rus askeri üslerinin kurulması olmuştur. Sovyet Rusya ayrıca, Ermenilere ait olduğunu iddia ettikleri Kars ve Ardahan'ın geri iade edilmesini de istemiştir (Göktepe ve Seydi, 2015: 200).

Sovyetler Birliği bu taleplerini 17 Temmuz-2 Ağustos 1945 tarihleri arasında gerçekleştirilen Postdam Konferansı'nda da gündeme getirmiş sadece Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile ilgili talebinde bir uzlaşmaya varılmıştır. Konferansa katılan üç ülke, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin güncelliğini kaybettiği ve günün şartlarına göre yenilenmesi gerektiği noktasında mutabık kalmışlar, bundan sonraki süreçte ise üç devletin ayrı ayrı Türkiye ile Boğazlar konusunda görüşme yapılması kararını almışlardır (Yakut, 2013: 178).

Bu aşamadan itibaren Türk- Sovyet Rusya ilişkilerinin Ülke gazetesine yansımalarını gazete haberlerinden takip etme imkânına sahip olmaktayız. İlk haberler Rusya'nın Türkiye'yi suçlaması ile ilgili olup, Cumhurbaşkanı'nın Rusya'ya verdiği cevap olmuştur. Savaş yıllarında Rusya'ya gönderilecek yardım gemilerini, Türkiye'nin boğazlardan geçirmediği yolundaki Rusya'nın suçlamasını kabul etmeyen Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bu suçlamaya 1 Kasım 1945'te Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nin açılış konuşmasında şu şekilde cevap vermiştir:

bu tamamıyla boş bir iddiadır. Bütün ikinci cihan harbi boyunca Türkiye'nin bu bahiste bir kusuru yoktur. Eğer müttefikler boğazlar yoluyla birbirlerine yardım edemedilerse bu bizim herhangi bir tesirimizden değil, Mihverin Akdeniz yollarını denizden ve havadan 1945 senesine kadar kapalı tutabilmiş olmasındandır. Bu bahiste şunu arz etmeyi de faydalı görüyorum ki 1944 senesi haziranında bazı Alman gemilerinin Karadeniz'den çıkmalarına İngiltere dikkatimizi çekti; Montrö sözleşmesinin bir bağıtıcısı sıfatıyla itiraf etti. Montrö sözleşmesinin sarıh hükümler üzerinde açılan hukuk tartışması nihayet bir hafta sürdü ve bizim

İngilizlerle ittifakımızı ve Birleşmiş Milletler davasını göz önüne alarak kesin ve radikal kararımızla tartışma bitti. İkinci cihan harbinde Montrö sözleşmesinin herhangi bir şekilde zararlı olduğunu söylemeğe imkân yoktur. Boğazların emniyetli ellerde olduğu ve bütün milletlerin menfaatine serbest geçidin hiçbir engel karşısında bulunmadığı sabit olmuştur (Türkiye savaş yıllarında ödevini yapmıştır; tenkitler yersizdir, 2 Kasım 1945: 1-4; TBMM Tutanak, B.1, 1.11.1945, O.1).

Amerikan Dışişleri Bakanı James F. Byrnes, Postdam Konferansı'nda alınan karar doğrultusunda, 1 Kasım 1945 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nin boğazlarla ilgili görüşünün Türk Hükümeti'ne iletildiğini açıklamıştır (Boğazlar işinde Amerikan görüşü, 2 Kasım 1945: 1). Sunulan teklif ile ilgili gazetecilere açıklama yapan Byrnes; Çanakkale Boğazı ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yeniden gözden geçirilmesi ile ilgili Amerika Birleşik Devletleri'nin teklifinin Türk Hükümetine bildirildiğini ve Amerika'nın imzalanacak yeni bir sözleşme için hazır olduğunu söylemiş, Amerika'nın teklif ettiği düzenlemeleri şu maddelerle izah etmiştir:

- 1-Boğazların her zaman ve bütün milletlerin ticaret gemilerine açık bulundurulması,
- 2- Bütün Karadeniz sahil devletlerinin harp gemilerine Boğazlardan transit olarak geçme hakkı verilmesi,
- 3- Karadeniz'de sahili olmayan devletlerin harp gemilerine geçme hakkı tanınmaması, ancak barış zamanına ait olmak üzere yapılacak anlaşmalara göre ve Karadeniz sahil devletlerinin muvafakatiyle mahdut tonilatodaki harp gemilerinin bundan ayrı tutulması
- 4- Yeni mukavelede Japonya'nın çıkarılması ve Milletler Cemiyeti yerine Birleşmiş Milletler ibaresinin konulması, şeklindedir.

Açıklamasının devamında Byrnes; boğazlara, Süveyş ve Panama Kanalı'na benzer bir işlerlik kazandırmak için boğazların tüm ticaret gemilerine açılmasını teklif ettiklerini, bu teklifin de mevcut sözleşmeye göre çok önemsiz bir değişiklik getireceğini fakat boğazların şu an Karadeniz'e sınırlı olan ülkelerin savaş gemilerine sadece barış zamanı açık olduğu ve bu durumun savaş zamanını da içine alacak şekilde genişletilmesinin çok önemli bir düzenleme gerektirdiğini söylemiştir. İngiltere ve Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye sunacakları teklifin içeriği ile ilgili herhangi bir bilgilerinin olmadığını ilave etmiş ve sözlerini "Birleşik Amerika Hükümeti'nin Montrö antlaşmasını imza eden devletler arasında

bulunmayı çok arzu ettiğini” ifade ederek sona erdirmiştir (Amerikan Teklifleri nelerdir, 9 Kasım 1945: 1-4).

Başbakan Şükrü Saraçoğlu da 5 Aralık 1945’te gazetecilerle yaptığı bir toplantıda Amerika Birleşik Devletleri’nin vermiş olduğu notayı değerlendirmiştir. Üç devletin boğazlar konusundaki görüşlerinin iletilmesinden sonra bu görüşlerin detaylı bir şekilde inceleneceğini, daha sonra da Türk Hükümeti’nin görüşlerini açıklayacağını söylemiştir. “Amerikan görüşünü esas bakımından iyi bulup tatbikata ait şekiller ve kayıtlar zamanında tetkik edilmek üzere bir münakaşa ve müzakere zemini olarak kabule değer olduğu” değerlendirmesini yapmış, boğazlar konusunun görüşüleceği konferansta Amerika’nın da bulunmasının bir gereklilik olduğunu ve Türkiye’nin de bunu istediğini ilave etmiştir. Ayrıca 21 Kasım 1945’te İngiliz Hükümeti’nin de bir nota ile görüşünü iletildiğini söylemiş, notanın içeriği ile ilgili olarak ise, Amerika’nın sunduğu taslağa göre boğazlar konusunun yeniden gözden geçirilmesinin İngiltere tarafından da uygun bulunduğu, ancak İngiltere’nin bu konuyu acil görmediğini Türk ve Sovyet hükümetlerinin teklif edeceği konferansa davet edilmesi durumunda İngiltere’nin de iştirak edeceği bilgisini vermiştir (Başbakanımızın Demeci, 6 Aralık 1945: 1-4).

Sovyetler Birliği’nin 19 Mart 1945’te feshedeceğini bildirdiği 1925 tarihli Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması’nın yürürlük süresi 7 Aralık 1945 tarihinde dolmuştur. Bu süreçte Sovyetler Birliği’nin Türkiye’den bağımsızlığına hanel getirecek ve kabul edilemez toprak talepleri ile boğazlarla ilgili istekleri olmuştur. Sovyetler Birliği’nin isteklerini ve Türkiye’nin bu isteklere tepkisini Ülke gazetesi Yazı İşleri Müdürü ve CHP Tokat Milletvekili Refik Ahmet Sevengil yayınladığı köşe yazısında şu şekilde dile getirmiştir;

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ne hudut tashihinin ne de Boğazlarda bir hak verilmesinin hatta bir konuşma konusu bile olamayacağını kesin olarak söylemiştir. Boğazların durumunu tespit eden Montrö anlaşmasının değiştirilmesi isteniliyorsa bu yalnız Türkiye’nin meselesi değildir. Bu muahedeye imza koymuş olan milletlerin temsilcileri tekrar bir araya gelip işi konuşmalıdırlar. (...) Gerek Türkiye'nin aldığı kesin ve açık durum, gerekse Rus istekleri hakkındaki basın ve radyo yayınlarının dünya genel fikirlerindeki tepkisi umarız ki Sovyetleri düşüncelerinden vazgeçirmiştir. İki iyi komşuya yakışacak makul şartlar içinde yeniden bir dostluk paktı yapmak ancak bu takdirde mümkün olabilir. Yok, Sovyetler zaferle neticelenmesine rağmen kendilerine hayli pahalıya mal olduğuna hiç şüphe

edilmeyen uzun harp yıllarından sonra, hâlâ yeni fütihat emelleri peşinde koşuyorlarsa kendilerini bekleyen şu olacaktır: Şerefle, bağımsızlıkla, tam bir bütün olarak yaşamağa mutlak surette karar vermiş olan bir milletin çelikleşmiş azmi karşısında hülyalarından acı bir şekilde uyanmak! (Sevengil, 1945: s.1).

1.1.2. Gürcü Tarihçilerin Türkiye’den Toprak Talepleri

Ülke gazetesinde bu süreçte yer alan haberlerden birisi de Gürcü tarihçilerin Türkiye’den toprak talepleri ile ilgilidir. 16 Aralık 1945’te Amerika, İngiltere ve Sovyetler Birliği dışişleri bakanlarının görüşeceği Moskova Konferansı öncesinde Sovyetler Birliği, Türkiye’den toprak taleplerini Gürcüleri kullanarak gündeme almaya çalışmıştır. Gürcistan Bilimler Akademisi üyesi olan S. Canaşıya ve N. Berdzenişvili isimli iki profesör, Türkiye’nin Gürcistan’dan işgal ettiğini iddia ettikleri toprakların iadesini talep eden bir makale yazmışlardır (Yakut, 2013: 181). Moskova basınında geniş yer verilen makale ilk olarak 14 Aralık 1945’te Tiflis Communiste dergisinde yayınlanmıştır. Gürcü tarihçilerin kaleme aldığı makalede; Ardahan, Artvin, Oltu, Tortum, İspir, Bayburt, Gümüşhane, Trabzon ve Giresun’un yer aldığı, Batum’un güneyinde Karadeniz sahili boyunca 170 kilometrelik alan geri istenmiştir (Gürcüler bizden Toprak İstiyormuş, 22 Aralık 1945: 1-4). CHP Milletvekili Refik Ahmet Sevengil bu makalede yer alan isteklere tepkisini Ülke gazetesindeki köşesinden kaleme almıştır. Sevengil; Moskova Konferansı’nın düzenlendiği bu günlerde, böyle bir haberin Sovyet basınında yer almasının Moskova Görüşmeleri’ni etkilemek amacı güttüğünü yazmış, “Her ne olursa olsun Türkiye’nin topraklarının mezada çıkarılmadığını”, Ermenistan’a, Gürcistan’a veya başka “küçük, büyük herhangi bir devlete verilecek tek bir karış” toprağımızın olmadığını net bir şekilde ifade etmiştir (Sevengil, 1945: 1).

20 Aralık 1945’te TBMM’de, Dışişleri Bakanlığının bütçe görüşmeleri esnasında, Sovyetler Birliği’nin toprak talebine karşılık, “şark cephemizde gerek askerî harekâtı yapmış bir komutan, gerekse siyasi muahedeleri imzalamış, bir general” olarak Kazım Karabekir, Sovyetler Birliği’nin iddialarına karşı,

Kars yaylasına hâkim olmak demek, Anadolu’yu istila etmek için pusuya yatmak demektir. Kars yaylasına hâkim olmak demek, Dicle ve Fırat’ın boyunca, Akdeniz ve Basra körfezine inen yolların tepesine hâkim olmak

demektir. Kars yaylası oralara incek büyük seli tutan biricik settir. Boğazlar; milletimizin hakikaten boğazıdır. Oraya el saldırtmayız. Fakat şunu da bilmelidir ki; Kars yaylası da millî bel kemiğimizdir. Kırdırırsak yine mahvoluruz. Rus komşularımızı idare eden yüksek kimseler bilirler ki biz istiklal harbine hangi şartlar altında girdik. Tek bir müttefikimiz mi vardı? (TBMM Tutanak Dergisi B:15, 20.12.1945, O:1)

cümleleriyle Rus taleplerinin kabul edilebilir olmadığını, gerekirse savaşı göze alarak kesin ve net bir şekilde Sovyet Rusya'nın taleplerinin reddedilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Sovyetler Birliği'nin Gürcü tarihçiler üzerinden gündeme getirdiği toprak talepleri dünya basınında da geniş yer bulmuştur. Ülke gazetesi de günlerce yabancı haber ajanslarının değerlendirmelerine ve haberlerine yer vermiştir. 23 Aralık 1945 tarihli baskısında “Gürcülerin Küstahça Toprak Talebi Karşısında Dünya Efkârının Derin Hayreti” başlığı altında İngiliz ve Amerikan gazetelerinde çıkan haber ve değerlendirmeler yayınlanmıştır (Gürcülerin Küstahça Toprak Talebi Karşısında Dünya Efkârının Derin Hayreti, 23 Aralık 1945: 1). Benzer şekilde 24 Aralık 1945 tarihli baskısında İsviçre'deki yansımalar haber yapılmıştır. İsviçre'de bir gazete, Türkiye'nin Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yeniden görüşülmesini kabul etmesine rağmen Rusya'nın toprak talebini reddetmekte haklı olduğunu yazmış ve şu ifadelerle yer vermiştir; “Bugün İngilizler ve Amerikalılar askeri bakımdan kuvvetlidir. Ruslardan korkmayacak halledirler. Artık her gün ortaya atılan yeni Rus taleplerine hayır! Diyecek zaman gelmiştir” (Ruslara Hayır Diyecek Zaman Artık Gelmiştir, 24 Aralık 1945: 1-6). “Bütün Dünya Basını Emperyalist Rusların Haris Toprak İstekleri Karşısında Bizden Yanadır” başlığı ile yerilen bir Fransız gazetesinin haberinde; Türkiye'nin pazarlık kabul etmeyeceğinden bahsedilmiş, Rusya'nın Türkiye'den talep ettiği toprakları işgal etmek niyetinde olduğu, bu durumda Türkiye'nin herhangi bir tartışmaya fırsat vermeden silahla karşılık vereceği yazılmıştır (Bütün Dünya Basını Emperyalist Rusların haris toprak istekleri karşısında bizden yanadır, 25 Aralık 1945: 1-4). Yine 26 Aralık 1945 tarihli baskısında ise “Rus Talepleri Karşısında Dünya Basını Ateş Püskürüyor” başlığı ile yabancı haber ajanslarının değerlendirmelerine yer verilmiştir. Ülke gazetesi milletvekilleri ve yetkili makamlarla yaptığı görüşme neticesinde izlenimlerini şu cümle ile ifade etmiştir: “Bir Karış Türk Toprağı İçin Bütün Türkiye Ateşe Atılmağa Hazırdır” (Rus Talepleri Karşısında Dünya basını ateş Püskürüyor, 26 Aralık 1945: 1-4). Başbakan Şükrü Saraçoğlu gazetecilerle yaptığı basın toplantısında, gündemi meşgul eden Ermeniler ve Gürcüler için toprak talepleriyle ilgili olarak; Ermeni vatandaşlarımızın iddia

edildiği gibi doğu illerimizde değil, ülkenin çok farklı yerlerinde ve ağırlıklı olarak İstanbul'da emniyet içerisinde yaşadıkları, dışarıdan provoke edici çalışmalara rağmen Ermeni vatandaşlarımızla herhangi bir sorun yaşanma ihtimalinin olmadığı, dış mihrakların provokasyonuna rağmen tüm vatandaşların birbirlerine ve cumhuriyet kanunlarına olan güvenlerini hep muhafaza edeceklerine inandığı değerlendirilmesinde bulunmuş, Gürcü profesörlerin istedikleri bölge için ise burada yaşayan insanların, “çarların ve çar ordularının önünden kaçıp ana vatana iltica eden Türkler” olduğunu belirtmiştir (Dokuyan, 2013: 125). Ayrıca, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye ve Rusya'nın ortak kararı ile Kars ve Ardahan'ın geleceğinin Plebisit ile belirlenmesine karar verildiğini, yapılan Plebisit sonucuna göre de “Kars ve Ardahan illerinin Türkiye'ye verilmiş değil, Türkiye'ye iade” olduğunu ifade etmiştir. Saraçoğlu, bu süreçte yapmış olduğu haberler ve değerlendirmelerle Türkiye'ye destek olan yabancı haber ajansları ve dünya basınına da şu cümlelerle teşekkür etmiştir;

Bu profesörlerin yazdıklarına karşı bütün dünya gazete ve radyolarında görülen geniş ve sert itirazları ve Türk milletine gösterilen emniyet ve muhabbet tezahürlerini şaşmayan ve şaşmayacak dürüst politikamızın bir mükâfatı addediyor ve bunun için genel olarak dünya radyo ve gazetelerine ve özel olarak da başta İngiliz gazete ve radyoları bulunduğu halde Amerika, Yunanistan, İsviçre, Hindistan, Arap memleketleri, Fransa gazete ve radyolarına Türk Milletinin teşekkürlerini sunuyorum (Başbakanımızın Gazetecilerimizle Yaptığı Konuşma, 7 Ocak 1946: 1-4).

CHP Şanlıurfa Milletvekili Esat Tekeli, Ülke gazetesinde kaleme aldığı köşe yazısında; Rusya'nın, boğazlar ve doğu sınırimızdaki toprak taleplerinin aslında daha geniş isteklerin başlangıcı olduğu değerlendirmesini yapmıştır. Rusya'nın emperyalist isteklerini gözden geçiren bazı yabancı politika yazarlarına göre, istekler Gürcü iddialarıyla da sona erecek gibi görünmemektedir. Rusya'nın asıl hedefi, Türkiye üzerinden Irak ve Musul petroleri yönünde olup İngilizlerin petrol tasfiye fabrikalarıdır. Tekeli'nin ifadesi ile; “Yayılmaya sınır tanımayan bu emperyalizmin emelleri, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozmak, boğazlara hâkim olmak ve Basra Körfezi'ne inmekten de ileri giden ölçüler almaktadır” (Tekeli, 1946: 1).

Rusya'nın istekleri ile ilgili, “Türkiye hakkındaki İngiliz görüşünü” 22 Şubat 1946'da Avam kamarasında konuşan İngiltere Dışişleri Bakanı Ernest Bevin açıklamıştır. “Tamamıyla bir sinir harbi manzarasını gösteren” Türkiye ile Rusya arasındaki sınır

tartışmasından İngiltere'nin endişe duyduğunu bildirmiş, Türkiye ile Rusya'nın sınırları çizilirken her iki ülkenin de içinde bulunduğu şartlar altında herhangi bir zorlamanın olmadığı, iki ülkenin de mutabık kaldığı antlaşmalarla sınırların çizildiğini söylemiştir. "Milletlerarası su yolları hususunda bazı prensiplerin göz önünde tutulması" şartıyla, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yeniden gözden geçirilmesine hazır olduklarını ifade eden Bevin, "Türkiye'nin bir iç devlet haline geldiğini görmek istemediğini", Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki dostluk antlaşmasının imzalanmasını, Türkiye'nin bağımsız ve özgür bir devlet olarak kalmasını arzu ettiğini iletmiştir (Dün Avam Kamarasında Konuşan Bevin Türkiye Hakkında İngiliz Görüşünü Açıkladı, 23 Şubat 1946: 1-4).

1.1.3. Sovyet Rusya'nın Yayılmacı Tutumu ve Boğazlarla İlgili Talepleri

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle Sovyetler Birliği'nin yayılmacı politikası karşısında, İngiltere ve Amerika artık Sovyetler Birliği'ni kendi çıkarları için bir tehlike olarak görmeye başlamışlardır. Sovyetler Birliği'nin İran üzerinden Orta Doğu petrolerini kontrolü altına alma tehlikesine karşı Amerika Birleşik Devletleri harekete geçmiş ve Rusya'ya gözdağı vermek için, donanmasını Akdeniz'e göndermiştir (Umar, 2004: 408).

Buna benzer bir hareket Türkiye'nin Washington eski Büyük Elçisi Mehmet Münir Ertegün'ün cenazesinin İstanbul'a nakledilmesinde yaşanmıştır. Dünyanın ve Amerika'nın en büyük zırhlısı Missouri ile cenaze Türkiye'ye gönderilerek adeta gövde gösterisi yapılmıştır. Missouri zırhlısının Türkiye'ye gönderilmesi Ülke gazetesinde "Amerika'dan Ruslara Ciddi Bir İhtar Yazısı" başlığı ile haber yapılmış ve dünyaca ünlü siyasi yazar Walter Lippmann'ın New York Herald Tribune gazetesindeki yazısına yer verilmiştir. Lippmann yazısında; "Amerikan kuvvet ve kudretini belirtmek için, orta şark buhranının en son haddine vardığı bu anı seçmesinin sebebini ilgililere açıkça anlatmak isteriz." ifadelerini kullanmış ve "Amerika'nın Akdeniz'de yardımcı bir devlet değil, müstakil bir devlet olarak tanınması" için bir uyarı olduğunu, Stalin'in bu durumu anlaması gerektiğini, Stalin için bundan daha önemli bir şey olmayacağını yazmıştır (Amerika'dan Ruslara Ciddi Bir İhtar Yazısı, 11 Mart 1946: 1).

Postdam Konferansı'nda alınan karara istinaden, Amerika ve İngiltere'den sonra Sovyetler Birliği de 8 Ağustos 1946'ta Türkiye'ye bir nota vermiştir. Sovyetler Birliği notasında, bazı örnek olaylardan bahsederek Türkiye'yi, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne aykırı davranmakla ve Almanya ile İtalya'ya ait savaş

gemilerinin boğazlardan geçişine izin vermekle suçlamıştır. Verilen notada Sovyetler Birliği'nin istekleri şu şekilde sıralanmıştır:

- 1) Boğazlar bütün memleketlerin ticaret gemilerinin geçişine daima açık olmalıdır.
- 2) Boğazlar Karadeniz devletlerinin harp gemilerinin geçişine daima açık olmalıdır.
- 3) Karadeniz'de sahili bulunmayan devletlere ait harp gemilerinin boğazlardan geçmesi, hususi surette derpiş edilen haller müstesna, memnudur.
- 4) Karadeniz'e girmek ve Karadeniz'den çıkmak için tabii su yolu olan boğazlara müteallik rejimin tesisi Türkiye'nin ve Karadeniz'e sahili bulunan diğer devletlerin salâhiyeti dahilinde olmalıdır.
- 5) Boğazlarda ticari seyrüseferin serbestisini ve boğazların güvenliğinin temin hususunda en fazla alâkadar ve bunu icraya en kadir olmaları sıfatıyla Türkiye ve Sovyetler Birliği, İşbu boğazların Karadeniz'de sahili bulunan devletler aleyhine diğer devletler tarafından kullanılmasının önüne geçmek için bunların müdafaasını müşterek vasıtalarıyla temin ederler (Sovyet Notasının Tam Metni, 14 Ağustos 1946: 1-2).

Sovyetler Birliği'nin bu notasına Tokat Milletvekili Refik Ahmet Sevengil, Ülke gazetesindeki köşesinde cevap mahiyetinde bir yazı kaleme almıştır. O yazısında; Rusya'nın notasında Türkiye'yi suçlu gösterir ifadeler kullanıldığından bahsetmiş fakat Rusya'nın iddia ettiği gibi, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı yıllarında Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni ihlal eder tarzda hiçbir karar almadığını belirtmiştir. Rusya'nın da imzaladığı ve şartlarını çok iyi bildiği, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nde belirtilen ve savaş durumundaki şartları taşıyan Alman gemilerinin geçişine izin verildiğini, dolayısıyla sözleşmenin hiçbir maddesinin ihlal edilmediği için Rusya'nın suçlamalarının da yersiz olduğunu ifade etmiştir. Sovyetler Birliği'nin yeni sözleşmenin Karadeniz'de sınırı olan ülkeler arasında imzalanması teklifinde bulunduğunu, bu durumda Türkiye, Rusya, Romanya ve Bulgaristan arasında imzalanması gerekeceğini Romanya ve Bulgaristan'ın Rusya'nın nüfuzu altında olduğunu ve adil bir oylama olmayacağını belirtmiştir. Ayrıca boğazların, uluslararası su yolu özelliği taşıdığı için ihtiyaç ve siyaset bakımından büyük devletleri de ilgilendiren pozisyonda olduğunun, Rusya'nın boğazlarda üs kurma hayalinin üstü kapalı dile getirildiği beşinci maddenin, Türkiye'nin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne zarar verecek bir teklif

olduğunun ve kesinlikle kabul edilebilir bir teklif olmadığını altını çizmiştir (Sevengil, 1946: 1-2.).

Ülke gazetesi, notanın dünyadaki yansımalarına 14 Ağustos 1946 tarihli sayısında “Dünya Radyoları ve Basını Ne Diyor”, 16 Ağustos 1946 tarihli sayısında “Sovyet Notası Karşısında Dünya Matbuatı” ve 17 Ağustos 1946 tarihli sayısında ise “Bütün Dünya Basını Boğazlar Meselesinde Türkiye’yi Destekliyor” başlıklı haberleri ile yer vermiştir. Yabancı haber ajanslarının değerlendirmelerinin ve tepkilerinin yayınlandığı haberlerde, Sovyetler Birliği’nin notasının Türkiye’nin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne aykırı maddeler içermesinden dolayı Türk basınının gösterdiği tepkiye dünya basınından destek geldiği yazılmıştır. Özellikle İngiliz ve Amerikan basını, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin devre dışı bırakılarak yeni imzalanacak sözleşmenin Karadeniz’e kıyıdaş ülkeler arasında imzalanmasının teklif edildiği dördüncü madde ile Rusya’nın boğazlarda üs talep ettiği beşinci maddeye büyük tepki göstermişlerdir (Sovyet Notası Karşısında Dünya Matbuatı, 16 Ağustos 1946: 1-4.).

Rusya’nın, Türkiye, ABD ve İngiltere’ye birlikte verdiği notaya ilk cevap veren, 19 Ağustos 1946 tarihinde ABD olmuştur. Rusya’nın verdiği notanın ilk üç maddesinin 2 Kasım 1945 tarihli Amerikan notası ile benzerlik gösterdiğinden bahsedilen cevabi notada, boğazlar rejiminin uluslararası bir mesele olduğu ve Karadeniz’de kıyısı olmayan ülkeleri dışarıda bırakan dördüncü maddeyi ABD’nin kabul etmeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca, boğazların savunmasından ve güvenliğinden Türkiye’nin birinci derecede sorumlu olduğu ve boğazların güvenliğini tehdit edecek bir durumun uluslararası güvenlik için bir tehdit anlamına geleceği ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin müdahale edeceği ifade edilmiştir (Amerikan Cevabı Beyaz Saray’da Hazırlandı, 22 Ağustos 1946: 1-4). ABD’den sonra 21 Ağustos 1946’da karşı notasını veren İngiltere’de aynı şekilde dördüncü ve beşinci maddeleri kabul etmemiştir (İngiliz Notası da Dün Verildi, 23 Ağustos 1946: 1-4). Türkiye ise cevabını 22 Ağustos 1946 tarihli nota ile iletmiştir. Rusya’nın verdiği notadaki suçlamalara Montrö Boğazlar Sözleşmesi’ndeki maddelerin teknik detayları ile cevap verilmiş ve iddialar kabul edilmeyerek, Montrö Boğazlar Sözleşmesi’ne uygun hareket edildiği, sözleşmeyi ihlal edici hiçbir uygulamanın yapılmadığı beyan edilmiştir. Rusya’nın istekleri ile ilgili olarak ise ilk üç maddenin 2 Kasım 1945 tarihli Amerikan notası ile benzerlik gösterdiğine değinilerek, ABD’ye verilen cevabın Rusya için de geçerli olduğu “bazı şartlar ve ihtirazı kayıtlar altında, müzakere” edilebileceği iletilmiştir. Dördüncü

maddeyle ilgili, sadece Karadeniz’de sınırı olan ülkelerin yeni sözleşmeye dâhil edilmesinin, daha önce Montrö Boğazlar Sözleşmesi’ni imzalayan ve taraf olan diğer imzacı ülkeleri yok saymak, haklarını ihlal etmek anlamına geleceği belirtilmiştir. Rusya’nın bir nevi üs talep ettiği beşinci madde ise;

İşbu Sovyet teklifi, millî bakımdan Türkiye'nin hiçbir suretle feragat edemeyeceği ve tazyidini kabul eyleyemeyeceği egemenlik haklarına ve güvenliğine aykırıdır. Aynı teklif uluslararası bakımdan da çok ciddi itirazlar davet etmektedir. Bu teklifin kabulü, Türkiye'nin boğazlarda oynadığı muvazene ve irtibat unsuru rolünün sona ermesi ve Karadeniz devletlerinin sözde güvenliğinin, Türkiye'nin güvenliğinin imhası üzerine kurulması demek olacaktır. Türkiye Hükümeti, 7 Ağustos tarihli notada ileri sürülen yeni güvenlik sisteminin karşılayacağı Sovyet endişelerinin künhüne varamamaktadır. Cumhuriyet Hükümeti, memleketi, nereden gelirse gelsin, her tecavüze karşı, var kuvvetiyle müdafaa vazifesinin kendisine ait olduğu kanaatinde. Tarih, Türkiye'nin dahil olup Türk Milletinin memlekete karşı vazifesini yapmadığı hiçbir harp misali kaydetmemiştir. Binaenaleyh, memleketin güvenliğini dışarıdan gelebilecek herhangi bir tehde karşı sağlamak üzere bütün gerekli tedbirleri almak Türkiye'ye aittir

ifadeleriyle kesin olarak reddedilmiştir (Türk Notasını Neşrediyoruz, 24 Ağustos 1946: 1-3). Türkiye'nin verdiği nota tüm dünyada yankı uyandırmıştır. Ülke gazetesinin haberine göre, Türkiye'nin vermiş olduğu nota metni dünyadaki tüm haber ajanslarına düşmüş ve büyük bir sempati ile karşılanmıştır. Tüm radyo kanallarında Türk notasının analizinin yapıldığı, Türkiye'nin haklı bulunduğu belirtilen haberde, “Rus teklifinin ilk üç maddesi üzerinde dünya efkârının yeni bir milletlerarası konferans için esasen hazır bulunduğu, fakat son tekliflerinin tamamıyla Türk egemenlik ve istiklâline açık bir taarruz ettiği” yazılmıştır (Türk Notası Bütün Dünya’da Derin Bir Sempati Uyandırdı, 25 Ağustos 1946: 1). Ayrıca, yabancı haber ajanlarının yayımlarına yer verildiği, “Boğazlar Meselesi ve Dünya Efkârı” başlıklı haberde Türkiye'nin kararının tüm dünyada takdir topladığına, Sovyetler Birliği'nin ise suçlandığına değinilmiştir (Boğazlar Meselesi ve Dünya Efkârı, 26 Ağustos 1946: 1-4). Sivas Milletvekili Necmeddin Sadak ise, Günün Meselesi köşesinden; “Türkiye müdafaa zorunda kaldığı bu büyük milli davada hakkına tam güvenir durumda bulunduğu içindir ki ileri sürdüğü deliller hiçbir mugalâta ile sıkılmayacak derecede

sağlamdır.” değerlendirmesinde bulunmuş, Türkiye’nin verdiği notanın dünyaya örnek bir belge olduğunun altını çizmiştir (Sadak, 1946: 3).

Sovyetler Birliği’nin emperyalist düşünceler içerisinde yayılmacı bir politika izlemesi ve karşılıklı restleşmeler Türkiye ile Sovyetler Birliği’ni savaşın eşğine getirmiştir. Refik Ahmet Sevensil kaleme aldığı köşe yazısında, Sovyetlerin asıl amacının boğazları ele geçirmek ya da en azından boğazlarda askeri üs kurarak, Türk topraklarına silahlı kuvvetler yerleştirip bir taraftan Türkiye’yi içeriden yıkmak bir taraftan da Akdeniz ve Avrupa üzerinde nüfuz kurmak olduğunu fakat Montrö Boğazlar Sözleşmesi’nin yenilenmesinin Rusya’ya bu fırsatı vermeyeceğini ifade etmiştir. Sevensil yazısının devamında, Rusya’nın amacına ulaşmak için silaha sarılma ihtimalinin olduğu ve bu ihtimali Türk milletinin hiçbir zaman unutmaması gerektiği uyarısında bulunmuş ve böyle bir savaşın Üçüncü Dünya Savaşı’nın başlangıcı olacağını şu cümlelerle ifade etmiştir;

Altı yıl süren dünya savaşından sonra ortada halledilmemiş büyük bir dava vardır; o da Amerika ve Avrupa demokrasileriyle Sovyetlerin arasındaki menfaat ihtilâflarıdır. Bizim meselemiz de ihtilâflar serisine zam ve ilâve edilmiş bir yenisini teşkil ediyor. Sovyetler bize karşı bir harp açmak cüretinde bulunacak olurlarsa bu hiç şüphesiz Üçüncü Dünya Harbi’nin başlangıcı olacaktır (Sevensil, 1946: 4).

Türkiye’nin verdiği cevabi notanın yankıları sürerken Sovyetler Birliği 24 Eylül 1946’da yeni bir nota daha vermiştir. Rusya mukabil notasında, Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı’nda boğazlardan Alman savaş gemilerinin geçişine izin verdiği yönündeki iddiasında ısrar etmiştir. İlk üç maddenin görüşmeye açılmasını kabul eden Türkiye’ye teşekkür eden Rusya dördüncü madde için;

Bir kapalı deniz olan Karadeniz’e müntehi bulunan bu boğazların rolü meselâ Cebelitarık veya Süveyş Kanalı gibi adetleri mahdut devletlere geçit vermeyip, bilindiği gibi cihanşümul mahiyette olan dünya su yollarından farklıdır (...) Kapalı bir deniz olan Karadeniz’e götüren Karadeniz Boğazlarına gelince, her şeyden evvel Türkiye’nin, Sovyetler Birliğinin ve diğer Karadeniz devletlerinin hususî durumlarına ve güvenliklerine tekabül edecek bir boğazlar rejiminin tesisi doğru görülmektedir

açıklamasını yapmış ve dördüncü maddedeki teklifin ayrıca 16 Mart 1921 tarihli Moskova Antlaşması ile 13 Ekim 1921 tarihli Kars Antlaşmalarına da uygun olduğunu ifade etmiştir.

Beşinci madde için ise Sovyetler Birliği'nin Karadeniz'de çok önemli noktaları da içeren 2100 kilometre uzunluğunda sınırı bulunduğunu, kendi sınır güvenliğini sağlamanın hayati önem taşıdığını bu yüzden Sovyetler Birliği'nin de boğazların emniyetinin sağlanmasında rol alması gerektiğini ileri sürmüştür (Sovyet Rusya Mukabil Notasını Verdi, 29 Eylül 1946: 1-3).

Rusya'nın Türkiye'ye verdiği bu notanın ilk cevabını veren yine ABD olmuştur. 9 Ekim 1946'da Rusya'ya verilen Amerikan notasında, Montrö Boğazlar Sözleşmesinin yeniden görüşülmesi hususunda daha önce sözleşmede imzası bulunan devletlerle birlikte ABD'nin de taraf olacağını altı çizilmiş ve boğazların güvenliğinden Türkiye'nin birinci derecede sorumlu olduğu, oluşabilecek bir tehlike ve tehdit durumunda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin müdahale edeceği bir kez daha tekrarlanmıştır (Amerikan Notası Rusya'ya Verildi, 12 Ekim 1946: 1-4).

Türkiye ise cevabını 18 Ekim 1946'da Rusya'ya iletmiştir. Türkiye'nin iyi niyet göstergesi olarak Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yeniden düzenlenmesi için toplanacak konferansa katılmayı kabul ettiğini belirttiği notada;

Türk hükümetinin fikrinde Potsdam Konferansı'nın temenni ettiği hazırlayıcı çalışmalar ilk önce ABD ve Büyük Britanya Hükümetlerinin Ankara'ya yapmış oldukları tebliğler ve sonra da aynı konu hakkında Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında vuku bulan nota teatisiyle, bugün fiilen tamamlanmış bulunmaktadır. Onun için, Cumhuriyet Hükümeti, bu suretle yapılmış olan temasların Türkiye ile bahis mevzuu üç devletten her birinin boğazlar meselesi karşısındaki durumlarını sarahatle ve yeter derecede açıklamış olduğu kanaatindedir

ifadeleriyle karşılıklı nota düellosuna son noktayı koymuştur. Sovyet isteklerinin, dördüncü ve beşinci maddeleri ile ilgili olarak 22 Ağustos 1946 tarihli notasındaki açıklamaların geçerli olduğunu ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yeniden görüşülmesi için "Sovyetler Birliği, ABD, Büyük Britanya, Fransa ve anılan sözleşmenin, Japonya hariç, diğer imzacı devletlerini toplayacak olan bir konferansa iştirake hazır bulunduğunu beyan" etmiştir (Sovyet Rusya'ya Verilen Notamızın Tam Metni, 22 Ekim 1946: 1-4).

Türkiye'nin verdiği son notadan sonra Sovyetler Birliği karşılık vermemiş, bir daha Montrö Boğazlar sözleşmesinin yenilenmesi talebinde bulunmadığından dolayı da Montrö sözleşmesi yürürlükte kalmaya devam etmiştir. İsmet İnönü ise yaşanan bu diplomasi

trafiğini 1 Kasım 1946'daki TBMM açılış konuşmasında şöyle değerlendirmiştir (Dokuyan, 2013: 130).

Biz Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin, yeni şartlara uygun ve Montrö'nün açıkça söylediği usuller ve hudutlar içinde iyileştirilmesi lüzumunu takdir ediyoruz. Sözleşmenin, milletlerarası bir konferansta görüşülmesini iyi niyetle alıyoruz. Türkiye'nin toprak bütünlüğünü, egemenlik haklarını sağlayan esaslar içinde, bütün ilgililerin meşru menfaatlerini göz önünde tutan değişmeleri geniş yürekle karşılayacağız. İkinci Cihan Harbi içinde, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne, tarafımızdan en büyük dikkatle riayet edildiğine tam bir vicdan istirahatıyla kanmış bulunuyoruz (...) Hep beraber hükümleriyle bağlı olduğumuz Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın toprak bütünlüğü ve egemenlik hakları kayıtlarına riayet edildikçe, Sovyetler Birliği ile aramızdaki münasebetlerin düzeltilmesine ve iyileşmesine hiçbir engel olmamak lazımdır (Dokuyan, 2013: 130; TBMM Tutanak, B.1, 1.11.1946, O.1)

1945-1946 yıllarında Sovyetler Birliği'nin boğazlar meselesi ve toprak talebi Türk-Sovyet ilişkisini fazlasıyla zedelemiştir. Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki soğuk ilişki 5 Mart 1953'te Stalin'in ölümüne kadar devam etmiştir. 30 Mayıs 1953'te Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov Türk Büyükelçisine, iki ülke arasında dostane ilişkilerini devam ettirmek, karşılıklı güven sağlamak için Sovyetler Birliği'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki toprak ve boğazlarla ilgili taleplerinden vazgeçtiğini iletmiştir (Erden, 2014: 267).

1.1.4. Komünizme ve Sovyet Rusya'ya Karşı Tepki: Tan Gazetesi Olayları

1945 yılı sonlarında İstanbul'da basın-yayın dünyasında meydana gelen önemli değişikliklerin Ülke gazetesine yansıdığı görülmüştür. Gazete, bu yönlü gelişmelere oldukça duyarlı davranmış, başyazarları tarafından konuya ilişkin yazılar neşretmiştir. Aşağıda değineceğimiz Tan gazetesi olayı bunlardan birisidir.

Zekeriya Sertel Son Posta gazetesi ile yollarını ayırdıktan sonra, Halil Lütfü Dördüncü ve Ahmet Emin Yalman'la birlikte Tan gazetesini İş Bankası'ndan devir alarak gazeteyi yayım hayatına devam ettirmişlerdir. Gazete ilk alındığında kontrol Ahmet Emin Yalman'da olmuştur. Zekeriya Sertel "Günün Meseleleri", Sabiha Sertel ise "Görüşler" başlığı altında

yazılarını yayınlamışlardır (Vural, 2008: 384). Yazı İşleri Müdürlüğü ve gazetenin kontrolü Ahmet Emin Yalman'da olunca Sertel'in yazıları da Ahmet Emin Yalman'ın kontrolünde yayınlanabilmiştir. Farklı düşünce ve ideolojiye sahip yazarları ile Tan gazetesi Sertel'in tabiri ile "Babil Kulesi" ne benzetilmiştir (Acar, 2012: 4). 1938' de Ahmet Emin Yalman bir süre sonra Tan gazetesi ile bağını koparmış, kontrol ve başyazarlık Zekeriya Sertel'e geçmiştir. Tan gazetesi Zekeriya Sertel yönetiminde yayın politikasını değiştirmiş, tek partili sistemi, demokratik olmayan kanun ve uygulamaları eleştiren, Faşizm, Nazizm ve Emperyalizm karşıtı yazılar yayınlamaya başlamış, Sovyetler Birliği'nden yana yayın politikası takip etmiştir. Dolayısıyla bu tutumu ile hem İktidarın hem de iktidarı destekleyen basının hedef tahtası haline gelmiştir (Öztekin, 2015: 174). Ulus, Tanin, Akşam, Cumhuriyet, Vakit, Tasvir gibi daha çok CHP taraftarı yayın yapan gazeteler, Tan gazetesini, yayınlarından dolayı halk arasına fitne tohumları atmakla ve bozgunculuk yapmakla itham etmiş, gazetede yayınlanan haberlerin gerçeği yansıtmadığını, Türkiye'nin demokrasi ve rejimle ilgili herhangi bir sorununun olmadığını savunmuşlardır. 1945 yılının son ayları iktidar yanlısı basınla, Tan gazetesinin karşılıklı suçlamaları ve tartışmaları ile geçmiştir (Öztekin, 2015: 172).

Diğer taraftan Dörtlü Takrir'i veren muhalif vekiller yeni parti çalışmalarına başlamışlar ve kurulacak olan yeni parti için basın yoluyla propagandalarını yapabilecekleri bir yayın organı arayışına girmişlerdir. Bu bağlamda Celal Bayar, Zekeriya Sertel ile temas kurmuş ve Sabiha Sertel'in Tan gazetesinde yazılarını yayınladığı köşenin ismiyle "Görüşler" dergisinin çıkarılmasına karar verilmiştir. Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes gibi derginin kapak sayfasında isimlerine yer verilen Tevfik Rüştü Aras, Cami Baykurt, Niyazi Berkes, Behice Boran, Pertev Boratav, Sabahattin Ali gibi sol görüşü savunan kalemler de dergiye yazı göndereceklerini vaat etmişlerdir (Öztekin, 2015: 176). Farklı ideolojileri savunan isimlerin aynı dergide yer almasını Sabiha Sertel şu sözleriyle değerlendirmiştir: "Celal Bayar grubu bugün tek parti sisteminin yıkılması, anti-demokratik kanunların değiştirilmesi iddialarıyla yola çıkıyorlar. Hangi istasyona kadar beraber gidebilirsek kârdır. Bu sebeple gerçek demokrasi kurulmasını isteyen kuvvetleri birleştirmeliyiz. Görüşler dergisi kişisel inançları, ideolojileri ayrı da olsa, demokrasi davasında birleşenlerin bir formu olacaktır" (Sertel, 1987: 289). Anlaşılan Sabiha Sertel'in amacı, farklı ideolojileri savunan isimleri tek partili rejime karşı tek çatı altında toplamak olmuştur. Tan gazetesi gibi Sovyetler Birliği'ni savunan, antifaşizm yanlısı, demokratik olmayan kanunları ve tek partili sistemi eleştiren yayın politikası ile yayına giren Görüşler

dergisi, 1 Aralık 1945 tarihinde ilk sayısını çıkarmış ve Tan gazetesi baskını ile yayın hayatına son vermiştir (Öztekin, 2015: 176-178). Bu arada Celal Bayar, Görüşler dergisinin yazar kadrosunda isminin yer almasını yaptığı şu açıklama ile yalanlamıştır:

Size şunu kesin olarak söylerim, Kemalizm'e onun istihdaf ettiği hür millî hâkimiyete bağlılığım, başta olduğu kadar samimidir. Kemalizm'den başka herhangi bir ideoloji ile hiçbir alakam yoktur. Zaten Kemalizm deyince bunun demokrasi mefhumunun tam ifadesi olduğunu biliyorsunuz İlk günden beri içinde bulunduğum ve zaman zaman mesuliyetini üzerime aldığım inkılâbımızın esaslarından ayrılabilmek, benim için mümkün değildir. Siyasi hayata devam etmek için bana hâkim olan fikirleri ortaya koyacağız, herkes görecektir. Şimdiye kadar muharrirlik iddiasında bulunmadım. Bu yola girmek niyetinde de değilim. Bu mecmuada olduğu gibi herhangi bir mecmuanın yazı heyetine dahil olmaklığım da bahis mevzuu değildir. İstisnasız olarak her neşir vasıtasına tarihî günlerimize ve inkılâbımıza ait beyanatta bulunabileceğimi bildirmiştim. Benim bundan başka verilmiş bir sözüm yoktur... (Celal Bayar Parti Kuruyor, 2 Aralık 1945: 1).

İçeride basın üzerinden tartışmaların yaşandığı bu günlerde, Sovyetler Birliği'nin komünizmi yayma politikası izlemesinden dolayı Türkiye, komünizm tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den boğazlarla ilgili kendi lehine istekleri ile Kars ve Ardahan'ın Sovyetler Birliği'ne verilmesi yönündeki talepleri gündeme gelmiştir. Bütün bu yaşananlar Sovyetler Birliği ile bir takım diplomatik krizlerin yaşanmasına sebep olmuş ve kamuoyunda Sovyetler Birliği'ne karşı bir tepki oluşmaya başlamıştır. Tan gazetesinin de Sovyet yanlısı yayınlar yapması, halk arasında Sovyetler Birliği'nin ve komünizmin savunucusu olduğu algısını yaratmış, üzerine iktidar yanlısı basın ile yaşadığı tartışmalar da eklenince içeride oluşan tepkilerin odak noktası haline gelmiştir (Vural, 2008: 391).

İç ve dış politikada yaşanan bu gerilimli ortamda, Cumhuriyet gazetesi 1 Aralık 1945 tarihli baskısında, Sovyet yayımlarının Türkiye'yi tehdit eder boyuta ulaştığından bahsetmiş ve "Zekeriya Sertel'in fikirleri Moskova'da takdirle karşılanıyor" denilerek Tan gazetesi hedef gösterilmiştir. Ayrıca Tanin gazetesi 3 Aralık 1945 tarihli baskısında isimsiz yayınlanan ama Hüseyin Cahit Yalçın'ın kaleme aldığı bilinen ve Namık Kemal'e ait "Kalkın Ey Ehli Vatan" dizelerinin başlık olarak kullanıldığı köşe yazısı, patlayacak

bombanın fitilini ateşlemiştir (Vural, 2008: 391). Yalçın köşe yazısında; “Anavatan topraklarından parçalar ve Türk istikbalinin hatimesini teşkil edecek surette boğazlarda üsler isteniyor (...) düşman istilasını şimdi komünizm propagandası halinde içimize sızmağa başlamıştır. Yeni Dünya’nın ve Görüşlerin intişarı bu hususta tereddüde artık imkân bırakmamıştır. Vaziyet açıktır: Beşinci kol faaliyettedir ve hücumu geçmiştir” diyerek Yeni Dünya ve Görüşler dergisinin yayınlarını zararlı bulduğundan bahsetmiştir. “Büyük vatanperver Namık Kemal’in sesi bugünün parolasıdır: Kalkın Ey Ehli Vatan! Mücadele başlıyor. Ve başlamak lazımdır.” satırları ile devam eden Hüseyin Cahit Yalçın, Türk milletini karşı propagandaya çağırması, fakat yapılacak propagandanın şiddete başvurmadan yapılması gerektiği konusunda da şu sözlerle uyarıda bulunmuştur.

Mücadelenin silâhı yalnız söz ve yazıdır. Fikirler fikirlerle yıkılır. Cebir ve şiddet onların ekmeğine yağ sürer çünkü, kendilerini mazlum mevkiinde kalmış gibi göstererek, muhabbet ve taraftar kazanmak isterler. Bu kadar şiddetli, haşin ve yıkıcı bir tarz ile hücumu geçmeleri şiddetli bir muamele tahrik etmek emelinde olduklarını gösterir. Bu tuzağa düşmemeliyiz. Dâvamızdan, hakkımızdan, prensiplerimizden emin isek ne cebir ne şiddete muhtacız ne sövüp saymağa. Bunlar âcizlerin ve haksızların silâhıdır. Türk milletinin vatana, hürriyet ve istiklâlâ karşı beslediği aşk ve bağlılık vatansızların bütün yıkıcı propagandalarını önlemeğe kâfi bir vahdet temin eder. Biz uhdemize düşen vazifeyi yapacağız, susmayacağız. Vatandaşlarımızı uyanık bulundurmağa çalışacağız.

Hüseyin Cahit Yalçın, Sabiha Sertel’in Görüşler dergisinde yayınlanan “Zincirli Hürriyet” başlıklı yazısını eleştirmiş ve yazıda yer alan görüşleri çürütmek adına cevap mahiyetinde yazı yazmıştır (Kalkın Ey Ehli Vatan, 3 Aralık 1945: s.1).

4 Aralık 1945 sabahı İstanbul’da düzenlenen yürüyüş, “Türk Gençliğinin Dün İstanbul’da Yaptığı Coşkunu ve Heyecanlı Tezahürleri” başlığı ile Ülke gazetesinde haber yapılmıştır. Habere göre, Beyazıt Meydanı’nda toplanan, ellerinde Türk bayrakları, Atatürk ve İsmet İnönü’nün portreleri ile yanlarında karalanmış şekilde Görüşler dergisinin asıldığı “Ne Faşistiz Ne Nazi, Demokrat Türk Vatanseverleriyiz, Kızıllar Kahrolsun” yazılı pankartlarla üniversiteli gençler, Ankara Caddesi ile Taksim arasında yürüyüş düzenlemişlerdir. Ülke gazetesi, “Son günlerde mütecaviz bir hal alan komünist neşriyatın gençliğin sabrını tükettiği görülüyordu” ifadeleriyle yapılan eyleme destek vermiştir. Tan matbaasının önünde emniyet güçlerinin tedbir almasına rağmen gençler kepenkleri kırarak

matbaaya girmişler ve tamamen kullanılmaz hale getirerek tahrip etmişlerdir. Ellerinde Atatürk ve İnönü portreleri ile “Atatürk Senin İnzindeyiz” şeklinde sloganlar atan grup, Tan matbaasından, Görüşler dergisine yürümüşlerdir. Görüşler dergisini de tahrip ettikten sonra Yeni Dünya gazetesine yönelmiş ve burayı da kullanılmaz hale getirmişlerdir. Buradan, Taksim Meydanına çelenk bırakmak üzere gelen gençler yolda Berrak Kitabevi önünde de gösteri yapmış ve Taksim Meydanı'na çelenk bırakmışlardır. Sonra Taksim Meydanı'ndan Sirkeci'ye yönelen gençler A.B.C. kitabevini hedef alarak burada zararlı yayınları imha etmişlerdir. Eylemlerini CHP merkezi, Tanin, Vakit ve Haber gazeteleri önünde marşlar söyleyerek sonlandıran gençler üniversiteye dönerek derslerine girmişlerdir. Yürüyüş esnasında “Kahrolsun Serteller, Kahrolsun Komünistler” şeklinde sloganlar atan grup, Vakit gazetesinin önünde “Yaşa Asım Us”, Tan gazetesinin önünde “Yaşa Hüseyin Cahit” diye tezahüratta bulunmuşlardır (Türk Gençliğinin Dün İstanbul'da Yaptığı Coşkun ve Heyecanlı Tezahürler, 5 Aralık 1945: 1).

Refik Ahmet Sevengil “Milliyetçi Gençliğe Selam...” başlığı ile kaleme aldığı köşe yazısı ile yapılan gösteriyi desteklediğini gösteren bir yazı yayınlamıştır. “Şehirde karışıklık çıkarmak, genel hayatın düzeni bakımından istenilir şeyler değildir; kanunlar, nizamı bozucu, saldırgan, hakkı doğrudan doğruya alma yolunda hareketleri hoş görmezler; fakat İstanbul'daki gençlik hareketine hâkim olan asil ruh yüksek düşünce üzerinde önemle durulmaya değer ” cümleleriyle başladığı yazısında, Türk demokrasisinin gelişmesi adına atılan adımların ve girişimlerin bazı çevrelerce suistimal edildiği, basın yoluyla ülkedeki huzuru bozmak ve “komünizm hareketini uydurma bir şekilde de olsa memlekete sokmak ve yaymak yolunda” bir takım girişimlerde bulduklarından bahsetmiş ve

Memleketin bütün mukaddes ve iyi şeylerine, milli müesseselerimize, halkın hâkimiyetini temsil eden büyük varlıklara durmadan en çirkin şekilde bir yayılım ateşi açıyordu. Türk bağımsızlığını koruyan halkın iyiliği, yükselmesi, hayatının düzenlenmesi için kurulmuş rejimi yıkıp yere sermek, anarşi çıkarmak, suyu bulandırıp bulanık suda balık avlamak, bir zamandır solcu yazıcıların başlıca hedefini teşkil etmekte idi ve bütün bunları yapanlar hiçbir sıfat ve vekaleti haiz olmadıkları halde Türk halkının temiz ve mübarek adını ileriye sürerek herkesi kandırmak istiyorlardı. Hiçbir milletin sabrıyla bu derecede alay edilemez

cümleleriyle devam etmiştir. Türk gençliğinin, Atatürk'ün emanet ettiği Cumhuriyet'e sahip çıkmak adına tamamen milliyetçi ruhla ve sol görüşlü basının yayınlarına tepki göstermek

için böyle bir gösteri düzenlediklerini söyleyen Sevengil, komünizmin yerleştiği ülkelerin olumsuz durumlarına da değinmiştir. Türk gençliğinin milliyetçi ve bilinçli olduğunu, Türk istiklalini tehlikeye sokacak hiçbir girişime fırsat vermeyeceğini ve ülkenin geleceği açısından Türk gençliğine sonsuz güvendiğinden bahsederek yapılan gösterilere verdiği desteği göstermiştir (Sevengil, 1945: 1). Ülke gazetesi ayrıca bu konuda Falih Rıfkı Atay'ın Ulus gazetesindeki başyazısından da alıntı yapmıştır (Ulus'da F. Rıfkının bir yazısı, 5 Aralık 1945: 1).

CHP Meclis Grubu'nda, İçişleri Bakanı Hilmi Uran üniversite öğrencilerinin gösterileriyle ilgili detaylı bilgilendirme yapmış, bilgilendirme sonrası meclis grubunda bu konu görüşülmüş ve son zamanlarda bazı gazetelerde çıkan saldırgan yazılardan dolayı gençlerin tahrik olduğu ve bu tahrik neticesinde böyle bir gösteri düzenlendiği kanaatine varılmıştır. "Milletin siyasi olgunluğu için rehberlik eden CHP'nin" tüm teşkilatlarını hedef alarak başlayan ve TBMM'nin manevi şahsiyetine kadar uzanan saldırgan tavırlı yazılarla ilgili sorumluların hukuk önünde hesap vermeleri gerektiği hükümete bildirilmiştir. Gazetede konu ile ilgili Başbakan'ın tutumuna da yer verilmiştir. Bu bağlamda; "Söz alan Başbakan, hükümetin geniş demokrasi anlayışını kökleştirmek için bu yayın karşısında sükûnetli ve sabırlı bir hareketi tercih ettiğini ve kanun gözünde suç delili bulunanların dosyalarını kanunun takibine vereceklerini söylemişlerdir." ifadesi yer almıştır (CHP Meclis Grubunda Başbakan ve İçişleri Bakanının izahları, 5 Aralık 1945: 1-3). Ayrıca Başbakan Şükrü Saraçoğlu gazetecilere yaptığı açıklamada üniversite öğrencilerinin İstanbul'da yaptıkları gösterilerle ilgili gerekli soruşturmanın başlatıldığı, soruşturma tamamlandığında gerekli resmî açıklamanın kamuoyuyla paylaşılacağını söylemiştir (Başbakanımızın Demeci, 6 Aralık 1945: 1-4).

Ülke gazetesinde, İstanbul'daki gösterilerin ardından 5 Aralık 1945 tarihinde Bursa'da da gençlerin gösteri yaptıklarına dair haber yayınlanmıştır. Habere göre; sayıları 2000'i aşan bir grup genç İpekçilik Enstitüsü civarında toplanmış, cadde ve sokaklarda gördükleri Görüşler dergisi ile Yeni Dünya gazetesine ait afişleri yırtmışlardır. Daha sonra mevcut kitabevlerini gezerek buralardaki Tan ve Yeni Dünya gazeteleri ile Görüşler dergilerini toplayıp imha etmişlerdir. "Atatürk Anıtına çelenk koyan gençler burada Cumhuriyet'e, İnkılaplara, Atatürk rejimine ve Milli Şef İsmet İnönü'ye bağlı kalacaklarına ant içmişler ve CHP binaları önünde tezahürat yaptıktan sonra dağılmışlardır" (Bursa'da Gençlerin Tezahürleri, 6 Aralık 1945: 1).

Gazetenin 11 Aralık 1945 tarihli sayısında ise, İstanbul'da gerçekleştirilen gösterinin Yunan basınındaki yansımalarına yer verilmiştir. Yunan Akropolis gazetesi şunları yazmıştır: “İstanbul'da yapılan tezahürler kimseyi hayrete düşürmemelidir. Türk milletinin fevkalâde milliyetçi olduğunu ve Türkiye'de müfrit solculuğun mevcut olmadığını biliyorduk. Türkiye ıslahatçı Atatürk'ün damgasını taşıyan demokrat bir rejime sahiptir.” Ardından İstanbul'da yaşanan olayları, Türkiye'de son zamanlarda basın üzerinden yapılan rejim tartışmalarına bağlamıştır. “Derece derece ilerlenerek hükûmetin faşist, diktatör ve müstebit olduğunu söyleyecek kadar aşırı bir safhaya” girildiğinden ve nihayetinde Türk gençliğinin bu sert tartışmalara tepki olarak böyle bir gösteriyi düzenlediğinden bahsedilmiştir. Akropolis gazetesi muhabiri ayrıca “Türkiye'de Faşizm Mevcut Mudur?” başlığı altında şunları yazmıştır:

Bu suale Türkiye'de Faşizm yoktur cevabını verirsek okurlarımız bunu çok tabii bulacaklardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk ve iş arkadaşları demokratlardır. Türkiye'de bu kadar cezri inkılâplar yapmış olan bu insanlar bu inkılâbı ancak demokrat fakat disiplinli bir şekilde tatbik edebileceklerini biliyorlar. Çünkü alınan bütün tedbirler umumiyetle cesaretli ve toplayıcı tehlikeli tedbirlerdir. Türkiye Cumhuriyeti ve Halk Partisi kurulduğu zaman faşizm mevcut değildi. Atatürk konulmuş olan tahditleri devam ettirmek niyetinde değildi. O eserin kökleştiğini hisseder etmez, bu tahditleri, ortadan kaldırmak tasavvurunda idi. Türkiye'nin şimdiki idarecileri için de vaziyet aynıdır. Eğer bugün milletler arası durumda kararsızlık bulunmasa ve boğazlar meselesiyle doğu bölgeleri meselesi mevcut olmasaydı, hükümet muhalefet basını tarafından istenilenlerin hepsini şimdiye kadar vermiş olacaktı. Ancak Türkiye'de nasıl bir değişiklik olursa olsun Türk milletinin çoğunluğu H. Partisi'nin etrafında toplanmakta devam edecektir” (İstanbul Hadisesini İnceleyen Bir Yunan Gazetesi Yazıyor, 11 Aralık 1945: 1-4).

Yaşanan olaylar üzerine Sovyetler Birliği 8 Aralık 1945 tarihinde Türkiye'ye bir nota vermiştir. Sovyetler Birliği verdiği notada “4 Aralık günü İstanbul'da vuku bulan nümayiş esnasında Sovyetler Birliği aleyhine defaatla hasmane sözler haykırılmış, Sovyet neşriyatının satıldığı iki kitabevi tahrip ve Sovyet kitapları imha edilmiştir. Bu hal nümayişe Sovyetler Birliği aleyhine hasmane bir mahiyet vermektedir.” denilmiş ve Türk polisinin gösteri sırasında herhangi bir müdahalesinin olmadığını, Sovyetler Birliği'ni hedef alan gösteriyeye Sovyet hükûmetinin kayıtsız kalamayacağını ve olaylarla ilgili Türk hükûmetinin

sorumlu olduğunu bildirmiştir. Buna karşılık Türk tarafının verdiği cevabi notada ise; yapılan araştırma neticesinde gösterilerin tarafsız bir şekilde yapıldığı, bazı yabancı haber ajanslarında da yer aldığı gibi olayların Türk basınındaki bazı gazetelerin yayınlarına karşılık Türk kamuoyunun verdiği tepki neticesinde yaşandığı bildirilmiştir. Tass Ajansı temsilcisinin bildirmiş olduğu ve doğru olmayan bilgilerden dolayı yaşanan olayların Sovyetler Birliği'ne karşı yapılmış bir eylem olarak algılanmasının yanlış olduğu, Tass Ajansı temsilcisinin istemeyerek de olsa iki ülke arasında anlaşmazlığa sebep olduğu iletilmiştir. Olayların çok açık ve net olmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti'nin iyi niyet göstergesi olarak, iki ülkenin arasındaki dostluğu bozmamak adına farklı niyetli kişilerin bu olaylarla ilgisinin olup olmadığının detaylı bir şekilde araştırıldığı ve böyle bir durumun olmadığını anlaşıldığı, yapılan gösterilerde hiçbir şekilde herhangi bir yabancı devletin hedef alınmadığı bildirilmiştir (İstanbul Nümayişlerine Dair Sovyet Rusya'nın Notası ve Bizim Cevabımız, 16 Aralık 1945: 1-4).

1.2. Türk-Amerikan İlişkileri ve Amerikan Yardımları

Ülke gazetesinde Türk-Amerikan ilişkileri ve ABD'nin yardımları konusunda da haberlere yer verilmiştir. Aşağıda gazetede bu konuda yer alan haberler ve yorumlar hakkında bilgi verilmiştir.

1.2.1. Truman Doktrini

İkinci Dünya Savaşı başladığında İngiltere, Sovyetler Birliği ve ABD, Türkiye'yi de kendi saflarında savaşa dahil etmek istemişlerdir. Ancak Türkiye, bu konuda yapılan baskılara rağmen İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar savaşa girmeyerek tarafsızlığını muhafaza edebilmiştir. Türkiye'nin uyguladığı bu politika bir noktaya kadar ülkeyi savaştan uzak tutmuş fakat savaş sonunda yalnız başına kalmış, yalnızlığını ise savaş sonrası Sovyetler Birliği ile yaşadığı sıkıntılı süreçte daha çok hissetmiştir. Rusya, boğazlarda üs ve Türkiye'den toprak talepleriyle artık Türkiye'nin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü tehdit etmeye başlamıştır (Ertem, 2009: 378). New York Post gazetesinin de yazdığı gibi "Rusya sadece boğazlara değil topluca Türkiye'ye göz dikmiştir" (Bir Amerikan Gazetesinin Boğazlara Dair Yazısı, 23 Şubat 1947: 1). Rusya ile tek başına mücadele edemeyeceği için Türkiye'nin kendisine destek olacak bir müttefik bulması gerekmiştir. Savaş sonrası en

doğru müttefik ise savaştan zarar görmeden çıkan ABD olmuştur (Ertem, 2009: 378). Rusya'nın isteklerinin ABD'nin çıkarlarına ters düşmesi, ABD'nin de Türkiye'ye destek olmasında etken olmuştur. ABD Dışışleri Bakan Yardımcısı Acheson, ABD'nin Türkiye'yi desteklemesini şu sözleri ile izah etmiştir: Rusya'nın boğazlara ve Türkiye'ye hâkim olması, Yunanistan'ı da istila etmesini kolaylaştıracaktır. Boğazlara, Türkiye ve Yunanistan'a hâkim bir Rusya ise Akdeniz ve Ortadoğu'daki dengeleri değiştirecektir. Bu durum ABD'nin Akdeniz ve Ortadoğu'daki çıkarlarına ters düşmektedir. Ayrıca Rusya, boğazlarda üs kurabilirse Amerikan ve İngiliz deniz ve hava kuvvetlerine boğazları kapatma ihtimali de doğacaktır (Uçarol, 1995:724).

İkinci Dünya Savaşı'nda tüm kaynaklarını tüketen İngiltere, ekonomik olarak bir darboğaza girmiştir ve 21 Şubat 1947'de ABD'ye, Türkiye ve Yunanistan'a yapmakta olduğu ekonomik ve askeri yardımı Mart 1947'den itibaren devam ettiremeyeceğini bildirmiştir (Akkor, 2017: 5). “Yunanistan'a ABD'nin iktisadi yardımda bulunması için İngiltere tarafından Washington nezdinde müracaatta bulunduğu” haberi Ülke gazetesinin 2 Mart 1947 tarihli baskısında yayınlanmıştır. Haberde, 13 Mart 1947'de tamamlanacak olan İngiliz yardımının ABD tarafından devam ettirilmesi hususundaki görüşmelerin olumlu geçtiği ifade edilmiştir. Amerikan yardımının dünya barışı için faydalı olacağının belirtildiği haberde “Amerika bundan böyle Yunan işlerinde faal rol oynayacaktır. Maddi bakımdan Yunanistan'a iktisadi yardımda bulunacak, aynı zamanda iç meselelerin hallinde manevi bir destek olabilir.” denilmiştir (Amerika Yunanistan'a İktisadi Yardım Yapacak, 2 Mart 1947: 1). İngiliz yardımının kesilmesi ile Türkiye ve Yunanistan üzerinden tüm Avrupa'nın komünizm akımının etkisi altına girme riski doğmuş, bu durum Sovyetler Birliği'nin Akdeniz ve Avrupa'ya hâkim olması anlamına gelmiştir. Sovyet yayılmasının ve komünist akımın önüne geçmek için Türkiye ve Yunanistan'a dönemin en güçlü devleti olan ABD'nin yardımı gerekmiştir (Akkor, 2017: 6).

İngiltere'nin yardımları sonlandıracağını ABD'ye iletmesinden sonra Ülke gazetesinde, Başkan Truman'ın Türkiye'ye 150 milyon dolar verilmesi için kongreye bir teklif sunacağı haberi yayınlanmıştır. Haberde şu bilgilere yer verilmiştir: ABD Başkanı Truman, boğazlar ve kuzeydoğu sınırlarındaki birliklerini muhafaza edebilmesi için Türkiye'ye 150 milyon dolar vermenin gerekliliğini kongreye iletmiştir. Bu kredi Avusturya ve Almanya'da bulunan Amerikan malzeme fazlalığının satın alınmasında ve Türkiye ekonomisinin kalkınmasında kullanılacaktır. Türkiye, bütçesinin büyük bir kısmını 600 bin

kişilik ordusunun ihtiyaçları için ayırmaktadır ve komünizm akımının Akdeniz'den batıya doğru ilerlemesine engel olmak için mali yapıları iyi olmayan Yunanistan ve Türkiye'ye ABD'nin, yardım etmesi gerekmektedir (Amerika'nın Türkiye'ye Yardımı, 12 Mart 1947: 1).

ABD Başkanı Truman, Türkiye ve Yunanistan'a yardım konusunu 12 Mart 1947'de Kongre'de gündeme getirmiş ve kongre üyelerine Truman Doktrini olarak bilinen konuşmasını yapmıştır (Ertem, 2009: 387). Başkan Truman, Ayan ve Temsilciler Meclisi'nin ortak yaptıkları toplantıda, Yunanistan ve Türkiye'ye 400 milyon dolar yardımda bulunulmasını, bu ülkelerde eğitimler vermek amacıyla askeri ve sivil personel görevlendirilmesini istemiş ve 400 milyon dolarlık yardımın 30 Haziran 1948'den önce Yunanistan ve Türkiye'ye iletilmesinin gerekliliğinden bahsetmiştir (Başkan Truman Kongreden Türkiye ve Yunanistan'a 400 Milyon dolar Yardım İstedi, 13 Mart 1947: 1).

ABD'den gelecek yardım, Türk kamuoyunda ve basında memnuniyetle karşılanmıştır. Bu yardım sayesinde, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'yi taciz edici politikası karşısında ABD'nin desteği alınarak ekonomik kalkınmaya ve silahlı kuvvetlerin modernizasyonuna katkı sağlanmış olacaktır. Ayrıca, Türkiye'nin İkinci Dünya savaşı sonrasındaki yalnızlığı da sona erecektir (Kalyon, 2010: 13).

Başkan Truman'ın 12 Mart 1947 tarihinde, Amerikan Kongresi'nde yaptığı konuşma ile ilgili haber ve köşe yazılarına Ülke gazetesinin 14 Mart 1947 tarihli sayısında geniş yer verilmiştir. Yapılacak yardım, ABD'nin Türk milletine olan güveninin ve CHP Hükümetine olan sempatisinin bir eseri olarak değerlendirilmiş, Başbakan Recep Peker'in yardım hakkındaki demeci ile CHP Sivas Milletvekili Hikmet Işık'ın ABD yardımı hakkında kaleme aldığı köşe yazısı yayınlanmıştır. Gazetede Başbakan Recep Peker'in demeci;

Birleşik Amerika Başkanı Yunanistan'a ve Türkiye'ye yardım teklifi yaparken yalnız dünya şümul strateji anlayışı içinde kalmamış aynı zamanda tam realist ve tam insani bir görüşten de mülhem olmuştur. Bu sözlerin ifade ettiği fikirlerin derin tesiri Akdeniz'i, yakın şarkı ve orta şarkı aşacaktır. Başkanın iki meclis tarafından alkışlanan fikirleri dünyayı saran güçlükler ve zecri temayüller karşısında Amerika umumi efkârının tam uyanışını ve hakikatleri eksiksiz görüşünü aksettiriyor. Bu görüş dünya emniyetinin tecezzi kabul etmez bir kül olduğu itikadını kuvvetlendirecek ve sulha hürriyete bağlı bütün milletlere milli hudutları

için müstakil, rahat ve şerefli insanlar olarak yaşamak teminatını telkin edecektir

şeklindeki ifadeleri ile yer almıştır. Ayrıca Yunanistan'a yapılacak yardımdan dolayı da memnuniyet duyduğundan bahseden Başbakan Peker Türkiye'nin fiilen savaşa girmediği halde savaşın içinde bulunan Avrupa ülkeleri kadar savaştan etkilendiğini ve Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayacak olan Amerikan yardımı için minnettar olacağını söylemiştir (Başbakan Recep Peker'in Amerika Yardımı Hakkındaki Demeci, 14 Mart 1947: 1-3). CHP Sivas Milletvekili Hikmet Işık ise kaleme aldığı köşe yazısında yardımın sebebini şu sözleriyle değerlendirmiştir:

Truman'ın raporu hudutlarımıza sıçramak istidadını gösteren diğer tehlikeleri önleyici kudrette olduğumuzu "bir kale" tabirini kullanmakla göstermekte ve bu sebeple bu kaleyi desteklemek gereğini belirtmektedir. Yıllardan beri sabırla, metanetle tuttuğumuz yolun isabetini zaman ilerleyip, iç ve dış manzara inkişaf ettikçe daha derinden anlayacağız. Amerika'nın yardımı içimizde harp yıllarının yarattığı iktisadi sıkıntıları yıkacak, yerinde ve insani bir anlayış ve görüşten doğmaktadır (Işık, 1947: 1).

Ayrıca İngiltere Dışişleri Bakanlığı sözcüsü verdiği bir demeçte "Başkan Truman'ın görüşü aynen İngiliz Hükümetinin görüşüdür" demiştir (Truman'ın Nutku, 15 Mart 1947: 1). Diğer taraftan ABD'nin Türkiye'ye açacağı kredi haberlerinin, Türkiye'deki para piyasalarına da olumlu etkisi olmuştur (Amerika'nın Türkiye'ye Yardımı, 15 Mart 1947: 1).

Başkan Truman'ın Yunanistan ve Türkiye'ye yardım teklifi Amerikan Kongresi'nde hararetli tartışmalar gölgesinde görüşülmeye başlanmıştır. Bir grup kongre üyesi, yardım konusunun ABD'nin dış politikasına uygun olmadığını ve ABD'nin Ortadoğu üzerinde herhangi bir menfaati olmadığı için yardımın gereksiz olduğunu savunmuş, bazı üyeler ise Türkiye'nin otokratik rejimle yönetildiğini, yardımın Türkiye'deki bu rejimi güçlendireceğini iddia etmiştir. Bir grup kongre üyesi de Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na katılmadığını ve savaştan zarar görmeyen bir ülke olduğunu, ayrıca Türkiye'nin 245 milyon dolar döviz ve altın rezervinin bulunduğunu söyleyip Türkiye'ye değil fakat savaştan zarar gören Yunanistan'a yardım edilmesini savunmuştur (Ertem, 2009: 388).

Truman Doktrini'ni savunan Kongre üyeleri ise bu iddialara karşı şu görüş ve düşünceleri ile Türkiye'nin yanında olmuşlardır: Türkiye'nin 1946'dan itibaren çok partili

demokratik rejime geçtiği, dolayısıyla yapılacak yardımla Türkiye'nin sorunlarının çözüleceğini ve bu şekilde çok partili demokratik rejimin gelişmesine katkı sağlanmış olacağını ifade ederek, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na girmediğini fakat bu süreçte tarafsızlığını koruduğunu ve Türkiye'nin tarafsızlığı sayesinde savaşın kazanıldığını söylemişlerdir (Ertem, 2009: 388).

Amerikan yardımının görüşüldüğü süreçte, Senatör Vanderberg'in sunduğu yardım paralarının Yunanistan ve Türkiye'nin dış borçlarının ödenmesinde kullanılmaması ve gönderilecek olan askeri ve iktisadi heyet başkanlarının belirlenmesinde Ayan Meclisi'nin de onayının alınması teklifi Ayan Meclisi Dışişleri Komisyonu tarafından kabul edilmiştir (Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak olan Amerikan yardımı, 4 Nisan 1947: 1).

Amerikan Kongresi'nin yardım konusundaki tartışmalarını Ülke gazetesinde değerlendiren, CHP Sivas Milletvekili Necmeddin Sadak'a göre, Yunanistan ve Türkiye'ye yapılacak yardım, sıradan bir ekonomik yardım değildir. Başkan Truman yardım talebinde bulunurken, Ortadoğu'da Sovyet tehlikesinin olduğunu ileri sürmüş ve Türkiye ile Yunanistan'ı komünist akımın önünde kale özelliği olan çok önemli ülkeler olarak göstermiştir. Bu yüzden, iki ülke Sovyet tehdidine karşı koruma kalkını özelliğine bürünmüş ve Amerikan yardımı ile ilgili kongrede sert tartışmalar yaşanmıştır. "İtirazların bir kısmı, doğrudan doğruya ABD'nin iç politika mücadelelerinden ve dış siyaset kaygısından" doğmuştur. Bazı Amerikalı politikacılar, yardım kararını Rusya aleyhinde bir davranış olarak görmüş ve ABD'nin savaşa sürüklenmesinden endişe etmişlerdir. En etkili itiraz ise, Birleşmiş Milletlerin yapması gereken görevi ABD'nin üstlenmesi ve bu şekilde Birleşmiş Milletlerin nüfuzunun olumsuz etkilenmesidir. Bu konudaki itirazlar ise Birleşmiş Milletlerin yardım konusunda henüz teşkilatlanmadığı ve herhangi bir olumsuz durumda, müdahale edecek askeri gücünün olmadığı şeklinde savunulmuştur. Ayrıca Sovyetler Birliği'nin veto hakkı olduğu ve Birleşmiş Milletlerde Türkiye ve Yunanistan lehine bir karar çıkarılması durumunda Sovyetler Birliği'nin veto hakkını kullanacağı belirtilmiştir. Birleşmiş Milletlerle ilgili itirazların önünü kapatmak için de "Senato Dışişleri Komisyonu bir tadil teklifi kabul etmiştir." Buna göre Birleşmiş Milletler tek başına yardım yapabilecek duruma geldiğinde ABD'den yardımı durdurmasını talep edebilecektir. Bir diğer itiraz ise Türkiye ve Yunanistan'a bu şekilde para ve silah yardımını gerektirecek bir tehlikenin varlığı noktasında olmuştur. Rus ve komünist tehlikesini ise Amerikan Hükümeti belgelerle izah etmiş ve Türkiye'nin ordusunu bu tehlikeye karşı teyakkuzda tuttuğunu anlatmıştır. Bu

kararın Sovyetler Birliği aleyhinde olup olmadığı noktasındaki itirazlara ise Amerikan Hükümetinin Sovyetler aleyhinde hiçbir art niyet taşımadığı ifade edilerek cevap verilmiştir. Ayrıca tartışmaların hiçbir anında Türkiye'nin iç politikası eleştirilmemiştir. “Bütün propagandalara, itirazlara, gecikmelere rağmen yardım projesinin Kongrede kabul edilmesi ihtimali” yüksektir (Sadak, 1947: 1-4).

Amerikalı senatör Vanderberg ise ABD'nin Birleşmiş Milletlerin dışında hareket etmediğini aksine Birleşmiş Milletlerin faaliyetini desteklediğini, bir savaşa sebep olacak anlaşmazlıkları ve ihtilafları önlemeye çalışarak barışa hizmet ettiğini söylemiştir. Yardım “tasarısının ortaya attığı meselenin ise doğu komünizmini batı demokrasisi ile karşı karşıya bırakan mesele olduğunu söylemiştir” (Vanderberg yardım yapmakla sulha hizmet edildiğini söylüyor, 10 Nisan 1947: 1). İngiltere Başbakanı Winston Churchill ise ABD'nin yeni siyasetine dair The Daily Telegraph gazetesine şu açıklamayı yapmıştır; “Eğer kongre Truman'ın tavsiyelerini kabul edecek olursa bunun neticesinde Akdeniz'de hasıl olacak yeni vaziyet orta şarkın istikbalini ve dünya barışını temin edecektir” (Çörçil ve Amerikan Siyaseti, 13 Nisan 1947: 1).

Nisan 1947'de bu tasarı ile ilgili Amerikan Kongresindeki çalışmalar devam ederken Demokrat Senatör Barkley başkanlığında 10 kişilik bir heyet, yardım projesi ile ilgili Başbakan Recep Peker ve Dışişleri Bakanı Hasan Saka ile temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya gelmişlerdir (Malkoç, 2012: 98). Heyet, Türkiye temaslarından sonra Atina'ya hareket etmiştir. Atina'ya geçmeden önce heyet başkanı Barkley havaalanında gazetecilere yaptığı açıklamada, görüşmelerin olumlu geçtiğini ve memnun kaldıklarını söylemiştir. Heyet üyelerinden Demokrat Bage ise; dostça bir kabul gördüklerini, Türkiye ile ABD arasındaki dostluğun ilerleyeceğinden emin olduğunu, Türkiye'ye yapılacak yardım hakkındaki kanun tasarısının bir iki haftaya kadar kabul edileceğini ifade etmiştir. (Amerikalı Misafirler, 15 Nisan 1947: 1).

Ülke gazetesinin haberine göre; Ayan Meclisi tarafından yeniden düzenlenen yardım kanunu tasarısı, Temsilciler Meclisi Dışişleri Komisyonunca 16 Nisan 1947 kabul edilmiştir. Son düzenleme ile, Birleşmiş Milletler Türkiye ve Yunanistan'a farklı bir yardım programı uygulamak isterse ABD'nin yardım planını sonlandırma kararı alabilecektir. Ayrıca haberde, “Komisyon Başkanı Cumhuriyetçi sayılab Şarl Ayton kanun projesi üzerinde hiçbir tartışma olmayacağını ve kanunun sayılablar meclisi ile ayan meclisi tarafından kabul

edileceğini ümit ettiği” belirtilmiştir (Temsilciler Meclisi Dışişleri Komisyonu kanun projesini kabul etti, 17 Nisan 1947: 1).

Yardım tasarısı Temsilciler Meclisine sunulmak üzere 23 oya karşı 67 oyla Amerikan senatosunca kabul edilmiştir (Malkoç, 2012: 98). Tasarının kabulünü Ülke gazetesi 24 Nisan 1947 tarihli sayısında “Yardım Tasarısı Kabul Edildi” başlığı ile okuyucularına iletmiştir. “Amerikan Ayan Meclisi Amerikan Hükümetini Türkiye ve Yunanistan’a 400 milyon dolarlık bir yardım yapmaya 23 oya karşı 67 oyla mezun kılmıştır” yazan haberde tasarı lehine konuşan senatör Vandenberg’in şu sözlerine de yer verilmiştir; “Bu kanun tasarısının Birleşik Amerika ve dünya yüzündeki bütün hür insanlar için hür ve adaleti ifade ettiğine bütün kalbimle ve samimiyetimle inanıyorum.” (Yardım Tasarısı kabul edildi, 24 Nisan 1947: 1). 25 Nisan 1947 tarihli sayıda ise kanun tasarısının Amerikan basınındaki yansımalarına yer verilmiştir. New York Times gazetesi ABD’nin yeni dış siyasetinin en önemli sınavını başarı ile verdiğinden bahsetmiş ve “Ayan Meclisinin bu kanun tasarısını Ortadoğu’da barış ve nizamın ABD için büyük bir ehemmiyeti haiz olması itibarıyla” onayladığını yazmıştır (Amerika Yardımının Yankıları, 25 Nisan 1947: 1).

9 Mayıs 1947’de Temsilciler Meclisi, Türkiye ve Yunanistan’a yardım olarak 400 milyon dolar verilmesine ait kanun tasarısını, tartışmalar esnasında oluşan güçlü muhalefete rağmen 107’ye karşı 287 oyla ve büyük bir çoğunlukla kabul etmiştir (Türkiye ve Yunanistan’a yapılacak yardım tasarısı kabul edildi, 11 Mayıs 1947: 1). Ülke gazetesinin 11 Mayıs 1947 tarihli baskısında “Amerikan Yardımı Yurtta Büyük Sevinç Uyandırdı” başlıklı haber ile Amerikan yardımının ülkemizdeki yansımalarına yer verilmiştir. Habere göre, Amerikan yardım tasarısının kabulü Türk basınında geniş yer bulmuştur. Bütün gazetelerin manşetleri bu konuya ayrılmıştır. Ankara siyasi çevrelerine göre tasarının kabulü aslında Türkiye ve Yunanistan’a karşı mali yardımdan çok, bir siyasi yakınlık ve samimiyet göstergesi olmuştur (Amerikan yardımı yurtta büyük sevinç uyandırdı, 11 Mayıs 1947: 2). Sivas Milletvekili Necmeddin Sadak, yardım tasarısının onayından sonra kaleme aldığı köşe yazısında Türkiye için yeni bir devir açıldığını yazmıştır. Yardım kanununun İkinci Dünya Savaşı sonrası en önemli siyasi olaylardan biri olduğundan, bir buçuk aydan beri Amerikan Kongresinde ve kamuoyunda yardım tasarısı ile ilgili büyük tartışmaların yaşandığından bahseden Sadak’a göre, yaşanan bu tartışmaların sebebi ABD’nin vereceği 400 milyon dolar değildir. Zaten tartışmalar esnasında mali kaygı hiç kimse tarafından dile getirilmemiştir. Tartışmaların temelini, yapılacak yardımın siyasi sonuçları ve ABD’nin siyasi durumu

üzerinde yapacağı etkiler oluşturmuştur. Necmeddin Sadak köşe yazısına şu şekilde devam ederek görüşlerini belirtmiştir:

Önemli olan nokta Amerika ve Türkiye siyasetinde bu vesile ile açılan iş birliği devresi ve bilhassa Amerika'nın Yakın Şarka gösterdiği alakadır (...) Bu yardım projesinin kabul edilmesi Türkiye siyasetinin en büyük zaferidir. Kaç yıldır hürriyet ve istiklal, toprak bütünlüğü uğruna kendisini tek başına müdafaa etmeğe karar vermiş olan Türkiye bugün artık yalnız değildir. İngiltere ile ittifakına Amerika'nın en yakın alakası, inanı ve dostluğu katılmıştır. Amerika gibi dünyanın en kuvvetli devleti Türkiye istiklâlini, Türkiye'nin kalkınmasını, siyasetinin ana hattı yapmıştır (...) Türkiye için yeni bir devir açılmıştır (Sadak, 1947: 1-3).

22 Mayıs 1947'de Başkan Truman, Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak 400 milyon dolarlık yardım hakkındaki kanunu imzalamıştır. Ülke gazetesinin haberine göre; Başkan, kanunun hemen uygulamaya geçmesi için Türkiye ve Yunanistan'daki büyükelçiliklerine gerekli talimatın verildiğini söylemiş ve sözlerinin devamında, Türkiye ve Yunanistan'a yardım için ABD'ye yetki veren bu kanunun barışın kurulmasında önemli bir adım olduğunu, bu yetkinin kongre tarafından kabulünün ABD'nin barış arzusunun ve barışı yaratmak hususundaki keskin azminin dili olduğunu ifade etmiştir (Amerikan Yardım Kanunu İmzalandı, 23 Mayıs 1947: 1).

Başkan Truman'ın kanunu onaylamasından sonra Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bir teşekkür mesajı yayınlamıştır. Mesaj metni şöyledir:

Sayın Başkan Truman'ın teklifi üzerine Birleşik Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan'a yapacağı yardım bugün kanunluk kesp etmiş bulunuyor. Büyük Amerikan Cumhuriyetinin memleketimiz ve milletimiz hakkında beslemekte olduğu yakın dostluk hislerinin yeni bir nişanesini teşkil eden bu mesut hâdiseyi her Türk, beşeriyetin devamlı bir sulh devresine kavuşmak için geçirmekte bulunduğu intikal devresinde ileri bir adım gibi candan alkışlamaktadır. İkinci cihan harbi esnasında ve harbin fiilen sona ermesinden sonra milletimizin ispat ettiği yüksek meziyet ve ideallerin dünya' efkârı umumiyesi muvacehesinde, takdir edildiğini belirten bu yardım, Türkiye'ye zaruri ve normal müdafaa malzemesinin bir kısmını temin suretiyle, harp neticenin de düşmüş bulunduğumuz iktisadi güçlüklerin kısmen telafisinde de ferahlatıcı bir âmil olacaktır. Bizim için bu Birleşik Amerika'nın, cihan sulhunun devam ve teyidi uğrunda

kendisine düşen azim rolü tamamıyla benimsediğini gösteren parlak ve ümitlerle dolu bir işarettir. Reis Truman'a, büyük Amerikan milletine Türk milletinin sarsılmaz dostluk hislerini iblâğ ile bahtiyarım.”
(Cumhurbaşkanımız İnönü Amerikan milletine bir mesaj yayınladı, 27 Mayıs 1947: 1)

Basına yapılan açıklamaya göre, Türkiye ve Yunanistan’a yapılacak yardım programına hemen başlanabilmesi için Reconstruction Finance Corporation tarafından 100 milyon dolar avans ayrılmıştır. Ayrıca, programın sağlıklı yürütülmesi için, Türkiye ve Yunanistan’a ayrı ayrı heyet gönderileceği belirtilmiştir (Programın derhal başlaması için 100 milyon liralık bir avans ayrıldı, 25 Mayıs 1947: 1). Söz konusu heyet Türkiye’ye gelerek temaslarına 26 Mayıs 1947 tarihinde başlamıştır (Ankara’ya gelen Amerikan heyeti, 27 Mayıs 1947: 1). Ülke gazetesinin haberine göre; Askeri görüşmeler büyük bir gizlilik içerisinde devam etmekte olup ordunun motorize hale getirilmesi ve silahların standartlaştırılması konusundaki müzakereler tamamlanmak üzeredir. Ayrıca, ülkenin imar ve kalkınması üzerinde durularak, Türkiye’nin batısından doğusuna uzanacak olan on bin kilometrelik yolun ve beş limanın inşası da müzakerelerde görüşülecektir. Amerikalı heyet başta İstanbul olmak üzere yurdun çeşitli yerlerine giderek yerinde inceleme yapacaklardır (Türk Amerika Görüşmeleri, 31 Mayıs 1947: 1). Diğer taraftan, incelemede bulunacak heyetin ikinci yasak bölgelere girebilmeleri için de Bakanlar Kurulundan izin onayı çıkarılmıştır (BCA, Fon: 30-18-1-2 Yer: 113/36/3 s.1).

İlk etapta, Amerikan askeri heyetinin havacılar grubu doğu bölgelerimizde inceleme yapmak üzere gezilerine başlamıştır. Türk uzmanların da katıldığı ve başkanlığını Tümgeneral Halil Türk’ün yaptığı heyet incelemelerde bulunmak üzere ilk olarak Sivas’a gelmiştir. Heyet, bir süre Sivas’ta havacılıkla ilgili incelemelerde bulunduktan sonra doğu illerimize geçmiştir (Heyet, Sivas ve Havalisinde de Tetkikler yapacak, 7 Haziran 1947: 1).

28 Haziran 1947’de ise Tümgeneral Oliver’in başkanlığındaki diğer bir Amerikan askeri heyeti de incelemelerde bulunmak üzere Sivas’a gelmiştir (Amerikan Heyeti Bugün Şehrimize Geliyor, 28 Haziran 1947: 1). Ülke gazetesi, Amerikan Heyet Başkanı Tümgeneral Oliver’in açıklamalarına ve gezi programına 29 Haziran 1947 tarihli sayısında geniş yer vermiştir. Sivas’ın çeşitli tarihi yerlerini gezen heyet, Sivas kongre salonunu ve Atatürk’ün çalışma odalarını da ziyaret etmişlerdir. Kongre salonu gezilip, Atatürk’ün yatak odasına gelindiğinde, General Oliver’e, “Atatürk, Türkiye’nin Washington’u” denilmiş

bunun üzerine Oliver, Atatürk'ün Washington'dan daha büyük işler başarmış olduğunu söyleyerek şu şekilde cevap vermiştir: “Washington Amerikan milletinin kötü ve eski ananelerini yıkmak gibi bir meseleyle karşı karşıya bulunmuyordu. Hâlbuki Atatürk, köhne bir zihniyetle de mücadele etmek mecburiyetinde idi. Bunun ne demek olduğu düşünülürse, Atatürk'ün ne kadar büyük işler başarmış olduğunu takdir etmek daha ziyade mümkün olur.” Ülke gazetesine açıklamalarda bulunan general, Türk halkının gösterdiği dostluktan son derece memnun kaldıklarını söylemiş ve açıklamasını şu cümlelerle tamamlamıştır:

Ziyaretlerimiz esnasında en çok hoş giden nokta, gördüğümüz okullarımızın durumu, Çocuklarınızı ve gençlerinizi Türkiye'nin geleceği için yetiştirmek hususun da yürüdüğünüz yoldur. Bu yol, cidden mükemmel bir yoldur. Şüphesiz ki, Türkiye'nin istikbali bu çocukların ellerine verilmiş olacak ve bu çocuklar ise bugün çok iyi bir şekilde yetiştirilmekte olduklarından Türkiye'nin geleceği de muhakkak ki çok parlak olacaktır. Sizden, Amerikan halkının, Türkiye halkına olan sevgi ve selamlarını ve Türkiye'ye karşı olan dostluk teminatını kendilerine bildirmenizi rica ederim. Temenni ederim ki, iki memleket halkı birbirlerini daha çok iyi tanıyacak ve yıllar geçtikçe Türk ve Amerikan milletleri arasındaki dostluk daha ziyade yakınlaşacak ve daha çok kuvvetli bir duruma gelecektir.

Heyet aynı gün 17.30'da Sivas'tan ayrılmıştır (Amerikan Heyeti Tezahüratla Karşılandı, 29 Haziran 1947: 1).

Yardım antlaşması 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imza altına alınmış ve Ülke gazetesi de 13 Temmuz 1947 tarihli sayısında okuyucularına şu şekilde duyurmuştur: “Türkiye ile Birleşik Amerika arasında yardım anlaşması Dışişleri Bakanlığında Türkiye Hükûmeti adına Dışişleri Bakanı Hasan Saka, Birleşik Amerika Devletleri adına da Birleşik Amerika'nın Büyük Elçisi Wilson tarafından imzalanmıştır” (Türk-Amerikan Yardım Anlaşması Dün İmzalandı, 13 Temmuz 1947: 1). Bu imzalanan antlaşmanın 22 Mayıs 1947'de ABD'de yürürlüğe giren kanuna göre daha yumuşak olduğu, bunun sebebinin ise kapitülasyonlardaki imtiyazlara benzetilerek Türk kamuoyundan gelebilecek tepkilerin önüne geçmek olduğu şeklinde değerlendirilmiştir (Ertem, 2009: 389). Nitekim, Başkan Truman'ın Amerikan kongresindeki konuşmasında, Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak yardımların amacı dışında kullanılmaması için takip edileceğini ve gerekirse önlem alınacağını dile getirmesinden dolayı bazı gazetelerde yeni bir Düyun-u Umumiye endişesi

dile getirilmiştir (Ertem, 2009: 388). Basında çıkan bu eleştirilere kanun tasarısının görüşüldüğü TBMM oturumunda Dışişleri Bakanı Hasan Saka şu cümlelerle cevap vermiştir:

Truman Kanunu namı verilen bir kanuna istinat eden bu yardımın Yunanistan'a ve Türkiye'ye yapılmasından hoşnut olmayan bazı siyasi mehafilin gerek gazeteleri gerekse radyoları vasıtasıyla vaki olan neşriyatlarından öğrenmişizdir ki Amerika'ya mukavelenin içinde de yazılı olduğu veçhile, buna rağmen hiç de akla gelmeyen bir takım siyasi maksatlar ve bu yardımdan istifade edecek memleketlerin bilhassa bağımsızlığı, iktisadi serbestisi bakımından bir takım tehdit edici hükümleri ihtiva ettiğine dair yayımlar vaki olmuştur. (...) ne Türk Hükümetinin ne de Amerikan Hükümetinin tarihinde herhangi bir mukavele, yardım yolu ile müstakil, bağımsız bir devletin bağımsızlığına aykırı bir teşebbüs gösterilebilir. Ne de Büyük Millet Meclisi hükümetleri tarafından Türkiye'nin herhangi bir memleketle olan harici münasebatında ve mukavele ve akdettiği muahedelerde kendi bağımsızlığına dokunacak herhangi bir hükmü kabul ettiğine dair bir misal zikredilebilir (TBMM Tutanak, B. 79, 1.9.1947, O. 1).

Diğer taraftan kanun maddesinde ise:

Türkiye Hükümeti, Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını korumak için ihtiyacı olan güvenlik kuvvetlerinin takviyesini temin ve aynı zamanda ekonomisinin istikrarını muhafazaya devam maksadıyla Birleşik Devletler Hükümetinin yardımını istediğinden; ve Birleşik Devletler Kongresi, 22 Mayıs 1947 de tasdik edilen kanun ile, Birleşik Devletler Başkanına, Türkiye'ye her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliğine uygun şartlar dairesinde, böyle bir yardımda bulunmak yetkisini verdiğinden (Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Antlaşma, 1947)

ifadelerine yer verilerek antlaşmanın, Türkiye'nin bağımsızlığına zarar vermeyecek çerçevede imzalandığına vurgu yapılmıştır.

Antlaşmanın imzalanması iktidar cephesinde büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır. Ülke gazetesi de Hüseyin Cahit Yalçın'ın Tanin gazetesinde kaleme aldığı makalesinden kesitler yayınlamıştır. Hüseyin Cahit Yalçın "Amerikan Yardımı Antlaşması" adlı başyazısında, "Ankara'da imzalanan antlaşmanın, iki memleket arasında samimi ve halis

niyetlerle varılmış yakınlaşmanın bir vesikası olduğunu” ifade etmiş ve arada herhangi bir siyasi ittifak olmamasına karşın karşılıklı güven ortaklığı olduğuna değinmiştir. “Cihanşümül bir devlet olan Birleşik Amerika’nın emniyet hudutlarının” yakın doğuda Türkiye ile başladığını dolayısıyla herhangi bir saldırı durumunda Türk cephesinin sağlam duruşu ile ABD’nin de emniyetinin sağlanacağını, coğrafi durum ve siyasi şartların Türkiye’yi medeniyet dünyasının ileri bir karakolu pozisyonuna getirdiğini yazmış ve başmakalesini şu cümlelerle bitirmiştir: “Cumartesi günü Ankara’da imzaladığımız vesikayı milli tarihimizde çok verimli ve geniş neticeli bir yeni sahifenin serlevhası olarak selâmlayabiliriz” (Türk-Amerikan Yardım Anlaşması, 15 Temmuz 1947: 2).

Antlaşmanın imzalanmasından sonra Ülke gazetesinde Truman Doktrini kapsamında Amerikan askeri yardımlarını konu alan haberler zaman zaman yayınlanmıştır. Ülke gazetesinin 29 Nisan 1948 tarihli baskısındaki habere göre; yardım malzemesi kapsamında Amerikan uçaklarını getiren Randova uçak gemisi Yeşilköy önünde demirlemiş ve uçaklar Yeşilköy hava alanına bırakılmıştır. Haberde yer alan bilgiye göre gemi askeri erkân tarafından karşılanmıştır (Yurdumuza Amerikan yardımı devam ediyor, 29 Nisan 1948: 1). Ayrıca Republic P-47 Thunderbolt tipi avcı uçaklarından oluşan yeni bir sevkiyatın Gaziemir Havaalanı’na yapıldığı duyurulmuştur (Yurdumuza yeniden birçok uçak geldi, 2 Mayıs 1948: 1). Amerikan uçak gemisi Siboneyin ile de 66 adet eğitim uçağı getirilmiştir. Eğitim uçakları Yeşilköy Limanı’ndan askeri hava meydanına nakledilmiş ve bu esnada Hava Kuvvetlerinde görevli General Asım Uçar’da hazır bulunmuştur (Yeniden 66 mektep uçağı geldi, 18 Mayıs 1948: 1). Deniz Kuvvetleri Komutanlığının filosuna dahil edilmek üzere 4 adet denizaltı İzmir’e getirilmiştir (Amerika’dan 4 denizaltı dün yurdumuza geldi, 12 Mayıs 1948: 1). Diğer taraftan, 4 Haziran 1948’de Volvarin gemisi ile getirilen ağır tankların ise Sirkeci’ye indirildiği haberi de gazetede verilmiştir (Amerika’dan yurdumuza Ağır tanklar geldi, 4 Haziran 1948: 1).

Amerikan yardım heyeti başkanı General Mc. Bride bir basın açıklaması yaparak Amerikan yardımlarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapmıştır. General, yardım kapsamında verilen askeri malzemelerin gerçek değerinin 100 milyon dolardan çok fazla olduğunu neredeyse 1 milyar dolar civarına denk geldiğini söylemiş, yalnızca İzmir’e gönderilen 4 denizaltının gerçek değerinin 120 milyon dolar olduğunu ifade etmiştir. Dünyanın en güçlü ordusuna sahip olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin ABD’den gelen modern askeri malzemeler ile donatılarak daha da güçleneceğini ilave etmiş ve şunları söylemiştir:

“Türk milleti, mükemmel bir ordu yapmak için icap eden vahdet unsurunu kendi bünye ve ruhunda taşıdığını göstermiştir. Bu haslet, paha biçilmez kıymette bir ilerleme unsurudur. Bunu yakından gördüm ve anladım.” Ayrıca ilerleyen zamanlarda ise gelen askeri malzemelerin yedek parçalarının üretimine yönelik fabrikaların da kurulacağını belirtmiştir (Amerika Yardım Heyeti Başkanının Demeci, 27 Mayıs 1948: 1-2). Amerikan Yardım Heyeti Başkanı Tümgeneral H L. Bride 19 Temmuz 1948’de askeri incelemelerde bulunmak üzere Sivas’a gelmiş, daha sonra Sivas’tan Diyarbakır’a geçmiştir (Amerika Yardım Heyeti Başkanı Dün şehrimizde incelemelerde bulundu ve Diyarbakır’a uğurlandı, 20 Temmuz 1948: 1).

Bir süredir Türkiye’de bulunan ve isminin açıklanmasını istemeyen Amerikalı bir yetkili yardımlarla ilgili yaptığı açıklamalarda, Türkiye’ye yapılan Amerikan yardımlarının 1948 yılına ait programının aksatılmadan devam etmekte olduğunu 1949 yılında da programın uygulanmasına devam edileceğini söylemiş, şu ana kadar Türkiye’ye büyük sayıda uçak, tank, top ve askeri kamyonlardan oluşan sevkiyatların yapıldığını ve Türk ordusunun modern silahlarla donatıldığını ifade etmiştir. Ayrıca, Türklerin hiçbir tahrikte bulunmadan, Sovyet baskısına göğüs gerdiğini, bu hareketi ile Balkanlarda, yakın ve uzak doğuda milletlerarası büyük bir rol oynadığını ve başlıca barış unsurunu teşkil ettiğini, Türkiye’nin takip ettiği dış siyasetin basiretli ve ilerisini gören bir dış siyaset olduğunu ilave etmiştir (Türk ordusu yeni silahlarla teçhiz edildi, 5 Ağustos 1948: 1-2).

Bu arada ABD Başkanı Truman Türkiye ve Yunanistan’a yapılan yardımların 1949 yılında da devam edeceğini ve 1949 yılında yapılacak yardım miktarının 385 milyon dolar olacağını açıklamıştır (Amerika Yardımı, 17 Ağustos 1948: 1).

Amerikan Askeri yardım heyeti deniz kısmı şefi Amiral P. Cunter ise gazetecilere yaptığı açıklamada; New York’a ve Washington’a gideceğini, Askeri yardımın deniz kısmına ait 1950-1951 yılları arasında uygulanacak programla ilgili görüşmeler yapacağını, Gölcük tersanelerinin genişletilmesi, ilave gemi ve malzeme temini ile sahil güvenlik gemilerinin modernizasyonu konusunu görüşeceğini söylemiştir. İki denizaltı ve bir denizaltı kurtarma gemisinin Türkiye’ye teslim edileceği, birkaç yıl daha askeri yardımların devam edeceği bilgisini veren Amiral, açıklamasını şu ifadelerle bitirmiştir; “Türk deniz kuvvetleri gemi adedi, eğitim ve malzeme bakımından eskiye nazaran yüzde 200 kuvvetlenmiştir” (Amiral Cunter’in demeci, 11 Nisan 1950: 2-3). Amiralin bahsettiği Linbeur adındaki denizaltı kurtarma gemisinin eylül ayında Türkiye’ye gönderileceği haberi

Ülke gazetesine yansımıştır. Habere göre, gemiye Kurtaran adı verilecek olup derin sulardan kurtarma işlerinde kullanılacaktır (Kurtaran denizaltı gemisi gelecek ay teslim alınacak, 10 Ağustos 1950: 1). Ayrıca, iki denizaltıyı teslim almak üzere Türk denizcilerinden oluşan bir kafilenin ABD'ye hareket ettiği haberi de Ülke gazetesini 11 Ağustos 1950 tarihli baskısında yayınlanmıştır (Askeri yardımdan verilen 2 denizaltıyı almak için bir katile gidiyor, 11 Ağustos 1950: 1).

Türkiye ve Yunanistan'a yardım programının üçüncü yıldönümü münasebetiyle ABD Dışişleri Bakanlığı bir tebliğ yayınlamıştır. Truman Doktrini sayesinde Türkiye'nin milli savunmasıyla birlikte malî yapısının da güçlendirildiğine işaret edilen tebliğe göre ABD'nin hedefi, "Türlere yardım etmek, orduyu modernleştirmek ve Türkiye'nin komünizm tehlikesi karşısında milli bünyesini koruyabilmesi için iktisadi bünyesini takviye etmektir" Amerikan askeri yardımları sayesinde "Türk ordusunun muharebe kabiliyeti ve ateş kuvveti önemli nispette artmış, buna mukabil ordu mevcudu azaltılabilmektedir." Türkiye'ye iktisadi yardım olarak 164 milyon dolar harcadığının hatırlatıldığı tebliğ şu cümlelerle son bulmuştur: "Birleşik Amerika hür yaşayış tarzlarını komünizm tehlikesi karşısında aynen muhafazaya çalışan bu iki devletle tesanüt halinde bulunduğunu göstermiş ve son derece stratejik ehemmiyeti olan bu bölgede böylece mühim bir emniyet kalesini korumuş ve takviye etmiştir" (Birleşik Amerika Dışişleri Bakanlığı Mühim Bir Tebliğ Yayınladı, 24 Mayıs 1950: 1).

1947 ile 1949 yılları arasında Amerikan yardımı miktarı 152 milyon 500 bin dolara ulaşmıştır. Bu miktarın 147 milyon 500 bin doları silahlı kuvvetlerin modernizasyonuna harcanırken (Oran, 2002: 534), herhangi bir Rus saldırısı durumunda Torosların güneyi ile İskenderun Limanı arasındaki ikmal yolu büyük önem arz edeceği için 5 milyon dolar da yol çalışmasına harcanmıştır. 1947 ile 1951 yılları arasındaki Amerikan askeri yardım miktarı 400 milyon doları bulmuştur. Truman Doktrini kapsamında Türkiye'ye gönderilen askeri malzemelerin çoğunluğunu İkinci Dünya Savaşı'nda ABD'nin kullandığı savaş artığı malzemeler oluşturmuştur. Buna rağmen Türkiye'nin elindeki askeri malzemelere göre daha modern durumdaydılar. Mesela, Nisan 1948'den itibaren Proje 500 adıyla başlatılan yardım kapsamında Amerikan Hava Kuvvetleri envanterinden çıkarılan uçaklar bulunmakta olup bu uçaklar uzun süre Türk Hava Kuvvetlerinde hizmet etmişlerdir. Amerikan askeri yardımları Türk ordusunun modernizasyonuna büyük katkı sağlamış olmakla birlikte, savaş artığı

yardım malzemelerinin bakım ve onarımlarından dolayı Türkiye'nin dışa bağımlı hale gelmesine yol açmıştır (Oran, 2002: 535).

1.2.2. Marshall Yardımları

Ülke gazetesinde Amerikan yardımları kapsamında Marshall yardımlarına ilişkin haber ve açıklamalara da yer verilmiştir. Bu kısımda, Marshall yardımları ile ilgili haberlerden söz edilecektir.

1.2.2.1. Marshall Yardımlarının Gerekçeleri

Truman Doktrini, Türkiye ve Yunanistan'ı kapsamıştı oysa İkinci Dünya Savaşı'ndan tüm Avrupa ülkeleri etkilenmiş ve ekonomik olarak büyük bir çöküntüye uğramışlardı. Diğer taraftan Avrupa'nın bu olumsuz durumunu Sovyet Rusya fırsata çevirmiş ve Avrupa'da komünizm propagandalarına hız vermiştir. Özellikle de komünist partilerin güçlü olduğu Fransa ve İtalya'yı hedef almıştır (Armaoğlu, 226). ABD'ye göre, İkinci Dünya savaşının oluşturduğu tahribat, komünizmin ve Sovyet Rusya'nın Avrupa'yı etkisi altına almasına sebep olmuştur. Sovyetler Birliği'nin yayılmacılığına karşı Avrupa'nın siyasi bağımsızlığını koruyabilmesi için ekonomik açıdan güçlendirilmesi gerekmiştir. Bu yüzden ABD, başta İngiltere, Almanya ve Fransa olmak üzere tüm Avrupa ülkelerini siyasi ve ekonomik iş birliği içerisinde bütünleştirerek Sovyet yayılmasının önüne geçmek istemiştir (Erhan, 1996: 276).

Diğer taraftan, Avrupa'nın içinde bulunduğu ekonomik darboğaz, ABD'nin üretimini ve ekonomisini olumsuz etkilemiştir ve Avrupa'nın ekonomik durumu düzeltildiğinde ABD de ürettiği mallara pazar bulmuş olacaktır (Ertem, 2009: 390). Amerikalı düşünür Walter Lipmann'a göre Avrupa'daki malî sıkıntı çözülmezse bu durum en kısa sürede küresel bir ekonomik krize yol açabilirdi. Bu nedenle, Avrupa'da ekonomik bir birlik oluşturulması gerekiyordu. Bunun için de Avrupa devletlerine ayrı ayrı yardım yapmak yerine Avrupa'yı bir bütün olarak değerlendirip yardımın bu şekilde yapılması gerekiyordu. Tek bir program belirlenip, Avrupa'nın tamamına tek bir program uygulanmalıydı. ABD'nin federal yapısına benzer şekilde gümrük engelinin ve ticari sınırlamaların kaldırıldığı bütünleşmiş bir Avrupa, ABD'nin ekonomik çıkarları için uygun olacaktır (Erhan, 1996: 276). Yani Avrupa'nın ekonomik olarak kalkınmasından kârlı çıkan ülke aslında ABD olacaktır. ABD Dışişleri

Bakan Yardımcısı Dean Acheson'a göre 16 milyar dolar ihracata karşı 8 milyar dolarlık ithalat arasındaki açığın kapatılması, ABD'nin acil çözmesi gereken sorunların başında geliyordu (Oran, 2002: 538). 1947 yılında Avrupa'nın mali yapısındaki gerileme, İkinci Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği ile kurulan ikili ilişkilerin çıkar çatışmasına dönüşmesi ve savaş sonrası sürdürülen barış görüşmelerinin çıkmaza girmesi, Avrupa'yı yeniden ayağa kaldırmak fikrini güçlendirmiştir (Erhan, 1996: 276).

ABD Dışişleri Bakanı George Marshall 5 Haziran 1947'de Harvard Üniversitesinde yaptığı konuşmada, Avrupa'nın sorunlarını anlattıktan sonra, ABD'nin, Avrupa devletlerini ortak bir plan dahilinde tek çatı altında toplayacak imar planı olduğundan bahsetmiş, ardından Sovyetler Birliği de dahil olmak üzere tüm Avrupa ülkelerini bu plana katılmaya davet etmiştir. Marshall'a göre ABD, açlığa, sefalete ve kargaşaya karşı politika yürütmekteydi, dünya barışı ve siyasi istikrarı için, dünyanın ekonomik kalkınması için ABD'nin elinden gelen yardımı yapması gerekiyordu (Oran, 2002: 538).

Marshall'ın teklif ettiği plan içerisinde dikkat çekici noktalardan birisi, Truman Doktrininde olduğu gibi askeri yardım değil açlık, sefalet ve kargaşaya karşı bir eylem planı içermesi olmuştur. Ayrıca Türkiye ve Yunanistan örneğinde olduğu gibi ayrı ayrı devletler özelinde değil bütün Avrupa'ya ortak bir plan uygulanması düşünülmüştür. Diğer taraftan, Sovyet Rusya ve Avrupa'daki komünist partilere gözdağı verilerek, bu planı engellemeye yönelik girişimlere sert müdahale edileceği ifade edilmiştir (Oran, 2002: 539).

Ülke gazetesi; Marshall Planı adı altında tarihe geçecek bu plan nedir? Sorusunun cevabını okuyucularına şu şekilde izah etmiştir: ABD, İkinci Dünya savaşından dolayı ekonomik olarak zarar görmüş tüm dünya milletlerine yardım edecek ve açacağı kredi ise 15-20 milyar doları bulacaktır. Bu yardım karşılığında ABD'nin beklentisi o devletin ithalat ve ihracatını geliştirmesi olacaktır. Bu şekilde ABD'nin yardım ettiği ülke gelişerek komünizm akımının etkisine girmeyecek diğer taraftan da Güney Amerika ve Avustralya arasına sıkışmış olan Amerikan sanayisine yeni pazar bulmuş olacaktır. Yardım almak isteyen ülkeler yardım paralarını nasıl kullanacaklarına dair kalkınma planlarını iki ay içerisinde ABD'ye sunacaklardır. Böylece ABD, Churchill'in geçen yıl ortaya attığı Avrupa Birleşik Devletleri düşüncesini benimsemiş olacaktır. Avrupa Birleşik Devletleri düşüncesi, Avrupa'ya refah getirebilir ve barışı garanti edebilir fakat, milliyet fikirlerinin zirve yaptığı Avrupa'da bu fikrin ne kadar uygulanacağı ise belli değildir (Marşal Plânı- Birleşik Avrupa devletleri, 27 Haziran 1947: 1-3).

Sovyet Dışışleri Bakanı Molotov, İngiliz Dışışleri Bakanı Bevin ve Fransız Dışışleri Bakanı Bidault 27 Haziran 1947’de Marshall Planı’nı görüşmek üzere Paris’te bir konferans düzenlemişlerdir. Marshall Planı ile ABD’nin Avrupa’yı denetimi altına alacağı fikrine kapılan Sovyetler Birliği, İngiltere ve Fransa’nın karşı çıkacağı teklifler sunmuştur (Oran, 2002: 539). Molotov’un teklifi karşısında Bevin şu soruyu sormuştur: “Sizin programınız Birleşik Amerika’dan açık bir çek istemeye benziyor. Rusya kendisinden böyle açık bir çek istenirse memnun olur mu?” Sonuçta konferans başarısızlıkla sona ermiştir. “Fransız hükümetinin dediklerini aksettirdiği sanılan bir gazete açıktan açığa Rusları tenkit etmiş ve konferansın akamete uğraması mesuliyetini Ruslara” yüklemiştir (Paris Toplantısı Dağıldı, 2 Temmuz 1947: 1). Paris Konferansı’nın akamete uğramasından sonra, Fransa ve İngiltere, Marshall Planı ile yakından ilgilenen 22 ülkeye bir nota göndermişlerdir. Notada; Avrupa’nın kalkınması için Avrupa’nın ihtiyaç ve imkânlarını içeren bir planın en kısa sürede hazırlanmasının zorunlu olduğu ifade edilmiş ve şöyle denilmiştir. “Her iki hükümet böyle bir programın unsurlarını bir araya getirmek üzere bir teşkilat kurulması lüzumuna kanidirler. Birleşik Amerika Dışışleri Bakanı’nın da tavsiye etmiş olduğu gibi bir programın hazırlanması için Birleşik Amerika’nın dostane yardımını aramak icap edecektir” (Marşal Planı, 6 Temmuz 1947: 1).

Fransa ve İngiltere’nin daveti üzerine 12 Temmuz 1947’de, Paris’te Fransa Dışışleri Bakanlığı binası “Quai d’Orsay”de, Avusturya, Danimarka, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Luxembourg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İsveç, İsviçre, Türkiye, İngiltere, Fransa temsilcileri bir araya gelmiş ve Avrupa’nın çözüm bekleyen sıkıntılarının belirlenerek çözüme kavuşturulması için, ABD’nin belirlediği şekilde Avrupa Ekonomik İşbirliği Konferansı (Conference of European Economic Co-operation, CEEC) adında bir örgüt kurmuşlardır (Oran, 2002: 539). Yapılan uzun görüşmeler neticesinde, dört yıl süreli “Avrupa Ekonomik Kalkınma Programı” hazırlanmış ve bu ABD’ye sunulmuştur (Uçarol, 1995: 667).

Paris toplantısında hazırlanan rapora göre Türkiye, Ekonomik Kalkınma Planı çerçevesinde 615 milyon dolar yardım talebinde bulunmuştur. Fakat rapordaki talepleri değerlendiren Amerikalı uzmanlar, Marshall yardımlarının savaştan dolayı ekonomik sıkıntı çeken devletlerin ekonomilerine destek olmak amacıyla yapılacağını öne sürerek Türkiye’nin talebine olumsuz görüş bildirmişlerdir. Çünkü, Türkiye’nin mali yapısı diğer Avrupa ülkelerine göre çok iyi durumdadır ve Türkiye, Avrupa’nın ortak kalkınması için

değil kendi kalkınma planı için yardım talebinde bulunmuştur (Oran, 2002: 539). Amerikalı uzmanların hazırladığı raporu eleştiren Celal Bayar yaptığı bir açıklama da Marshall Planı çerçevesinde yardım yapılacak ülkelerin üç kategoriye ayrıldığını, birinci kategoride peşin para ile mal alabilecek ekonomiye sahip ülkelerin, ikinci kategoride kredi desteği ile yardım alacak ülkelerin, üçüncü kategori de ise karşılıksız hibe yolu ile yardım alacak ülkelerin yer aldığını söylemiştir. Türkiye'nin peşin para ile mal alabilecek ülkeler kategorisinde değerlendirildiğini, bu kararın alınmasında ise ülkemizin döviz ve altın stokları ile ödeme dengelerinin göz önüne buldurulduğunu belirtmiştir. Oysa Türkiye'nin ekonomisinin savaş şartları içerisinde yıprandığını ve altın rezervlerinin tükenmek üzere olduğunu ifade etmiş, "...bu mesele ile meşgul olan ve vazife alan maliyecilerimizin işlerini idare edemediklerini ve hakikati Amerikalı dostlarımıza iyi anlatamadıklarını görüyoruz" sözleriyle de alınan yanlış karardan hükümeti sorumlu tutmuştur (Marshall'ın Yardım Planı, 26 Ocak 1948: s.1-2).

Türkiye'nin Marshall planındaki durumuyla ilgili olarak Zonguldak Milletvekili Emin Erişilgil'in sözlü soru önermesine Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın 2 Şubat 1948 tarihli TBMM oturumunda verdiği cevap aynı zamanda muhalefetin eleştirisine de cevap olmuştur. Dışişleri Bakanı, Paris'te 16 Avrupa ülkesinin düzenlediği konferans sonrası hazırlanan rapora istinaden Amerikalı uzmanların, Marshall yardımından faydalanmak isteyen 16 ülkenin ekonomik durumlarıyla ilgili bir rapor hazırladıklarını ifade etmiş ve bu raporlar hakkında kısa bir bilgilendirme yaptıktan sonra Türkiye ile ilgili hazırlanan rapordan çıkacak sonuçları şu maddelerle izah etmiştir:

- 1- Marshall Yardım Plânı çerçevesi içinde Türkiye'ye ait bu Amerikalı teknisyenler raporu, umumi bakımdan, memleketimiz hakkında gayet iyi niyetli bir görüşle hazırlanmıştır.
- 2- Bu rapor, Türkiye'nin ileri sürdüğü dileklerin esas itibariyle haklı olduğunu kabul ediyor.
- 3- Türkiye'nin çok ağır millî müdafaa yükünün ekonomik gelişmelere engel olduğunu açıkça teyit ediyor.
- 4- Bu rapor, Türkiye'de ziraat ve maden işlerinin makineleşmesi, yol ve limanların ve elektrik işlerinin başarılması lüzumunda bizimle birliktir.
- 5- Ziraat ve maden istihsalimiz yeni makine ve levazımla bezenirse, Türkiye'nin Avrupa kalkınmasına önemli derecede yardım edecek duruma girebileceği teslim ediliyor.

- 6- Ancak bu makine ve levazımı, Türkiye'nin ilk 15 aylık devrede, peşin para ile satın alabilmesi gerektiği ileri sürülüyor. Altın mevcudumuz ve -kendi tahminlerine göre- ihracat bedellerinden elde edebileceğimiz döviz bakiyeleri bu iddiaya mesnet olmaktadır.
- 7- Prensip meselesi dışında, amelî bakımdan başlıca görüş farkımız, bize verilecek malzemenin döviz ile peşin ödeme imkânımız etrafında toplanmaktadır (Türkiye'nin Marshall Planındaki Durumuna dair sözlü bir soruya Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak geniş ve etraflı izahlarda bulundu, 3 Şubat 1948: 1).

Bakan, bu tahmin ve görüşlere itiraz ettiklerini, Amerikalı uzmanların hazırladıkları rapordaki gibi mali yapıya sahip olmadığımızı, Avrupa'nın kalkınmasına yardım edebilmemiz için gerekli makine ve teçhizatı satın alacak dövizimizin bulunmadığını, Ekonomik Kalkınma Planı çerçevesinde ziraat ve maden üretimlerinin verimliliğini etkileyecek olan yol, liman, su, elektrik enerjisi gibi işler için Milletlerarası Bankadan kredi kullanmamızın zorunluluğunu Amerikalı yetkililere ilettiklerini söylemiştir. Amerikalı yetkililer ise bu raporların sadece durumu belirtir nitelikte örnek olarak hazırlandığını ve herhangi bir kanuni geçerliliklerinin olmadığını söylemişler, yardım konusunda henüz verilmiş kesin bir karar olmadığını, Amerikan Kongresindeki görüşmelerde, Avrupa'nın kalkınmasına katkı sağlayabilmesi için Türkiye'nin krediye ihtiyacının olduğunu göz önünde bulundurulacağını ve ona göre değerlendirileceğini, Türkiye'nin Milletlerarası Bankadan şu an bile kredi talep edebileceğini ve ABD'nin de bu konuda Türkiye'ye destek vereceğini iletmışlerdir. (TBMM Tutanak, B:37, 2.2.1948, O:1, s.9-10). Ülke Gazetesi de yapılan eleştirilere cevap olarak "Marshall Planı ve Biz" başlığı ile yayınladığı yorumunda; Türkiye'nin savaşa girmediğini fakat savaşa girecekmiş gibi hazırlık yaptığını ve bu yüzden de ekonomik ve sosyal olarak etkilendiğini yazmış, bundan dolayı "büyük bir barış unsuru olan Türk Devletinin" Avrupa'ya destek olabilmesi için Marshall Planına dahil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Henüz kesinleşmemiş olan bir rapor üzerinden ağır eleştiriler yapılmasının yersiz olduğunu, hükümetin bu durumu büyük bir hassasiyetle takip ettiğinin ifade edildiği yazıda "Bizim kuvvetli ve sağlam oluşumuz herhalde dost ve müttefiklerimiz için büyük bir kazanç, önemli bir güvendir. Bu itibarla Marshall Planı'ndan mutlak faydalanmamız lazımdır. Esasen bunu Amerikan Hükûmeti ve memleketimizi yer yer gezen uzmanlar da görmüş ve anlamışlardır." şeklinde açıklama yapılmıştır (Marshall Planı ve biz, 4 Şubat 1948: 1).

Kamuoyundan gelen tepkilerin etkisiyle Türk Hükümeti, Türkiye'nin de Marshall Yardımı kapsamına alınması için doğrudan Amerikan hükümetine başvurmuştur. ABD ise Türkiye'nin plan içerisine dahil edilebilmesi için, Türkiye'nin hazırladığı kalkınma planını Marshall planı çerçevesinde yeniden gözden geçirmesini, yardımın tarım sektöründe ve ulaşım altyapısının yenilenmesinde kullanılacak şekilde güncellenmesini istemiştir. Böylelikle Türkiye, diğer Avrupa ülkeleri için gıda ve hammadde deposu olarak düşünülmüştür. Sanayi alanında ise ABD için önemli madenlerden olan krom madeninin çıkarılmasına ağırlık verilmesi önerilmiştir. Avrupa'nın talep ettiği 22 milyar dolarlık yardım paketi 17 milyar dolara indirilerek, Ekonomik İşbirliği Kanunu Amerikan Kongresinde kabul edilmiş ve Başkan Truman'ın onaylamasıyla birlikte 3 Nisan 1948'de yürürlüğe girmiştir (Oran, 2002: 540). “ABD nezdinde yapılan teşebbüs ve temaslar neticesinde Türkiye'nin de kredi yardımı görecektir memleketler arasına” konulduğuna dair haber Ülke gazetesinin 15 Nisan 1948 tarihli baskısı ile duyurulmuştur. Habere göre, Türkiye “Temmuz ayına kadar olan üç aylık devrede yardımdan faydalanacaktır. Ondan sonra bir yıllık yardım miktarı da tespit edilecektir.” (Türkiye Amerika kredi yardımından istifade edecek, 15 Nisan 1948: 1). Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak 16 Nisan 1948 tarihli TBMM oturumunda “Marshall Plânı çerçevesi içinde memleketimizin de ciddî yardıma ihtiyacı olduğunu kabul eden Birleşik Devletler Hükümetine” teşekkürlerini iletmiştir (Büyük Millet Meclisinde Dışişleri Bakanı 16'lar konferansı Londra-Paris ve Atina'daki temasları hakkında izahat verdi, 17 Nisan 1948: 1-3).

Kanunun onayından sonra 16 Avrupa ülkesi, 16 Nisan 1948'de “Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OEEC)” nü kurmuşlardır (Uçarol, 1995: 668; Avrupa Ekonomik İşbirliği sözleşmesi ile eklerinin onanması hakkında Kanun, 1948). Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın açıklamasına göre “bu teşekkülün gayesi, Amerikan yardımını verimli kılmak için, 16 devlet arasında sürekli ve muntazam ekonomik işbirliği kurmaktır. 16 devlet, karşılıklı münasebetlerinde, Avrupa kalkınması için, münferiden ve müştereken, ellerinden gelen gayreti harcamayı taahhüt” etmişlerdir (TBMM Tutanak, B:48, 16.4.1948, O:1, s.44).

Marshall Planı kapsamında Türkiye'ye oldukça küçük bir pay ayrılmış, Türkiye'den ise Avrupa'nın yeniden imarı esnasında gerekli olan tarımsal ürün ve maden desteği vermesi istenmiştir. Yardımın hedefi de bu ürünlerin çoğaltılmasına yönelik olmuştur (Oran, 2002: 540). Ülke gazetesinin haberine göre; 1 Nisan 1948'den 31 Mart 1949'a kadar ziraat makineleri için 3 milyon 700 bin dolar, maden makineleri için 9 bin dolar, kereste için 400

bin dolar, elektrik makineleri için 1 milyon 800 bin dolar, diğer makineler için 2 milyon dolar ve 700 bin dolar muhtelif yardım planlanmıştır (Amerika Türkiye'ye ne gibi yardımlarda bulunabilecek, 22 Nisan 1948: 1).

Ülke gazetesi, Marshall Planı gereğince Türkiye'ye yapılacak yardıma dair sözleşmenin Ankara'da imzalanacağını 1 Temmuz 1948 tarihli baskısı ile okuyucularına duyurmuştur. Haberde ayrıca yapılacak yardımın %75'inin tarımsal kalkınmada kullanılacağı, açılacak kredi ile traktör ve tarım aletleri alınacağı yazmıştır (Marşal Planı, 1 Temmuz 1948: 1-3). 4 Temmuz 1948 tarihinde de Türkiye ile ABD arasında Ekonomik İşbirliği Antlaşması Türk Hükümeti adına Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak ve Amerikan Hükümeti adına Edwin C. Wilson tarafından imzalanmıştır (Ekonomik İşbirliği Anlaşması Hakkında Kanun, 1948).

Başkan Truman, ABD'nin uluslararası sorumluluğunu yerine getirmesi için, dünyada barış ve refahı sağlayıncaya kadar devlet masraflarının çok yüksek kalması gerektiğini söylemiş ve Marshall yardım plânı için kongreden 1 milyar 500 milyon dolar istemiştir. Başkan kredilerin, İktisadi İşbirliği Teşkilatının çalışmaya başlayacağı tarih olan 2 Nisan 1949'dan önce kabul edilerek İktisadi İşbirliği İdarecisi Paul Hoffman'ın emrine verilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Amerika Yardımı, 17 Ağustos 1948: 1).

1.2.2.2. Marshall Planının Türkiye'de Uygulanması

Marshall Planı kapsamında, İktisadi İşbirliği İdaresi tarafından Türkiye'ye ilk etapta 50 milyon dolarlık ödenek ayrılmıştır (Amerika Türkiye'ye 50 Milyon dolar yardımda bulunacak, 19 Ekim 1948: 1). Diğer taraftan İktisadi İşbirliği İdaresi, 15 Avrupa ülkesine yapılan yardım miktarının 1948 yılı sonu itibariyle 4 milyar 190 milyon 290 bin doları bulduğunu açıklamıştır (Marşal Yardımı, 28 Aralık 1948: 1).

Marshall Plânı kapsamında ABD'den satın alınacak tarım aletlerini ithal edecek firmalara %25 oranında kâr verilecek olup Ziraat Bankası'nın da ithalatçı firmalara 5 yıl vadeli %3 faiz oranı ile kredi kullandıracağı bilgisi verilmiştir (Marşal Planı Gereğince Memleketimize İthal Olunacak Tarım Aletleri, 20 Şubat 1949: 1). Ayrıca, Tarım Bakanlığının valiliklere gönderdiği genelgeye göre, tarım aletlerine ihtiyaç duyan çiftçiler buldukları merkezdeki tarım teşkilatları aracılığıyla valiliklere ihtiyaçlarını iletecekler, Valilikler de ihtiyaçları toplu olarak Tarım Bakanlığına bildireceklerdir. Tarım Bakanlığı

gelen talepler doğrultusunda ihtiyaçlara göre gerekli olan tarım aletlerini temin edecek ve temin edilen tarımsal aletler valilikler bünyesinde oluşturulan komisyon aracılığı ile çiftçiye ulaştırılacaktır (Marşal Planı Gereğince Memleketimize verilen Tarım Aletleri, 2 Mart 1949: 1). Bu arada Devlet Bakanı Nurullah Sümer yaptığı bir basın toplantısında, ABD'nin yaptığı askeri yardımlarla Marshall Planı kapsamında yapılan yardımların birbiri ile karıştırılmaması gerektiğini, Marshall Planı kapsamında yapılan yardımların tamamen tarımsal kalkınma ve madencilik sektöründe kullanılacağını açıklamıştır (Marşal Planının Türkiye'ye Tatbiki, 20 Mart 1949: 1). Bakanın açıklamalarından sonra madencilik sektöründe kömür üretiminin artırılmasına yönelik 10 milyon dolarlık yatırım yapılacağı (Marşal Planı Yardımından Kömür Havzalarına 10 milyon dolar harcanacak, 5 Nisan 1949: 2), Divriği kömür madenine de ayrılan ödenekle mevcut tesisin genişletileceği ve üretimin 6 kat artırılacağı haberleri basına yansımıştır (Divriği Demir Madenlerine Yapılacak Yardım, 12 Nisan 1949: 2).

Ülke gazetesinin 4 Mayıs 1949 tarihli baskısındaki habere göre, ABD Marshall Planı kapsamında Türkiye'ye 49 milyon 700 bin dolar tahsis etmiş, ayrıca tarımsal kalkınmaya katkı sağlanması için ABD'den getirilen tarım aletlerinin birinci partisinin ilk sevkiyatını oluşturan 21 traktör ve 1200 kiloluk sabanlar Norveç bandıralı Ser Guens isimli gemi ile İstanbul'a ulaşmıştır (Marşal planına göre bize verilecek traktörlerin ilk partisi geldi, 4 Mayıs 1949: 1-3). Gelen ilk parti yardım malzemeleri, Tarım Bakanı Cavit Oral, Marshall Yardımı Türkiye Temsilcisi Door ve milletvekillerinin katıldığı bir törenle gemiden indirilmiştir (Memleketimize verilen Traktörlerin ilk partisi Merasimle boşaltılıyor, 5 Mayıs 1949: 1-2) Gelen bu tarım alet ve makinelerinin bir an önce üreticiye ulaştırılması için bölge esasına dayanan dağıtım planı yapılmıştır. Ayrıca dağıtım yapılan yerlere gezici teknik servisler açılarak makinelerin kullanımıyla ilgili eğitimlerin verilmesi planlanmıştır (Tarım âletleri dağıtımı için plân hazırlandı, 6 Mayıs 1949: 2). Tarım Bakanı Cavit Oral gazetecilere yaptığı açıklamada, ABD'den ilk partide 1839 traktör ve 473 biçerdöver, ikinci partide ise 2070 traktör daha getirileceğini söylemiş, gelen tarım aletlerinin çiftçiye dağıtılması için valilikler, Şeker Şirketi ve Ziraat Bankası emrine verileceğini ifade etmiştir. Getirilen tarım aletlerine karşılık Türkiye'den yıllık 500 bin ton hububat istendiğini ayrıca sulama işleri için Kaliforniya'dan mühendislerin getirtileceğini ve sulama işlerinin Kaliforniyalı bir şirket tarafından yürütüleceğini söylemiştir (Tarım Bakanının Basına Demeci, 6 Mayıs 1949: 1).

Getirilen ilk parti tarım makineleri, mevcuttaki tüm ihtiyaçlara cevap verecek sayıda olmadığından dolayı, bölgesel olarak belirlenen sayıda sevkiyatlarının yapılacağı, illerde valilerin başkanlığında toplanacak olan Tarım Müdürü, Ziraat Bankası Müdürü varsa Ziraat Odası Başkanından oluşan özel komisyonların vereceği kararla ilçelere dağıtımının yapılacağı bildirilmiştir. “Ödeme şartları arazinin genişliğine ve işletmenin gücüne göre peşin veya dört yıl vadeli olarak tespit edilmiş” (İllerimize Tarım Aleti Sevki Başladı, 2 Haziran 1949: 1) olup bu kapsamda Sivas’a 20 adet traktör tahsis edilmiştir (İlimize şimdilik 20 traktör tahsis edildi, 9 Haziran 1949: 2).

Marshall Planı kapsamında yeraltı kaynaklarından yapılacak üretimin artırılmasına yönelik olarak; “Zonguldak Kömür Havzası amenajmanının birinci kısmı için 10 milyon 985 bin dolar, Garp Linyitleri amenajmanına 926 bin dolar ayrılmış, elektrik santralleri için 2 milyon 973 bin dolar ve etüt ve kontroller için de 2 milyon 100 bin dolar tahsis edilmiştir. Bu suretle maden ve elektrik işlerimize 1949-1950 devresi içinde 18 milyon 852 bin lira harcanacaktır” (Yeraltı servetimizin istihsalini artırmak, 25 Ekim 1949: 1). Ayrıca, Türkiye’de bulunan Marshall Planı heyetindeki maden mühendislerinin verdiği raporda; Zonguldak’ta yeni makinelerin monte edilip çalışmaya başlamasıyla birlikte bu bölgedeki kömür üretiminde ciddi derecede artış gözleneceği ve en fazla 3 sene içerisinde kömür ihraç edilebilecek seviyeye gelineceği, kömür üretimindeki artışla birlikte kömür işleyen fabrikalarda sanayi ürünlerinin üretiminde de artış sağlanacağı, Türkiye’deki maden ocaklarında işletilecek makinelerin kullanılmasını öğrenmek için Marshall Planı gereğince Türkiye’den ABD’ye 21 işçi gönderileceği belirtilmiştir. Rapordaki bilgilere göre, “Zonguldak mıntıkasının makineleşmesi için Marshall Planı gereğince tahsis edilen miktar 5,5 milyon doları bulmuştur. Bu tahsisatın 1 milyon 48 bin 5 doları 1949 yılı aralık ayına kadar sarf edilmiş olup, inşa edilmekte olan liman tesisleri için de 327 bin 905 dolar sarf edilmiştir” (Zonguldak’ta yeni tesisler kurulunca birkaç sene içinde harice kömür satabileceğiz, 27 Şubat 1950: 1).

Bu arada 1950 yılı içerisinde Marshall Planı kapsamında personel eğitimleri ile ilgili haberleri de Ülke gazetesi zaman zaman okuyucularına ulaştırmıştır. 8 Ocak 1950 tarihli baskısındaki habere göre; teknik yardım fonundan yararlanarak İstatistik Genel Müdürlüğü uzmanlarından 10 kişinin altı ile dokuz ay arasında değişen sürelerde staj görmek üzere ABD’ye gönderilmesine karar verilmiştir (Amerika’ya gönderilecek uzmanlar, 8 Ocak 1950: 1). Bir başka habere göre; “Türkiye’nin zirai kalkınma programına yardım edecek 2 yıllık

bir projeye başlamak üzere 6 Amerikan uzmanı Ankara'ya" gelecektir. İktisadi İşbirliği İdaresi, bu projenin amacının modern zirai usullerle bunların çiftliklerde kullanılmasını düzenlemek olduğunu bildirmiştir. Amerikalı uzmanlar, ABD'de kullanılan bilimsel teknikleri Türkiye'ye uyarlayacak olup ayrıca tarımsal üretimdeki verimliliği artırmak amacıyla Amerikan tekniğini öğrenmek üzere, 28 Türk tarım uzmanı da 1 yıl süre ile ABD'ye eğitime gönderilmiştir (Zirai kalkınma plânımız, 19 Mart 1950: 1). Bir başka habere göre; Yüksek Ziraat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Vamık Tayşi ve Doçent Osman Tosun Marshall Plânı kapsamında bir sene kalmak üzere ABD'ye davet edilmişlerdir. Amerikalı tarım uzmanları ile ortaklaşa hazırlanan program gereğince, ABD'deki bütün tarım tesislerini gezecek olan uzmanlarımız tetkiklerine Oklahoma'dan başlamışlardır (Ankara'dan Amerika'ya gidecek olan profesörler, 20 Nisan 1950: 2).

Marshall Planı kapsamında ulaştırma alanında yapılan yardımlar ise şu şekildedir: PTT'ye yurdun çeşitli bölgelerine yeni tesisler kurması için 70 milyon 400 bin dolar ayrılmıştır (Marshall yardımından PTT'ye 70 milyon ayrıldı, 9 Mayıs 1950: 2). Devlet Deniz Yolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü tarafından verilen bilgiye göre ise; Marshall Yardım Planı kapsamında deniz yolları idaresine 13 milyon 242 bin dolar ayrılmış olup idare tarafından muhtelif Avrupa firmalarına gemi, liman vasıtası ve malzeme siparişi verilmek üzere ihale süreçlerinde sona yaklaşmıştır (Marşal Yardımından Deniz Yollarına 13 Milyon dolar Ayrıldı, 26 Mayıs 1950: 1). Ayrıca, Marshall Planı Türkiye İcra Komitesi de Türk Hükümetinin talebi üzerine, Devlet Demir Yolları İşletmesi sahasında Amerikalı uzmanlar tarafından incelemeler yapıldığını, yapılan incelemeler sonucunda 7 bin 145 kilometrelik dört demir yolu şebekesi işletmesi üzerinde modernizasyon çalışması yapılmasına karar verildiğini, teknik yardım programı çerçevesinde yapılacak modernizasyon çalışmalarının yaklaşık 90 bin dolar maliyetinin olacağını ve maliyetin ise Marshall Planı fonundan karşılanacağını iletmiştir (Demiryollarının temdididi meselesi, 16 Haziran 1950: 1).

Avrupa Kalkınma İdarecisi Paul Gray Hoffman'ın kongrede açıkladığına göre 1951 yılında Marshall Planı kapsamında Avrupa devletlerine ve Türkiye'ye ayrılması tasarlanan ödenek miktarları da şu şekilde belirlenmiştir: Türkiye'ye 44 milyon 100 bin dolar, İngiltere'ye 687 milyon dolar, Batı Almanya'ya 442 milyon dolar, Fransa'ya 502 milyon dolar, Avusturya'ya 124 milyon dolar, Belçika'ya 142 milyon dolar, Danimarka'ya 65 milyon dolar, Trieste'ye 10 milyon dolar, Yunanistan'a 148 milyon dolar, İzlanda'ya 40

milyon dolar, İrlanda'ya 33 milyon dolar , İtalya'ya 290 milyon dolar, Hollanda'ya 192 milyon dolar, Norveç'e 167 milyon dolar, Portekiz'e 23 milyon dolar, İsveç'e 34 milyon dolar (1951 Marşal yardımından Türkiye'ye 44 milyon ayrıldı, 23 Şubat 1950: 1).

Ülke gazetesinin 10 Mayıs 1950 tarihli baskısındaki haberine göre; Marshall Planının uygulanmaya başlandığı 2 yıllık süre içerisinde, Türkiye'ye 1948 ile 1949 yılları arasında 49 milyon 700 bin dolar, 1949 ile 1950 yılları arasında ise 114 milyon 300 bin dolar olmak üzere toplam 164 milyon dolar ödeme yapılmıştır (Türkiye'ye sağlanan Amerikan yardımının miktarı ve istimali, 10 Mayıs 1950: 3). 1948 ile 1952 dönemi içerisinde Türkiye'ye yapılan yardım miktarı toplamda 352 milyon doları bulmuştur. Bu miktarın, 84 milyon doları borçlanma, 73 milyon doları hibe, 17 milyon doları ise şarta bağlı yardım olmak üzere toplam 175 milyon dolarlık kısmını Amerikan piyasalarından mal satın alınması için verilen doğrudan yardımlar oluşturmaktaydı. Geriye kalan 177 milyon dolarlık bölüm ise OEEC ülkelerinden mal satın alınması için verilen dolaylı yardımlardır. Yardımların %60'ı tarımsal kalkınma alanında kullanılmıştır (Oran, 2002: 542).

Marshall yardımlarının siyasi olarak da etkileri olmuştur. 14 Mayıs 1950'de yapılan genel seçimlerle iktidarı eline alan DP, Marshall Planı sayesinde tarımsal üretimdeki verimlilik artışı ile çiftçinin yüzünü güldürmüştür. Bu durum ise 1954 yılında yapılan genel seçimlerde DP'ye oy olarak geri dönüş sağlamıştır (Erhan, 1996: 285).

Sonuç olarak; Türkiye'ye yapılan yardım, Marshall Planı kapsamında ayrılan bütçenin binde 36'sını oluşturmuş ve Türkiye'nin beklentisinin çok altında kalmıştır. Diğer taraftan yardımların kullanılmasında ve Türk ekonomisinin temel hedeflerinin belirlenmesinde Amerikalı uzmanlar birinci dereceden müdahil oldukları için Marshall yardımları 1950'lerin başlangıcından itibaren Türkiye'nin dışa bağımlı hale gelmesinde en büyük etken olmuştur (Oran, 2002: 542).

1.3. Kore Savaşı

1.3.1. Savaşın Başlaması ve Türkiye'nin Kore'ye Asker Gönderme Kararı

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, bir tarafta savaştan zarar görmeden ve güçlenerek çıkan ABD'nin diğer tarafta ise komünizmin dünyadaki temsilcisi durumuna gelen Sovyet Rusya'nın bulunduğu batı ve doğu bloğu olmak üzere iki kutuplu bir dünya düzeni oluşmuştur. Tüm dünya ülkelerini etkileyen bu kutuplaşma ekseninde, Sovyet

Rusya'nın, bağımsızlığımızı tehdit eden taleplerine karşı koyacak yeterli ekonomik ve askeri güce sahip olamayışımızdan dolayı Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nda uyguladığı tarafsızlık politikasını uygulayamamış, Sovyet Rusya'ya karşı batı bloğunda yani ABD'nin tarafında yer almak durumunda kalmıştır (Aksoy, 2019: 3).

Diğer taraftan, Kore yarımadasına hâkim durumda bulunan Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi üzerine Kore üzerinde güç savaşları başlamıştır. Savaş sonrasında gerçekleştirilen Yalta Konferansı'nda Kore yarımadasının bulunduğu 38. paralelin kuzeyi Sovyet Rusya'ya, güneyi ise ABD'ye verilmiş ve bu şekilde Kore fiili olarak ikiye bölünmüştür (Aksoy, 2019: 5). 10 Mayıs 1948 tarihinde ABD'nin gözetiminde Güney Kore'de gerçekleştirilen seçimi Syngman Rhee kazanmış ve Güney Kore Cumhuriyeti kurulmuştur. 9 Eylül 1948 tarihinde ise 38. paralelin kuzeyinde Sovyet Rusya'nın yaptığı seçimle Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti kurulmuştur (Bulut, 2018: 188). Kurulan iki hükümette kendilerini Kore'nin tek temsilcisi olarak ilan etmişlerdir. ABD ve Sovyet Rusya işgallerini sonlandırmış fakat Güney Kore ABD'nin vesayeti altında, Kuzey Kore ise Sovyet Rusya'nın vesayeti altında kalmaya devam etmiştir (Yaman, 2006: 235).

Kore'deki gelişmelere karşılık Çin'de de Mao'nun liderliğinde Komünist Çin Halk Cumhuriyeti kurulmuştur. Çin'deki komünist rejimle birlikte Asya'da eli güçlenen ve bu fırsatı değerlendirerek ABD'yi Asya'dan çıkarmayı planlayan Sovyet Rusya'nın talimatı doğrultusunda Kuzey Kore güçleri 25 Haziran 1950 tarihinde Güney Kore'ye saldırıya geçmiştir (Bulut, 2018: 188).

Ülke gazetesi yapılan saldırıyı 27 Haziran 1950 tarihli baskısı ile okuyucularına duyurmuştur. Habere göre; Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Güney Kore'ye komünistler tarafından yapılan saldırıyı tam bir savaş hali olarak değerlendirmiş, dünya barışının ve güvenliğinin tehlikeye girdiğini ifade etmiştir. Ayrıca Başkan Truman'ın üst düzey askeri ve siyasi yöneticileri ile toplantı yaptığını bu toplantı neticesinde Uzak Doğu için bir dış siyaset belirleneceği ve Asya'da komünist sızma tehlikesinin mevcut olduğu her yere iktisadi ve askeri yardım yapılacağına işaret edilmiştir. Ayrıca, bazı Asya devletleri ve özellikle Hindistan tarafından yürütülen tarafsızlık siyasetinin yakından takip edilmesinin önemine değinilmiştir (Kore'deki Savaş, 27 Haziran 1950: 1-4). Müdahale edilmediği takdirde komünist kuvvetlerin birkaç gün içerisinde tüm Güney Kore'yi istila edebileceğinin bildirildiği haberde ise, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin, Kore meselesini Birleşmiş Milletler'in karşılaştığı en tehlikeli sorun olarak nitelediği, silahlı müdahale de dahil olmak

üzere gerekli tüm tedbirlerin alınması için Güvenlik Konseyi'ne yetki verildiği bilgisi yer almıştır (Kore Meselesi, 28 Haziran 1950: 1-4). Bu arada ABD 27 Haziran 1950 tarihinde Sovyet Rusya'ya verdiği bir nota ile, Kore harekâtının durdurulması için Kuzey Kore hükûmeti üzerindeki nüfuzunu kullanmasını, Kuzey Kore kuvvetlerinin saldırıya son vererek geri çekilmelerini sağlamasını istemiş, “Kore harekâtına müdahale etmediği takdirde ortaya çıkacak hadiselerden Sovyetlerin mesul olacağı belirtilmiştir.” Ayrıca Başkan Truman, Güney Kore'ye yapılan saldırı için, komünizmin bağımsız devletleri istila etmek amacıyla doğrudan silahlı müdahale ve savaşa başvurduğunun net bir göstergesi olduğu değerlendirilmesini yapmıştır (Muharebe şiddetlendi, 29 Haziran 1950: 1-4).

Kuzey Kore'nin saldırısı karşısında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplanmış, “silahlı tecavüzü püskürtmek ve bu bölgede devletlerarası sulhu ve emniyeti tekrar tesis etmek için, Birleşmiş Milletler teşkilâtı üyesi olan devletlerin Kore Cumhuriyetine gereken yardımı sağlamalarını tavsiye etme” kararı almıştır (TBMM Tutanak, B.15, 30.6.1950, O.1). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin kararından sonra ABD, General Mac Arthur'un komutasındaki Amerikan Hava ve Deniz Kuvvetlerine Güney Kore'ye yardım etme emri vermiş (Muharebe şiddetlendi, 29 Haziran 1950: 1-4), İngiltere ise İngiliz filosunun ABD'nin emrine verildiğini açıklamıştır. Tüm bu hazırlıklara karşı Sovyet Rusya ise “güvenlik konseyi kararlarının hukuki kıymeti olmadığı” yönünde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine bir nota vermiştir (Harp devam ediyor, 30 Haziran 1950: 1-4).

Yukarıda bahsi geçen Birleşmiş Milletlerin kararına Türkiye, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Trygve Lie'ye çektiği şu telgraf ile cevap vermiştir:

Birleşmiş Milletler Konseyinin Kore'deki elim hâdiselerle ilgili olarak yapmış olduğu teşebbüsleri bozulan barışın iadesini ve açıkça tecavüze uğramış bir devletin egemenlik haklarının korunmasını sağlayacak ve bu suretle dünya sulhunun ve milletler güvenliğinin kuvvetlenmesine en müessir bir surette hizmet edecek bir kararın ifadesi addeden Hükümetim adına ve 28. VI.1950 tarihli 8755 sayılı telgrafınızın ihtiva ettiği tavsiyeye cevap olarak zatı devletlerine Türkiye Cumhuriyetinin Birleşmiş Milletler Kurulunda bir üye olmak sıfatıyla deruhte eylemiş bulunduğu taahhütleri şart hükümleri dâhilinde ve azami samimiyetle yerine getirmeye amade olduğunu bildirmeye müsaarat eder ve bu vesile ile derin saygılarımı sunarım (TBMM Tutanak, B.15, 30.6.1950, O.1).

Daha sonra Başbakan Adnan Menderes'in Yalova'daki yazlığında Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın başkanlığında, TBMM Başkanı Refik Koraltan ve Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut'un da katılımıyla bir Bakanlar Kurulu Toplantısı düzenlenmiş, TBMM'nin ve muhalefetin görüşü alınmadan 25 Temmuz 1950'de, Türkiye'nin Kore'ye 4500 asker göndereceği duyurulmuştur (Oran, 2002: 545).

1.3.2. Kore'ye Asker Gönderme Kararına Tepkiler

Hükümetin, muhalefetle istişare etmeden ve TBMM'de görüşmeden aldığı bu karara tepkiler gecikmemiştir. Muhalefetin fikrini gazetecilerle yaptığı basın toplantısında CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek açıklamıştır. Gülek açıklamalarına “Birleşmiş Milletlere karşı olan vecibelerimizi tanıyoruz. Dünyada sulhun ancak Birleşmiş Milletlerin müşterek korunma cephesiyle temin edilebileceğine inanıyoruz.” cümleleriyle başlamış ve Birleşmiş Milletlerin bizim inisiyatifimize bıraktığı yardımı, birçok devletin yaptığı gibi imkânlarımız dahilinde yapmamızın gerektiğini söylemiş, büyük memleket meselelerinde özellikle de savaş ihtimalinin olduğu durumlarda, iktidarın muhalefetle istişare etmesinin büyük mücadelelerde birlik ve beraberliğin sağlanması için önemli olduğunu belirtmiştir (Muhalefete sorulmadan verilen karar, 27 Temmuz 1950: 1-5). Nihat Erim “Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisinin, bizzat kullanacağı yetkileri saymaktadır. Devletlerle antlaşma ve sözleşmeler yapmak, barış ve harp ilân etmek yetkileri, Türk milleti adına kullanmak hakkı yalnız Büyük Millet Meclisindedir. Bundan dolayı hükümet, Büyük Meclis karar vermedikçe harp yapamaz.” şeklinde kararın anayasaya aykırı olduğunu ifade etmiş, böyle önemli bir kararın alınmadan önce mutlaka “devletin belli başlı hukuk müesseselerinin” görüşlerinin de alınması gerektiğini belirtmiştir (Anayasa karşısında Hükümetin kararı, 28 Temmuz 1950: 1-5). Muhalefet lideri olarak İsmet İnönü ise verdiği demeçte şu ifadeleri kullanmıştır:

Arzu edilirdi ki, uzun müddet iktidarda kalmış bir partinin başkanı sıfatıyla hükümet, benim de bu mesele hakkında reyime müracaat etsin. Büyük memleket meselelerinde, hususiyle memleket müdafaası ve harp ihtimallerinde hükümetin muhalefet partisiyle fikir mutabakatı teminini tecrübe etmesi, memleket birliğini sağlamak için esas tedbirdir. Kaldı ki, bu mesele hakkında hükümet, B.M.M. nin dahi reyini almış değildir. Halbuki İkinci Cihan Harbi'nde harp Türkiye'nin kapısını çaldığı zamanlar

ve Alman orduları hudutlarımızda iken bu devletle iktisadî münasebetlerimizi bile kesme kararını almadan evvel CHP Hükümeti Meclisin fikrini sormuştu (İnönü'nün Kore kararı hakkındaki demeci, 29 Temmuz 1950: 1-4).

Yapılan eleştirilere Başbakan Adnan Menderes yaptığı basın toplantısı ile cevap vermiş, “Hükümetimizin almış olduğu karar bir harp kararı değildir, sulhu koruma teşebbüs ve karardır.” demiştir. Gerek Anayasamız bakımından gerek Birleşmiş Milletler Anayasası bakımından gerekse takip edilen dış politikanın yüklediği uluslararası taahhütler bakımından TBMM’yi toplantıya çağırarak bir durumun söz konusu olmadığını ifade etmiş, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin çağırısına hükümetin verdiği cevabın, 30 Haziran 1950 tarihli oturumda TBMM’ye arz edilerek Dışişleri Bakanı tarafından açıklandığını ve “Mecliste okunan Hükümetin cevabının vecibe ve taahhütlerimizin nerelere kadar gidebileceğini göstermek hususunda hiç bir tereddüde mahal vermeyecek açıklıkta” olduğunu ifade etmiştir (Hükümetin görüşü, 29 Temmuz 1950: 1-4).

İktidarla muhalefet arasındaki tartışma, 11 Aralık 1950 tarihinde Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Kore'ye gönderilen Savaş Birliği hakkında başbakanın gensoru açılmasına dair önergesi ile TBMM'ye taşınmıştır (B.M.M. nin dünkü içtımında Bölükbaşı ve Türkoğlu'nun gensoruları görüşüldü, 12 Aralık 1950: 1-4; TBMM Tutanak, B.17, 11.12.1950, O.2). Uzun tartışmalar sonucu İstanbul Milletvekili Mükerrerem Sarol ve yedi arkadaşı tarafından konu ile ilgili açıklamaların yeterliliği hakkında yeni bir önerge verilmiştir. Önerge ile “Birleşmiş Milletlerin gayesinin ve yüksek millî menfaatlerimizin icaplarından olan bu kararın alınmasında Anayasa prensiplerine ve kanunlarımıza aykırı bir cihet görülmemiş olduğundan Hükümetin verdiği hukuki ve siyasi izahatın tasvibi” teklif edilmiştir. Yapılan oylamada 311 kabul oyuna karşılık 29 ret ve 1 çekimser oyla kararın anayasa ve kanunlara aykırı olmadığına karar verilmiştir. Oylama sonunda konuşan Adnan Menderes “Hükümete vermiş olduğunuz itimat reyini ile hükümetin almış olduğu kararın gayrimeşru olmadığını en salahiyyetli makam olarak tespit etmiş bulunuyorsunuz” demiş ve hükümetin hiçbir zaman anayasa ve kanunlara aykırı hareket etmediğini ve bundan sonra da hareket etmeyeceğini ifade etmiştir (TBMM Tutanak, B.17, 11.12.1950, O.2).

1.3.3. Türk Birliğinin Kore'ye Sevkiyatı ve Kore'deki Başarısı

15 Ağustos 1950 tarihinde Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut düzenlediği basın toplantısında; Kore'ye Birleşmiş Milletlerin idaresine gönderilecek olan 4500 mevcutlu birliği Tuğgeneral Tahsin Yazıcı'nın komuta edeceğini, Birleşmiş Milletlerden gelecek bilgiye göre birliğin sevk tarihi ve şekline karar verileceğini söylemiş, belirlenen sayının çok üzerinde er, erbaş ve rütbelinin Kore'ye gitmek için gönüllü olduğunu ifade ederek, Kore'ye gitmek isteyen basın mensuplarına da gerekli kolaylığın sağlanacağını ilave etmiştir (Kore'ye gidecek askerî birliğimiz, 16 Ağustos 1950: 1-4). Bu arada General Mac Arthur Birleşmiş Milletlere gönderdiği raporunda; mevcut kara harekâtının diğer birlikler gelinceye kadar zaman kazanmak amacıyla düzenlenen bir operasyon olduğunu, savaşın şiddetlendiğini, Kore'ye acilen kara kuvvetleri birliği gönderilmesinin gerektiğini belirtmiştir (Kore savaşı harp çetin bir durum aldı, 19 Ağustos 1950: 1).

Ülke gazetesinin 6 Eylül 1950 tarihli sayısında çıkan habere göre; 1950 Eylül ayı içerisinde Kore'ye Türk askeri birliğinin sevkiyatının yapılacağı ve bu süreçte de Amerikalı uzmanlar tarafından eğitim verileceği bilgisi yer almıştır (Kore savaş birliğimiz bu ay içinde gidiyor, 6 Eylül 1950: 1). Ayrıca Kore'ye gidecek askeri birliğimiz Birleşmiş Milletler ordusunun kadrosuna dahil olacaklarından dolayı, Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından görevli askerlere eylül ayı için maaş gönderilmiştir (B. Milletler Teşkilatı erlerimiz Eylül maaşlarını gönderdi, 21 Eylül 1950: 1).

Türk askeri birliği, 19-20 Eylül 1950 tarihinde, 259 subay, 18 askeri memur, 4 sivil memur, 395 astsubay ve 4414 er olmak üzere toplam 5090 kişilik kafile halinde İskenderun'a geçmiş, beş kişilik bir Amerikan irtibat grubu da kafileye katılmıştır (Yaman, 2006: 239). Ülke gazetesi sevkiyatla ilgili yaptığı haberde, Kore cephesinde çarpışmak üzere yurdumuzdan ayrılacak olan 4500 kişilik savaş birliğimizden iki büyük kafilenin özel trenle İskenderun'a geçtiğini, güzergahları boyunca halk tarafından büyük bir coşku ile karşılandıklarını yazmıştır (B. Milletler emrine verilen Savaş Birliğimiz Hareket Etti, 29 Eylül 1950: 1-4). Türk askeri birliği, 18-19-20 Ekim 1950 tarihlerinde Pusan Limanı'na ulaşmış, Taegu şehrinde 20 gün kaldıktan sonra, birliğimize yol ve köprülerin güvenliğini sağlama görevi verilmiştir (Yaman, 2006: 239). Türk birliğinin Kore'ye ulaşmasını Ülke gazetesi şu cümlelerle okuyucularına duyurmuştur: "Pusan Limanı'na indirilmiş bulunan Türk savaş birliği süratle cephe hattına doğru yol almaktadır. Türk subay ve erleri tam

teçhizatla seyahat etmekte ve her an savaşa katılacak durumda bulunmaktadır” (4500 cephe hattına doğru ilerliyor, 25 Ekim 1950: 1).

Bu arada Türk birlikleri Amerikan kolordusunu takviye etmek üzere 18 Kasım 1950’de Kunuri bölgesine sevk edilmiş ve birliğimiz 23-26 Kasım tarihlerinde bölgeye ulaşmıştır (Yaman, 2006: 239). Türk birliklerinin sevkiyatı devam ederken Millî Savunma Bakanlığı bir açıklama yapmıştır. Açıklamaya göre, Kore’de Türk birliğinin düzenlediği harekâta üç askerimiz şehit olmuştur, ayrıca 19 Kasım harekâtı sırasında Türk birliklerinin aldığı düzen sayesinde düşman kuvvetlerinin baskın teşebbüsleri geri püskürtülerek düşman askerlerinden esirler alınmış, başarılı bir şekilde icra edilen harekâta birliğimiz herhangi bir zayıf vermemiştir (Kore Savaşlarında üç kahraman şehit düştü, 22 Kasım 1950: 1). Türk birlikleri Çin hücumu karşısında süngü savaşı yapmış, Kunuri-Sunchan arasındaki boğazda yok olmak pahasına, boğazda sarılmış bulunan Amerikan Tümen karargâhının kurtulmasına yardım etmiştir (Yaman, 2006: 240). Askerlerimizin Kunuri başarısını Ülke gazetesi şu satırlarla haber yapmıştır: “Çin Komünist Kuvvetleri Birleşmiş Milletler Kuvvetlerini sarmak istemişlerse de Türk askerlerinin önünde toprağa mihlanıp kalmışlardır. Bu meyanda Türklerden 8 ölü, birkaç yaralı verilmiştir. Buna mukabil Türk Mehmetçikleri 200 komünisti öldürmeğe muvaffak nail olmuşlardır.” Haberde ayrıca Çin kuvvetlerinin Türk mevzilerini sardığı ve Tuğgeneral Tahsin Yazıcı’nın karargahının da tehlikeye düştüğü belirtilerek Binbaşı Ahmet Tuncer’in “Süngü Tak” emri ile Türk askerinin süngü ile verdiği mücadele sonucu çemberin yarıldığı ifade edilmiştir (Zafer üstüne zafer, 30 Kasım 1950: 1). Bir başka haberde ise, savaş devam ederken en büyük başarıyı Türk Tugayı ile 2. Amerikan Tümeninin gösterdiği, Türk Tugayının, komünist birliklerinin baskısına rağmen Çonkcon’la Kunuri arasındaki boğazı müdafaa ettiğini yazmıştır (Kore’de savaşlar bütün şiddetiyle devam ediyor, 1 Aralık 1950: 1-4). ABD Millî Savunma Bakanlığının Kore’deki bir sözcüsü, Türk askerinin süngü süngüye çarpıştığını ve Türklerin dünyanın en cesur savaşçıları olduğunu söylemiştir. Ayrıca Türk askerinin kahramanlığına Amerikan basınında da geniş yer verilmiştir. New York Herald Tribune gazetesinin haberine göre “Biraz talih eseri, fakat esas itibarıyla Türk birliğinin kahramanca dövüşmesi neticesi Kunuri kasabasının kuzey ve batısındaki Birleşmiş Milletler Kuvvetleri” düşman askerlerinin çemberinden kurtulmuştur (Bütün dünyanın hayran olduğu Kahraman Tugayımız, 2 Aralık 1950: 1).

Kahraman Mehmetçiğimizin Kunuri’de yazdığı destan üzerine Türk Tugayına teşekkürler bildirilmiştir. Tüm Türkiye’de törenler düzenlenmiş, şehit olan askerler için

saygı duruşunda bulunulmuştur (Yaman, 2006: 240). Bu kapsamda Sivas'ta da "insanlık ideali için savaşan kahramanlarımızı" anmak üzere 3 Kasım 1950'de Tan sinemasında bir tören düzenlenmiştir. Ayrıca, 2-3-4 Aralık 1950 günleri sabah 10:00-11:00 saatleri arası ve öğleden sonra 15:00-16:00 saatleri arasında, şehrin çeşitli noktalarında tümen ve belediye bandoları Milli Marşlar çalmışlardır (Kahramanları anacağız, 2 Aralık 1950: 1-4). Türkiye Anıtlar Derneği İstanbul Şubesi tarafından 10 Aralık 1950 tarihinde Süleymaniye Camii'nde Başbakan Adnan Menderes de davet edilerek mevlit okutulmuştur (BCA: 030.1.0.0-123.782.9). Ülke gazetesi, Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki'nin konuşması ile başlayan mevlide yaklaşık 40000 kişinin katıldığını bildirmiştir (Dün 20 Milyon şehitleri andı, 11 Aralık 1950: 1).

Kore Savaşı'nın önemi, ABD'nin önderliğindeki batı bloğu ile Sovyet Rusya liderliğindeki komünist blok arasındaki siyasi ve askeri gerginliğin savaşa dönüştüğü ilk mücadele olmasıdır. Türkiye açısından önemi ise, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra ilk defa bir silahlı mücadeleye askeri destek sağlayarak taraf olması ve ülke sınırları dışına asker göndermesidir. DP iktidarının, TBMM'nin onayını almadan Kore'ye asker gönderme kararı ile Türkiye ABD'den sonra Kore'ye silahlı güç desteği verme kararı alan ilk ülke olma özelliği taşımış ve bu durum Kore Savaşı'nı Türkiye açısından daha da önemli hale getirmiştir (Kahraman, 2020: 1385).

Kore Savaşı ile Türk ordusu kahramanlığını bütün dünyaya bir kez daha göstermiş, Türk birliği kendisine verilen tüm görevleri başarı ile yerine getirmiştir. Türk ordusunun gösterdiği başarılı mücadele ile ABD'de devam eden Türkiye karşıtlığı da yön değiştirmeye başlamıştır. Fakat Kore Savaşı'nın sonunda bu savaşın bir kazananı olmamış, savaş başladığı noktada bitmiştir (Akkaya, 2012: 16).

Kore'de görev yapan Türk askeri birliği silahlı mücadelede gösterdiği başarısının yanında yaptığı insani yardımlarla da Türk milletinin şefkatli yönünü Kore halkına hissettirmiştir. Savaştan zarar gören Korelilere sunduğu eğitim ve sağlık hizmeti ile günümüze kadar uzanan Türk-Kore dostluğunun ilk adımlarını da atmıştır (Bulut, 2018: 202).

II. BÖLÜM

2. İÇ POLİTİKA VE SİYASİ HABERLERİN ÜLKE GAZETESİNE YANSIMALARI

Bu bölümde, Ülke gazetesinde yayınlanan iç politika haberlerine ve siyasi haberlere yer verilmiştir. Bu bağlamda çok partili hayata geçiş, siyasi partilerin kuruluşları ve seçimler hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş ve Yeni Siyasi Partilerin Kurulması

2.1.1. Demokrat Parti

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na fiilen katılmamış olsa da ekonomik ve sosyal olarak savaşın etkisi altında kalmıştır. Savaş tehlikesi ülkeyi tehdit etmeye başladığında bu tehdit karşısında anayasanın demokratik ruhuna aykırı da olsa birtakım siyasi hak ve hürriyetlerde kısıtlamaya gidilmiş (BCA, Fon: 490-1-0-0 Yer: 572/2277/3 s.26) ve uygulanan ağır ekonomik tedbirler neticesinde bazı sorunlar da yaşanmıştır. Bu sorunların çözümü noktasında hükûmetin yetersiz kalması ise halkın CHP'ye karşı tepkisine sebep olmuştur (Güler, 2015: 295). Diğer taraftan, demokrasinin savunucusu konumunda bulunan müttefik devletlerin savaşı kazanması ile dünyada tek partili rejimlerin yerine çok partili siyasal hayatın önem kazandığı yeni bir dünya düzeni kurulmaya başlanmıştır (Akandere, 2003: 6). “Bütün dünyada hürriyet ve demokrasi cereyanlarının tam bir zafer kazandığı, demokratik hürriyetlere riayet prensibinin milletler arası teminata bağlanmak üzere bulunduğu” (BCA, Fon: 490-1-0-0 Yer: 572/2277/3 s.27), bu yeni dünya düzeninin getirmiş olduğu özgürlükçü ortamın rahatlığıyla Türkiye'de de tek parti yönetiminin uyguladığı politikalara karşı eleştiriler ile muhalefet kendini göstermeye başlamıştır. Öyle ki CHP içerisinde dahi muhalif sesler yükselmiştir (Akandere, 2003: 6). CHP içerisindeki muhalif hareketin kopma noktası da “Dörtlü Takrir” olarak bilinen, İzmir Milletvekili Celal Bayar, İçel Milletvekili Refik Koraltan, Kars Milletvekili Fuat Köprülü ve Aydın Milletvekili Adnan Menderes tarafından

Parti Meclis Grubunda görüşülmek üzere sunulan önerge olmuştur. Verilen önergenin amacı şu şekilde izah edilmiştir:

Daha kuruluşundan beri Türkiye Cumhuriyeti'nin ve CHP'nin en esaslı ilkesini teşkil eden demokrasi prensiplerine inanmış ve Türk milletinin ancak bu prensiplerinin tam olarak uygulanması ile refah ve saadete kavuşacağı kanaatine bağlamış olan vatandaşların bütün memlekette ve özellikle partimizin mensupları arasında en büyük ekseriyeti teşkil ettikleri şüphesizdir. İşte bu kanaatlerdir ki, milletçe özlenen bu amacın gerçekleşmesi için lüzumlu gördüğümüz tedbirleri partimizin meclis grubuna arz ve teklif etmeyi borç bildik (BCA, Fon: 490-1-0-0 Yer: 572/2277/3 s.26)

Önergede milli hakimiyetin sonucu olarak anayasaya uygun bir şekilde meclis denetiminin yapılması, vatandaşların siyasi hak ve özgürlüklerinin tam anlamıyla kullanabilmelerinin sağlanması, parti programının ve çalışmaların bu yönde tekrar gözden geçirilmesi (Tuna, 2015: 207) gibi birtakım demokratik talepler yer almıştır. Ancak bunun kanun değişikliği gerektiren düzenlemeler içerdiği ve bu tür düzenlemelerin görüşülme yerinin parti meclis grubu değil, TBMM olduğu gerekçesiyle parti meclis grubunda reddedilmiştir. Kemal Karpat'a göre reddedilmesinin iki nedeni vardır. Birincisi, siyasi özgürlüğün bir anda verilmesinin, CHP tarafından aşırı bir davranış olarak değerlendirildiği görüşü; ikincisi ise çok partili siyasal sistem için gerekli olan muhalefet partisinin kurulmasına bir şans verilmesi için reddedilmesi gerektiği görüşüdür ki bu şekilde önerge verenlerin belli bir süre sonra partiden ayrılmalarının da yolu açılmış olacaktır (Karpat, 2010: 233-234).

Önergenin reddedilmesinden sonra tek partili yönetim sistemi, basın üzerinden tartışmaya açılmıştır. Bu süreçte, muhalif cephede yer alan Vatan gazetesi, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'ye kapılarını açmış, her ikisinin de yazmış oldukları eleştirel yazıları, Vatan gazetesi yayınlamaya başlamıştır. Fakat Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'nün yayınlanan yazıları CHP'den ihraç edilmelerine sebep olmuştur (Tuna, 2015: 209). Önergeyi imzalayanlar arasında bulunan İçel Milletvekili Refik Koraltan, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'nün partiden ihraç edilme kararıyla ilgili eleştirel yazılar yayınladığı gerekçesiyle partiden çıkarılmıştır (Karpat, 2010: 233-234).

Refik Koraltan'ın parti tüzüğüne aykırı yazıları nedeniyle parti grubundan çıkarıldığını Ülke gazetesi yayınladığı bir haberle okuyucularına duyurmuştur. Habere göre; CHP Meclis

Grubu toplanmış olup gündemin birinci maddesini “İçel Milletvekili Refik Koraltan’ın Vatan gazetesinin 2 Ekim 1945 tarihli sayısında çıkan demecindeki düşünce ve sözlerinin parti tüzüğü hükümlerine göre kendisinin partiden çıkarılmasını gerektirdiği hakkındaki Parti Genel İdare Kurulunun Genel Başkanlık Divanı tarafından gruba havale edilen kararı” oluşturmuştur. Görüşme esnasında Refik Koraltan, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü’nün partiden ihraç kararını parti divanının verdiği oysa parti tüzüğüne göre bu yetkinin Parti Meclis Grubunda olduğu ve bundan dolayı kararın parti tüzük hükümlerine aykırı olduğuna dikkat çekmek için bir beyanatta bulunduğunu söyleyerek kendisini savunmuştur. Refik Koraltan’ın savunmasından sonra söz alan CHP milletvekilleri;

CHP’ye mensup ve parti adayı olarak milletvekili seçilmiş olan Refik Koraltan’ın parti esaslarına ve Genel Başkanlık Divanı kararlarına saygı göstermekle mükellef olduğu halde kendisinin bu esaslardan ayrılarak muhalefet safının savaş vasıtası olduğu belli olan bir gazetede, arkadaşları hakkında partinin tüzük hükümlerine göre yetkili olduğuna şüphe olmayan en yüksek kademeleri tarafından verilmiş olan çıkarma kararını yetkisiz bir heyet tarafından verilmiş yersiz bir karar gibi göstermek istediğini, Refik Koraltan’ın eyleminin son zamanlarda beliren ayrılık hareketlerinin gelişen ve devam eden bir açıklaması olduğunu bu hareketlerin tüzük hükümlerine aykırı ve tüzük hükümlerine göre ağır cezayı gerektirir mahiyette olduğunu

belirtmişlerdir (CHP Meclis Grubu Başkan Vekilliğinden, 28 Kasım 1945: 1). “Parti Meclis Grubunun 27 Kasım 1945 tarihli toplantısında açılan görüşme sonunda açık oya başvurulmuş Refik Koraltan’ın savunmasının esas ve usul bakımından yersiz olduğuna ve kendisinin CHP’den çıkarılmasına 1 oya karşı 280 oyla karar verilmiştir” (BCA, Fon: 490-1-0-0 Yer: 6/28/7 s.3).

Celal Bayar önergeyi veren diğer milletvekillerine göre milletvekilliğinden ilk istifa eden isim olmasına rağmen CHP’den ayrılmamış, DP’yi kurma çalışmaları tamamlandığında CHP’ye istifasını sunmuştur (Akandere, 2003: 18). Celal Bayar’ın 3 Aralık 1945 tarihinde, “nezaketli bir dille yazılmış” istifa mektubuyla CHP’den ayrıldığı bilgisi Parti Genel Sekreterliği tarafından basına verilmiştir (Celal Bayar CHP’den çekildi, 4 Aralık 1945: 1). Diğer taraftan Celal Bayar’ın kurmayı planladığı yeni partinin kadrosunun, Adnan Menderes, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve kendisinden oluştuğuna dair bir haber yayınlanmış ve haberde, parti çalışmalarında sona gelindiği, partinin Kemalizm

ideolojisi çerçevesinde şekillendiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca parti kurulduğunda TBMM'den başka milletvekillerinin de bu partiye katılabileceği yazılmıştır (Celal Bayar'ın kuracağı parti, 3 Aralık 1945: 1).

Ülke gazetesi bu gelişmelerle ilgili olarak Falih Rıfkı Atay'ın Ulus gazetesinde yayınlanan Celal Bayar'ın kuracağı parti ile ilgili değerlendirmesine yer vermiştir. Atay yazısında “Celal Bayar'ın Kemalizm davasına ve Türk devrim geleneklerine uygun bir muhalefet partisi kurmaya ve işletmeye muvaffak olmasını” çok istediklerinden, Celal Bayar'ın CHP'de kişiliği ve karakteri ile çok sevilen, önemli bir şahsiyet olduğundan, böyle bir kişiliğin muhalefet partisi kurmasından memnurluk duyacaklarından bahsetmiştir (B. F. Rıfkı'nın Ulus'ta çıkan bir yazısı, 4 Aralık 1945: 1). Refik Ahmet Sevengil ise başyazısında bir partiyi kuranların ve parti mensuplarının “memleketin düşüncesini kendisine rehber etmiş” kişilerden oluşması durumunda o partinin memlekete faydalı olacağını belirtmiş, parti programının da ülkeye ve Türk milletinin sorunlarına yönelik olması gerektiğini yazmıştır. Bir hükûmetin yapmış olduğu icraatlar ve çalışmalardan çeşitli sebeplerle memnun olmayanlar olabileceğini, yeni bir muhalefet partisi kurulacağı zaman tüm muhaliflerin bu yeni partiye geçmek isteyeceğini, bunlar içerisinde kişisel menfaatlerini milletin menfaatlerinden üstün görenlerin, ya da inkılaplardan rahatsız olduğu için muhalefet edenlerin de olabileceğini, bu yüzden partiyi kuranların dikkatli olmaları gerektiğinin altını çizmiş ve herkese kapılarını açmamalarını tavsiye etmiştir. Ardından Celâl Bayar'ın tecrübeli bir siyasetçi olduğunu ve menfaatleri gereği muhalefet edenleri iyi bildiğini ve bu tür kişilere partisinde yer vermeyeceğini düşündüğünü eklemiştir (Sevengil, 1945: 1).

Ülke gazetesinin 23 Aralık 1945 tarihli haberine göre, Celal Bayar'a yakın isimler, Celal Bayar'ın muhalefet partisi kurmakla çok önemli bir görev üstlendiğinin bilincinde olduğunu söylemiş, geçmişte kurulan muhalefet partilerinden edinilen tecrübenin kötü olduğunu, fikir ayrılıklarının memleketin huzur ve sükûnetini bozacak olaylarla neticelendiğini, kurulacak yeni partinin tek amacının ülkeye hizmet etmek olduğunu belirtmişlerdir. Haberde, partiyi kuracak isimlerin samimiyetlerinin ve iyi niyetlerinin, herkes tarafından bilindiği, kurulacak olan partisinin geçmişte yaşanan acı tecrübelerin tekrar yaşanmaması için gayret sarf etmesi gerektiği de yazılmıştır. “Demokrasi dünyasının dünya harbinden sonra aldığı son cereyanlar bu işin her memlekette ancak samimi bir telâkki ile kabil olabileceğini gösterdiğine göre Halk Demokrat Partisinin dünya efkârı umumiyesinde çok iyi karşılanacağı aşîkârdır” ifadelerine yer verilen haberde, yeni partinin

memlekete nifak tohumları atarak değil ancak hükûmetin faaliyetlerini kontrol etmek amaçlı muhalefet ettiği takdirde başarılı olacağına, ayrıca, yeni kurulacak parti yetkililerinin, partinin kapılarını herkese açmaları gerektiği ama memlekete bozgunculuk ve karışıklık getirme düşüncesine sahip olanlara da asla yer vermemeleri gerektiğine vurgu yapılmıştır (Celal Bayar Partisi, 23 Aralık 1945: 1-4). Görüldüğü üzere gazetelerde yayınlanan haberler ile geçmişteki çok partili sisteme geçiş çabalarından ders çıkarılması gerektiğinin, muhalefet partisi kurarak halkın arasına bozgunculuk ve fitne sokmanın bu memlekete zarar getireceğinin altı çizilmiştir. Bu yüzden partiye alınacak isimlere çok dikkat edilmesi gerektiği vurgulanarak ülkeyi bölünmeye götürecek farklı ideolojik akımlara parti içerisinde fırsat verilmemesi istenmiş ve bu konuda parti kurucuları uyanık olmaya davet edilmiştir.

DP ismiyle kurulacak olan yeni partinin çalışmalarında sona gelindiğini Celal Bayar yaptığı bir açıklama ile bildirmiştir. Parti programının 80 maddelik haliyle hazır olduğunu, programın 7 Ocak 1945 günü basınla paylaşılacağını ve ilk kongrede de görüşüleceğini söyleyen Celal Bayar, programı hazırlarken düşüncelerini mümkün olduğunca açık net ifade etmeye çalıştıklarını eklemiştir. Böylece partiye destek verecek vatandaşların kafasında hangi fikirleri savundukları konusunda tereddüt oluşmayacağını iletmiş, savundukları fikirlerin farklı noktalara çekilerek yanlış yorumlanmasına mahal vermemek için titiz davrandıklarını söylemiştir. Ayrıca, parti programının ve tüzüğünün demokrat bir ruhla hazırlandığını eklemiştir (Celal Bayar Partisi Hazırlıklarını Tamamladı, 6 Ocak 1946: 4).

Ülke gazetesi 8 Ocak 1946 tarihli baskısında DP'nin kuruluşuyla ilgili habere geniş yer vermiş, parti programını da özetle yayınlamıştır. Parti kurucuları Celal Bayar, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve Adnan Menderes partinin kurulması ile ilgili bir basın toplantısı düzenleyerek açıklamalarda bulunmuş ve gazetecilerin sorularına cevap vermişlerdir (C. Bayarın Partisi DP'nin Programı İçişleri Tarafından Tasdik Edildi, 8 Ocak 1946: 1-6).

Parti programı iki kısımdan oluşmuştur. İlk kısım partinin genel ilkelerini içerirken; ikinci kısım ise adalet, milli eğitim, sanayi, ticaret, ziraat, orman, bayındırlık, ulaştırma ve genel sağlık politikalarını içermiştir. Genel ilkelerin içeriğinde; Partinin misyonu, siyasi ve toplumsal ilkeleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Birinci kısımda, “siyasi hayatımızın birbirine karşılıklı saygı gösteren partilerle idaresi lüzumuna inanan DP'nin, Türkiye Cumhuriyeti'nde demokrasinin geniş ve ileri bir anlayışla gerçekleşmesine ve umumi siyasetin demokratik bir görüş ve zihniyetle yürütülmesine hizmet maksadıyla kurulduğu” ifade edilmiştir. Parti programında, en demokratik yönetim şeklinin Cumhuriyet olduğuna

da yer verilmiş olup, demokrasiyi milli menfaatler ve insanlık onuru için en uygun ilke olarak gören DP'nin, Türk milletinin siyasi olgunluğuna güvendiği de belirtilmiştir. Ayrıca, genel hayatın dengeli ve uyumlu gelişmesi için sadece siyasi örgütlenmenin tek başına yeterli bulunmadığına, çeşitli meslek kuruluşlarının da kendi içerilerinde dernek, kooperatif ve sendika gibi sivil toplum kuruluşları kurarak örgütlenmelerinin gerekli olduğuna da değinilmiştir (C. Bayarın Partisi Demokrat Partinin Programı İçişleri Tarafından Tasdik Edildi, 8 Ocak 1946: 1-6).

Parti programına göre; milli iradenin sandığa yansiyabilmesi için seçimlerin serbestçe ve gizli oy kullanılarak yapılması gerekmektedir. Seçimlere müdahale edilmesi milli iradeye karşı işlenmiş bir suç olarak görülmeli, ayrıca ülkenin bölünmez bütünlüğünü ve istiklalini hedef alan teşebbüsler ve ülkeye zarar verecek ideolojik akımların etkisinde kurulmuş olan siyasi oluşumlar da suç kabul edilmelidir. Kültür ve ülkü birliğine dayanan bir milliyetçilik kabul edilmeli, Türk milletini birbirinden ayırıştıran eğilimlerin karşısında olunmalıdır. Hangi partiye mensup olursa olsun, din, dil ve ırk farkı gözetmeksizin herkes Türk sayılmalı ve eşit haklar tanınmalıdır. Parti programında laikçilikle ilgili görüşler ise şu cümlelerle anlatılmıştır:

Partimiz laikliği devletin dinle hiçbir ilgisi bulunmaması ve hiçbir din düşüncesinin kanunların tanzim ve tatbikinde müessir olmaması manasında anlar. Din hürriyetini diğer hürriyetler gibi insanlığın mukaddes haklarından tanır. Dini siyaset âleti olarak kullanılmasına, devlet işlerine karıştırılmasına, başka dinler aleyhine propaganda vasıtası yapılarak yurttaşlar arasındaki sevgi ve tesanüdü bozmasına, serbest tefekküre karşı taassup duygularını harekete getirmesine asla müsamaha olunmamalıdır (C. Bayarın Partisi Demokrat Partinin Programı İçişleri Tarafından Tasdik Edildi, 8 Ocak 1946: 1-6).

Partinin Devletçilikle ilgili görüşlerinde, gerektiğinde doğrudan devlet eliyle yatırım yaparak gerektiğinde ise özel girişim ve sermayeyi destekleyerek ve yatırım yapmaya teşvik ederek işsizlere istihdam sağlayıp gelir ve refah düzeyini yükseltmek olduğu belirtilmiştir. Dış politika; “milletlerin hukuki eşitliğine, milletler arası siyasi, iktisadi ve kültürel iş birliğine, kolektif güvene ve iyi komşuluk münasebetleri esasına” dayandırılmış, ülkenin çıkarlarına en uygun ve gerçekçi olan yolun barışçı ve açık bir dış siyaset izlemek olduğu ifade edilmiştir. Hükümetin ve teşkilatının, halkın kamu görevini yürütmek üzere görev tevdi ettiği bir idari mekanizma olarak görüleceğinden, devletin görevinin vatandaşa hizmet etmek

olduğundan, memurların kendilerine verilen yetkiyi keyfi kullanmalarının önüne geçileceğinden bahsedilen parti programında; tüm yetkinin belirli kişilerde toplanarak sorumlulukların zaafa uğratıldığı bürokratik zihniyete karşı olunduğu da açıklanmıştır. Açıklanan parti programı İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanarak yeni partinin faaliyetine izin verilmiştir (C. Bayarın Partisi DP'nin Programı İçişleri Tarafından Tasdik Edildi, 8 Ocak 1946: 1-4).

2.1.2. Millet Partisi

DP kurulduktan sonra da DP içinde bir muhalefet hareketinin oluştuğu gözlenmiştir. Parti içi muhalefetin öncüleri Kenan Öner ve Fevzi Çakmak olmuştur. 12 Temmuz 1947 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yayınlanan beyanname neticesinde fikir ayrılıkları daha belirgin hale gelmiştir (Erayman, 2019: 36). Mareşal Fevzi Çakmak'ın başını çektiği muhalif grup, DP'nin muhalefet partisi olmaktan çıktığını, bir muvazaa partisi durumuna geldiğini dile getirmeye başlamışlardır (Limoncuoğlu, 2018: 146).

1947 yılı sonlarına gelindiğinde CHP, milletvekillerinin maaşlarına zam yapılması yönünde bir kanun teklifi hazırlamıştır. Bu öneri DP divanında görüşülmüş ve teklifin kabul edilmemesi yönünde oy kullanılmasına karar verilmiştir (Erayman, 2019: 36). Meclis görüşmeleri sırasında söz alan DP İstanbul Milletvekili Osman Nuri Köni DP'nin kararını kürsüden şu sözlerle açıklamıştır:

Sayın arkadaşlarım, milletvekilleri tahsisatının, namı diğerle tazminatının kısmen artırılması hakkındaki kanun teklifini bütçemizin durumu ve açığı itibarile kabili telif olmadığı gibi tasarruf esasına ve mülâhazasına ve binnetice memleketin malî menfaatında mugayirdir. DP öteden beri bütçede tasarruf esasına sadık kalmak azminde bulunduğundan hayat pahalılığına rağmen de olsa işbu kanun teklifinin aleyhinde rey vermek suretiyle teklifi kanuniyi reddetmeyi münasip görmektedir [İdareci Üyeler Kurulunun 1757 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/79) B.20, 22.12.1947, O:1]

DP'nin muhalefetine rağmen, teklif meclisten geçmiş ve kanunlaşmıştır. Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte DP'li bir grup milletvekili zam farklarını almama yönünde teklifte bulunmuşlar da Celal Bayar ve Fuat Köprülü'nün de içinde bulunduğu bazı milletvekilleri zam farklarının DP'ye bağışlanmasını teklif etmişlerdir. Sonuçta, maaş

zammı konusu DP içindeki ihtilafın büyümesine sebep olmuştur (Erayman, 2019: 36). DP içerisindeki ihtilaflara son verilerek krizin çözülmesi için İstanbul İl Başkanı Kenan Öner'i destekleyen isimlerin partiden ihraç edilmeleri gündeme gelmiştir (Erayman, 2019: 37). Bu sırada Kenan Öner DP'den istifa ederek ayrılmış, bu istifayı ve DP içerisindeki ihtilafı Ülke gazetesi "Muhalefette İkilik" başlığı ile haber yapmıştır. Gazete yaptığı haber ile Kenan Öner'e yüklenmiş, kişisel çıkarlarını millet ve memleket çıkarlarından üstün görenlerin DP'den temizlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Çok partili rejimin, sağlam temellere oturması ve geleceği için muhalefetin de güçlü ve sağlam olması gerektiğinden bahsetmiştir (Muhalefette İkilik, 18 Ocak 1948: 1).

Ülke gazetesinde yayınlanan habere göre, şiddetli tartışmaların gölgesinde gerçekleştirilen DP İstanbul İl Kongresi sonrası Kemal Silivri'nin partiden ihraç edileceği söylenmeye başlanmıştır (Kemal Silivri Demokrat partiden çıkarılacak mı, 24 Ocak 1948: 1). 6 Şubat 1948 tarihli habere göre ise, DP Genel İdare kurulunun çok önemli bir toplantı yapacağı, bu toplantıda son birkaç ay içerisinde yaşanan siyasi gelişmelerin değerlendirileceği, Kemal Silivri'nin durumunun görüşüleceği ve yaşanan sorunlarla ilgili önemli kararlar alınacağı bildirilerek, partideki tasfiyelerle ilgili ilk sinyaller verilmiştir (Demokrat Parti Genel İdare kurulunun toplantısı, 6 Şubat 1948: 2). Bu gelişmeler yaşanırken Celal Bayar, İzmir'de verdiği demeçte DP meclis grubu başkanlığından çekildiğini, partideki yaşanan ihtilafa müfritlerin sebep olduğunu açıklamış (Celal Bayar İstanbul'da Bayar partideki ihtilafa müfritlerin sebep olduğunu açıkladı, 28 Şubat 1948: 1), partide başlayan tasfiye hareketi, yeni bir partinin kurulacağı yönünde söylentilerin çıkmasına ve basına yansımaya sebep olmuştur. "Yeni Bir Partimi Kuruluyor?" başlığı ile yayınlanan haberde; Celal Bayar'ın meclis grubu başkanlığından istifasının DP'de yapılacak tasfiyenin göstergesi olduğu yazılmış ve Kenan Öner, Fevzi Çakmak ve Hikmet Bayur'un yeni bir parti kurmak üzere olduklarına dair söylentiler olduğundan, DP'den tasfiye edilen milletvekillerinin ödenek ve maaş zamlarını bu parti için kullanacaklarından bahsedilmiştir (Yeni bir partimi kuruluyor, 29 Şubat 1948: 1).

DP'de parti idare kurulu toplanmış, parti içi sorunun ve ihtilafların kesin çözümü olarak gördüğü tasfiye işlemleri için düğmeye basılmıştır (Demokrat Parti Büyük Bir Kongre Toplayacak, 9 Mart 1948: 1). 10 Mart 1948 tarihli haberde, Merkez İdare Kurulu toplanarak parti disiplinine aykırı hareket eden milletvekillerinin savunmalarının alındığını ve disiplin kurulunun partiden ihraç etmek için bir an önce karar vereceği bilgisine yer verilmiştir. 15

Mart 1948 tarihinde il teşkilatlarından ikişer delegenin katılımı ile Ankara’da toplanacak olan kongrede alınan ihraç kararlarının kesinleştirileceği ifade edilmiştir (Demokrat Partide Tasfiye Başladı, 10 Mart 1948: 1).

DP Disiplin Kurulu, milletvekillerinden Sadık Aldoğan, Kemal Silivrili, Necati Erdem, Mithat Sakaroğlu ve Osman Nuri Köni’nin partiden ihraç edilmesi yönünde kararını vermiş, disiplin kurulunun kararının ardından DP’den kopuşlar hız kazanmaya başlamıştır. Yusuf Kemal Tengirşenk, Enis Akaygen, Emin Sazak, Ahmet Tahtakılıç, Ahmet Oğuz, Hasan Dinçer de genel idare kurulu üyeliklerinden ayrılmışlar (Demokrat Partide Tasfiye, 12 Mart 1948: 1), protesto amaçlı parti genel idare kurulundan istifa eden bu isimler, partiden ihraç edilmişlerdir. Diğer taraftan, DP’den ihraç edilen milletvekillerinin TBMM’de güçlü bir grup halinde çalışacakları konuşulmaya başlanmıştır (Demokrat Partide Tasfiye devam ediyor, 26 Mart 1948: 1). Kenan Öner’in etrafında toplanan eski DP’lilerin yeni bir parti kuracakları kesinlik kazanmaya başlamış, Kenan Öner de yaptığı bir açıklamada kurulacak yeni partinin, DP yerine geçeceğinden bahsetmiştir (Demokrat Partide Tasfiye, 12 Mart 1948: 1). Bu arada DP genel merkezinden il teşkilatlarına gönderilen genelgede, üçüncü parti çalışmalarına esas olarak, DP’den tasfiye edilenlerin Karadeniz Bölgesinde DP aleyhinde propaganda faaliyetinde bulunacaklarına dair duyum alındığı, bu eski DP’lilerin il teşkilatlarına alınmamaları ve böyle bir durumda hemen genel merkeze bilgi verilmesi istenmiştir (DP’nin Teşkilâtına bir tamimi, 18 Mart 1948: 2).

Ülke gazetesi ayrıca “Parti için CHP ve DP Mensupları Ne Diyorlar” başlığı altında, kurulacak olan üçüncü parti ile ilgili yorumlara da yer vermiştir. Yayımlanan haberde; CHP çevrelerinin, kurucu olarak adı geçen kişilerin fikirlerinin birbirleriyle uyuşmayacağı yönünde değerlendirmelerinin olduğundan ve partinin ileride göstereceği faaliyetlerle ilgili endişeli olduklarından bahsedilmiştir. DP çevrelerinin ise, yeni partinin, DP içerisinde ihtilafa sebep olan bir grup tarafından kurulacağı ve ülke genelinde önemli bir varlık göstereceğine inanmadıkları yönünde değerlendirme yaptıkları yazılmıştır. Tarafsız kaynaklarda, yeni partinin, ülkenin demokratik gelişimine önemli etkileri olacağına ayrıca, yeni partinin ortaya çıkmasından da anlaşılacağı üzere siyasi oluşumların herhangi bir siyasi ve iktisadi ideolojinin etkisi ile oluşmadığına, İnönü, Bayar ve Çakmak gibi siyasetçilerin peşinden giden topluluklardan meydana geldiğine vurgu yapılmıştır. Henüz resmi başvurularını yapmamış olsalar da yeni partinin ülkede tüccar, esnaf sınıfını temsil etmeğe çalışacağı fikrinin hakim olmaya başladığı ifade edilmiştir (Üçüncü Parti etrafında, 8 Mayıs 1948: 1).

Yeni partinin, parti programına göre liberal bir iktisat sistemi takip edeceğinden, diğer parti programlarından farklı olarak bir ayan meclisinin kurulması, cumhurbaşkanının iki defa seçilmemesi ve bir yüksek mahkeme kurulması gibi taleplerin bulunduğu bahsedilmiştir (Üçüncü Parti hazırlıkları, 11 Mayıs 1948: 1-2).

Yeni partinin kurucularından Kenan Öner gazetecilere verdiği demeçte şunları söylemiştir:

Partimizi millete takdim edenler meyanında Mareşal Fevzi Çakmak, İstanbul Milletvekili Enis Akaygen, Hikmet Bayur, ben, Dr. Mustafa Kentli, Osman Bölükbaşı, Osman Nuri Köni, General Sadık Aldoğan bulunmaktadır. Dün son toplantımızı yaparak partinin genel merkez seçimlerini tamamladık. Mareşal Fevzi Çakmak fahri başkanlığa, Hikmet Bayur genel başkanlığa, Osman Nuri Köni Başkanvekilliğine, General Şefik Çakmak muhasebeciliğe seçildiler.

Kenan Öner, partinin kuruluş beyannamesinin de yakında hükûmete verileceğini eklemiştir (Kenan Öner Nihayet sahneye çıktı, 6 Temmuz 1948: 1-2).

Nihayet Millet Partisi Ankara Valiliğine verdiği kuruluş beyannamesi ile resmen kurulmuştur. Ülke gazetesi de “Millet Partisi Kuruldu Mareşal Yayınlayacağı Beyanname İle Halkı Partisine Çağırarak” Başlığı ile haber yapmıştır. Haberde, Mareşal Fevzi Çakmak’ın yayınlayacağı bir beyanname ile Millet Partisine fahri başkan oluşunun sebebini açıklayacağı ve vatandaşlardan partisine destek isteyeceği yazılmıştır (Millet Partisi kuruldu, 22 Temmuz 1948: 1-2). Ülke gazetesindeki habere göre, Fevzi Çakmak orduda görevli olduğu sırada siyasetle meşgul olmamayı esas aldığını, emekli olduktan sonra CHP tarafından teklif edilen milletvekilliği adaylığını kabul etmediğini fakat 1946 seçimleri öncesi halkın yoğun isteği üzerine bağımsız aday olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra, İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişmekte olan demokratik akımlardan, 21 Temmuz 1946 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde usulsüzlük yapıldığından bahsederek “ciddi, samimi ve muvazaasız bir muhalefetin” gerekliliğinin önemine değinmiş;

Vatan ve milletimizin ihtiyaç ve isteklerinden ilham alarak ve uzun incelemelerden sonra bir program yaptık. Bu işte şahsi emel ve gayelere, küçük düşüncelere, kin ve ihtiras gibi sefil duygulara asla yer vermedik. Biz hakka ve millete dayanıyoruz. Milletimizin yüksek azim ve derin anlayış kabiliyeti sayesinde onun şerefli mazisine lâyık bir ilerleyişe

yeniden koyulacağına emin bulunuyoruz (Mareşalin Beyannamesi ve ilk yorumlar, 24 Temmuz 1948: 1-2).

sözleri ile program hakkında bilgi vermiştir. Millet Partisi kurulduktan sonra DP ana muhalefet partisi olmuştur. Her ne kadar Müstakil Demokratlarla Öz Demokratlar Partisi'ne ait milletvekilleri de Millet Partisi'ne katılmışsalar da güçlü bir muhalefet oluşturamamışlardır. Millet Partisi 1950'de yapılan seçimlerden başarılı çıkamamıştır. 1950 genel seçimlerinde yalnızca Kırşehir'den Osman Bölükbaşı milletvekili olarak seçilebilmiştir. Millet Partisi, içerisinde tecrübeli siyasilerin yer almasına rağmen uzun vadeli bir parti olamamıştır. Seçmenin ilgisini çekecek güçlü bir parti programının olmayışı, DP'yi sürekli CHP ile danışıklı hareket etmekle itham etmesi ve parti kurucularının birlikte hareket etmemesi partiyi sona yaklaştırmıştır. Ayrıca partinin kurucularından olan iki güçlü ismin; Kenan Öner'in 1949'da Fevzi Çakmak'ın da 1950'de vefat etmeleri partinin zayıflamasına etken olmuştur (Erayman, 2019: 39). Millet partisi, 1952 ve 1953 yıllarında öncelikle basın yoluyla baskı altına alınmış ve bu baskı daha sonra yargı yoluyla da devam etmiştir. Gericilikle itham edilen Millet Partisi, başlatılan soruşturma neticesinde laikliğe aykırı hareket ettikleri suçlamasıyla 27 Ocak 1954 tarihinde kapatılmıştır (Limoncuoğlu, 2018: 150).

2.2. Seçimler

2.2.1. 1946 Yılı Belediye Seçimleri

26 Nisan 1946 tarihinde Konya Milletvekili Saffet Arıkan başkanlığında toplanan CHP Meclis Grubunda bir konuşma yapan Başbakan Şükrü Saraçoğlu, 10 Mayıs'ta yapılacak olan parti kurultayının gündem maddeleri içerisinde tek dereceli seçim sisteminin de görüşüleceğine değinmiş ve genel seçimlere hazırlık olması amacıyla eylül ayında yapılması gereken belediye seçimlerinin 1946 yılında 1 Mayıs'ta yapılması ve belediye seçimlerinde oy verme işleminin bir gün içerisinde tamamlanması yönünde kanun değişikliğinin gerektiğini ifade etmiştir (CHP Meclis Grubunda Başbakanın Kabul Edilen Teklifi Gereğince, 27 Nisan 1946: 1-2). Ayrıca Tokat Milletvekili Refik Ahmet Sevengil kaleme aldığı başyazında; "Bizim şahsi görüşümüze göre Sekizinci Büyük Millet Meclisinin seçimi için milletçe sandık başına gideceğimiz günler uzak değildir (...) belki de sonbaharda milletvekili seçimini yapmak mümkün olur. Bu takdirde 1 Kasım 1946'da Büyük Millet

Meclisinin çalışma senesi yeni milletvekilleri ile başlar” cümleleriyle baskın bir erken seçimin sinyallerini vermiştir (Sevengil, 1946: 1).

Belediye Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun 29 Nisan 1946 tarihinde TBMM'de görüşülmüştür. Görüşmeye geçmeden önce İçişleri Bakanı Hilmi Uran kanun hakkında bilgilendirme yapmış, kanuna eklenen geçici madde ile 1946 yılında seçimlerin Mayıs ayında yapılacağını söylemiştir (Belediyeler Kanununun seçim hükümleri değişti, 30 Nisan 1946: 1-3). Resmî gazetede yayınlanan kanuna göre geçici madde şu şekildedir: “Bu seçim dönemine münhasır olmak üzere belediye seçimleri Mayıs ayında yapılır ve seçim işlerine ait süreler buna göre düzenlenir. Bu meclislerin kanuni süresi 1950 yılının Ekim ayına kadar devam eder” (Belediye Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun, 1946). İçişleri Bakanının bilgilendirmesinden sonra DP adına söz alan Adnan Menderes, CHP'nin kış mevsiminin şartları zorlayacağını öne sürerek genel seçimleri erken yapma düşüncesinde olduğunu fakat yaz mevsiminde de köylünün tarlada işinin olduğunu söyleyerek gerekçeleri gerçekçi bulmadıklarını iletmiştir. Henüz yeni kurulan bir parti olduklarından ve teşkilatlanma süreçlerinin devam ettiğinden, seçimlerin öne alınarak yeni kurulan partilerin gelişmesine engel olduğundan, seçimlerin öne alınmasını gerektirecek bir durumun söz konusu olmadığından bahsetmiş (Dün Mecliste Kabul Edilen Bir Kanunla Belediyeler Kanununun Seçim Hükümleri Değişti, 30 Nisan 1946: 1-3) ve devamında

Bugün hâlâ Halk Partisinden başka diğer siyasi partiler ve matbuat türlü baskılar ve kanuni engeller altındadır. Memlekette gerçek ve ileri demokrasiye yer veren tedbirler alınmadıkça, demokrasiyi aksatan kanunlar değişmedikçe ve hattâ bütün bunlar yapıldıktan sonra milletin yeni seçime hazırlanması için muayyen bir zaman geçmedikçe seçimlerin yapılmasının, çok hatalı bir hareket olduğunda ısrar ediyoruz [Belediye, kantonunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı (1/571) B:45, 29.04.1946, O:2]

sözleriyle kanun tasarısının reddini teklif etmiştir. Daha sonra söz alan Recep Peker, Adnan Menderes'e verdiği cevapta, tek dereceli seçim sisteminin DP'nin de isteği olduğunu, yapılacak kanun değişikliği ile tek dereceli seçim sistemi kabul edildiğinde daha önce iki dereceli seçim sistemi ile toplanmış olan meclisin hukuki geçerliliğini kaybedeceğini ve yeni bir meclis için tekrar seçim yapılmasının zaten zaruri olduğunu söylemiştir. Sonuçta görüşmeler sonunda yapılan oylama ile tasarı kabul edilmiştir (Belediyeler Kanununun

seçim hükümleri değişti, 30 Nisan 1946: s.s.1-3.). Tokat Milletvekili Refik Ahmet Sevengil de Ülke gazetesindeki köşesinden DP'nin itirazlarına cevap niteliğinde bir makale yayınlamıştır. Mevcut meclisin iki dereceli seçim sistemi ile göreve geldiğini ve tek dereceli seçim sistemi kanununun kabul edilmesiyle birlikte meclisin hukuki geçerliliğini kaybedeceğini, dolayısıyla kanun değişikliğinin doğal bir sonucu olarak seçime gidilerek tek dereceli seçim sistemi ile seçilmiş yeni bir meclisin görev alması gerektiğini yazmıştır. DP'nin ülke çapında teşkilatlandıklarına dair basına sürekli demeçler verdiğini söylemiş, “Gerek belediye meclisleri gerekse Büyük Millet Meclisi için yeniden seçim yaptırmak doğruca millete gidip iradesinin ne şekilde tecelli edeceğini kendisine sormak demek olduğuna göre muhalifler bundan niçin çekiniyorlar?” diye sormuştur. DP'nin, gerçekten samimi ve dürüst olarak memleket menfaatlerine hizmet ettiğinin göstergesi olarak belediye ve milletvekili seçimlerine girmesi gerektiğine değinen Sevengil, makalesini şu cümlelerle noktalamıştır: “Az çok kaç sandalye kazanırsa düşüncelerini belediye meclislerinde ve millet meclisinde bunlar vasıtasıyla söylemeye fırsat bulur ve kontrollü, ayarlı çalışma böylece kuvvetlenebilir” (Sevengil, 1946: 1). Kanunun kabul edilmesini Ülke gazetesi 1 Mayıs 1946 tarihli sayısında, “Seçme ve seçilme çağında bulunan bütün vatandaşlarımızı ilgilendiren ve koyduğu yeni demokratik prensipler bakımından ileri bir adım olan bu önemli kanun dünkü Resmî Gazete’de yayınlanmış ve böylece dünden itibaren yürürlüğe girmiştir.” ifadeleriyle haber yapmıştır. Haberde hazırlıkların 8 Mayıs’a kadar tamamlanacağı ve mayısın son haftası içinde de seçimlerin gerçekleştirileceği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca kanunun değişen maddelerinin tamamı gazetede yayınlanmıştır (Belediye Seçimlerine Dair Yeni Kanun Dün Yürürlüğe Girdi, 1 Mayıs 1946: 1-4).

Bu arada tüm yurttaki olduğu gibi Sivas’ta da belediye seçimleri için hazırlıklar başlamıştır. Sivas ve çevresindeki seçim faaliyetleri kapsamında seçim bürolarının ve komisyonların oluşturulması kapsamında Belediye Meclisi olağanüstü toplanmıştır (Belediye Seçimleri, 6 Mayıs 1946: 1-2). Ülke gazetesindeki habere göre, Rahmi Günay’ın başkanlığında toplanan Belediye Meclisi çeşitli bölgelere konulacak olan 37 sandığın yerlerini belirlemiş, oy kullanacakların listesinin hazırlanmış olup ve liste daha sonra ilan edilecektir (Şehrimizde Belediye Seçimi Hazırlıkları, 7 Mayıs 1946: 1).

Seçim hazırlıkları devam ederken DP belediye seçimlerine girmeyeceğini açıklamıştır. Partiden yapılan açıklamada;

Ne memleketin iç durumunda ne dünya siyasi vaziyetinde uzun aylardan beri kanuni müddetlerden evvel hemen seçimlere geçilmesini icap ettirecek esaslı bir değişiklik vukua gelmediği halde CHP'nin bir ayda verdiği bir karar üzerine belediye seçimlerini bir defaya mahsus olmak kaydıyla öne alan bir kanunun B. M. Meclisinden geçirilmesi ve parti genel başkanı tarafından Akşehir'de söylenen bir nutukta milletvekilliği seçimlerinin süratle yenilenmesine karar verildiğinin bildirilmesi bütün halk efkârı gibi DP Genel İdare Kurulu'nca da derin teessürle karşılanmıştır

denilmiştir. DP olarak, belediye ve milletvekilliği seçimlerinin erken yapılması için CHP tarafından öne sürülen sebepleri gerçekçi bulmadıklarını ve belediye seçimlerine katılmayacaklarını kamuoyuyla paylaşmışlardır. Bununla birlikte, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün TBMM'nin açılış konuşmasındaki “Tek dereceli olmasını dilediğimiz 1947 seçiminde milletin çoklukla vereceği oylar gelecek iktidarı tayin edecektir.” sözünün yerine getirilmesi durumunda milletvekilliği seçimlerine katılmayı “bir yurt vazifesi ve hizmeti” sayacaklarını beyan etmişlerdir. DP'den yapılan açıklamaya Ülke gazetesi şu şekilde yorum yapmıştır: “Ülke, bu tebliği hayretle karşılamıştır. Yakın zamanlara kadar avaz avaz haykırılan büyük büyük iddialarla taban tabana zıt olan bu çelişki karşı tarafın, ihtiraslarına gem vurmaya bile beceremediğini gösteriyor” (Demokrat Parti Belediye Seçimine Girmeyecekmiş, 10 Mayıs 1946: 1-2.). CHP Kurultayının açılış konuşmasında İsmet İnönü de belediye seçimlerinin Mayıs ayında yapılmasının gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: “Bugünkü belediye meclisleri büyük çoklukla CHP üyeleridirler. Belediye meclisleri, milletvekili seçiminde vazifeli olduklarından, yazın yapılacak genel seçimin kendi partimizin eskiden seçilmiş üyelerinin elinde yapılmış olması ithamına düşmek istemedik.” (Genel Başkan İnönü'nün Tarihî Nutukları, 11 Mayıs 1946: 1).

Seçimlerin 26 Mayıs 1946 Pazar günü yapılmasına, vatandaşların oy kullanabilmelerini sağlamak için seçim günü tüm işyerlerinin kapatılmasına ve tüm sportif faaliyetlerin iptal edilmesine karar verilmiştir (Belediye seçimi hazırlığı yurtda hızla devam ediyor, 12 Mayıs 1946: 1).

DP'nin belediye seçimlerine katılmama kararına karşılık Ülke gazetesinde, seçim gününe kadar sürekli vatandaşın oy kullanması gerektiğine, oy kullanmanın vatandaşlık görevi olduğuna ve milli iradenin sandıklardan çıkacak sonuçla belirleneceğine dair yayınlar yapılmıştır. Yine vatandaşın oy kullanmaya teşvik etmek amaçlı seçimlerden bir gün önce

Ülke gazetesinde “Yarın Bütün Yurtta Belediye Seçimi Var, Vatandaş, Vazifeye Hazır Mısınız?” başlığı ile bir haber yayınlanmıştır. Haberde, tüm vatandaşların sandık başına koşup oylarını kullanmaları gerektiği hatırlatması yapılmış, seçim günü Türk milleti olarak büyük bir sınavdan geçileceğinden, bu sınavın seçimlere katılım oranına göre kazanılacağından ve yapılacak seçimlerin milli itibarımızın bir göstergesi olacağından bahsedilmiştir. Haberde, “Yaşama ve hürriyet haklarımıza karşı saygımızı, bir tek vatandaş bile istisna teşkil etmeyecek bir şekilde, oylarımızı kullanmakla gösterebiliriz.” ifadelerine yer verilmiştir (Yarın bütün yurtta belediye seçimi var, Vatandaş, vazifeye hazır mısınız?, 25 Mayıs 1946: 1).

Seçimden bir sonraki gün Ülke gazetesi, vatandaşların tam bir siyasi olgunluk şuuru içinde vazifelerini yaptıklarını, seçimlerin sorunsuz ve başarılı bir şekilde tamamlandığını okuyucularına duyurmuştur. Haberde, seçimlerin tüm ülkede serbestçe gerçekleştiği, vatandaşların özgür bir şekilde oylarını kullandığı bilgisine yer verilmiştir (Dün Başarılı Bir Seçim İmtihanı Geçirdik, 27 Mayıs 1946: 1). Sivas’ta 37 sandık bölgesinde seçim gerçekleştirilmiş olup yapılan sayım sonuçlarına göre büyük çoğunlukla CHP’nin adayları kazanmıştır. 15 bin 115 vatandaş oy kullanmış ve katılım oranı %83 olarak belirlenmiştir (Şehrimizdeki Belediye Seçimi Neticeleri, 28 Mayıs 1946: 1-2.).

Gazetenin 31 Mayıs 1946 tarihli baskısında, ülke genelinde alınan sonuçlara göre tüm seçim bölgelerinde CHP adaylarının kazandığı, yeni belediye meclislerinin toplanarak başkan seçiminin tamamlanacağı, yeni belediye başkanlarının ise 1 Haziran 1946 tarihi itibarıyla görevlerine başlayacağı bildirilmiş, vatandaşların seçimlere katılım oranlarının da memnuluk verici düzeyde olduğundan söz edilmiştir (Seçimlerden Sonra, 31 Mayıs 1946: 1). Bu arada, Sivas Belediye Meclisine seçilen 30 üye kullandıkları gizli oyla Rahmi Günay’ı yeniden Belediye Başkanı olarak seçmişlerdir (Belediye Başkanları Seçimi, 1 Haziran 1946: 1).

Seçim çalışmaları esnasında basın da hangi tarafı desteklediği yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır. Ulus, Vakit, Akşam, Tanin gibi Ülke gazetesi de CHP’nin propagandasını yapmıştır. Vatan, Tasvir, Yeni Sabah muhalif yayınlarıyla ön plana çıkmış, Cumhuriyet gazetesi ise tarafsızlığını korumuştur (Kayış, 2008: 417).

DP’nin belediye seçimlerine katılmama kararıyla birlikte bu seçimde katılım oranı ön plana çıkmıştır. CHP’yi destekleyen vatandaşların oy kullandığı, DP’yi destekleyen vatandaşların ise oy kullanmadığı yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Aslında belediye

seçimlerindeki katılım oranı yakın zamanda yapılacak olan genel seçimler hakkında da bir ipucu vermiştir. Belediye seçimlerinin tartışmaları devam ederken, belediye seçimlerine katılmama kararı alan DP'nin genel seçimlerde nasıl bir yol izleyeceği gündemin konusu olmuştur. Çünkü belediye seçimlerinin ardından, Mart 1947'de yapılması gereken milletvekili genel seçimleri Temmuz 1946'ya alınmıştır (Kayış, 2008: 417).

2.2.2. 1946 Yılı Genel Seçimleri

Milletvekili Seçim Kanunu TBMM'nin 5 Haziran 1946 tarihli oturumunda görüşülerek kabul edilmiş ve 6 Haziran 1946 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun 49 Maddeden oluşmuştur. Ülke gazetesi kanunla ilgili olarak Türk siyasi hayatının belli başlı dönüm noktalarından birini oluşturacak olan tek dereceli seçim kanununun, aynı zamanda CHP hükümetinin siyasi tarihe mal ettiği en büyük sosyal inkılaplardan biri olduğu yorumunu yapmıştır. İçişleri Bakanlığının seçimlerle ilgili genelge hazırladığından ve illere göndermeye başladığından bahsedilen haberde, kanunda belirtilen sürelerle göre 21 Temmuz veya 28 Temmuz tarihinde seçimlerin yapılma ihtimali olduğu bilgisine de yer verilmiş ve kanunun tam metni gazetede yayınlanmıştır (Milletvekili Seçimi Kanunu Yürürlüğe Girdi, 7 Haziran 1946: 1-4). 10 Haziran 1946 tarihi saat 11.30'da yapılan CHP Meclis Grup Toplantısında, Başbakan Saraçoğlu yeni çıkarılan milletvekili kanununa göre TBMM seçimlerinin yenilenmesini teklif etmiş ve teklif oy birliği ile kabul edilmiştir (CHP Meclis Grubunun Dünkü Toplantısı, 11 Haziran 1946: 1). Bunun üzerine aynı gün öğleden sonra TBMM oturumunda Kırklareli Milletvekili Nafi Atuf Kansu, Kütahya Milletvekili Recep Peker ve Konya Milletvekili Saffet Arıkan, Meclis Genel Kuruluna “Yeni kanuna göre bir dereceli seçim yapılmak üzere Büyük Millet Meclisi seçiminin yenilenmesine” dair bir önerge vermişler (Kırklareli Milletvekili Nafi Kansu ve iki arkadaşının TBMM seçiminin yenilenmesine dair önergesi B:61, 10.06.1946, O:1), Meclis Genel Kurulunda görüşülen önerge açık oylamaya sunulurken 381 kabul oyuna karşılık 2 ret oyu ile kabul edilmiştir (B. M. Meclisi Seçimi Yenilemeye Karar Verdi, 11 Haziran 1946: 1-4; Büyük Millet Meclisi seçiminin yenilenmesi hakkında Kırklareli Milletvekili Nafi Kansu ve iki arkadaşının önergelerine verilen oyların sonucu B:61, 10.06.1946, O:1). Önergenin kabul edilmesinin ardından gazetelerde İçişleri Bakanlığının şu tebliği yayınlanmıştır: “4918 sayılı Milletvekilleri Kanunu gereğince tek dereceli seçim yapılmasını temin için Büyük Millet Meclisi 10 Haziran 1946 tarihli toplantısında anayasanın 25'inci maddesine göre

milletvekilleri seçiminin yenilenmesine karar vermiştir. Keyfiyet 4918 sayılı kanunun 3'üncü maddesi gereğince ilân olunur.” (İçişleri Bakanlığının Tebliği, 11 Haziran 1946: 1.).

TBMM'nin seçimi yenileme kararı sonrası seçim hazırlıklarına da başlanmıştır. Seçimin 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılması ihtimali olduğundan seçim hazırlıkları kapsamında, Sivas Valiliği tarafından seçim merkez bürosu kurulmuş, belediyeler ile kaymakamlıklara seçimle ilgili görevleri tebliğ edilmiş ve oy kullanabileceklerin tespit edilmesiyle ilgili çalışmalara da hız verilmiştir (Yurtta Seçim Faaliyeti Başladı, 12 Haziran 1946: 1-4.). Ayrıca, 14 Haziran 1946 tarihli TBMM oturumunda Kırklareli Milletvekili Nafi Atuf Kansu, Kütahya Milletvekili Recep Peker ve Konya Milletvekili Saffet Arıkan, Meclis Genel Kuruluna verdikleri önerge kabul edilerek, “10.VI.1946 tarihinde seçimin yenilenmesine karar vermiş olan Büyük Millet Meclisinin gündeminde görüşülecek mühim işler kalmadığından”, 14 Haziran 1946 tarihindeki oturumda çıkarılması gereken kanunları çıkarıp, mevcut devam eden çalışmalarını tamamlayan TBMM, 5 Ağustos 1946 tarihinde olağanüstü toplanmak üzere tatil edilmiştir (B. Millet Meclisi Çalışmalarına Son Verdi, 15 Haziran 1946: 1-4; Kırklareli Milletvekili Nafi Kansu ve iki arkadaşının, T. B. M. Meclisinin çalışmalarına ara verilmesine dair önergesi B:65, 14.06.1946, O:1).

Bu arada DP, 16 Haziran 1946 tarihinde yaptığı bir toplantı ile seçime girme kararı aldığını basına verdiği bir beyanatta bildirmiştir. Yayınlanan beyanatta, CHP'nin, belediye ve milletvekili seçimlerini art niyetli olarak erken yapma kararı aldığı, antidemokratik olarak kabul edilen seçim kanunundaki düzenlemelerin yeterli olmadığı, belediye seçimlerinde de görüldüğü üzere seçim emniyetinin sağlanamadığı ve muhalefete baskı uygulandığı yolunda sert eleştiriler yapılmıştır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen ülkenin menfaati için milli iradenin sandığa tam olarak yansımaları ve mecliste gerçek temsilin oluşması gerektiğinden bahsedilen beyanamede, “Toplantıda hazır bulunan bütün âza, daha teşekkülünün ilk devresinde bulunan partimizin bu şartlar altında milletvekili seçimlerine iştirak kararını vermekte ağır bir yük altına girmiş bulunduğu kanaatinde ittifak etmişler ve bunu bir fedakârlık olarak telakki etmişlerdir” denilerek seçimlere girme kararından fedakârlık olarak bahsedilmiştir (Demokrat Partinin Bir Tebliği, 19 Haziran 1946 s.4.). Bu karara Hüseyin Cahit Yalçın şu cümleleriyle cevap vermiştir: “Anlaşıyor ki, DP'nin adını taşıdığı demokrasi prensipleri âdet ve aneleri hakkında henüz tekerrür etmiş bir bilgi yoktur. Seçimlere iştirak etmek bir parti için vazifedir, borçtur” (Demokrat Parti Seçimlere Giriyor,

18 Haziran 1946: 4; Demokrat Partinin Beyannamesi, 20 Haziran 1946: 1-4). Beyannamenin devamında:

Devlet başkanının fiilen bir partinin başkanlığında bulunması ve bütün milletin malı olması icabeden devlet başkanlığı yüksek makamının bütün yüksek masuniyet ve selâhiyetleriyle bir partinin tarafında yer alması diğer partileri gayet zor ve nazik bir mevkide bulundurmakta ve partilerin eşit hak ve şartlar altında çalışabilmeleri prensibine aykırı durumlar yaratmaktadır

şeklinde, parti genel başkanının aynı zamanda devlet başkanlığı görevini sürdürmesi de eleştirilmiştir (Demokrat Partinin Bir Tebliği, 19 Haziran 1946 s.4.).

Falih Rıfki Atay, Ulus gazetesindeki köşesinden DP'nin beyanatına tepkisini gösterirken bu eleştirilere şu ifadelerle cevap vermiştir:

DP lideri ve arkadaşları ki içlerinden bir kısmı ilk meclisten beri milletvekili idiler. Cumhurbaşkanlığı ile parti başkanlığının Atatürk devlet reisi olduğundan beri bir şahsiyette birleşmiş olduğunu görmüşlerdir. Eğer bunu anayasaya aykırı olduğunu bilerek kabul etmişlerse, millet kendi temsilcilerine böyle bir siyasi ahlâk düşüklüğünü affetmez. Eğer anayasayı muhalif olduktan sonra okumuşlarsa, bu ihmali de milletin mazur göreceğini zannetmiyoruz (Atay, 1946: 2).

Ülke gazetesi de “Gazeteler Arasında” başlıklı köşesinde ulusal gazetelerde yayınlanmış köşe yazılarına yer vermiş, Vakit gazetesinde yayınlanan Peyami Safa'nın “Safsata Koleksiyonu” ile Asım Us'un “DP'nin Beyannamesi Etrafında” başlıklı yazılarından alıntılar yayınlamıştır (Gazeteler Arasında, 21 Haziran 1946: 2-4). Ayrıca, beyanname ile ilgili yayınladığı habere şu yorumunu da eklemiştir:

Beyannamenin tam metnini henüz okumamış olmamıza rağmen içinde yeni bir şey söylenmediği anlaşılmaktadır. Çünkü bu iddialar, bu parti kurulduğu günden beri dillerine pelesenk ettikleri garip ve acayip bir takım isnat ve ithamlardan başka bir şey değildir. Seçimlere serbestçe iştirak etmeye engel diye gösterdikleri kanunlarda, istediklerinden de geniş değişiklikler yapılmış olduğu halde hâlâ iddialarında ayak diremeleri bir yandan bu partiye hürriyet ve kanun beğendirmenin güçlüğü anlatırken diğer taraftan da iddialarında samimi olmadıkları hakkındaki şüpheleri

gittikçe kuvvetlendirmektedir (Seçim işleri hararetleniyor, 20 Haziran 1946: 1).

Seçim propagandaları sahada olduğu kadar siyasi partilere yakınlığı ile bilinen basın aracılığıyla da yürütülmüştür. Seçim sürecinde gazeteler özellikle hangi siyasi partiyi desteklediklerini yapmış oldukları yayınlar ve propagandalar ile net bir şekilde ortaya koymuşlardır. Ulus, Vakit, Akşam, Tanin ve Ülke gazetesi CHP lehine yayınlar yaparken, Vatan, Tasvir, Yeni Sabah muhalif yayınları ile ön plana çıkmış, Cumhuriyet Gazetesi ise tarafsızlığını korumaya çalışmıştır. Türkiye’de yapılan ilk, tek dereceli ve çok partili seçimde, basın üzerinden yapılan propagandanın toplumsal kutuplaşmayı daha da körüklediği, özellikle köşe yazıları üzerinden karşılıklı suçlamalar ve sert eleştirilerin yapıldığı göze çarpmıştır. Diğer taraftan muhalif gazetelerin, muhalefet partisinin ve yerel teşkilatlarının idare tarafından baskı altına alındığına dair yayınlarına karşılık iktidar destekçisi gazetelerden yalanlamalar gelmiştir. Ayrıca, partilerden istifa haberleri de gazetelerde boy göstermeye başlamıştır. Muhalif gazetelerin CHP üyelerinin istifa ettiği yönündeki haberlerine karşılık, iktidar yanlısı yayın politikası izleyen gazeteler de ise DP’den istifa haberleri yer almıştır (Burgaç, 2013: 177-179). Ülke gazetesi de seçim sürecinde CHP’nin propagandasını yapmış, DP’den istifa haberlerine çok sık yer vermiş ve seçimin yapıldığı güne kadar CHP lehine propagandasına devam etmiştir. Seçim günü yayınlanan “Bugün Ata’nın Yolunda, İnönü’nün Safında Birliğimizi İspat Edeceğimiz Gündür” başlıklı haberinde, şu ifadelerle CHP’ye oy verilmesini istemiştir:

Oylarımızı İnönü’nün seçtiği H. Partisi adaylarına verelim, çünkü vatanın selametine, halkın saadet ve refahına ve millet dâvalarının zaferine ancak C. Halk Partisi’nin çizdiği yoldan varabiliriz (...) Biz, oy sandığı başında vatandaşın bu memleketin kurtarıcısı ve kurucusu Atatürk’ü, onun cidal ve politika arkadaşı göz bebeğimiz İnönü’yü ve onların ve Türk milletinin birlikte vücuda getirdikleri büyük şerefli CHP’yi unutmayacaklarından emin bulunuyoruz (Bugün Ata’nın Yolunda, İnönü’nün Safında Birliğimizi İspat Edeceğimiz Gündür, 21 Temmuz 1946: 1).

Seçim tamamlandığında sayılan oylar neticesinde Sivas’ın seçime katılım oranı %81 olarak tespit edilmiştir. Sivas’taki 213 bin 760 seçmenden 174 bin 932 seçmen oy kullanmış ve oy kullananların %82’sinin tercihi CHP’nin adayları olmuştur. Sivas’ta CHP’nin göstermiş olduğu tüm adaylar milletvekili olarak seçilmişlerdir (Sivashıları Tebrik Etmeyi Bir Vazife Sayarız, 23 Temmuz 1946: 1). Türkiye genelinde alınan sonuçlara göre

TBMM'ye CHP 395 milletvekili, DP 65 milletvekili göndermiş olup bağımsız adaylardan da 5 milletvekili seçilmiştir (Bütün Yurtta Seçim Tasnifleri Sona Erdi, 24 Temmuz 1946: 1).

Seçim sonrası İsmet İnönü birlik ve beraberlik mesajları içeren bir beyanname yayınlamıştır. İnönü'nün yayınladığı beyanname şu şekildedir:

Yeni seçim sona ermiştir. Türk milleti kadın ve erkek seçmenlerin büyük nisbette iştiraki ile milletvekillerini seçmişlerdir. Yeni Büyük Millet Meclisinin muhtelif partilerden ve bağımsızlardan kurulmuş olması vatanımız için büyük muvaffakiyettir. Milletimizi yürekten tebrik ederim. Şimdi Türkiye'nin milli hayatında yeni devire giriyoruz. Her şeyden evvel seçim zamanının sinirli sözlerini karşılıklı bağışlayarak ve unutarak vatanda huzur ve çalışma devrinin açılması ilk vazifedir. Büyük Meclisteki çalışmalarda ise karşılıklı saygı içinde olarak fikir ayrılıklarını vatan için yapıcı bir şekilde ayarlamak gelecek vazifemiz olacaktır. İktidar ve karşı partilerin Büyük Mecliste, belediyelerde ve basın alanında bir arada verimli olarak çalışabilmelerinin milletçe imtihanını vereceğiz. Bu imtihanın muvaffakiyetle verilmesi bugünkü ve gelecek nesiller için çok feyizli olacaktır. Vatandaşlarımızın arasında dostluğun bozulmaması için bütün dikkatimizi kullanacağız. Yeni Büyük Millet Meclisinin aziz memleket ve milletimize kıymetli hizmetler başarmasını dilerim (Seçimlerin Sona Ermesi Münasebetiyle Milli Şefimizin Millete Beyanamesi, 25 Temmuz 1946: 1).

Seçimden sonra, DP yetkilileri seçimde usulsüzlük yapıldığını iddia ederek İsmet İnönü'den bu usulsüzlüklere müdahale etmesini istemişler fakat bu istekleri karşılık bulmamıştır. Ortaya atılan iddialar bazı gazetelerde de yayınlanmaya başlayınca Sıkıyönetim Komutanlığı, bir tebliğ yayınlarak müdahale etmiştir (Özenç, 2019: 87). Tebliğde "Bazı gazetelerin, bilhassa seçim sonuçları hakkında vatandaşları şüpheye düşürücü ve bu yüzden memleketin huzurunu sarsıcı ağır neşriyata devam ettiği görülmektedir. Sıkıyönetim bölgesinde bu gibi tahriklerin devamına müsaade edilmeyeceği ve bu kabil yazılara karşı sıkıyönetim komutanlığının harekete geçeceği tebliğ olunur." denilmiş, tebliğ uyarınca da Yeni Sabah ve Gerçek gazeteleri süresiz kapatılmıştır (Vatandaşları Birbirine Düşürücü Neşriyat, 26 Temmuz 1946: 1). Sıkıyönetim Komutanlığının bu tutumuna karşı DP, Genel Başkanı Celal Bayar imzası ile Başbakanlığa verdiği bir dilekçe ile tepkisini dile getirmiştir. Dilekçede, sıkıyönetimin İkinci Dünya Savaşı esnasında yürürlüğe konulduğu, mevcut şartlar altında sıkıyönetimin devam

ettirilmesinin anayasaya aykırı olduğu, vatandaşın hak ve hürriyetlerinin kısıtlandığı belirtilmiştir. Sıkıyönetim Komutanlığının basına yönelik yayınladığı tebliğ ve gazete kapatma uygulamaları ile basını baskı altına aldığı, “milletvekili seçimlerinde yurdun her köşesinde, bucağında milletçe şahit olduğumuz bütün yolsuz ve kanunsuz hareketlerin umumî efkâr önünde münakaşasına meydan vermemek ve seçimlerin ilân olunan haksız neticelerini bir emri vaki halinde kabul ettirmekten ibaret” olduğu ifade edilmiş, askeri makamların, seçim konusunda ve seçim sonuçları hakkında kesinlikle tarafsız davranması gerekirken İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının ise aksine tarafgir bir davranış sergilediği, siyasi amaç güderek hareket ettiği dile getirilmiştir. DP’nin bu dilekçesine karşılık Başbakanlıktan verilen cevabi yazıda ise, sıkıyönetimin 23 Haziran 1946 tarihinden itibaren 6 ay süre ile uzatılmasına TBMM’nin karar verdiği, Sıkıyönetim Komutanlığın da kanunun kendilerine verdiği yetkiyi kullandığı belirtilmiştir (BCA, Fon: 30-1-0-0 Yer: 44/257/3 s.s.2-5.). Başbakanlık makamından verilen bu cevap 1 Ağustos 1946 tarihli Ülke gazetesinde “Sıkıyönetim Hakkında Verilen Bir Dilekçeye Başbakan Şükrü Saraçoğlu Cevap Veriyor” başlığı altında yer almıştır (Başbakan Şükrü Saraçoğlu cevap veriyor, 1 Ağustos 1946: 1).

Tüm bu yaşanan tartışmalar ve karşılıklı suçlamalarla tamamlanan 1946 genel seçimleri, siyasi sosyalleşme bakımından yeni bir devrin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Seçimler tamamlandıktan sonra oy pusulalarının yakılarak imha edilmesinden dolayı seçim sonuçları ile ilgili tartışmalar maalesef net olarak aydınlatılamamaktadır. Fakat bu seçimlere farklı bir pencereden bakıldığında ise, ilk defa tek dereceli bir seçimin yapılması, seçimin çok partili olarak gerçekleştirilmesi ve siyasi partilerin birbirleri ile rekabeti, siyasi sosyalleşme bağlamında önemli detaylar olarak değerlendirilebilir. 1946 genel seçimlerinin tek dereceli gerçekleştirilmiş olmasından dolayı önceki seçimlere göre daha demokratik bir seçim olduğu söylenebilir fakat yargı denetiminde olmaması ve açık oy-gizli tasnif yöntemi antidemokratik uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. “Taşıdığı bütün olumsuzluklara rağmen 1946 seçimleri bir yandan siyaset alanının yeniden tanzim edildiği bir yandan da siyasi sosyalleşmenin ve sosyal mobilizasyonun ön plana çıktığı yeni bir siyaset toplum ilişkisi sürecine girildiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır” (Yılmaz, 2010: 186).

1946 seçimlerinde partilerin birbirlerine karşı düşmanca tavırlarına rağmen, genel olarak vatandaş, sağduyusunu korumuş ve vatandaşlar arasında büyük bir problem yaşanmamıştır. Bu seçimlerdeki sınavı her ne kadar vatandaş kazanmış olsa da günümüze

kadar gelen siyasi kutuplaşma ve düşmanlıkların temeli, 1946 Milletvekiliği seçim propagandalarındaki karşılıklı ağır suçlamalar ve eleştirilerle atılmıştır (Burgaç, 2013: 181).

2.2.3. 1947 Yılı Köy ve Mahalle Muhtar Seçimleri

1946 yılında gerçekleştirilen genel ve yerel seçimler sonrası yapılan eleştiri ve suçlamalardan dolayı CHP, 1947 yılı muhtarlık seçimlerini daha da önemsemiştir. CHP İl İdare Kurullarına gönderilen 16 Ocak 1947 tarihli genelge de bu önemi onaylar nitelikte olmuştur (Özkan, 2013: 256). Genelgede, şubat ayında gerçekleştirilecek seçimleri kazanacak adayların, daha sonra gerçekleştirilecek olan belediye, il genel meclisleri ve milletvekiliği seçimlerinde etkilerinin olacağı, bundan dolayı muhtarlık seçimlerini CHP adaylarının kazanması için çaba sarf edilmesi gerektiği istenmiştir. 5 Şubat 1947 tarihinde CHP İl İdare Kurullarına gönderilen genelgede ise DP'nin de muhtarlık seçimlerini önemseydiğinden söz edilmiş, DP'nin seçim çalışmalarına yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır. DP'nin muhtarlık seçimlerini kazanıp daha sonra genel seçimleri yenileyecekleri yönünde propaganda yaptıklarından, köylerde muhtarlık seçimlerinin kazanılmasına katkı sağlayan partilere bir takım maddi avantajların sağlanacağına yönelik vaatlerde ve taahhütlerde bulduklarından bahsedilen genelgenin devamında DP'nin gayri ciddi propagandalarına inanacak ve kapılacak iyi niyetli köylü vatandaşların olabileceği, bu vatandaşları uyarma ve aydınlatma görevinin CHP teşkilatına düştüğü, bu konuda uyanık davranılması gerektiği yönünde uyarılara yer verilmiştir (Özkan, 2013: 256).

Ülke gazetesi 1 Şubat 1947 tarihli baskısında; İçişleri Bakanlığının hazırladığı tasarıya göre, köylerdeki muhtar ve ihtiyar heyetleri seçimlerinin 20 Şubat 1947 ile 28 Şubat 1947 tarihleri arasında; mahalle muhtarlık seçimlerinin de 15 Mayıs 1947 tarihinde yapılacağını duyurmuştur (Muhtar Seçimleri, 1 Şubat 1947: 1). 1 Mart 1947 tarihli baskısında ise, "Muhtar Seçimleri Dün Bitti" başlıklı haberle, köylerdeki muhtar seçimlerinin özgür bir ortamda yapılarak tamamlandığı bildirilmiştir. Haberde %98 oranında CHP adaylarının kazandığından bahsedilmiş ve şu ifadelerle yer verilmiştir: "Muhtar seçimleri yurdumuzda yüzde doksanı aşan bir halk ekseriyetinin CHP'ye karşı olan bağlılık ve sevgisini bir kere daha teyit etmiş olması itibariyle Halk Partisi için yeni bir zafer olmuştur" (Muhtar Seçimleri Dün Bitti, 1 Mart 1947: 1). Seçim sonuçları ile ilgili sayısal veriler ise İçişleri Bakanlığının yayınladığı genelgede açıklanmıştır. İçişleri Bakanlığının genelgesine göre seçimlerde, 31 bin köyde %91 oy oranı ile CHP, 1328 köyde %4 oy oranı ile DP, 1 köyde Çiftçi Partisi ve

1869 köyde de %5 oy oranı ile bağımsız adaylar muhtarlık ve üyelikler kazanmıştır. Ayrıca bakanlığa; seçimlerde kanuna aykırılık, hile ve fesat ile ilgili, 59 ilin köylerinden toplam 184 şikâyet ulaştığı ve bu sayının oranlandığında 10 binde 54'e denk geldiği, oysa 1943 yılında yapılan ve partisiz olarak gerçekleştirilen seçimlerde gelen şikâyetlerin 10 binde 57 oranıyla 194 olduğu açıklanmıştır. 38 ilin 79 köyünde toplam 230 olay kaydedildiği, olayların 7'sinin ölümlü, 167'sinin yaralamalı ve 56'sının kavga, hakaret, zararlı propaganda olduğundan da bahsedilmiştir. Çıkan olaylar köy sayısına oranlandığında 10 binde 22' de kaldığı ve bu olaylardan zarar görenlerin köy sayısına göre oranının ise 10 binde 68 olarak tespit edildiği belirtilmiştir. Genel itibariyle olay çıkarıcıların; %30'unun CHP mensupları, %40'ının DP mensupları ve diğerlerinin ise bağımsızlardan olduğu söylenmiştir. Diğer taraftan, 1733 köye ihtiyar heyetlerinin talebi üzerine, olay çıkması muhtemel 1759 köye idare amirlerince jandarma gönderildiği, istek üzerine gönderilen köy oranının %5, asayiş ve güvenlik amaçlı gönderilen köy oranının ise %5,1'de kaldığı, bunun dışında seçimlerde jandarmanın hazır bulunmadığı bildirilmiştir (Muhtar ve İhtiyar Meclisleri seçimi hakkında içişleri bakanlığı bir tebliğ yayınladı, 25 Nisan 1947: 1).

Gerçekleştirilen seçim sonrası DP ile CHP arasında yine birtakım sorunlar yaşanmıştır. DP, seçimlere hile karıştırıldığı yönünde iddialarda bulunmuş ve Celal Bayar yaptığı açıklama ile bu girişimleri “bir zor darbesi” olarak nitelemiştir (Şahin ve Tunç, 2015:59-60). DP'nin iddiaları ve suçlamalarına, CHP Sivas Milletvekili Hikmet Işık Ülke gazetesinde yayımlanan “Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Seçim Sonu” başlıklı köşe yazısı ile cevap vermiştir. Hikmet Işık'ın kaleminden çıkan köşe yazısı şu şekildedir:

Geçen şubat ayı içinde yapılan köy muhtar ve ihtiyar heyetleri seçimlerinin köylünün arzularına ve vicdanî isteklerine uygun yürümesine hükümet büyük bir dikkat harcadı. Seçimler en köşe köylerimizde de köylümüzün iradesini tam tecelli ettirecek bir serbesti ve huzur içinde yapıldı. Bundan evvel de kaydettiğimiz gibi köylü çok iyi bildiği, çok alışık olduğu bu seçimi de geniş bir hürriyet havası içinde sona erdirdi. Seçim sonunun DP'yi memnun etmediğini DP liderinin beyanatından ve muhalefet gazetelerin yazılarından anlıyoruz. Çünkü bu seçim yüzde doksan beş den fazla CHP veya ona temayülü olanlar tarafından kazanıldı. Halk kütesinin iradesi böyle tecelli etti. Muhalefet; diğer seçimlerdeki iddiası gibi bu seçim neticesini de idarecilerimizin, hükümet adamlarının ve jandarmanın zor kullanmış olmasına bağlamaya çalışmaktadır. Onların iddiasına göre

hükümet kırk bin köye birer jandarma müfrezesi ikame etmek suretiyle bu neticeyi almış oluyor. Muhtar seçiminde DP'nin kazandığı köyler de vardır. Acaba onlar bu köyler de hangi nevi bir zor kullandılar. Bu zihniyet ne zamana kadar devam edecek. Kendi istek ve temayüllerinin verdiği bu neticede de köylümüz hakkını hürriyetini bilmemezlikle vasıflandırılıyor, idarecilerimiz zorbalıkla itham olunuyor. Muhalefetin bilhassa son seçimden kuşku duymasında kendi maksatları ve geçmiş iddiaları bakımından hakları vardır. Yurdun her tarafında CHP veya o temayüllü olanların seçimde büyük halk kütesinin güvenine ve sevgisine bir daha kavuşması muhalefetin şimdiye kadar geçen seçimlerdeki bütün iddialarının çürüklüğüne kati ve büyük bir delil olmuştur. Vicdanı milli böylece halk iradesinin en ücra bir köyde de hakim olduğunu, kimsenin köle ve hiçbir vatandaşın rey kullanmakta kısıgıda olmadığını bir daha göstermiştir. Sayın Recep Peker bu seçim dolayısıyla da yapılan iddialara kısa ve veciz bir ifade ile cevap vermek suretiyle milletin duygularına tercüman oldu. Muhtar seçimlerinde zor kullanıldığı veya baskı yapıldığı hakkındaki sözler her kim tarafından söylenirse söylensin bunlar hakikate uymayan iddialardır. Bu sözler vazife sahipleri hakkında bir iftira olduktan başka hür insanlar olarak oy kullanan vatandaşlar aleyhine den bir saygısızlıktır dediler. Muhalefet bu açıklamayı da hakiki ruhu dışında tefsire uğraştı. Çok açık olan bu beyanat (zor kullanma) iddiasının reddidir. Bazı köylerde seçimin yürüyüşünde kanuna uymayan hareketler olmuşsa da tahkik ve takip edilmeyecek manasına alınacak bir nokta var mıdır ki muhaliflerin iddia ettikleri gibi artık şikâyet kapıları kapanmış olsun açık ve samimi ifadeleri de realite gibi tahrife uğraşmakta muhalefet hesabına çıkarılabilecek fayda yoktur. CHP büyük halk kütesinin bu seçim fırsatıyla da kendisiyle beraber olduğunu görmekte yurt ve memleket hizmetinde bir kat daha hızını ve çalışmalarını artırma teşvik ve kuvvetine kavuşmuş oluyor (Işık, 1947: 1).

Köyler için muhtarlık ve ihtiyar heyeti seçimleri tamamlandıktan sonra artık mahalle muhtarlık seçimlerine sıra gelmiştir (Özkan, 2013: 257). Mahalle muhtarlık seçimlerinin 30 Haziran 1947 tarihinde yapılacağına dair haber Ülke gazetesinde yayımlanmıştır (Muhtar Seçimleri 30 Mayıs'ta, 25 Mayıs 1947: 1). Bu arada CHP, il teşkilatlarına gönderdiği genelge ile mahalle muhtarlık seçimlerine verdiği önemi gösterirken, DP ise mahalle muhtarlık seçimlerine girmeme kararı almıştır (Özkan, 2013: 257). DP'nin bu kararı Ülke

gazetesinde de haber olmuştur. Haberin yansıması şöyledir: “Köy muhtar seçimlerinde olduğu gibi yenilgiyi muhakkak sayan DP’nin bu seçimlere de girmeyeceği söylenmektedir.” (Muhtar Seçimleri hazırlığı bitti, 15 Mayıs 1947: 2), “DP’nin muhtar seçimlerine girmeyeceği şaya kuvvetlenmektedir.” (D.P. Muhtar seçimlerine girmiyor, 21 Mayıs 1947: 2). DP’nin bu kararına rağmen, CHP’de vatandaşı oy kullanmaya, vatandaşlık görevini yerine getirmeye davet etmiştir. “Bugün Bütün Yurtta Muhtar Seçimi Yapılacak Vatandaş Vazifeni Yap ... Bugünkü İşimizi Unutmayalım Sandık Başına!” başlığı ile yapılan haberde, seçim için tüm hazırlıkların tamamlandığından, sabah saat sekizden itibaren tüm yurttaki olduğu gibi Sivas’ta da mahalle muhtar ve idare kurulları için oy kullanmaya başlanacağından bahsedilmiştir. Ayrıca ilimizin 27 bölgesine oy sandıkları konulduğu, oy kullanma işleminin saat 17:00’ye kadar devam edeceği ve saat 17:00 itibariyle sandıkların açılarak oy sayma işlemine geçileceği yazılmış, 18 yaşını dolduran kadın ve erkek tüm vatandaşların oy kullanabileceği hatırlatılmıştır (Bugün Bütün Yurtta Muhtar seçimi yapılacak Vatandaş Vazifeni Yap ..., 30 Mayıs 1947: 1). Seçimler tamamlandıktan sonra; seçimlerin tüm yurttaki düzenli ve sakin geçtiği, DP’nin seçime girmeme kararına rağmen katılım oranının %50’yi çok fazla aştığı, CHP adaylarının çoğunlukta kazandığı haberi yapılmıştır (Şehrimizde Dünkü Muhtar Seçimleri, 31 Mayıs 1947: 1).

2.2.4. 1947 Yılı Ara Seçimler

1947 yılında yapılan ara seçimlere ilişkin haberler de Ülke Gazetesinde hayli bir yer tutmuştur. Seçimlerle ilgili tespit ettiğimiz haberler aşağıda verilmiştir.

6 Nisan 1947 Pazar günü bazı illerde açık bulunan 9 milletvekilliği için yapılacak ara seçimler yaklaşmıştır (Açık Milletvekillikleri Seçimi, 4 Mart 1947: 1). Fakat köy muhtarlık seçimlerinde yaşadığını iddia ettikleri sorunlar nedeniyle DP ara seçimlere katılmama kararı almıştır. DP’nin ara seçimlere katılmama kararına karşı oluşan tepkileri Ülke gazetesi yayınladığı bir haberle sayfalarına taşımıştır. Haberde; birkaç muhalif basın dışında DP’nin kararının eleştirildiği, siyasi çevrelerce “ana babasına küserek sofraya gelmeyen şımarık çocuğun hareketi” olarak değerlendirildiği, seçimlere katılmama kararının memleketteki huzuru bozucu yönde etkisi olacağı ve halkın bu kararı hoş karşılamayacağı yazılmıştır. Ayrıca tecrübeli bir siyasetçinin, ülkede siyaseti sabote eden ve ara bozuculuk yapan bir partinin serbestçe bu hoş olmayan davranışlarını sergileyip daha sonra hürriyet olmadığından bahsetmesini çok yersiz ve anlamsız bulduğundan bahsedilmiştir

(Demokratların seçime girmeme kararı Ankara Mahfilinde kötü karşılandı, 4 Nisan 1947: 2). Ülke gazetesi, seçimler tamamlandığında İstanbul için boş olan 6 milletvekilliğinin CHP adaylarının kazandığını duyurmuş (Kısmi seçim sona erdi, 8 Nisan 1947: 1), “Milletin Cevabı” başlıklı haberi ile de seçimin değerlendirmesini yapmıştır. Haberde, demokratik toplumlarda kararı halkın sandıkta verdiğinden, bu seçimlerde de 4 ilde 1 milyona yakın vatandaşın oy kullanmasının CHP’ye olan güveninin bir göstergesi olduğundan, sandıktan çıkan milli iradeye herkesin saygı duyması gerektiğinden bahsedilmiştir. DP’nin, vatandaşları olumsuz etkilemek için seçimlere katılmama kararı almasına rağmen çok büyük bir oranda seçimlere katılımın olduğu ve DP’nin istediği amaca ulaşamadığının belirtildiği haber şu şekilde devam etmiştir:

1947 baharında dört ilimizdeki seçim halkçı idarenin bir zaferi ve fakat daha çok Türkiye talihinin köklü bir kazancıdır. Yarının zorluklarının daha azimle karşılayacağımıza dostluklarımızı daha kuvvetli kılıp yurt savunmasını daha şiddetle becereceğimize pazarki seçim kadar yeni ve canlı bir belge bulmak güç olur. Millet adına konuşmak isteyenlere gelince onlar da dün milletin verdiği cevap önünde düşünür ve insaf duyarlar sanırız” (Milletin Cevabı, 11 Nisan 1947: 1).

12 Nisan 1947 tarihinde yayınlanan “Kısmî Seçimlerden Çıkan Mâna” başlıklı haberde ise DP’nin seçimleri kaybedeceğini bildiği için seçimlere girmeme kararı aldığından bahsedilerek, seçimlerde halkın oy kullanmaması için de tüm gayretlerini gösterdikleri fakat tüm engellemelere rağmen seçimlere büyük oranda katılımın olduğu yazılmıştır. Bu bağlamda;

İstanbul da iştirak nisbeti yüzde 60, Balıkesir’de yüzde 76, Kastamonu’da yüzde 65 idi. Kısmi seçimlerde alınan bu neticelere göre bazı hükümlere varmak kabildir. Evvela vatandaşların çoğunluğu (aralarında birçok bağımsız da bulunan) CHP adaylarını tutmakla memleketin bu tarihi partisine karşı beslediği sevgiyi ve itimadı bir defa daha göstermiş bulunuyor.

denilerek vatandaşın CHP’ye olan güveninden bahsedilmiştir (Kısmî seçimlerden çıkan mâna, 12 Nisan 1947: 1)

Bu arada mevcut Mahalle Muhtar Seçimleri Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine yönelik kanun tasarısının İçişleri Bakanlığınca hazırlanarak Başbakanlığa sunulduğuna dair bir haber yayınlanmıştır. Habere göre, mevcut yasada seçimin idare yetkisi

en büyük mülkî idare amirinde iken yeni tasarıya göre, belediye meclisi ile mahalle muhtarlarından oluşan heyete bırakılmıştır (Muhtar Seçimleri Kanununda değişiklik, 25 Nisan 1947: 2). Değiştirilen kanun maddesi şu şekildedir:

Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyeti Seçimi belediye başkanının başkanlığı altında belediye meclisi üyeleri (belediye şubeleri olan yerlerde şube üyeleri) arasından Meclise seçilecek dört üyeden ve o belediye (Belediye şubesi olan yerlerde şube) sınırı içindeki mahalleler muhtarlarından ad çekme ile ayrılacak dört kişiden mürekkep bir Seçimi İdare Kurulunun nezaret ve murakabesi altında yapılır” (4541 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi, 1947).

Ayrıca, mevcut kanunda oy pusulalarında seçmenlerin kimliklerini belli eden işaretlerin bulunmasında herhangi bir sakınca görülmez iken yeni tasarıda oy pusulalarında bu tür işaretlerin bulunmaması gerektiği yönünde değişikliğe gidilmiş (Muhtar seçimleri kanununda değişiklik, 25 Nisan 1947: 2), eklenen şu geçici maddeyle de seçim zamanı belirlenmiştir: “Bu seçim dönemine münhasır olmak üzere mahalle ihtiyar heyetleri seçimleri 1947 Mayıs ayında İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek bir günde yapılır. Seçilen bu heyetlerin kanuni süresi 1950 yılı aralık ayına kadar devam eder ve seçim günü yine İçişleri Bakanlığınca tespit edilerek illere tebliğ olunur” (4541 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi, 1947).

2.2.5. 1950 Yılı Genel Seçimleri

2.2.5.1. Yeni Seçim Kanununun Yürürlüğe Girmesi

DP, 1946 seçimlerinde yaşanan sorunların çözülmesi için “seçim emniyeti ve tasnifin doğru yapılması”nı içerecek şekilde yeni bir seçim kanunu çıkarılması yönünde hükümete sürekli baskı yapmış ve baskılar sonucu uzun zamandan beri muhalefet partileri ile muhalif basının gündemden düşürmediği ve anti demokratik olarak niteledikleri seçim kanununun değiştirilmesi için Şemsettin Günaltay kabinesi harekete geçmiştir (Turp, 2019: 680; D. Parti Meclis grubunun seçim kanunu üzerindeki incelemeleri, 9 Nisan 1949: 1). Yapılan çalışma neticesinde, Avrupa’da yürürlükte bulunan en demokratik seçim kanunları dilimize çevrilmiş, bu çeviriler milletvekillerine dağıtılmış ve muhalefet partileri ile işbirliği içerisinde yeni bir seçim kanununu taslağı oluşturulmuştur (Yeni seçim kanunu, 13 Mart 1949: 1). Fakat yeni seçim kanunu çalışmaları henüz tamamlanamayınca DP de mevcut

seçim kanunu ile hiçbir seçimde yer almayacağı kararında ısrar ederek 16 Ekim 1949 tarihinde yapılacak olan ara seçimlere katılmayacağını açıklamıştır (Kartal, 2010: 269; Ara seçimlere girecek ve girmeyecek partiler, 8 Eylül 1949: 2).

Yeni seçim kanununu hazırlamak üzere, “Yargıtay ve Danıştay üyelerinden İstanbul ve Ankara profesörleri ve üç baro” temsilcisinden oluşan 11 kişilik bilim kurulu (Seçim Kanununu inceleyecek olan komisyon kuruldu, 8 Temmuz 1949: 1), “19 Eylül 1949 tarihinden 1 Aralık 1949 tarihine kadar 43 toplantı yapmış ve çalışmalarını sonunda” bir seçim kanunu tasarısı hazırlamışlardır. Ayrıca hazırlanan tasarının, gerekçeleriyle birlikte basınla paylaşılacağı bildirilmiştir (Seçim kanunu tasarısını inceleyen heyet mesaisini bitirdi, 3 Aralık 1949: 1). Bakanlar kurulu toplanarak bilim kurulu tarafından hazırlanan seçim kanunu tasarısını incelemiş (Yeni seçim kanununu bakanlar kurulu inceledi kanun yakında Büyük Millet Meclisine arzedilecek, 6 Aralık 1949: 1) ve Başbakan Yardımcısı Nihat Erim, 17 Aralık 1949 tarihinde seçim kanunu tasarısının TBMM’ye sunulduğunu açıklamıştır. Erim, bilimsel ölçülerde ve tecrübelerden yararlanılarak hazırlanan tasarıda seçim emniyeti konusunda vatandaşları tatmin etmeyi ön planda tuttıklarını ifade etmiş ve yeni baştan bir tasarı olarak hazırlandığını söylemiştir (İlim heyetinin hazırladığı yeni seçim kanunu B. Millet Meclisine sunuldu, 18 Aralık 1949: 1-4). TBMM’nin 16 Şubat 1950 tarihli oturumunda Milletvekilleri Seçimi Kanunu tasarısı, 336 kabul oyuna karşılık 10 ret oyu ile kabul edilmiştir (TBMM Tutanak, B.48, 16.02.1950, O.2: 710).

Seçim usulünün belirlendiği, “Milletvekili seçimi tek derecelidir ve ekseriyet usulüne göre genel eşit, gizli oyla yapılır. Oy serbest ve şahsidir. Oyların sayılması ve ayrılması açıktır.” maddesiyle başlayan ve 21 Şubat 1950 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu, demokratik yapısı ve seçim güvencesini ön plana çıkarması ile önem kazanmıştır (Kartal, 2010: 270; Milletvekilleri Seçimi Kanunu,1950). Yeni seçim kanununda en dikkat çekici nokta ise seçim sürecine getirilen yargı denetimi olmuştur. Kanunla Ankara’da Yüksek Seçim Kurulu’nun oluşturulması kararlaştırılmıştır (Turp, 2019: 680).

Ülke gazetesinin haberine göre 1950 yılında yapılacak olan genel seçimlerin yeni seçim kanunu ile yapılmasını temin için Adalet Bakanlığı özel bir büro açarak hazırlıklara başlamış, il ve ilçe seçim kurullarına başkanlık edecek hakimlerin listesini oluşturmuştur. Ayrıca, yeni seçim kanununun geçici hükmüne göre seçim ve sonuçlarını “tetkik ve tahkik” etmeye yetkili olacak bir kurul oluşturulacaktır. Ankara’da kurulacak olan; 6’sı yargıtay, 5’i

danıştay üyesinden olmak üzere daire genel kurullarınca ve gizli oyla seçilecek 11 üyeden oluşan kurulun, kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bir hafta içerisinde kurulması gerektiği Adalet bakanlığınca Yargıtay ve Danıştaya bildirilmiştir. Diğer taraftan, İçişleri Bakanlığı da yeni seçim kanunu gereğince muhtarlar ve ihtiyarlar meclisleri tarafından hazırlanması gereken seçim kütükleri için tebliğ yayınlamış, seçim kütüklerini oluşturan basılı kâğıtları illere gönderilmesine başlanmıştır (Seçim kanunu Meriyete girdi, 24 Şubat 1950: 1-4).

Seçme yaşının 22, seçilme yaşının ise 30 olarak belirlendiği (Turp, 2019: 680) bu kanun, “aday esaslı blok oy” sistemini öngörmüştür. Yeni kanuna göre, farklı iki seçim bölgesinden ya da adayın yazılı onayı ile başka bir seçim bölgesinde üyesi olduğu parti dışında farklı bir partiden de aday olunabilmiş ve her iki seçim bölgesinden de seçilen aday birini seçmiş, diğer bölgede ise yeni bir seçim yapılmıştır. Bu şekilde 1946 yılındaki seçimde uygulanan kanundan farklı olarak iki ayrı seçim bölgesinden aday olunabilmiştir. Ayrıca, seçmenler farklı partilere ait adayların isimlerine oy vererek karma bir liste de oluşturabilmişlerdir (Balcı, 2018: 697).

DP'nin sürekli gündeme getirdiği seçimlerde nispî sistemin uygulanması yeni seçim kanununa girmemiştir (Balcı, 2018: 696). Nispî sistemin kanun tasarısında yer almamasını, kanun tasarısının görüşüldüğü meclis oturumunda Başbakan Şemsettin Günaltay şu sözlerle izah etmiştir:

Nispî temsilin bazı memleketlerde ne kötü neticeler verdiğini her gün görüyor ve duyuyoruz. Böyle memleketlerde hükümetler teşekkül edemiyor, teşekkül eden hükümetler bir hafta olsun duramıyor. Hâlbuki bugünkü şartlar ve bugünkü cihan durumu kuvvetli partilere müstenit devamlı hükümetlere ihtiyaç göstermektedir. Bundan dolayıdır ki, biz nispî usulü terviç etmiş değiliz. Esasen nispî temsil usulü Türk milletinin ruhuna aykırıdır. Disiplinli bir millet olan Türk milleti meselelerin karşılıklı münakaşasını arzu eder. Fakat hiçbir zaman teşettüt istemez. Anarşiden nefret eder. Nispî usulün götüreceği netice anarşidir. Başka memleketlerde bu usule göre yapılan seçimlerin neticelerini tetkik ettiğimiz zaman siz de benim bu sözlerimin ne kadar isabetli olduğunu takdir etmiş olacaksınız (TBMM Tutanak, B.48, 16.02.1950, O.2: 711-712).

İktidarda kalmaya devam edeceğinden emin olan CHP yeni seçim kanununa nispî sistemi eklememiş fakat 1950 seçimlerini kaybettikten sonra nispî sistemin daha demokratik

bir yöntem olduğunu dile getirmeye başlamıştır. Ancak bu seferde DP bu isteğe kulaklarını tıkamıştır (Balcı, 2018: 696).

DP'lilerin de verdikleri kabul oyu ile TBMM'den geçen yeni seçim kanununun yürürlüğe girmesi DP kanadında memnuniyetle karşılanmış, Adnan Menderes uzun süren bir mücadele neticesinde demokratik bir seçim kanunu çıkarıldığını ifade etmiştir (Turp, 2019: 681).

2.2.5.2. Seçim Kararının Alınması ve Aday Belirleme Süreci

Trabzon Milletvekili Ahmet Barutçu'nun başkanlığında 21 Mart 1950 tarihinde toplanan CHP Meclis Grubu Genel Kurulunun oybirliği ile aldığı karara göre, seçimlerin yenilenmesi için TBMM çalışmalarına 24 Mart 1950 tarihinde son vermiştir (Büyük Millet Meclisi 24 Martta fesholacak, 22 Mart 1950: 1). TBMM'nin 24 Mart 1950 tarihli oturumunda Konya Milletvekili Tefik Fikret Sılay ve Trabzon Milletvekili Faik Ahmet Barutçu'nun vermiş oldukları TBMM seçimlerinin yenilenmesi hakkındaki önerge ise 299 kabul oyuna karşılık 23 ret oyu ile kabul edilmiştir (TBMM Tutanak, B.72, 24.03.1950, O.1: 1107-1110). Ülke gazetesi yayınladığı haberinde, meclisin çoğunluk kararı ile Büyük Millet Meclisinin feshine karar verildiğini, mevcut kanun tasarılarının acilen görüşüldüğü ve kabul edildiğini, yalnızca af kanununun görüşülmesinin seçimlerden sonraya bırakıldığını yazmıştır (Büyük Millet Meclisi dün feshedildi, 25 Mart 1950: 1). Bu arada başbakanlıktan yayınlanan bir genelge ile seçim tarihi vatandaşlara duyurulmuş olup yayınlanan genelge şu şekildedir: "TBMM 24 Mart 1950 tarihinde milletvekilliği seçiminin yenilenmesine karar verdiği seçim kanununun 6'ncı maddesi gereğince bütün vatandaşlara ilan olunur. Yeni seçim Mayıs 14'ncü Pazar günü yapılacaktır" (Başbakanlığın tebliği Yeni Seçim 14 Mayıs Pazar günü yapılacak, 26 Mart 1950: 1).

Seçim sürecinin başlamasıyla birlikte CHP içerisinde de bir takım sorunlar gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Seçim sürecini yönetecek parti organının hangisi olacağı meselesi ve buna bağlı olarak da milletvekili adaylarının belirlenmesinde söz sahibi olmak isteyen gruplar arasındaki çekişme ilk sırayı alan sorun olmuştur. Ayrıca mevcut milletvekillerinin çoğu il teşkilatlarının kontenjanına girememe ihtimaline karşı merkez kontenjanlarından aday olmaya çalışmışlardır (Güngör, 2010: 194). Çünkü 10-11-12 Şubat 1950 tarihlerinde yapılan CHP divanında, "divan tüzüğü gereğince %70'i illerce ve %30'u divanca seçilecek milletvekili adaylarının, illerdeki ve divandaki seçim tarzları" tespit edilerek bir usule

bağlanmıştır (C. H. Partisi divanı dün çalışmalarını bitirdi, 13 Şubat 1950: 1). Ülke gazetesinin haberine göre, il teşkilatları tarafından seçilecek adayların “en demokratik bir hava içinde belirlenmesi” için bütün tedbirler alınmış ve yoklama kurulları da şu şekilde oluşturulmuştur:

- 1- İl idare kurul ve yedekleri üyeleri, 2- İlçe idare heyetleri, 3- Bucak başkanları, 4- Her ilçeden kura ile çekilecek beş ocak başkanı, 5- Partili il genel meclisi üyeleri, 6- Partili belediye daimî encümen üyeleri, 7- Ocak, bucak, ilçe ve il merkezlerindeki partili belediye başkanları, 8- Cemiyetler kanununa göre kurulan Kızılay, Çocuk Esirgeme ve Hava Kurumu gibi cemiyetlerin başkanları, 9- Baroların partili başkanları.

Yoklamaların gizli oyla ve parti müfettişlerinin denetiminde yapılacağı belirtilmiştir haberde, il teşkilatlarınınca yapılan yoklamalarda listeye giremeyen adayların merkezin %30'luk adaylar listesine girmesi için parti divanına başvurabileceği belirtilmiştir. Haberde CHP'nin halkın karşısına çıkaracağı adayları parti teşkilatı tarafından belirlediği böylece de “teşkilatının çalışma kuvvetini emin bir surette sağlamış” olduğu dile getirilmiştir (CHP yeni seçimlerde adaylarını nasıl tesbit edecek, 23 Şubat 1950: 1-2).

9 Nisan 1950 tarihinde, tüm taşra yapılanmasında olduğu gibi Sivas'ta da milletvekili aday yoklaması il teşkilatı tarafından gerçekleştirilmiş olup Ülke gazetesinin 9 Nisan 1950 tarihli baskısında “Sivas CHP'nin Milletvekilliği Adaylık Yoklaması Bugün Yapılacak” başlığı ile haber yapılmıştır. Delegelerin, milletvekili seçimi yönetmeliği gereğince CHP milletvekili adaylarını seçeceği, bu şekilde CHP adaylarının belirleneceğinin yazdığı haberde, delegelerin demokratik esaslara göre oylarını gizli kullanacağı ve Sivas'tan adaylık için 32 kişinin başvurduğu ifade edilmiştir (Sivas C.H. Partisinin Milletvekilliği adaylık yoklaması bugün yapılacak, 9 Nisan 1950: 1). Aday listelerinin belirlenmesindeki ilk aşama tamamlanmış ve il teşkilatları tarafından toplam 487 milletvekilliği için 312 aday belirlenerek merkez teşkilata bildirilmiştir (Güngör, 2010: 195). Bu kapsamda, 9 Nisan 1950 tarihinde Sivas'ta yapılan yoklama sonucunda ise şu isimler kazanmıştır: “Milletvekillerimizden Başbakan Şemsettin Günaltay, Çalışma Bakanımız Reşat Şemsettin Sirer, Dışişleri Bakanımız Necmeddin Sadak, Muttalip Öker, Nazif Ergin, Hikmet Işık, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı İl İdare Kurulu üyelerinden Rahmi Çeltekli, Diş Tabibi ve İl İdare Kurulu Üyesinden Kemal Çolakoğlu” (Yoklama kurullarında kazanan C.H.Partisi milletvekili adayları, 14 Nisan 1950: 1-3).

CHP Divanı, 16-17 Nisan 1950 tarihlerinde toplanmış, milletvekilleri seçimleri için aday belirleme sürecinin ikinci aşaması olan ve tüzük gereğince tespiti kendisine bırakılan %30 oranındaki milletvekili adaylarını seçmiştir (CHP Divanı toplantısı, 18 Nisan 1950: 1). Ülke gazetesi 23 Nisan 1950 tarihli baskısında CHP milletvekili adaylarını okuyucularına duyurmuştur. Sivas'ın adayları; Başbakan ve 8. Dönem Milletvekili Şemsettin Günaltay, Çalışma Bakanı ve 8. Dönem Milletvekili Reşat Şemsettin Sirer, Dışişleri Bakanı 8. Dönem Milletvekili Necmeddin Sadak, TBMM İdare Amiri ve 8. Dönem Milletvekili Muttalip Öker, 8. Dönem Milletvekili Nazif Ergin, 8. Dönem Milletvekili Hikmet Işık, 8. Dönem Amasya Milletvekili Prof. Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu, Diş Tabibi ve İl İdare Kurulu Başkanı Nüzhet Çubukçu, Tüccar CHP İl İdare Kurulu Üyesi Rahmi Çeltikli, CHP İl İdare Kurulu Üyesi Avukat Hamdi Kocabay, Diş Tabibi CHP İl İdare Kurulu Üyesi Kemal Çolakoğlu, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürü Celal Erçoklu. Habere göre Belediye Başkanı Rahmi Günay ise Tokat Milletvekili listesinden aday gösterilmiştir (C. Halk Partisi Milletvekili adaylarını ilan etti, 23 Nisan 1950: 1).

CHP milletvekili adaylarının yaş, eğitim ve meslek dağılımları ise şu şekilde olmuştur: 261 aday 50 yaşın altında olup 233 aday 50 yaşın üzerindedir. 41 aday ilkokul, 98 aday ortaokul ve lise, 382 aday yükseköğrenim mezunudur. Ayrıca Yükseköğrenim mezunu adayların 62'si yurtdışında ihtisas eğitimi almışlardır. Adayların meslek sınıflandırması da şu şekilde olmuştur: "54 avukat, 51 idareci, 46 maliyeci, iktisatçı, bankacı, 44 hekim, 41 tüccar, 40 maarifci, profesör, 39 çiftçi, 36 yargıç, 25 gazeteci, 18 belediyesi, 16 yüksek mühendis, 14 general, 14 ziraat uzmanı, 13 subay, 13 eczacı, 6 fabrikatör, 4 dişçi, 4 ilahiyat mensubu, 3 hariciyeci, 3 işçi" (C.H.Partisi Milletvekili adaylarının yaş, tahsil ve meslekleri, 25 Nisan 1950: 1). DP'nin adaylarına ait bilgiler ise şu şekilde olmuştur: 88 avukat, 69 bürokrat, 56 çiftçi, 55 tüccar, 52 doktor, 37 milletvekili, 23 subay, 20 mühendis, 18 gazeteci, 19 öğretim üyesi, 12 iktisatçı, 12 eski milletvekili, 5 eczacı, 4 fabrikatör, 3 işçi, 1 müftü, 1 vaiz, 1 şair, 1 veteriner, 1 kimyager (Yılmaz, 2010: 37).

Aday belirleme sürecinde, il teşkilatlarından yoklama sonuçları parti divanına bildirilirken bir takım öneri notları da iletilmiştir. Bu notlar, bazı adayların genel merkez kontenjanından aday gösterilmesi, bazı adayların ise hiçbir şekilde listeye dahil edilmemesi yönünde olmuştur. Bu titiz çalışmaların hem il teşkilatlarının hem de merkez teşkilatının "mükemmeliyet arayışının eseri" olduğu söylenmiştir. 22 Nisan 1950'de seçim kuruluna liste ulaştırılıncaya dek isimler açıklanmamıştır. Fakat liste seçim kuruluna ulaştığında

tekrar aday olamayan milletvekilleri partiden istifa etmeye başlamışlardır. Mevcut 393 milletvekilinin 224'ü yeniden aday gösterilmiştir (Güngör, 2010: 195). Hüseyin Cahit Yalçın, listeye giremediği için istifa eden milletvekillerini Ülke gazetesinde yayınladığı yazısı ile eleştirmiştir. Bu istifaların milletvekilliğinin şeref ve haysiyetini kırdığını, milletvekilliğini bir memuriyet ya da kâr elde edilen bir meslek gibi görmenin yanlış olduğunu Büyük Millet Meclisine bir fikir ve düşünceyi savunmak için girmek gerektiğini ifade etmiş ve şu ifadeleri kaleme almıştır:

Partiler bir ticaret yolu, bir yükselme vasıtası değil memlekete hizmetin muhtelif yollarıdır. Kendisini milletvekili yaptıkları müddetçe bir partiyi yani bir fikir ve kanaat sistemini müdafaa edip adaylığını koymamaları üzerine diğer bir partiye geçmek memleket, hizmet ve kanaat gibi mefhumlara arka çevirerek sadece ve sadece şahsî gayeler takip etmekten başka bir mana ifade edemez (Hoşlanılmayacak bir manzara, 28 Nisan 1950: 1-3).

2.2.5.3. Seçim Faaliyetleri ve Seçimin Sonucu

Yeni seçim kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte CHP, Genel Sekreter Konya Milletvekili T. Fikret Sılay'ın imzası ile tüm taşra teşkilatlarına bir genelge göndermiş ve seçim hazırlıklarına başlamıştır. Genelgede şu ifadelere yer verilmiştir:

Yurdun her davasında öncülük etmiş olan partimiz, siyasi hayatımızda demokrasinin de öncüsü olmuştur. Yurttaşların bütün medenî hak ve hürriyetlerine serbestçe sahip olmalarını sağlayan demokrasi düzeninin kurulmasını gaye edinmiş ve bu gayeyi de merhale merhale gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Yurdumuzda her yurttaş siyasi düşüncesini serbestçe ifade etmek, istediği partiyi tutmak, istediği kimseyi seçmek gibi haklarını serbestçe kullanmaktadır. Demokratik düzenin bu özelliği icabıdır ki, seçimlerde partiler, kendilerine serbest ikna yoluyla taraftar kazanmak, seçmenlere programlarının esaslarını anlatmak, yurda yapmak istedikleri hizmetleri saymak zorundadırlar. Onun için halka önümüzdeki seçimlere kadar partimizin fikirlerini, vaatlerini, iktidarda iken yaptığımız işleri anlatmak ve tanıtmak için geniş bir propaganda seferberliğine girmiş bulunuyoruz (BCA, Fon: 490-1-0-0 Yer: 10/52/3 s.1).

Yine T. Fikret Sılay'ın imzası ile 4 Mart 1950 tarihinde, CHP üyeleri ve partiye oy verebilecek seçmenlerin sandıklara giderek oy kullanmalarını sağlamak amacıyla, bulunduğu mahalde tanınan, ikna kabiliyeti yüksek 4 erkek ve 3 kadından oluşan ekipler oluşturulması, köy ve kasabalardaki ulaşım sorununun göz önünde bulundurularak oy kullanacak seçmenlerin ulaşımalarının sağlanması için araç tahsis edilmesi yönünde bir genelge gönderilerek seçim faaliyetlerinin startı verilmiştir (BCA, Fon: 490-1-0-0 Yer: 10/53/9 s.s.1-5).

CHP'nin Cumhurbaşkanı İnönü gibi bir tecrübeli siyasetçiye sahip olması seçim sürecinde en büyük avantajı olmuştur. 12 Temmuz beyannamesi ile tarafsızlığını ön plana çıkaran İsmet İnönü, 1950 yılındaki seçim çalışmaları esnasında bilakis CHP Genel Başkanı sıfatını hep ön planda tutmuş ve ilk seçim nutkunu 23 Mart 1950'de Polatlı'da vermiştir (Benhür 2007: 67). “Yeni seçimlerde milletvekiliniz olmak için adaylığımı yeniden koyacağım. Geçen dört sene zarfında benim başlıca uğraştığım mesele vatandaşlar arasında dirlik düzenliği korumak ve Türkiye'nin dış emniyeti üzerinde selâmet yolunu bulmasına çalışmak olmuştur.” cümleleriyle başladığı nutkunda, bundan sonra demokrasinin verimli bir şekilde gelişmesi için çaba sarf edeceklerini, yeni çalışma sürecinde iki temel hedef belirlediklerini ve birisinin “anayasamızın demokratik hayatın icaplarına göre değiştirilmesi” olduğunu ifade etmiştir. İnönü nutkunda, mevcut anayasanın memleketin gelişmesine büyük katkı sağladığı fakat güncellenmesi gerektiğini ve bazı demokratik gereklilikleri artık karşılamadığını belirtmiştir. Ayrıca ikinci bir meclisin daha açılacağını, açılan bu ikinci meclisin ise çıkarılan kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyeceğini ilave etmiştir (İ. İnönü'nün Seçim nutku, 26 Mart 1950: 1).

Diğer taraftan seçim faaliyetleri kapsamında, CHP üzerine atılan “din düşmanı” iddialarına cevap mahiyetinde ve halkın sempatisini kazanmak adına (Turp, 2019: 683) Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması Kanunu'na 1 Mart 1950 tarihinde ek madde getirerek “Türk büyüklerine ait olanlarla büyük sanat değeri bulunanların” türbelerinin halka açılmasına izin vermiştir (Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun, 1925). Ülke gazetesinin haberine göre, hükümetin hazırladığı “Türk büyüklerine ait olanlarla büyük sanat değeri bulunan türbelerin açılması hakkındaki kanun tasarısı” mecliste kabul edilmiş ve açılacak olan türbelerin listesi, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak bilim kurulu tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu onayına sunulacaktır (Türbeleri açılacak Türk Büyükleri, 3 Mart 1950: 1).

Millî Eğitim Bakanlığı, ilk olarak 20 türbenin halkın ziyaretine açılmasına karar vermiş olup bu türbelerden bazıları şunlardır: Hacı Bayram Türbesi, Söğüt'te Ertuğrul Gazi, Göynük'te Akşemseddin, Bursa'da Osman Gazi ve Orhan Gazi ile Çelebi Mehmet, Bolayır'da Gazi Süleyman Paşa, İstanbul'da Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, İkinci Mahmut, Mustafa Reşit Paşa, Mimar Sinan Türbesi. Açılacak olan türbelerin, müzeler gibi haftanın belirli gün ve saatlerinde ziyaretçilere açılacağı bildirilmiştir (Yirmi Türk Büyüğünün türbesi yakında açılacak, 2 Nisan 1950: 1-4).

Halkın sempatisini kazanmak adına atılan adımlara rağmen seçim sürecinde CHP'yi olumsuz etkileyecek birtakım kopuşlar da yaşanmıştır. Bu kopuşlardan birisi, milli mücadele dönemi kahramanlarından olması sebebiyle halkın büyük saygı duyduğu, Ali Fuat Cebesoy'un partiden istifası ile yaşanmıştır (Turp, 2019: 683). Ülke gazetesinin haberine göre; CHP'den istifa eden Konya Milletvekili General Ali Fuat Cebesoy, istifası ile ilgili gazetecilere yaptığı açıklamada partisine karşı herhangi bir kırgınlığının ve küslüğünün olmadığını belirtmiş, partiler arasında mücadelelerin çok sertleştiğini, birbirleriyle mücadele ederken dış tehlikenin büyüklüğünü fark etmediklerini söylemiş ve bu şartlarda herhangi bir partiye bağlı kalmamayı uygun gördüğünü ifade etmiştir. Ayrıca gazetecilerin, yeni mecliste cumhurbaşkanı seçileceği yönünde duyumlar alındığına dair sorusuna ise “Bu sözleri vatandaşlarımın bir teveccühü olarak karşılıyorum. Henüz yeni mecliste milletvekili olmadım. Vatandaşlardan gelecek her arzuyu kabul ederim.” şeklinde cevap vermiştir (Ali Fuat Cebesoy'un gazetecilere beyanati, 29 Mart 1950: 1-4). Bu haberden iki gün sonra Ülke gazetesinde çıkan habere göre Cebesoy istifasını muhalif basına şu cümlelerle bildirmiştir: “Mevcut şartlar altında Halk Partisinin mensubu olarak hizmet imkânı bulamayacağıma kanaat getirdim. İktidar partisi bu liderleriyle önümüzdeki seçimlerde yerinde kalırsa memleket işleri iyiye gitmeyecektir.” Muhalif basında çıkan bu haberler üzerine Ülke gazetesi de Cebesoy'u şu şekilde eleştirmiştir: “Adamcağızın bir başka sıkıntısı vardır. Ya Halk Partisi içinde menkûp olmak gibi bir hale düşmek tehlikesi vardı. Yahut şahsî ikbali için bir başka taraftan bir koku almış olmalıdır. Kendisine cumhurbaşkanlığı adaylığından bahsetmişler! Şüphesiz ki ağzı kulaklarına vara vara bunu dinlemiştir” (General Cebesoy'un CHP'den istifa edişi hakkında Muhalif bir gazetenin dikkate şayan yazısı, 1 Nisan 1950: 1-2).

CHP'yi olumsuz etkileyecek bir başka olay da Mareşal Fevzi Çakmak'ın cenazesinde yaşanmıştır. Millet Partisi Genel Başkanlığını yürütmesi ve aynı zamanda Millî

Mücadele'nin önemli isimlerinden olması dolayısıyla halkın büyük saygı duyduğu bir isim olan Mareşal Fevzi Çakmak, 10 Nisan 1950 tarihinde vefat etmiştir. Mareşalin vefat haberine rağmen radyo normal yayın akışında müzik yayınına devam etmiş, bu durum ise halkın gözünde iktidarın, Fevzi Çakmak'ın cenazesini önemsemediği havası yaratmıştır. Bunun üzerine cenaze törenine de yansıyan bazı olaylar karşısında polis müdahalede bulunmuş ve tutuklamalar yaşanmıştır (Benhür 2007: 70). Ülke gazetesinin haberine göre; 200-300 kişilik bir grup gece radyo evi önünde protesto düzenlemişler ve polis yapılan eylemin izinsiz olduğu, geç saatte kalabalık halinde toplanmanın kanunsuz olduğunu belirterek kalabalığın dağılmasını istemiştir. Kalabalıktan bir kısmı dağılmasına rağmen bir kısmı eyleme devam etmiş ve polisin müdahalesiyle 8 kişi göz altına alınmıştır. Haberde olayla ilgili soruşturmanın devam ettiği belirtilmiştir (Halkın İstanbul radyosuna protestosu, 12 Nisan 1950: 1).

27 Nisan 1950 tarihinde CHP'nin seçim beyannamesi yayınlanmıştır. Beynamede yer alan başlıklar arasında; köylere okullar açılması ve sağlık hizmeti götürülmesi, tarımsal üretimdeki verim artışına yönelik gerekli tedbirlerin alınması, topraksız köylüye toprak dağıtılması, köylerin yol ve su sorunlarının çözülmesi, tarım sigortalarının kurulması, konut sorununun çözümüne yönelik alınacak tedbirler, şehir ve kasabaların elektrik, su sorunlarının çözülmesi, sıtma ve veremle mücadele edilmesi (Cumhuriyet Halk Partisi seçim beyannamesi, 1 Mayıs 1950: 3), yol çalışmalarına devam edilerek ulaşım sorununun çözülmesi, limanların yeniden yapılması, özel teşebbüs ve yabancı sermayenin teşvik edilmesine yönelik politikalar, Türk parasının değerini korumasına yönelik alınacak tedbirler ve dış politika yer almakta olup beyanname "Taktir Milletimizindir" ifadesiyle son bulmuştur (Cumhuriyet Halk Partisi seçim beyannamesi, 2 Mayıs 1950: 3).

Seçim propagandası devam ederken Ülke gazetesi CHP lehine yayınlarına devam etmiş ve CHP milletvekillerinin kaleme aldığı köşe yazılarına yer vermiştir. CHP Tokat Milletvekili Refik Ahmet Sevengil köşe yazısında; yeni seçim kanununda yer alan "radyo ile propaganda" kapsamında iktidar partisi kadar muhalefet partilerine de radyodan propaganda yapma hakkı verildiğine ve bunun da bir gerçeği ortaya çıkardığını belirtmiş, "Vatandaşa baskı yapıldığını, muhalif partilerin çalışmalarına engel olunduğunu iddia edenler, demek ki, doğru söylemiyorlar! Türkiye'de düşünme ve söyleme hürriyeti vardır ve en geniş şekilde tatbik edilmektedir." diyerek, seçim çalışmalarının serbest ve demokratik bir ortamda yürütüldüğüne değinmiştir. Muhalefetin radyodaki propaganda konuşmalarında

“zulümden, baskıdan, hürriyetsizlikten bahsettiğini söyleyen Sevengil, “Baylar, Türkiye’de zulüm, baskı, hürriyetsizlik olsaydı siz devlet radyosundan bunları söyleyebilir miydiniz?” diye sormuştur (Sevengil, 1950: 1).

Ülke gazetesi, seçimin gerçekleştiği 14 Mayıs 1950 tarihli baskısında oy kullanırken dikkat edilmesi gereken hususlar ile seçim günü uyulması gereken yasaklara yer vermiş ve “her vatandaşın oyunu kullanması en mukaddes bir borçtur” ifadeleri ile vatandaşları oy kullanmaya teşvik etmiştir (Seçim bugün başlıyor, 14 Mayıs 1950: 1). Seçimlerin tamamlanmasının ardından Sivas’ta oy kullanım oranının %90’ı geçtiğinin belirtildiği haberde seçimin büyük bir sükûnet içerisinde tamamlandığı ve herhangi bir olumsuz olayın ve kavganın yaşanmadığı yazılmıştır. Ayrıca haberde CHP’nin kazanma ihtimalinin yüksek olduğuna vurgu yapılarak, diğer illerdeki seçim sonuçları hakkında bilgi verilmiştir (Şehrimizde seçim çok sakin geçti, 15 Mayıs 1950: 1).

2.3. 12 Temmuz Beyannamesi ve Recep Peker Hükümetinin İstifası

2.3.1. İsmet İnönü’nün 12 Temmuz Beyannamesi

Türkiye’de çok partili hayata geçiş süreci oldukça sancılı olmuştur. Siyasetteki gergin hava, DP’nin muhalefet partisi olarak kurulmasıyla başlamış, 1946 genel seçimlerinde yaşanan sıkıntılar ile devam etmiş, 1947 yılında gerçekleştirilen muhtar seçimleri ve ara seçimlerde yaşanan gerginliklerle de zirveye ulaşmıştır (Çiçek, 2018: 84). DP’nin iktidar tarafından baskı altında olduğuna yönelik şikayetleri, iktidarın ise DP’yi, halkı ayaklanmaya teşvik edici söylem ve eylemlerde bulunduğu yönündeki suçlamaları siyasi krizi içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir (Çiçek, 2018: 88). Ülke gazetesi de 3 Mayıs 1947 tarihli sayısında Hüseyin Cahit Yalçın’ın Tanin gazetesinde kaleme aldığı “DP’nin En Büyük Suçu” başlıklı yazısını haber yapmıştır. Hüseyin Cahit Yalçın yazısında muhalefet partisini şu şekilde eleştirmektedir:

DP’nin en büyük suçu demokrasi hareketine hıyanet etmesi ve onun normal ve hızlı bir surette gelişmesine engel olmasıdır. DP şefleri muhalefeti düşmanlık manasına anlamaktan ileri gelmemişler ve silahlarını mübalağa, iftira ve tezyir ile karışık bir demagojide aramışlardır. Geniş demokrasi hareketini canlandırmak için hiçbir tazyik hiçbir cebir ve şiddete hiçbir tehdide ve ihtilale hacet hissedilmedi. Türkiye Cumhuriyeti’ni kurarken ilan edilen Milli hakimiyet prensibinin tabii bir neticesi olgun bir meyvesi

halinde bu yeni ve mesut safhaya girdik. Beş altı yüz senelik mutlakiyete katlananlar yirmi senelik tek parti sistemine meddahlık ve suç ortaklığı yapanlar geniş demokrasinin yirmi aylık bir acemilik ve başlangıç devresine tahammül edemez. Bu samimi olamaz bu adeta bir baltalama yerine geçecek bir azgınlık ve suçtur. DP bir isyan ve fesat unsuru olmayı göze almışsa tuttuğu yoldan geri dönmeli ve derhal dönmelidir. Tehditlerden ve tahriklerden iyi bir netice çıkabileceğini zannetmek ağır bir hatadır” (Yalçın, 1947: 3).

Yaşanan siyasi krizin çözümü için Cumhurbaşkanı İsmet İnönü devreye girmiş, tarafsız bir şekilde krizi çözme noktasında her iki parti liderleri ile görüşmeler yapmıştır (Çiçek, 2018: 88).

Yaşanan kriz ortamının giderilmesi bağlamında Celal Bayar’ın talebi üzerine Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 7 Haziran 1947’de Celal Bayar’a bir randevu vermiştir. Yapılan görüşmede Celal Bayar, iktidarın uyguladığı baskıdan şikayetçi olmuş, 21 Temmuz genel seçimlerinde DP’ye yapılan haksızlığı ve muhtar seçimlerinde yaşanan sıkıntıları dile getirmiştir. İnönü görüşme sonunda, sorunların çözümü noktasında bir çıkar yol bulmaya çalışacağını söylemiştir (Akın, 2005: 93). İsmet İnönü ile Celal Bayar’ın görüşmesi Ülke gazetesinde “İnönü- Celâl Bayar Mülâkatı Görüşmelerde Neler Konuşuldu?” başlığı ile haber yapılmıştır. Haberde, İnönü ile Bayar’ın arasındaki görüşmenin, her zaman yapılan ve çeşitli memleket meselelerinin görüşüldüğü olağan bir görüşme olduğundan ve DP tarafından anti demokratik olarak değerlendirilen bazı kanunlardan dolayı vatandaşların sıkıntı yaşadığından söz edilmiştir. Bu kanunlarda düzenleme yapılması gerektiği yönünde Bayar’ın görüşünü bildirdiğinden, İnönü’nün de başbakan ve ilgili bakanlarla bu konuyu görüşüp tekrar kendisini görüşmek üzere kabul edeceğinden bahsedilmiştir (İnönü- Celâl Bayar Mülâkatı Görüşmelerde Neler Konuşuldu?, 14 Haziran 1947: 1). Daha sonra Başbakan Recep Peker’le bir görüşme sağlayan İsmet İnönü, Recep Peker’den bundan sonra muhalefete baskı yapılmaması konusunda bir genelge yayınlaması isteğinde bulunmuşsa da Recep Peker buna sıcak bakmadığını, görüşmelerin sonlandırılmasının daha doğru olacağını iletmiştir (Akın, 2005: 93).

Ülke gazetesinin 17 Haziran 1947 tarihli sayısında çıkan haberinde; 14 Haziran 1947 tarihinde, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Celal Bayar ve Başbakan Recep Peker’in katılımıyla büyük bir gizlilik içerisinde görüşme yapıldığı ve bu görüşmede siyasi partilerin karşılıklı durumları ile ülkenin gündemine dair çeşitli konuların konuşulduğunun tahmin edildiği

yazılmıştır (İnönü- C. Bayar mülâkatı, 17 Haziran 1947: 1). 27 Haziran 1947 tarihli başka bir haberde ise Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün DP Başkanı Celâl Bayar'ı kabul ettiği ve memleket meseleleri üzerinde özel olarak görüşmelerinden bahsedilmiştir (İnönü ve Bayar Memleket Meseleleri üzerinde görüşmeler, 27 Haziran 1947: 1). Çıkan bu haberlerden de anlaşılacağı üzere görüşmenin detayları basına yansımamıştır.

Görüşme detaylarının basına yansımamasına rağmen, Celal Bayar'ın Sivas'ta yaptığı konuşma ve ardından Recep Peker'in karşı demeci ile karşılıklı açıklamalar basına yansımıştır (Akin, 2005: 93). Sivas'ta yapılan DP kongresine katılan Celal Bayar'ın yaptığı konuşmada, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Başbakan Recep Peker'le görüşüğünü, şahsi olarak herhangi bir meselelerinin olmadığını fakat özellikle seçimler esnasında, seçim emniyetine aykırı davranış sergileyen sorumlularla ilgili cezai işlem yapılmasının gerekliliğinden bahsettiğini fakat bu konuda olumlu bir cevap alamadığını söylemiş ve konuşmasına şu ifadelerle devam etmiştir:

Devlet reisinin çok sayın şahsiyetine hürmetkâr olmakla beraber B. M. Meclisinde müteaddit partiler bulunduğu sırada devlet reisinin bir partinin başkanı olması doğru değildir. Devlet reisi icabında yüksek hakemlik vazifesini ifa edecektir. Sayın İnönü, partilerin lüzumunu, demokrasinin ilerlemesini samimi olarak ifade etmişlerdir. Eğer bunu saklarsam tarafgirlik yapmış olurum bunu söylemeye vicdanen mecburum. Karşılıklı birbirini anlayarak çalışmalarını üzerinde de görüşülmüştür. Cumhurbaşkanı'dan mevcut baskının kaldırılmasını rica ettim. Sayın Cumhurbaşkanı hükümetle görüşeceğini ifade buyurdular her halde görüştüğümüzden sonra da baskının kaldırılacağını hükümetin vadettiğini söylediler” (Celal Bayar DP Kongresinde Mühim Bir Konuşma Yaptı, 28 Haziran 1947: 1-3).

Başbakan Peker de bir demeçle Celal Bayar'ın konuşmasına cevap vermiştir. DP'lilere karşı bir düşmanlık beslediği hususundaki suçlamaların haksız olduğunu söylemiş ve bu suçlamayı kabul etmemiştir. Ayrıca Celal Bayar'ın DP aleyhine idare teşkilatı tarafından uygulanan baskının kaldırılması için bir genelge yayınlanması isteği olduğu, böyle bir genelge yayınladığında iddia edilen baskıyı kabul ettiği sonucu çıkacağı, oysa idare teşkilatının kanunların belirlediği çerçevede herkese eşit davrandıklarını, bahsedilen genelgenin yayınlanması ile idare amirlerine haksızlık yapılacağı ve çalışma şevklerinin kırılacağından dolayı bu isteği kabul etmediğini belirtmiştir. İddia ettikleri baskıya örnek

olabilecek herhangi bir şey varsa bunu kendisiyle paylaşmasını, gerekli araştırmayı bizzat kendisinin yapıp bu işte sorumlu birilerinin ortaya çıkması durumunda gerekli cezayı da vereceğini söylemiştir. Başbakan Peker, yapmış olduğu açıklamalar ile Celal Bayar'ı dinlediğini, gazetelerde yayınlanan nutkunu okuduğunu bu konuda vatandaşları bilgilendirme görevini yerine getirdiğini belirtmiştir (Başbakan Peker'in Demeci, 3 Temmuz 1947: 1).

İsmet İnönü, 5 Temmuz'da Celal Bayar'la tekrar bir görüşme sağlamış ve bu görüşmede, İnönü'nün, cumhurbaşkanı olarak izleyeceği yol üzerinde durulmuştur. İnönü'nün düşündüğü formül, şu ana kadar yaşananların anlatılması ve verilmesi istenen güvencelerin yazılı olarak beyan edilmesi olmuştur. 7 Temmuz'da tekrar bir araya gelen İnönü-Bayar görüşmesinde ise duyurulacak beyanatın son şekli verilmiştir (Akın, 2005: 97). Bu görüşme Ülke gazetesinin 8 Temmuz 1947 tarihli baskısına "Reisi cumhuremiz, DP liderini kabul etmişlerdir. Bu görüşmede bugünlerde İnönü tarafından yayınlanacak beyanname üzerinde görüşüldüğü tahmin edilmektedir." şeklinde yansımıştır (İnönü, DP Başkanı Celâl Bayar'la Tekrar Görüştü Bugünlerde Bir Beyanname Yayınlanacak, 8 Temmuz 1947: 1). Bir başka haberde; İsmet İnönü'nün Başbakan Recep Peker'le görüştüğü ve Cumhurbaşkanının yayınlanacak beyannameyi önemseydiği, görüşmenin Gazi Çiftliği'nde Marmara Köşkü'nde yapıldığı ve görüşmenin de İnönü'nün yayınlacağı beyanname ile ilgili olduğu yazılmıştır (İnönü R. Peker Görüşmesi, 10 Temmuz 1947: 1). Yapılan bu görüşmeler neticesinde İnönü, çok partili siyasal hayatın devamlılığında önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilen 12 Temmuz beyannamesini yayınlamış (Çiçek, 2018: 88) olup, bunun Amerikan Yardım Antlaşmasının imza gününe tesadüf etmesi de ayrıca düşündürücü olmuştur (Şeyhanlıoğlu, 2012: 88).

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün yayınladığı beyanname Ülke gazetesinin 12 Temmuz 1947 tarihli baskısında şöyle yer almıştır:

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tebliğ buyurmuştur: Hükümet reisi ile ve muhalefet lideriyle son günlerde memleketin iç durumu üzerindeki konuşmalarımı ve bu hususta kanaatlarımı ve fikirlerimi söylemek zamanı gelmişti. 7 Haziran tarihinde görüşmek üzere çağırdığım Bay Celal Bayar bana: DP'nin idare mekanizmasının baskı altında bulunduğunu beyan ve şikâyet etti. Haberdar ettiğim başbakan aynı mevzuların daha evvel aralarında görüştiklerini hikâye ederek böyle bir baskının olmadığını beyan etti. İki tarafı bir arada dinleyebilmek için 14 Haziran tarihli

konuşmayı tayin ettim. İki taraf arasında karşılıklı tartışma içinde bu konuşma iki buçuk saat devam etti. DP başkanı partisinin baskı altında bulunduğu ısrar ve partisinin kanun dışı şartlar ve ihtilal fikirleri takip ettiğine dair ithamları reddetti. Hükümet reisi idare mekanizmasının baskı yaptığı iddiasını kabul edemeyeceğini ve şikâyet vesikalarını tetkike hazır olduğunu tekrar söyledi 17 Haziran'da Bay Bayar'ı tekrar kabul ettim. Bana vaziyeti arkadaşları ile görüştüğünü benim durumuma teşekkürle müteahhis olduklarını söyledikten sonra baskı vardır, kanaatında olduğunu teyit eyledi. Bunun üzerine iki defa görüştüğüm başbakan iktidar partisi ile muhalefet partisinin büyük meclisteki münasebetleri ve karşılıklı konuşmaları yolunda hayırlı terakkiler olduğunu söyledikten sonra biz de kendimize düşen vazifelerimizi sadakatle ifa edeceğime söz veriyorum dedi. Bu beyanatı 24 Haziran'da Bay Bayar'a naklettim. Bay Bayar bana böyle bir neticeye intizar edilmesi lazım geleceğini söyledi. Ben idare mekanizmasının baskı yaptığı, hükümet reisinin kabul etmemesini ve bunu katiyetle beyan eylesini bir teminat ifadesi olarak aldım. Ve bunu Bay Bayar'a söyledim: Her iki tarafla uzun konuşmadan çıkardığım bu neticelere inanmak istiyorum. Ve inanıyorum. Bizi bu inanişaya getiren memlekette siyasi partilerin çalışıp gelişebileceğine kati ümit veren en mühim merhale sayıyorum, benim kanaatimce bir buçuk seneden beri geçirdiğimiz tecrübeler ağır ve bazen ümit kırıcı olmuştur, amma gelecek için her türlü ümitleri haklı çıkaracak bir muvafakatte temin edilmiştir. Ben devlet reisi olarak kendimi her iki partiye karşı muhtarî derecede vazifeli görürüm. İdare mekanizması yani valilerimizin ve mahiyetleri bir seneden beri çok ağır bir tecrübe geçirmişlerdir. Siyasi partilerin hangisi iş başına gelirse gelsin onlar idare mekanizmasında çalışanları haklarına ve itibarlarına karşı adaletli olacaklarına inandıracaklardır. Vatandaşlarıma iktidar partisi ile muhalefet partisi arasında görüşme ve araya girme safhalarını olduğu gibi anlatmış olduğumu ümit ederim. Varmak istediğim netice başlıca iki parti arasında temel şartın, yani emniyetin birleşmesidir. İktidar, muhalefetin tali haklarından başka bir şey düşünmediğinden müsterih bulunacaktır. Vatandaş kütlesi iktidar bu partinin veya öteki partinin elinde bulunması ihtimalini vicdan rahatlığı ile düşünebilecektir. Siyasi hayatımızı idare eden iktidarda ve muhalefetteki liderlerin samimi yardımlarını isterim. Bu beyanatımı neşrinden önce Başbakan ve

muhalefet liderleri görmüşlerdir (İsmet İnönü'nün Millete Beyannamesi, 12 Temmuz 1947: 1-2).

2.3.2. Recep Peker Hükümetinin İstifası ve Hasan Saka Hükümetinin Kurulması

12 Temmuz Beyannamesi CHP ile DP arasındaki buzları eritmeye başlamış fakat diğer taraftan da her iki partinin içindeki çatlak seslerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Peker ve taraftarları, 12 Temmuz Beyannamesi'nden rahatsız olmuşlardır (Çelebi, 2017: 289). Yayımlanan beyannamede İsmet İnönü'nün, DP'nin, halkı isyana teşvik edici davranışlar sergilemediğinden bahsetmesi, Recep Peker'in DP için ihtilalci suçlamalarının yersiz olduğunu ortaya koymuştur. Diğer taraftan İsmet İnönü'nün tarafsız tavır sergilemesi Recep Peker'le anlaşmazlığa düşmesine de neden olmuştur. İsmet İnönü her ne kadar tarafsız davranıp, iki parti arasında arabuluculuğa soyunmuş ise de Recep Peker'e göre bu şekilde iki parti arasında bir arabulucunun bulunması antidemokratik bir durumdur. Çünkü iktidarlar sandıktan çıkan milli irade ile devleti yönetme yetkisini alırlar, dolayısıyla partiler arasında karar verme yetkisi de milli iradenindir. Üstelik İsmet İnönü'yü cumhurbaşkanlığına CHP seçmişken, partisine karşı tarafsız olmaması gerekirdi (Unat, 2011: 850).

26 Ağustos 1947 tarihinde yapılan CHP grup toplantısında hükümetin yaptığı icraatlar ve iç politikası hakkında bilgilendirme demeci veren Başbakan Recep Peker, konuşmasında kanunlar, iç tüzük ve parti tüzüğü çerçevesinde hükümetin yapmış olduğu çalışmaların hesabının sorulacağı ve hükümetin bu sorulan hesaplara rahatlıkla cevap verebileceğinden bahsettikten sonra yapılacak güven oylamasının, hükümetin bundan sonraki çalışmaları için önem arz ettiğini, tüm grup üyelerinin vicdanları ile oy kullanacaklarından emin olduğunu söylemiş ve oylamaya geçilmiştir (Başbakan Recep Peker'in Parti Grubundaki Demeci, 29 Ağustos 1947: 1-3). Yapılan oylamada, toplantıda hazır bulunan 337 milletvekilinden 303'ü beyaz oy vermiş ve Recep Peker hükümeti güven tazelemiştir (Hükûmete çoğunlukla itimat beyan edildi, 28 Ağustos 1947: 1). Hükûmete kırmızı oy vererek güvensizliklerini bildiren milletvekili sayısı 34 iken Memduh Şevket Esendal, toplantıya geç kalmış ve oy kullanamamıştır. Oy kullanmamasına rağmen güvensizlik oyu kullanacağını belirttiğinden dolayı toplantı tutanaklarına kırmızı oy kullanan milletvekili sayısı 35 olarak geçmiştir. Diğer taraftan Cumhuriyet gazetesi, oylama kapalı oy usulünde yapılmış olsaydı, oy kullananların yarıya yakınının kırmızı oy kullanacağını iddia etmiştir (Unat, 2011: 856).

Hükûmetin güven oyu almasına rağmen, Başbakan Recep Peker, kabinede değişiklik yapılması isteğini Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye iletmiştir. Bunun üzerine İnönü, daha birkaç gün önce güven oyu almış olan kabinede değişikliğe gitmenin önemli olduğunu, derhal kamuoyu ile paylaşılması gerektiğini ve meclis tatile girmeden de değişiklik talebinin görüşülmesini istemiştir. Peker'in, hazırlıkların meclis tatile girmeden yetişmeyeceğini iletmesi üzerine, Peker-İnönü ilişkilerindeki gerginlik artmıştır. Nihayet 4 Eylül'de, CHP Meclis Grubunda yapılan oylama neticesi, 47 oya karşılık 194 oyla kabine değişikliği gerçekleşmiştir. Her ne kadar Başbakan Recep Peker hedefine ulaşmış ise de muhaliflerin sayısı da giderek artmıştır (Unat, 2011: 856).

Başbakan Recep Peker'i istifaya götüren gelişme ise 8 Eylül 1947 tarihinde kurultaya sunduğu, başbakanın aynı zamanda parti genel başkan vekili olması teklifi olmuştur. Recep Peker sunduğu teklif ile parti içi tüm yetkilerin başbakana geçmesini hedeflemiştir. Fakat, bu teklife tepkiler yükselince (Unat, 2011: 856), Başbakan Recep Peker sağlık problemlerini öne sürerek Cumhurbaşkanlığına istifasını sunmuştur. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, istifayı kabul etmiş ve Trabzon Milletvekili Hasan Saka'yı yeni hükümeti kurmakla görevlendirmiştir (Başbakan R. Peker İstifa etti, 10 Eylül 1947: 1).

Trabzon Milletvekili Hasan Saka'nın kurduğu kabine ise şu isimlerle şekillenmiştir: Başbakan Hasan Saka, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Faik Ahmet Barutçu, Devlet Bakanı Mustafa Abdulhalik Renda, Adalet Bakanı Şinasi Devrim, Ulaştırma Bakanı Şükrü Koçak, Milli Savunma Bakanı Mustafa Münir Birsal, Ekonomi Bakanı Cevat Ekin, İçişleri Bakanı Münir Hüsrev Göle, Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, Maliye Bakanı Halit Nazmi Keşmir, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer, Tarım Bakanı Tahsin Çoşkan, Bayındırlık Bakanı Kasım Gülek, Çalışma Bakanı Tahsin Bekir Balta, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Behçet Uz, Gümrük ve Tekel Bakanı Hasan Şevket Adalan, Ticaret Bakanı Mahmut Nedim Gündüzalp (Trabzon Milletvekili Hasan Saka Dün Yeni Kabineyi Kurdu, 11 Eylül 1947: 1)

Recep Peker hükümetinin istifasının basına yansımaları ise şu şekilde olmuştur: Nazım Poroy'un değerlendirmesine yer verilen haberde; Recep Peker'in görev yaptığı süre içerisinde, yeni rejimin yerleşmesi adına çok önemli olayların yaşandığı ve Recep Peker'in bu olaylara karşı izlediği başarılı politikalarla göğüs gerdiği, parti programının başarılı bir şekilde uygulanması için olağan üstü gayret sarf ettiği, aynı zamanda da muhalefetin haksız suçlamalarıyla mücadele ettiği yazılarak Recep Peker'den övgüyle bahsedilmiştir. DP lideri

Celal Bayar'ın değerlendirmesi ise; istifanın bekledikleri bir durum olduğu için kendilerine sürpriz olmadığı, bu mesele ile ilgili görüşlerini sürekli kamuoyu ile paylaştıkları ve yaşananların kendilerinin ne kadar haklı olduğunu gösterdiği, yapılan kabine değişikliği ile belirsizliğin ortadan kalkacağı, yeni kabinenin Türkiye'nin demokratikleşmesine yardımcı olacak şekilde çalışması gerektiği şeklinde olmuştur. Ahmet Emin Yalman ise Recep Peker'i şu şekilde eleştirmiştir:

Recep Peker, kurultay zamanına kadar iktidar mevkiinde kalamazdı, umumun emniyetini taşııyordu, Seri halinde inanılmaz gaflar yaparak kendi kendini sarsmıştı. Demokrasi taraftarlığı hakkında ne kadar dil dökse, tahakküm ruhunu teslim etmediğine ve tek partinin inhisarcı vasıllık gidişini devam ettirmeğe ve iktidar mevkiini bir politika ganimeti diye muhafaza etmeğe çalışmayacağına halkı inandırması güçtü. Böyle şartlar altında, dünyanın bugünkü halinde ve memleketin hasretini duyduğu yeni yeni faaliyetler karşısında iktidar mevkiini muhafaza etmesi imkânsızdı (Recep Peker'in istifası hakkında yorumlar, 11 Eylül 1947: 1-2).

Diğer taraftan Hasan Saka kabinesi ülke genelinde olumlu karşılanmış ve Ülke gazetesinde yayınlanan haberde; yeni kabinenin ilk hedefinin, ekonomik olarak halkın yaşam standartlarını daha iyi hale getirmek adına yapılacak işler olacağı, dış politikanın önceki kabine dönemindeki gibi aynen devam edeceği, bayındırlık ve ekonomi alanında mümkün olan en ileri hamlelerin yapılacağı belirtilmiştir. Haberde, yeni kabinenin Sivas'taki yansımalarına da “Yeni kabinenin kuruluşu şehrimizde de iyi bir intiba bırakmış bilhassa iki milletvekilimizin yeni kabinede yer almaları umumî bir sevinç uyandırmış, iyi ümitler beslenmiştir. Hasan Saka kabinesine candan başarılar dileriz.” ifadeleriyle yer verilmiştir (Hasan Saka Kabinesi Yurtda iyi karşılandı, 12 Eylül 1947: 1).

Ülke gazetesi Hüseyin Cahit Yalçın'ın yeni kabineden beklenti ve isteklerini kaleme aldığı “Yeni Hükûmetten ve Yeni Yeni Hükûmet Adamlarımızdan İstediklerimiz” başlıklı yazısını aynen yayınlamıştır. Ünlü gazeteci ve siyaset adamı Hüseyin Cahit Yalçın yazısında; hükûmetle halk arasındaki ilişkilerde zihniyet değişikliğinin gerekli olduğunu düşündüğünden bahsederek, yeni kabine üyelerinin çok güzel icraat yapabilecek kabiliyette isimler olduğunu fakat bahsedilen zihniyet değişikliğini yapmadıkları sürece icraatlarında da başarılı olamayacaklarını ve halkın güven ve sevgisini kazanamayacaklarını yazmıştır. Mutlakiyet ve diktatörlük rejimlerinden bahseden Yalçın, demokratik rejimin farkını anlatmış, iktidarda bulunanlardan otoritenin kaynağının millet olduğunu, halka hizmet

etmeyi, halka hoş görünmeyi kendilerine ilke edinmelerini istemiştir. Bu zihniyeti taşıyan hükûmet adamlarının kendilerini halktan üstün ve halkın vasisi göremeyeceklerini yazmıştır. Devlet sınırları dışında halk acizdir düşüncesiyle vatandaşları bilgilendirmemenin görevi kötüye kullanmak olduğunu, halkın yönetimle ilgili olan bitenlerden haberdar edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Demokratik rejimlerde meclise seçilenlerin halkın vekili olduğunu, dolayısıyla ülke yönetimi ile ilgili alınan tüm kararların milletle paylaşılması gerektiğini yazmış ve durumu “Bu memlekette asırlardan beri alışkın bulunduğumuz hükûmet telakkisini tamamen alt üst edip karşısında eğileceğimiz efendinin şimdi millet olduğunu bir an bile hatırdan çıkaramayacağız.” sözleri ile ifade etmiştir. Yalçın, bunların aslında devlet adamları tarafından bilinen bilgiler olduğu ve bilinen bu bilgilerin aynı zamanda uygulanmaları gerektiğini belirtmiştir (Yeni Hükûmetten ve yeni hükûmet adamlarımızdan istediklerimiz, 14 Eylül 1947: 1-2).

Ayrıca yeni kabinenin İçişleri Bakanı Münir Hüsrev Göle 12 Temmuz Beyannamesi’ne sadık kalacağına dair bir açıklama yaparak, demokrasinin gelişmesi için gayret sarf edeceklerini belirtmiştir. Parti ayrımı yapmadan vatandaşlar arasında eşit muamele edileceğini açıklayan İçişleri Bakanı, bu konuda tüm valiliklere genelge gönderildiğini, idarenin görevinin de zaten vatandaşlara eşit davranmak olduğunu söylemiştir (İçişleri Bakanı 12 Temmuz Beyannamesine sadık kalacağız dedi, 16 Eylül 1947: 1).

III. BÖLÜM

3. SAĞLIK, EĞİTİM, EKONOMİ VE SPOR HABERLERİNİN ÜLKE GAZETESİNE YANSIMALARI

3.1. Sağlık Haberleri

3.1.1. Birinci On Yıllık Sağlık Planı

Türkiye İkinci Dünya Savaşı döneminde sağlık alanında da birtakım zorluklar yaşamıştır. Yetersiz beslenme ve barınma alanlarındaki olumsuz şartlar, başta verem olmak üzere bazı bulaşıcı hastalıkların hızla yayılmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla 1946-1950 yılları arasındaki sağlık politikaları da salgın hastalıklarla mücadele ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması temeline dayandırılmıştır (Atlı ve Kahraman, 2020: 43). Bu amaçla Sağlık ve Sosyal Bakanı Dr. Behçet Uz tarafından “Birinci On Yıllık Sağlık Planı” hazırlanmıştır. Planın temelini teşkil eden 9. Milli Tıp Kongresi, 21-23 Ekim 1946 tarihleri arasında yapılmıştır. Sağlık Planı’na göre vatandaşa verilecek olan sağlık hizmetlerinin tümü merkezi hükümet görev ve sorumluluğu kapsamına alınmıştır (Çavmak ve Çavmak, 2017: 50).

Birinci On Yıllık Sağlık Planı’nda yer alacak konuların görüşülmesi amacıyla yapılan 9. Milli Tıp Kongresi Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün katılımıyla, 21 Ekim 1946 tarihinde Ankara Üniversitesinin konferans salonunda toplanmıştır. Kongrenin açılışında konuşan Sağlık Bakanı Dr. Behçet Uz, köylerin birbirinden uzak ve dağınık olmasının halk sağlığını takip etmeyi zorlaştırdığını, bu yüzden uzun vadede 40 köye bir sağlık merkezi düşecek şekilde gruplandırmalar yapmayı planladıklarını söylemiştir. Oluşturulacak sağlık merkezlerinin nitelikli personel ve yeterli ekipmanla takviye edileceğini ifade eden bakan, “bunların yanında yurdumuzun coğrafi, ekonomik durumu, ulaştırma vasıtaları ve nüfusumuzun yayılışı göz önünde tutularak yedi ana bölgede büyük birer sıhhi merkezin açılışını ve daha verimli işlemesi bakımından lüzumlu görüyoruz” demiştir (9 uncu Milli Tıp Kongresi Dün Açıldı, 22 Ekim 1946: 1-6). Kongre sonrası yayınlanan Birinci On Yıllık Milli Sağlık Planına göre;

Hastanelerin birçoğu büyük şehirlerde toplanmıştır. Meselâ yalnız İstanbul'daki hasta yatağı sayısı 7500'dür. Buna karşılık birçok illerimizde bulunan hastaneler gerek yatak sayısı ve gerek fenni teçhizat bakımından çok yetersiz bir durumdadırlar. Bu hal yurttaşlarımıza büyük ıstıraplar ve mahrumiyetler yüklemektedir. Bunu önlemek için sağlık teşkilatımızı yurdun uygun bölgelerine dağıtarak her yönden ihtiyaca cevap verecek bölge tesisleri vücuda getirmek zorundayız. Bu bakımdan coğrafi durumuna göre memleketimiz yedi ana bölgeye ayrılacaktır (BCA, Fon: 30-10-0-0 Yer: 14-80-13 s.17).

Sağlık tesislerinin açılacağı iller; Balıkesir, İzmir, Seyhan, Ankara, Samsun, Erzurum, Diyarbakır olarak açıklanmış ve bunun üzerine Ülke gazetesi Sivas'ında dahil edilmesi gerektiği yönünde bir haber yayınlamıştır. Haberde; Sivas'ın ulaşım yollarının kavşak noktasında bulunduğu, çevre illerden ve kasabalardan Sivas'a ulaşımın çok rahat sağlandığı belirtilmiştir. "Böyle hareketli ve gündün güne kalabalıklaşan bir şehrin önemli bir sağlık teşkilatından mahrum bırakılması memleket hesabına bir eksiklikler. Sekizinci bir bölge olarak da Sivas'ın nazarı itibara alınmasını sayın sağlık bakanından diliyoruz." şeklinde Sağlık Bakanından bir istekte bulunmuş ve bu genel hastanelerden birinin de Sivas'ta açılmasının millet ve memleket menfaatlerine çok uygun olacağı ifade edilmiştir (Bölge Genel hastaneleri ve Sivas, 10 Ocak 1947: 1). Bir başka habere göre de Sivas Belediye Başkanı Rahmi Günay, Sivas'a yeni bir hastane yapılması yönünde temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya gitmiştir (Belediye Başkanımız Rahmi Günay dün Ankara'ya gitti, 10 Ocak 1947: 1).

Hükümetin halk sağlığını milli kalkınma açısından önemli görerek bir kanun tasarısı üzerinde çalıştığı haberini veren Ülke gazetesine göre, hükümet bu şekilde köylere kadar ülkenin her köşesine sağlık hizmeti götürmeyi ele almıştır. Hazırlanan kanun tasarısı yani Birinci On Yıllık Milli Sağlık Planı ana hatları ile şu başlıkları içermiştir:

- 1- Köy ve köylülerimizi sağlık teşkilatına kavuşturmak.
- 2- Mevcut sağlık personelini ve yenilerini günün ihtiyaçlarına göre yetiştirmek; mevcutta ise 1085 dış tabibi, 4596 sivil hekim, 2197 sağlık memuru, 475 hemşire, 608 köy sağlık memuru, 1635 şehir ve 730 köy ebesi bulunmaktadır (Sağlık Planı, 10 Ağustos 1947: 1)

- 3- Mevcut hastaneleri ve diğer sağlık kurumlarını ilmin ve zamanın icaplarına uygun bir hale getirmek.
- 4- Bütün illerimizi içine almak üzere yurdumuzun lüzumlu bölgelerinde personel ve teşkilat bakımından tam sağlık kurumları kurmak.
- 5- Bu işleri en verimli bir tarzda gerçekleştirmek için de bütün garp memleketlerinde olduğu gibi (Sağlık Sigortaları Sendikaları) kurmak ve bunların ana kurumu yoluyla bir (Milli Sağlık Sigortaları Genel Merkez Kurumu) vücuda getirmek.

Tasarıya göre milli sağlık planının uygulanması sayesinde bir taraftan yurdun her bölgesinde genel sağlık işlerini düzenleyecek tesisler kurulması ve yapılması sağlanacak, diğer taraftan bu tasarı hükümlerine göre sigorta olacakların hastalık, doğum ve ölüm gibi hallerini emniyet altına almak amacıyla Sağlık Sigorta Sandıkları kurulacaktır. Kadın erkek, yaşı ne olursa olsun yurt içinde bir ücret karşılığında sanayi, ulaştırma ve inşaat işlerinde işçi ve hizmetli olarak ve o sıfatla çalışanlar, genel bütçe, özel idare ve belediye bütçelerinden ve sermayesinin yarısından fazlası bu bütçelerin iştiraki ile kurulmuş kurumlardan ve ödenmiş sermayesi iki milyondan fazla olan bankalardan maaş, ücret, ödenek alarak çalışan her türlü memur ve hizmetliler Sağlık Sigorta Sandığına kaydolmaya mecbur olacaklardır. Sağlık Sigorta Kanunları, sağlık yardımı, sağlık ödeneği, annelik yardım ve ödeneği ile ölüm ödeneği olarak dört çeşit yardımda bulunacaktır. Her sigortalı hastalık halinde parasız muayene ve tedavi olacak, ilâçları da parasız verilecektir Ayrıca, parasız dış muayenesi ve takma diş yapılacaktır. Sigortalının veya karısının gebelikten ileri gelen sağlık bozukluklarında, hastalıklarında olduğu gibi yardım yapılacak, hastane ve doğum evlerinde tedavileri sağlanacaktır. Ölüm vukuunda, cenaze sigorta sandığı tarafından kaldırılacak veya masraf ailesine ödenecektir. Ölüm ödeneği sigortalının bir aylık gelirini aşamayacaktır. Sağlık Sigorta teşkilatı “Sağlık Sigorta Sendikaları, Sağlık Sigortaları Yüksek Teknik Kurulu, Sağlık Sigortalar, Hakem Kurulu ve Milli Sağlık Sigortaları Genel Merkez Kurulundan” ibaret olacaktır.

Habere göre halk sağlığı açısından önemli bir düzenlemeyi içeren bu kanun tasarısı, TBMM'nin önümüzdeki dönem çalışmalarında ele alınacaktır (Milli sağlık plânı ve sağlık sigortası sandıkları, 16 Mart 1947: 1).

Koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin verileceği bu tesislerinin kurulmasından sonra aynı bölgelere tıp fakültelerini kurulması planlanmıştır. Fakat uygulanamayan plan daha sonra her ilçeeye bir sağlık merkezi açılmasına dönüştürülmüştür (Çavmak ve Çavmak, 2017: 50). Ülke gazetesinin 14 Ocak 1948 tarihli baskısındaki habere göre Sağlık Bakanlığının hazırladığı sağlık planının uygulanması için çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda ilk olarak koruyucu hekimlik konusu ele alınmış ve köylere sağlık teşkilatı kurularak her köye bir sağlık memurunun görevlendirileceği belirtilmiştir (Sağlık programı tatbik yolunda, 14 Ocak 1948: 1).

3.1.2. Salgın Hastalıklarla Mücadele

1946 yılından itibaren salgın hastalıklarla mücadele etmek için gerekli her türlü önlemler alınmaya çalışılmıştır. Salgınla mücadele edecek mobilize uzman ekipler hastalıkların görüldüğü bölgelerde derhal tarama yaparak anında müdahale etmiş, vatandaş salgın hakkında bilgilendirilerek gerekli görüldüğü takdirde aşılama yapılmıştır. Ayrıca halkı bilinçlendirmek için hazırlanan broşürler dağıtılmıştır (Atlı ve Kahraman, 2020: 44). Ülke gazetesinin haberinde; Sağlık Bakanlığının birey ve toplum sağlığının istenen seviyeye ulaşabilmesi için vatandaşı bilinçlendirmek ve bilgilendirmek amacıyla afişler asılmasına, broşürler dağıtılmasına, yeni sağlık müzelerinin açılmasına karar verdiği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca, tanıtıcı filmlerin daha geniş kapsamda okullarda ve köylerde halka izlettirilmesinden, aydınlatıcı radyo programlarının yapılmasından bahsedilmiştir (Yurttanın sağlığını korumak için sağlık bilgileri köylere kadar ulaştırılacak Sağlık Propagandaları yapılacak, 3 Ocak 1947: 1).

3.1.2.1. Verem Hastalığı ile Mücadele

Yaklaşık 20 yıldır devam eden veremle mücadele bu dönemde de devam etmiştir. 1945'te Verem Savaş Dispanser sayısı 5 iken 1950 yılına gelindiğinde bu sayı 51'i bulmuştur. Devlet hastanelerinde veremli hastalara ayrılan yatak sayısı 1946'da 546 iken 1950 yılında 1938 olmuştur (Atlı ve Kahraman, 2020: 47). Bu zorlu mücadele sürecinde verem dispanserleri en önemli sağlık tesisleri olmuştur. Nüfusu 20 bin ile 50 bin aralığında bulunan yerleşim yerlerinde, dispanserler aracılığı ile veremin kontrol altına alınabileceği

düşüncesi hâkim olmuş ve bu yüzden devletin, halkın ve Verem Savaş Derneklerinin desteğiyle yeni dispanserler açılmasına ağırlık verilmiştir (Tekin, 2018: 3).

Ülke gazetesinin haberine göre Sağlık Bakanlığı veremle mücadeleye dikkat çekmek ve yeni bir yön vermek üzere, “her yılın ilk haftasını Verem Savaş Haftası olarak kabul etmiştir.” Haberde, Sağlık Bakanı Dr. Behçet Uz’un ilk Verem Savaş Haftası’nda Heybeli Sanatoryumunun 250 yataklı yeni pavyonunu açtığı belirtilerek, “halkımızın verem savaşına ilgisini artırmak üzere bu hafta zarfında her gün radyoda ve gazetelerde aydınlatıcı fıkralar yayınlanacağı gibi mütehassıs hekimler tarafından konuşmalar yapılacak, okullarda öğrencilere ve umumi sinemalarla vereme dair filimler” gösterileceği ifade edilmiştir (Yurtta Veremle Savaş Haftası, 4 Ocak 1947: 1). Ayrıca Sağlık Bakanlığınca valiliklere gönderilen genelgede; veremin ülkede çok büyük tahribat yaptığı, bu sebeple Sağlık Bakanlığının veremle mücadeleye ağırlık verdiği belirtilmiş, çeşitli şehirlerde kurulan ve kurulmakta olan verem savaş derneklerinin bu mücadelenin etkin bir unsuru olduğuna değinilerek, “mevcut verem savaşı derneklerinin çalışmalarına mutlaka hız verilmesi ve il merkezlerimizde yeni dernekler kurularak veremin zararlarının sistemli bir şekilde halka anlatılması” istenmiştir (Verem Savaşı Sağlık ve Sosyal Bakanlığının Valilere yolladığı tamim, 15 Ocak 1947: 1-2).

Ülke gazetesinin 11 Nisan 1947 tarihli baskısındaki habere göre ise, bu kapsamda Sivas’ta kurulan Veremle Savaş Derneği genel toplantısını yaparak idare kurulunu seçmiş ve faaliyete geçmiştir. Ayrıca, valilik tarafından Zührevi Hastalıkları hastanesinin bir bölümü, dispanser olarak kullanması için derneğe tahsis edilmiştir. Dispanserde kullanılmak üzere röntgen makinesinin de siparişi verildikten sonra dernek tam olarak çalışmaya başlayacaktır. Haberin sonunda ise, “Memleket sağlığı için atılan bu yeni adımı taktirle karşılar ve halkımızın da her sahada derneğe yardım etmesini candan bekleriz.” cümleleriyle gazete okuyucularını derneğe yardım etmeye davet etmiştir. (Veremle savaş derneği faaliyete geçti, 11 Nisan 1947: 2). Daha sonra Verem Mücadele Derneği Vali Feyyaz Bosut’un başkanlığında toplanmış ve dernek için bir röntgen makinesi alınmasına karar verilmiştir (Verem Mücadele Derneği Bir Röntgen Makinası Getirecek, 30 Mayıs 1947: 1). 11 Aralık 1947 tarihli baskıda ise, “Veremle Savaş Derneğinin büyük emeklerle meydana getirdiği dispanserin faaliyete geçtiği” okuyuculara duyurulmuştur. Röntgen makinesinin kurulmasının tamamlanarak çalışmaya başladığının bildirildiği haberde Dernek İdare Kurulunun açıklamasına da yer verilmiştir. Açıklamada; dispanserde ilk olarak ilimizdeki ilkokul öğretmenleri ve öğrencilerinin genel muayeneleri yapılarak verem taramasından

geçirilecekler ve verem teşhisi konulan hastaların tedavilerine başlanacaktır, denmiştir. Gazete ayrıca yine vatandaşları derneğe yardım etmeye davet etmiştir (Şehrimiz veremle savaş derneği faaliyete geçti, 11 Aralık 1947: 1-3).

Ülke gazetesinin bildirdiğine göre, Sivas Verem Savaş Derneğinin 1948 yılındaki faaliyetleri şu şekilde olmuştur:

- 1- 8 adet ilkokul genel taramadan geçirilmiş olup 2258 öğrenciden 17'sinde verem tespit edilmiştir. Verem tespit edilen öğrencilerin tedavileri dispanser tarafından takip edilmiş, fakir çocuklara gıda ve ilaç yardımı yapılmıştır.
- 2- Kız Enstitüsünden 163 öğrenci muayene edilmiş, 1 öğrencide verem tespit edilerek tedavisi yapılmıştır.
- 3- Sağlık okulundan 92 öğrenci taramadan geçirilmiş ve 1 öğrencide verem tespit edilerek tedavisi gerçekleştirilmiştir.
- 4- Öğretmen okulundan muayeneye tabi tutulan 149 öğrenciden 5'i prevantoryuma yönlendirilmiştir.
- 5- Çimento Fabrikası, Dikimevi ve Halı atölyesinden 438 işçiye röntgen çekilmiş ve tespit edilen 10 işçi fabrika müdürü ve doktoruna bildirilmiştir.
- 6- Halktan kendi müracaatları üzerine 3783 kişiye röntgen çekilmiş olup bunlardan 81 kişide açık, 286 kişide ise kapalı tüberküloz tespiti yapılmıştır.
- 7- 1948 yılı boyunca dispanserde toplam 6883 kişiye röntgen çekilmiş ve bunlardan 401 kişide açık ve kapalı tüberküloz tespit edilmiştir.
- 8- 260 ev hemşireler tarafından ziyaret edilmiştir.
- 9- 757 hastaya ilaç ve enjeksiyon yardımı yapılmıştır.
- 10- Fakir ve ihtiyaç sahibi hastalara 5000 yumurta dağıtılmıştır.
- 11- Halktan müracaat edenler arasında tespit edilen veremli hasta oranı %10 olmuştur.
- 12- Genel röntgen muayenesine tabi tutulan 2652 öğrenciden 24 öğrencide açık ve kapalı tüberküloz tespit edilmiş olup hasta sayısı oranı %0,9 olarak belirlenmiştir.
- 13- Genel röntgen muayenesine tabi tutulan 438 işçiden 10 işçide verem tespit edilmiş olup, oran %2 olarak belirlenmiştir (Şehrimiz Veremle savaş derneği bir yıl içinde neler yaptı, 5 Ocak 1949: 1-2).

Veremle mücadele tüm hızıyla devam ederken, “fabrika, kışla ve okul gibi insanların toplu buldukları yerlerde veremlileri” ve vereme yatkınlığı bulunanların hızlı bir şekilde tespit edilmesi için yurdumuzda verem savaşı ile ilgilenen Kızılay Derneği, İsveç'ten üç

takım seyyar röntgen cihazı getirmiş ve Ankara, İstanbul, İzmir gibi kalabalık illerimizdeki veremle savaş derneklerine hediye etmiştir (Veremle Mücadele, 13 Temmuz 1947: 2). Bu arada İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü Veremle Savaş Derneği ile ortaklaşa ilkokul öğrencilerinin verem muayenesine başlamıştır. Seyyar röntgen cihazı ile ilkokullar belirli günlerde gezilerek öğrenciler muayene edilmiş ve hasta oldukları tespit edilen fakir öğrencilerin ise ücretsiz tedavi edilmelerine karar verilmiştir (İstanbul'da İlk okul öğrencileri verem muayenesinden geçiyor, 15 Aralık 1948: 2). Ayrıca, hükümetin veremle savaş hususunda bir kanun tasarısı hazırladığı haberi yayınlanmıştır. Habere göre; veremle mücadele kapsamında yapılacak dispanser ve hastaneler için on milyonluk bir bütçeye ihtiyaç olduğu, “bu paranın Tekel elinde bulunan içki fiyatlarına bir miktar zam yapılarak temin edilmesi düşünülmüştür. Yapılacak bu zamlardan elde edilecek paralar yalnız verem savaşında kullanılacaktır” denilmiştir (Hükümetin yeni kararları Veremle ciddi bir surette Mücadele edilecek, 3 Aralık 1948: 1).

Verem Savaş Haftası dolayısıyla Ülke gazetesinin 5 Ocak 1949 tarihli baskısında yayınlanan haberde, Ord. Profesör Dr. Abdulkadir Noyan'ın radyoda yaptığı konuşma ile etkinliklerin başladığı ve birçok uzman doktorun halkı bilinçlendirmek adına radyoda konuşmalar yapacağı belirtilmiştir. Özellikle Karadeniz Bölgesi'ndeki köy ve kasabalarda verem hastalığının çok yoğun yaşandığının belirtildiği haberde, asıl yapılacak işin, hastalığın yayılma sınırını daraltmak olduğu, bunun da milletçe yapacağımız dikkatle temin edileceği, böyle hastalarla teması kesip, gereken aşılardan yapılmasının ihmal edilmemesi gerektiği, kendimizi ve ailemizi koruyacak tedbirleri alarak bu hastalığın yok edileceği uyarısı yapılmıştır (Verem Savaşı, 5 Ocak 1949: 1).

24 Mart 1949'da dönemin Sağlık Bakanı Dr. Kemali Beyazıt, Anadolu Ajansına şu açıklamada bulunmuştur:

Veremle mücadele savaş için 33 milyon liraya ihtiyaç vardır. Nüfusu on bin ile elli bin arasında olan şehirler için 1; elli bin ile yüz bin arasında olan şehirler için 2; yüz binden fazla olan şehirler ve Adana için 3; İzmir için 4; Ankara için 5; İstanbul için 20 olmak üzere toplam 85 verem dispanseri açılacaktır. Kırk iki şehirde 20; sekiz şehirde 30; üç şehirde 50; on şehirde 100 yataklı verem hastaneleri inşası kararlaştırılmıştır (Sağlık Bakanının A. Ajansına demeci, 25 Mart 1949: 1).

Gazetenin farklı tarihlerdeki haberlerinde, 1950 yıl başından itibaren, 10 yaşa kadar olan ve sayıları 7 milyona yaklaşan çocuklara BCG verem aşısı uygulanacağı (7 milyon çocuğa B.C.G. aşısı yapılacak, 23 Şubat 1950: 1), ayrıca 1950 yılının başlarında, veremle savaş kapsamında yatak sayısının; Edirne, Konya, Sivas, Bursa, Eskişehir, Trabzon'da olmak üzere 270'i bulmuş olduğu, 1950 yılı içerisinde ise Antalya, Çorum, Zonguldak, Kayseri, Giresun, Malatya, Bolu, Erzurum, Mardin, Antakya, Ankara, İstanbul, Isparta'da toplam 850 yatak kapasitesi ile yeni hastanelerin hizmete açılacağı bilgisi verilmiş, 1951 yılında hizmete açılacak olan tesislerle birlikte toplam yatak kapasitesinin 3800 olacağı belirtilmiştir (Birçok illerde verem yatağı kuruldu, 25 Şubat 1950: 1). Sağlık Bakanı Dr. Kemali Beyazıt yaptığı bir açıklamada; veremle mücadele kapsamında devletin tüm imkanlarını kullandığını, 1950 yılı Nisan ayında "İzmir Verem Savaş Derneğinin yapacağı verem dispanserlerine 50 bin, Yozgat Verem Savaş Derneğine 25 bin, Amasya'da Ruhi Tingiz adında hayırsever bir vatandaş tarafından inşa ettirilip Sağlık Bakanlığına devredilen yeni hastane binası için Amasya Verem Derneğine de 50 bin lira gönderildiğini" söylemiştir (Çeşitli hastalıklarla mücadele programımız gittikçe gelişmekte, 10 Nisan 1950: 1).

3.1.2.2. Sıtma Hastalığı ile Mücadele

İkinci Dünya Savaşı sonrasında sıtma vakalarındaki artış hükümeti tedbir almaya yönlendirmiştir (Tuğluoğlu, 2008: 358). Bu kapsamda ilk önce 26 Mart 1945 tarihinde "4707 Sayılı Sıtma ile Olağanüstü Savaş Yapılmasına Dair Kanun" çıkarılmış (Özkaya, 2016: 80) ve kanun, "sıtma ile olağanüstü savaşın gerektirdiği çalışma derecesine göre sabit ve gezici kurullar, laboratuvarlar, hastaneler, yataklı yataksız dispanserler kurmaya ve bu işler için gereken tedbirleri almaya" Sağlık Bakanlığını yetkili kılmıştır (Sıtma ile olağanüstü savaş yapılmasına dair kanun, 1945). Ülke gazetesinin haberine göre; kanunun yürürlüğe girdiği bir yıllık süre içerisinde sıtma ile savaştan iyi neticeler alınmıştır. Haberde ayrıca, mücadelenin önümüzdeki yıllarda da başarılı bir şekilde devam ettirilmesi için bir kanun tasarısı hazırlandığı ve Olağanüstü Sıtma Savaşı Hakkındaki Kanunun hükümlerinin de devam edeceği bilgisine yer verilmiştir (Sıtma savaşından iyi sonuç alındı, 11 Aralık 1945: 2). Haberde bahsedilen, "4871 Sayılı Sıtma Savaşı Kanunu" ise 15 Şubat 1946 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çıkarılan kanunla Sağlık Bakanlığına ayrıca, kuracağı tesislerde görevlendirilecek "memur ve hizmetlilerin yetiştirilmesine ve geliştirilmesine ait kurslar açma ve sıtmalı bölgelerdeki halkın tedavi ve korunması için gerekli her türlü ilaçları

parasız” temin etme yetkisi de verilmiştir (Sıtma Savaşı Kanunu, 1946). Yeni kanunun yürürlüğe girmesinden sonra sıtma ile mücadele, 54 ili kapsayacak şekilde geniş bir alana yayılmıştır. Ayrıca mücadelede 40 hekim ve 1663 sıtma savaş memuru görev almış, 20 yatak kapasiteli ve yeterli personeli ile 12 geçici sıtma hastaneleri faaliyete geçirilmiştir. Sıtma ile mücadeleye hız verilen bu dönemde mücadelenin yapıldığı bölgelerdeki herkese genel muayeneye girme ve aile bireylerini muayene ettirme zorunluluğu getirilmiştir (Tuğluoğlu, 2008: 358). Sivrisineklere karşı mücadelede ise Diklorofeniltrikloroetan (DDT) ve 1949’da mazot ve petrol kullanılmaya başlanmıştır. İnsan vücuduna ve çevreye olan zararlı etkisinden dolayı sonraki yıllarda DDT kullanımı yasaklanmıştır (Özkaya, 2016: 80).

Sıtma ile mücadelenin Sivas’ta iyi sonuçlar verdiği dair haberler Ülke gazetesinde de yayınlanmıştır. Habere göre; kara sineklerin buldukları alanlar düzenli olarak DDT ile ilaçlanmıştır. Sivas İl Sağlık Müdürü Dr. Cemal Başer, Hafik ilçesine gitmiş ve Hafik kaymakam vekili Nurettin Özveri ile ilçe merkezindeki göl ve bataklıkları kurutulması için incelemelerde bulunmuştur. Ayrıca Göğdün köyünde bulunan ve geçen yıl kurutulan bataklık alanını incelemiştir. Haberde geçen yıl kurutulan bataklık sayesinde Göğdün köyünde sıtma vakasına rastlanmadığı belirtilmiştir (İlimizde Sıtma savaşı iyi sonuçlar veriyor, 5 Temmuz 1947: 2).

Ülke gazetesinin 23 Kasım 1948 tarihli baskısındaki bilgiye göre; 1948 yılı sonu itibarıyla Sivas’ta 20 bin 800 sıtmalı vatandaş tedavi edilmiş, 15 köy ve 2bin 215 mesken DDT ile ilaçlanmış, bin 404 metre kanal ve 9 bin 774 metre ark açılmış, bin 500 metre dere temizlenmiş yine 188 m³ çukur doldurularak 225 m³ de gölcük suyu temizlenmiştir (İlimizde sıtma savaşı, 23 Kasım 1948: 2).

Gazetenin 12 Mayıs 1949 tarihli baskısında yer alan haberde; Türkiye, Dünya Sağlık Örgütünden sıtma ile mücadele konusunda birtakım tavsiyeler istemiş ve Dünya Sağlık Örgütü de sıtmanın önlenmesi için alınacak tedbirler hakkında incelemelerde bulunmak üzere Türkiye’ye bir uzman gönderme kararı vermiştir. Haberde, Türkiye’ye gelecek olan uzmanın daha önce ABD sağlık teşkilatında görev aldığı, Habeşistan, Yunanistan ve Hindistan’da da sıtmayı önlemek için mücadeleye katıldığı bilgisine de yer verilmiştir (Sıtma ile mücadele, 12 Mayıs 1949: 2). Dünya Sağlık Örgütü’nün görevlendirdiği temsilcinin Türkiye’ye gelmesinden sonra ise temsilcinin Sıtma Savaş Genel Müdürü ile birlikte yakında Gerede, Bolu, Düzce, Hendek, İzmit, İstanbul ve diğer bazı bölgelerde incelemeler yapmak üzere bir geziye çıkacağı, bu geziden sonra da sıtma mücadelesine yeni

bir sistem dahilinde başlanacağı haberi yayınlanmıştır (Sağlık bakanlığı sıtma ile savaşı artırdı, 26 Mayıs 1949: 1).

1945 yılında başlayan yeni dönem sıtma ile savaş sonrası hastalığın görülme oranında fark edilir düzeyde azalma olmuştur. 1945 yılında hastalığın görülme oranı binde 264.8 iken 1946'da binde 202'ye, 1948'de binde 175.2'ye ve nihayet 1950'de binde 91.4'e gerilemiş ve sıtma salgın hastalık olmaktan çıkmıştır (Tuğluoğlu, 2008: 358). Dönemin Sağlık Bakanı Kemali Beyazıt'ta gazetecilere yaptığı açıklamada sıtma ile mücadelede başarı sağlandığını söylemiştir. Bakan sıtmanın tamamen yok edileceğini şu sözlerle ifade etmiştir: “Bu savaşa lazım olan para ve ilaç için Marshall Yardımı'ndan faydalanmağı en kestirme yol olarak bulduk. 950-951 yılı bütçemize Marshall Yardımı olarak üç milyon dolar koyduk. Bu talebimiz Paris'teki Marshall Yardım Heyetince kabul edilirse artık memleketimiz sıtmadan tamamen kurtulmuş olacaktır” (Çeşitli hastalıklarla mücadele programımız gittikçe gelişmekte, 10 Nisan 1950: 1).

3.1.2.3. Diğer Bulaşıcı Hastalıklar ile Mücadele

Ülke gazetesinin 7 Kasım 1945 tarihli baskısında, Sağlık Bakanlığının tifo hastalığı ile ilgili yaptığı açıklamaya yer verilmiştir. Habere göre, Eskişehir ve İzmit hariç, ülke genelinde tifo vakalarına çok nadir rastlanmıştır. Ayrıca, Ankara'da yatılı bir okulda 13 vakaya rastlanması neticesi okul karantinaya alınarak hastalığın yayılması önlenmiş fakat hastalıktan dolayı 1 kişi hayatını kaybetmiştir. “Tifonun memleketimizde yer yer gözükp kaybolması bilhassa büyük şehirlerimizde kurulması zaruri olan tesislerin lüzumu kadar itinalı bulunmamasından ve halkın sıhhi kaidelere gereğı gibi itina etmemesinden ileri gelmiştir.” Her fırsatta yapılan bilgilendirme yayınlarının sebebi ise “hastalığın geniş veya yüksek sayıda olmasından değil, vaktinde tedbir alınarak hastalanmayı ve hastalığın yayılmasını önlemek içindir” (Tifoya karşı tedbir alınız, 7 Kasım 1945, 4).

Ülke gazetesi tifo hastalığı ile ilgili detaylı bilgi verdiği baskısında, tifolu hastaların atığının karıştığı pis sulardan hastalığın yayıldığını, bu yüzden de büyük şehirlerde bulaş riskinin arttığını belirtmiştir. Belediyelerin yapacağı kanalizasyon çalışmaları ile salgının önüne geçileceğini ve tek korunma yolunun ise aşı olduğunu yazmıştır (Tifo, 14 Kasım 1945: 2). Ülke gazetesindeki bir başka habere göre; Sivas'ta korkulacak düzeyde olmamakla beraber tifo vakalarına rastlanmış ve bunun üzerine hastalığın yayılmaması için “Sivas merkezinde hükümet ve Belediye Tabipliklerinde, ilçelerde Hükümet Tababetlerinde Tifo

aşısı bedava olarak yapılmıştır.” Haberde ayrıca, halkın hastalığa karşı korunması için acilen aşılanması tavsiye edilmiştir (Tifo Aşısı, 14 Kasım 1945: s.2).

1947 yılında Mısır’da görülen kolera salgınına karşı Sağlık Bakanlığı, Türkiye’de önlemler almış ve vatandaşları da kendilerini korumaları için uyarmıştır (Sağlık Bakanlığı Vatandaşları Koleraya karşı aşuya davet ediyor, 24 Aralık 1947: 1). Ayrıca, bütün illere yeterli sayıda kolera aşısı gönderilmiş ve hac mevsimi olması sebebiyle Arabistan’dan gelecek olan hacıların aşılanması için de Bakırköy’de bir alan hazırlanmıştır (Memleketimizde Koleraya karşı tedbirler, 4 Kasım 1947: 1). 1948 yılında çıkan bir habere göre ise Yunanistan’da kolera hastalığının görülmesi üzerine “İstanbul’da koleradan korunma tedbirleri arttırılmıştır.” Haberde, Sağlık Bakanlığının yurdumuzu koleradan korumak için her türlü tedbiri aldığı ve bu hastalığın ülkemize girmesine engel olmaya çalıştığı yazılmıştır (Kolera Bu seferde Yunanistan da baş gösterdi, 21 Ocak 1948: 1).

23 Kasım 1948 tarihli baskıda ise çiçek hastalığı ile ilgili bir haber yayınlanmıştır. Haberde, yabancı ülkelerden geldiği tahmin edilen çiçek hastalığına rastlandığı ve hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla Sivas’ta on beş bin kişinin aşılandığı yazılmıştır (Şehrimizde çiçek aşısı, 23 Kasım 1948: 2), 10 gün sonraki baskısında ise aşı yapılanların sayısının 33 bin 500 kişiye ulaştığı bildirilmiştir (Şehrimizde çiçek aşısı tatbiki sona ermek üzere, 2 Aralık 1948: 2).

1949 yılı ocak ayında gazetede, Sivas’ın Koyulhisar ilçesinde kuduz vakasına rastlandığı haberine yer verilmiştir. Hastalığın görülmesi üzerine Sağlık ve Veteriner teşkilâtı müdahale etmiş ve İl Hayvan Sağlık Zabıta Komisyonu Vali Rebi Karatekin’in başkanlığında toplanmıştır. Toplantı sonrası, başıboş köpek ve kedilerle kurt, çakal ve diğer vahşi hayvanların itlafı için gerekli ekipmanın bölgeye gönderilmesine karar verilmiştir. Ayrıca, Sağlık Bakanlığından kuduz uzmanı Ankara Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü Müdürü Niyazi Erzin Sivas’a gelmiş, “sağlık ve veteriner müdürleriyle iş birliği yaparak kuduz hastalığı çıkan Koyulhisar ve Zara ilçelerinde gerekli tedbirler alınmıştır. Koyulhisar, Zara ilçelerinde kuduz köpek tarafından ısırılan hayvanlarla temasta bulunanlar” ile kuduz olma şüphesi bulunan köpekler tarafından ısırılan insanların bir kısmı Koyulhisar’da Niyazi Erzin tarafından tedaviye alınmış, bir kısmı ise Sivas Numune Hastanesine sevk edilmiştir. Başı boş köpeklerle birlikte ısırılan hayvanlar da sahiplerinin onayı ile tamamen itlaf edilmiş ve hastalığın yayılması önlenmiştir (İlimizde Kuduz hastalığı ile mücadele, 12 Ocak 1949: 3). Bir başka haberde ise Sivas’ta kuduz ile mücadele kapsamında yapılan işlemler hakkında

bilgilendirme yapılmıştır. Habere göre; özellikle başı boş köpekler itlaf edilmekte sahipli köpekler ise aşılanmaktadır. 1949 Ocak ayı içinde Sivas Belediyesi şehir içinde 457 köpek itlaf etmiştir. İlçelerde de köpek itlafına devam edilmektedir. İnsan ve hayvan sağlığı için başı boş köpeklerin aşılanmasının önemli olduğuna değinilen haberde, vatandaşların bilhassa köpeklerin itlaf edilmesi ya da aşılanması hususunda görevlilere yardım etmeleri tavsiye edilmiştir (Olağanüstü Kuduz Mücadelesi, 6 Şubat 1949: 2).

3.2. Eğitim Haberleri

3.2.1. Üniversitelere Özerklik Tanınması

Üniversitelerin, bilim üreten ve bilgiyi yayan kurumlar olduğu bir gerçektir. Bununla birlikte üniversiteler, demokrasinin yaşandığı ve yaşatıldığı kurumların öncülüğünü yapmaktadırlar. Çağdaş üniversitelerde, düşüncelerin özgürce dile getirildiği demokratik bir ortam oluşturulduğunda ancak bilimsel ilerleme sağlanabilir. Ülkemizde cumhuriyetten günümüze üniversitelerimize yönelik, 1933, 1946 ve 1981 yıllarında olmak üzere üç büyük reform gerçekleştirilmiştir (Arslan, 2005: 24). 1933 yılında gerçekleştirilen reform ile İstanbul Üniversitesi kurulmuş ve yönetsel olarak birtakım kısıtlar getirilmiştir. Fakat 1946 yılında gerçekleştirilen reform ile üniversitelere yönetsel özerklik tanınmıştır (Baltacı ve Akın, 2007: 84).

Ülke gazetesinin 10 Haziran 1946 tarihli baskısında, üniversitelere özerklik tanıyacak olan kanun tasarısının meclis komisyonundaki görüşmelerinin tamamlandığı ve tasarının meclis oturumunda görüşülerek yasalaşacağı bildirilmiştir. Haberde, tasarı ile üniversitelerin Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olmaktan çıkarılacağı, yönetsel olarak özerkleştirilen bilim merkezlerine dönüştürüleceği, üniversite yönetimlerinin modern bir yapıya kavuşturulacağı ifade edilmiştir (Üniversitelerimiz kendilerini idare edecek birer kurum oluyor, 10 Haziran 1946: 1). Meclise sevk edilen kanun tasarısının ilk görüşmesi 10 Haziran 1946 tarihinde yapılmıştır. Görüşmeler esnasında ilk söz alan Millî Eğitim Komisyonu sözcüsü Sivas Milletvekili Reşat Şemsettin Sirer, üniversitelere özerklik vermenin önemine değinmiş ve “Üniversitelerimize muhtariyet veren kanunu, Cumhuriyet Hükümeti bir idealinin gerçekleşmesi saymaktadır.” demiştir (Üniversitelerin muhtariyeti tasarısının ilk görüşmesi yapıldı, 11 Haziran 1946: 1-4). Sirer konuşmasında, bu kanunla üniversitelere tüm işlerini kendileri göreceği şekilde özgürlük tanındığını, kimseden emir ve talimat almayacaklarını söyleyerek buna karşılık da üniversitelerin en önemli ve başlıca görevinin “öğrencilerini

millî karakter sahibi ve Türk inkılabının ülkülerine bağlı insanlar olarak yetiştirmek” olduğunu ifade etmiştir. Konuşmasının devamında Atatürk’ün 1937 yılı meclis açılış konuşmasındaki şu sözlerini hatırlatmıştır: “Memleket dâvalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak nesilden nesle yaşatacak fert ve kurumları yaratmak, Türk milletinin şuurunda daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir.” (TBMM Tutanak, B:61, 10.06.1946, O:1, s.104).

1946 Üniversiteler Kanunu çıkarılmadan önce üniversite rektörleri, Milli Eğitim Bakanı tarafından cumhurbaşkanına öneriliyor ve öneri üzerine cumhurbaşkanı tarafından atanıyordu. Yeni çıkarılan kanunla, üniversitelerdeki öğretim elemanlarına kendi yöneticilerini seçme hakkı verilmiştir. Ayrıca yeni kanuna göre, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı görevi Milli Eğitim Bakanı’na verilmiş ve bu şekilde Milli Eğitim Bakan’ı üniversiteleri denetleme yetkisine sahip olmuştur (Çelik ve Gür, 2014: 23).

“4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu” (Üniversiteler kanunu, 1946) TBMM’nin 13 Haziran 1946 tarihli oturumunda 327 milletvekilinin oylamasına sunulmuş ve oy birliği ile kabul edilmiştir (TBMM Tutanak, B:64, 13.06.1946, O:1, s.289). Ülke gazetesi de üniversitelere özerklik tanıyan kanununun TBMM’de onaylanarak kabul edildiğini 13 Haziran 1946 tarihli sayısında duyurmuş (B.Millet Meclisinde Üniversitelerin Muhtariyet kanunu kabul edildi, 13 Haziran 1946: 1), 14 Haziran 1946 tarihli sayısında ise Üniversiteler Kanunu’nun kabul edilmesi dolayısıyla, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in TBMM’deki teşekkür konuşmasına yer vermiştir. Bakan konuşmasında, TBMM’nin yedinci döneminin, meclisin şerefli tarihinde Üniversiteler Kanunu’nu çıkarmakla hatırlanacağını ifade etmiş ve TBMM’ye şu cümlelerle teşekkür etmiştir:

Arkadaşlarım; Türk üniversiteleri ve Türk bilginleri size minnettardır. Yıllar geçtikçe ve geçen yıllarla mukayese imkânı arttıkça bu minneti daha derinden duyacaklardır. Bu kanunla onların kişiliklerini tanıdınız, hürriyetlerini tamamladınız. Hükümetinizin ihtiyatlı davranmış olmasına bakmayarak, üniversitenin genç elemanlarını daha müreffeh bir hayata kavuşturmak için malî fedakârlıklarımızın hudutlarını genişlettiniz. Bu çalışkan ve mütevazî Türk çocukları, gösterdiğiniz babacan alâkayı hiçbir zaman unutmayacaklardır buna inanırız. Türk üniversiteleri, bu kanunla kazandıklarını, bilgide ve ahlakta gösterecekleri başarı ve olgunlukla size ödeyeceklerdir buna itimat buyurunuz (...) Milli Eğitim Bakanınız, kabul buyurduğunuz kanunun verdiği vazifeleri de katarak, Yüksek Heyetinize,

üniversitelerimizin yürekten şükranlarını sunar. Bu kanunla yeni bir hayata girecek olan Türk üniversiteleri, büyük Türk milletine mutlu olsun (Meclisin Dünkü oturumu Üniversiteler Kanunu Kabul edildi, 14 Haziran 1946: 1-4; TBMM Tutanak, B:64, 13.06.1946, O:1, s.240).

Yine Ülke gazetesinin 14 Haziran 1946 tarihli sayısında Sivas Milletvekili Reşat Şemsettin Sirer'in "Üniversiteler Kanunu" başlıklı köşe yazısı yayınlanmıştır. Reşat Şemsettin Sirer yazısında şu bilgilere yer vermiştir: Türkiye'nin gelişmesi ve çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması, üniversitelerin gelişmesi ile mümkün olabilir. Üniversitelerin de bilim ve eğitim kurumları olarak gelişmesi, uluslararası otoritelerde saygınlık kazanmış öğretim elemanları ile sağlanabilir. Bu yüzden "üniversite hocalığı" kariyeri kurulmalı ve bu meslek toplum içerisinde çok şerefli mesleklerinden birisi olmalıdır. "Üniversite hocası olmanın yolunu", atama ve yükselme şartlarını, öğretim elemanlarının görev ve yetkilerini düzenleyen bir kanun bu kariyer için önem arz etmektedir. Sirer yazısında, "Üniversiteler Kanunu'nun üniversitelileri özerk hale getirdiğine ve her bakımdan idarelerini hocalarına bıraktığına," öğretim elemanlarının kendi aralarında seçecekleri üyelerden oluşan çeşitli kurullar oluşturulacağına ve bu kurulların çeşitli kararlar alacağına, tüzükler çıkaracağına değinmiş ve üniversitelere çok geniş yetkiler verildiğini ilave etmiştir. Bu kadar geniş yetkiye sahip olan üniversitelerin sadece Türk milletine ve TBMM'ye karşı sorumlu olduğunu, üniversitelerin en önemli görevinin "öğrencilerini milli karakter sahibi ve Türk inkılabının ülkülerine bağlı insan olarak yetiştirmek" olduğunu yazan Reşat Şemsettin Sirer yazısını şu şekilde sonlandırmıştır: "Türk milleti, seçkin evlatlarını milli karakter sahibi ve Türk inkılabının ülkülerine bağlı insan olarak yetiştirmek işini hükümete bile denetlemeye lüzum görmeden üniversitedeki hocalara emanet etmiştir. Hocalarımızın bu güvene layık olduklarını ispat edeceklerine inanıyoruz" (Sirer, 1946: 1-4).

Ülke gazetesi 15 Haziran 1946 tarihli baskısında ise yeni çıkarılan kanun dolayısıyla İstanbul Üniversitesinde kutlama töreni yapılacağını bildirmiştir. Gazetenin haberine göre tören programı şu şekilde olacaktır: İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tevfik Sağlam'ın açılış konuşması ile başlayacak olan törende Hukuk Fakültesi Dekanı Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar kanunun hukuki boyutları hakkında bilgi verecek daha sonra Taksim Cumhuriyet Meydanı'na çelenk konulacaktır. İstanbul'daki tören sonrası ise Atatürk'ün geçici kabrine çelenk koymak üzere Ankara'ya hareket edilecektir. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tevfik Sağlam yaptığı açıklamada, çıkarılan kanunun, TBMM'de şimdiye kadar çıkarılan kanunlar içerisinde en önemlilerinden biri olduğunu, hazırlanan tasarrufların TBMM'de

çok iyi karşılanarak kabul edildiğini bunun da akademik çevrelere ve üniversitelere olan güvenin ispatı olduğunu söylemiş, bundan sonra üniversitelerin yönetsel olarak bağımsız olduğunu ifade etmiştir (Kanunun kabulünden sonra Üniversitede bir tören yapılacak, 15 Haziran 1946: 1-4).

16 Haziran 1946 tarihli baskıda ise Ankara’da yapılan törenden bahsedilmiştir. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Konferans Salonu’nda düzenlenen törene, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, İçişleri Bakanı Hilmi Uran, TBMM Başkan Vekillerinden Şemsettin Günaltay, Cevdet Kerim İncedayı, milletvekilleri, fakülte dekanları, öğretim üyeleri ve öğrencilerin katıldıkları bilgisine yer verilmiştir. (Üniversiteler Kanunu münasebetiyle Ankara, İstanbul’da bir tören yapıldı, 16 Haziran 1946: 1-2).

Ülke gazetesinin bir başka haberinde, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer’in Üniversitelerarası Kurulu ilk toplantısını yapmak üzere toplantıya çağıracağına yer verilmiştir. Buna göre kurul 2 Eylül 1946 tarihinde, Milli Eğitim Bakanının başkanlığında İstanbul Üniversitesinde toplanacak ve toplantıda, hükümet programının esasları doğrultusunda Lise Olgunluk Sınavı’nı başarmış öğrencilerin üniversite eğitimlerini sağlamak için gerekli tedbirleri almak üzere kararlar alacaktır (Üniversiteler arası kurulu 2 Eylül’de ilk defa toplanacak, 26 Ağustos 1946: 1-4). Yapılan ilk toplantının gündemini, üniversiteleri ilgilendiren bazı ana konular ile Lise Olgunluk Sınavı’nı verememiş olan lise mezunlarının doğrudan doğruya üniversitelere kabulü ve üniversitelerin mali durumu oluşturmuştur (Üniversiteler Arası Kurulunun toplantısı, 4 Eylül 1946: 2). Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer’in başkanlığında toplanan Üniversitelerarası Kurul, 22 Eylül 1946’da çalışmalarına devam etmiş ve üniversitelerin hazırladığı rapor doğrultusunda, lise olgunluk diplomasının üniversitelerin herhangi bir programına kayıt yaptırmak için yeterli olduğunu kabul etmiş, ayrıca bir sınav yapılmasına gerek olmadığına karar vermiştir. Fakat klinik laboratuvar, atölye ve seminer gibi uygulamalı programlara kontenjan sınırlaması getirilmiş olup “öğreniminde fen derslerini esas tutan fakülte ve yüksekokullara girmek için pek iyi derecede olmak şartı” getirilmiştir (Üniversiteler Arası Kurulunca Olgunluk İmtihanı Fakültelelere Girmek için yeter kabul edildi, 25 Eylül 1946: 1-4).

3.2.2. III. Millî Eğitim Şûrası

Eğitim sistemindeki en üst danışma kurulu özelliği taşıyan milli eğitim şuraları, Türk Eğitim Tarihinin en önemli yapı taşlarından birisi olmuştur. Milli Eğitim politikalarının

geliştirilmesi için eğitim sorunlarının demokratik bir ortamda tartışıldığı şuralarda, Türk eğitim sistemine yön veren önemli kararlar alınmıştır (Kılıç ve Güven, 2017: 589). Çok partili siyasal hayatın ilk şurası olma özelliğine sahip, okul aile birliği konusunun ilk kez gündeme geldiği III. Milli Eğitim şurası da 2-10 Aralık 1946 tarihleri arasında toplanmıştır (Kartal, 2018: 202).

Milli Eğitim Şura Toplantısı, Ülke gazetesinin 3 Aralık 1946 tarihli sayısında haber yapılmıştır. Haberde, Üçüncü Milli Eğitim Şurasının Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in başkanlığında ilk toplantısını yaptığı, toplantıya 200 üyenin katıldığı bilgisi yer almıştır. Bakan, açılış konuşmasında şura çalışmalarının ağırlıklı olarak mesleki ve teknik öğretim konusu üzerine yoğunlaşacağını belirtmiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir:

Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında, Millî Eğitim Bakanlığının şiddetle kendisini duyuran bir ihtiyacı cevaplandırmak maksadıyla düşündüğü bir tedbiri de inceleyeceksiniz. Bu ihtiyaç okul ile aileyi eğitimin bu iki şuurlu faktörünü birbirinin yardımcısı ve tamamlayıcısı haline getirmektir. Bu ihtiyaca karşı aile ve okul birlikleri kurma tedbirini düşünüyoruz. Bu tedbirden de hayır ve fayda geleceğini umuyoruz (Millî Eğitim Şûrası Bakan Reşat Şemsettin Sirer'in bir nutku ile açıldı, 3 Aralık 1946: 1).

Şuranın gündem maddeleri ise şunlardır:

- 1- Ticaret ortaokulları ve liseleri program ve yönetmeliği
- 2- Erkek sanat ortaokulları ve enstitüleri program ve yönetmeliği
- 3- Kız enstitüleri program ve yönetmeliği
- 4- İstanbul Teknik Okulu yönetmeliği
- 5- Orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatın bugünkü ihtiyaçlarla ayarlanması
- 6- Aile ve okul arasında iş birliği sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması (Önertürk, 1946: 3; Millî Eğitim Bakanlığı/Talim Terbiye Kurulu, t.y.).

Ülke gazetesi 6 Aralık 1946 tarihli sayısında yayınladığı haberle toplanan Milli Eğitim Şûrası'nın genel bir değerlendirmesini yapmış olup değerlendirmede; ülkenin farklı bölgelerinden şûraya katılan öğretmenlerin eğitim politikasının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yaptığına, özellikle tüm velileri ilgilendiren "okul ve aile" konusunun şuranın gündem maddeleri içerisine alındığına, çocukları sokaktan kurtarmak için okul ile ailenin

birbiriyle sıkı ilişki kurmasının gerekli olduğuna değinilmiş, evde ve okulda sürekli kontrol altında olduğunu hisseden çocukların gelişiminin de olumlu olacağından bahsedilmiştir. Geleceğin teminatı olan gençlerin faydalı yetişmesi için okul ile ailenin mutlaka iş birliği yapması gerektiğinin üzerinde durulmuştur (Millî Eğitim Şûrası, 6 Aralık 1946: 1).

Ülke gazetesi 18-21-24 Aralık 1946 tarihli sayılarında ise şûra gündeminin 5. maddesinin görüldüğü komisyonda görev alan Öğretmen Okulu Müdürü Ahmet Ömertürk'ün "Millî Eğitim Şurasında Neler Gördüm ve Duydum" başlıklı yazı dizisine yer vermiştir. Ömertürk yazısında; komisyonun ilk iki gün iki grup halinde çalışma yaptığını yazmış, ilk grupta öğretmen kaynakları ile ilk ve orta öğretim okullarına nerelerden öğretmen yetiştirileceği üzerine, ikinci grupta ise bu öğretmenlerle ilgili kanunlar üzerine çalışmanın yapıldığından söz etmiştir. Üçüncü gün ise her iki grubun fikirleri birleştirilip şûraya sunulmak üzere bir rapor hazırlanmış ve hazırlanan raporun içeriği de şu şekilde sunulmuştur:

- 1- Köy Enstitüleri köylere öğretmen yetiştirmeye devam etmelidir. Yalnız birçok bakımdan takviyeye muhtaçtır. Bunu da ilk fırsatta sağlamalıdır.
- 2- Şehir, ilçe ilk ve ortaokullarına Eğitim Enstitülerinden çıkan öğretmenler gönderilmelidir. Bugünün ihtiyacı, bugünün pedagojik düşüncesi bunu istemektedir.
- 3- Kız Enstitülerine öğretmen, kız meslek öğretmen okulundan yetişmelidir. Yalnız, bir taraftan kültür dersleri programları diğer taraftan da meslek ve atölye dersleri programlarını kuvvetlendirerek bu okul 3 yıldan 4 yıla çıkarılmalı yüksek okul olması ayrıca düşünülmelidir.
- 4- Ortaokullara ve ilkokullara, biçki, dikiş, ev idaresi, çocuk bakımı öğretmenleri kız meslek öğretmen okulunda özel bir sınıfta yetiştirilmelidir.
- 5- Sanat okullarına meslek öğretmenleri ve meslekle ilgili bazı bilgi öğretmenleri Erkek Meslek Öğretmen Okulundan yetişmelidir.
- 6- Liselere öğretmen yetiştiren kaynaklar Yüksek Öğretmen Okulu, üniversite fakülteleri ve yüksek okullardır. Yüksek okullardan gelen öğretmenlerden öğretim lisansı istenecektir.
- 7- Şimdilik ihtiyaçlar çok olduğu için bursla fakültelerde öğretmen yetiştirilmeli kurslara özel imtihanlara devam edilmelidir.

- 8- Elde mevcut müesseselerde müzik, beden eğitimi, resim iş, yabancı dil öğretmenleri eksik olduğundan yeni açılacak Eğitim Enstitülerinin müsait olanlarında bu şubelerde açılmalıdır (Önertürk, 1946: 3).

Rapora göre, öğretmen yetiştiren kaynakların dışında Millî Eğitim Bakanlığının idareci yetiştiren kaynağı da olmalıdır. Bunun için iki yıllık bir eğitim programı düzenlenmeli, bu süre içerisinde eğitim alan öğretmenlerin özlük ve mali hakları devam etmeli ve Bakanlığın çeşitli kademelerinde yılda 3 ay staj görmelidirler. Ayrıca, ortaöğretim okulları ile orta dereceli meslek okullarının öğretmenleri ile ilgili birçok kanun maddesi vardır ve mevcut mevzuat tekrar gözden geçirilerek tek bir ana kanun tasarısı hazırlanmalıdır. Yine raporda; orta ve ilköğretimdeki öğretmenlerin iki gruba ayrılmasının uygun görüldüğü belirtilmiş olup, birinci grubu lise ve bu derecedeki okullarda çalışan öğretmenlerin, ikinci grubu ise ortaokul, “8 yıllık okullar” ve bu derecedeki meslek okullarında çalışan öğretmenlerin oluşturmasından bahsedilmiştir. Raporda son olarak, öğretmenlerin özlük ve mali haklarına ait bazı düzenlemelerin yapılmasının gerekliliğine de değinilmiştir (Önertürk, 1946: 3).

III. Milli Eğitim Şurası ile okul aile birliklerinin yasal temeli oluşturulmuştur. Şura sırasında, Ankara Üniversitesi Rektörü Şevket Aziz Kansu başkanlığında “Aile ve Okul Birliği Komisyonu” oluşturularak, okul aile birliklerinin organizasyonu üzerine çalışma yapılmış ve komisyon bir rapor hazırlamıştır. Hazırlanan komisyon raporunda; “okul hayatına hâkim olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması, temizlik, sağlık ve devam problemleriyle ilgili fikir, duygu, ahlak ve beden eğitimi konuları üzerinde durulması ve okul-aile birlikleri çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirler konusunda teklifler sunulmuştur.” Raporda ayrıca, okul ile aile arasındaki ilişkinin kuvvetlendirilmesi için “okul-aile birlikleri” nin kurulmasının öneminden bahsedilmiştir (Akbaşlı ve Tura, 2019: 1751).

Ülke gazetesinin 14-19-20 Aralık 1946 tarihlerindeki sayılarında, Milli Eğitim Müdürü Refik Durlu’nun “Aile ve Okul” başlıklı yazı dizisine de yer verilmiştir. Refik Durlu yazı dizisinde, aile ve okul iş birliği komisyonunun şûraya sunduğu raporun değerlendirmesini ve eleştirisini yapmıştır. 14 Aralık 1946 tarihli yazısında Durlu’ya göre; raporda, aile-okul problemi sadece pedagojik açıdan incelenmiş ve daha önceden de bilinen fakat uygulamada hiç de olumlu sonuçlara ulaşılamayan birtakım tavsiyelerle yetinilmiştir. Oysa, “aile-okul problemi sadece pedagojik değil, onun kadar, belki daha fazla sosyal-politik önem taşımaktadır.” Durlu, asıl sorunun öncelikle ailelerin eğitilmesinde olduğuna değinmiş, milli eğitimin aynı zamanda “halk eğitimi” olduğundan, anne-babaların eğitimi üzerinde de

durmak gerektiğinden bahsetmiştir. Aile-okul birliğinden verimli sonuç alınmasının ancak eğitilmiş ebeveynler ile mümkün olabileceğinin altını çizen Durlu, aile ile okul iş birliği sorununun, Millî Eğitim Bakanlığının dışında Sağlık Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı gibi devletin sosyal politikası ile ilgilenen diğer bakanlıkların da koordinasyonunu gerektiren çok önemli bir mesele olduğunu yazmıştır (Durlu, 1946: 1-3). Refik Durlu, 19 Aralık 1946 tarihli sayıdaki yazısında ise şu noktaya değinmiştir: Komisyonun hazırladığı okul ve aile birlikleri ana tüzük taslağına göre, aile-okul birliklerine sadece okulda kayıtlı öğrencilerin ebeveynleri ya da velileri katılabilmektedir. Oysaki, okulda kayıtlı çocuk sahibi olmayıp, çocukluğunun ve gençliğinin en güzel günlerini yaşadığı okuluna karşı vefa göstermek için fikirleriyle, teşebbüsleriyle hatta maddi imkânları ile okullara büyük yardımlarda bulunmak isteyen çocuksuz vatandaşların da okul- aile birliklerinde yer almasına imkân verilmelidir. Ayrıca, raporda kaldırılması önerilen “okul himaye heyetlerinin” kaldırılmasından ziyade birtakım yeni düzenlemelere gidilerek bu heyetleri işlevsel hale getirmenin daha faydalı olacağından da bahsetmiştir (Durlu, 1946: 3). Refik Durlu 20 Aralık 1946 tarihli yazısında ise; okul-aile birliklerinde, aileleri daha etkin hale getirmek için öğretmenlerin, öğrenci velileri ile şahsen tanışmaları ve öğretmenlerin ev ziyaretlerinde bulunmaları gerektiğine değinmiş, şûra çalışmalarında bu noktaya dikkat edilmediğinden bahsetmiştir. Küçük kasaba ve köylerde öğretmenler ile öğrenci ailelerinin birbirlerini kolayca tanıyabildiğini fakat büyük şehirlerde böyle imkânın bulunmadığını yazmıştır. Bu yüzden ilk adımın öğretmenler tarafından atılması gerektiğini ve öğretmenlerin ev ziyaretlerinde bulunarak öğrencilerin aileleri ile tanışmalarının gerekliliğinden bahsetmiştir. Ziyaretlerde öncelikle samimiyetin ve karşılıklı güvenin kurulmasının önemli olduğunu belirten Durlu, bu ziyaretlerin öğrencilerin ev içindeki hayatının ve yalnız anne-babaları tarafından bilinen özelliklerinin de öğrenilmesine imkân vereceğine değinmiş, ayrıca, anne- babaların kendi çocuklarının geleceği için öğretmenin kendileriyle birlikte ve bir dost gibi çalışmak istediğini anladıkları ve gördükleri zaman, okulla aileyi birbirine bağlayan köprünün kendiliğinden kurulacağını altını çizmiştir (Durlu, 1946: 3).

Bu konu ile ilgili olarak Ülke gazetesi 23 Ocak 1947 tarihinde Mahmut Özver ismiyle kaleme alınmış “Okul ve Aile Birlikleri” başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Yazıda, okul aile birlikleri sayesinde ebeveynlerin evlatlarının, bilgi ve ahlak bakımından gelişmelerini takip edeceklerinden, eğitim-öğretim çalışmalarına yardım ederek aile ile okul arasında samimi bir iş birliği kurulacağından bahsedilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının, okul ve aile birlikleri

ile ilgili okullara genelge gönderdiğine değinmiş, genelgeye göre okul ve aile birliklerinin üzerinde çalışacağı problemleri ise şu maddelerle izah etmiştir:

- 1- Okul hayatına hâkim olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması
- 2- Temizlik ve sağlık problemleri
- 3- Devam problemi
- 4- Fikir eğitimi problemi
- 5- Duygu eğitimi problemi
- 6- Ahlak eğitimi problemi
- 7- Öğrencilerin beden eğitimi problemi
- 8- Sosyal eğitim problemi (Özver, 1947: 3).

3.2.3. IV. Milli Eğitim Şûrası

Eğitimle ilgili haberler bağlamında Ülke gazetesinin 19 Temmuz 1949 tarihli baskısında; Milli Eğitim Şûrasının ağustos ayının sonunda toplanacağı, toplantıda ilkokul, ortaokul ve lise ders müfredatında yapılacak değişiklikler ile öğretmen ve eğitmen yetiştiren okulların ihtiyaçlara göre düzenlenmesi, eğitim ve öğretimle ilgili demokratik esasların görüşüleceği bilgisi verilmiştir (Millî Eğitim şûrası toplanacak, 19 Temmuz 1949: 1). Gazetede bildirildiği gibi, IV. Milli Eğitim Şûrası 23-31 Ağustos 1949 tarihleri arasında düzenlenmiş olup, şûranın gündem maddelerini ise şu başlıklar oluşturmuştur:

- 1- 1948-49 ders yılından itibaren uygulanmaya başlanan ilkokul programının incelenmesi
- 2- Yeni ortaokul programı projesinin incelenmesi
- 3- Lise ders konularının dört yıllık teşkilata göre tespiti
- 4- Ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulu teşkilatının ihtiyaçlara göre düzenlenmesi
- 5- Eğitim ve öğretimde dayarılan demokratik esasların gözden geçirilmesi (Millî Eğitim Bakanlığı/Talim Terbiye Kurulu, t.y.)

23 Ağustos 1949 tarihinde, Milli Eğitim Şûrası Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Konferans Salonu'nda Başbakan Şemsettin Günaltay'ın verdiği demeçle açılmıştır. Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu'nun şûranın çalışma esaslarına dair açıklamalarından sonra komisyon seçimlerine geçilmiş ve şûra çalışmalarına başlanmıştır (Maarif Şûrası Başbakanın demeciyle açıldı, 23 Ağustos 1949: 1). Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu,

açılışta yaptığı konuşmasında, şûranın eğitimle ilgili önemli sorunları görüşmek ve bu sorunlara çözüm bulmak için toplandığını, bu önemli sorunların çözümünde şûra heyetinin doğru yolu gösterecek kararlarına ihtiyaç duyulduğunu söylemiştir. “Bakan, 25 yıllık bir inkılap rejimi devrinden geniş bir demokrat devrine intikal etmekte olduğumuzu” belirtmiş ve bu devrin gerektirdiği vatandaşlık terbiyesi üzerinde durulması gerektiğini söylemiştir. Ortaöğretim kurumlarının günümüze kadar “devlet kadrolarına memur yetiştirmekte olduğunu, bugün ise kadroların artık dolmuş bulunduğunu” ileri süren bakan, bundan sonra özel sektörde çalışarak başarılar kazanacak insanlar yetiştirilmesinin gerektiğini belirtmiş ve bu nedenle ortaokullara iş bilgisi derslerinin konulmasının düşünüldüğünü eklemiştir. Komisyonlardan, müfredat programlarını yaparken teferruata girmemelerini isteyen bakan

6 yıllık lise tahsilin 6 yılda bitiren çocukların sayısı 3 de birdir. 3 de 2 si yedi yılda sekiz yılda 9 hatta 10 yılda bitmektedir. Binaenaleyh 6 yılda liseyi bitirme kabiliyetinde olan çocuklara liseyi 6 yılda bitirme şansını verebilirsiniz. Fakat büyük ekseriyeti lise tahsilini 6 yılda bitirmeye zorlamaya hakkımız yoktur zannederim. Bu meseleyi komisyonların etraflıca incelemelerini bilhassa rica ederim.

dedikten sonra öğretmenlik dışında farklı alanlarda eğitim görmüş kişilerin öğretmenlik yapmalarının doğurduğu sıkıntılara değinmiştir. Öğretmenliğin asıl meslek haline getirilmesi için alınması gereken tedbirlerden bahsetmiş, yeniden lise açmak konusunda ise özellikle şunları söylemiştir:

Bugün 37 vilayet merkezinde lise vardır. 10 bin nüfustan fazla halkı olup da lise bekleyen 16 vilayet merkezimiz vardır. Bunları bir istikamette yapmak zaruridir. Ben geçen sene ve bu sene yeniden lise açmadım. Çünkü yüksek heyetimizin lise programları hakkında alacağı yeni tedbirleri bekledim. Bunları almak lazımdır. Yoksa gözü kapalı olarak lise açmak istemedim. Alacağımız isabetli kararlar bu yola doğru gideceğim. Ve kasabalarda da ona göre lise açacağım. Ben ve benden sonra gelecek arkadaşlarım bu istikamette hareket etmeğe mecburuz. Çünkü halk bunu istemekte çok haklıdır. Onun için yeniden açılacak kadroların kullanışlı olması zarureti vardır (Maarif Şûrası Çalışmaları, 24 Ağustos 1949: 1-4).

3.2.4. Halkevleri ve Köy Enstitüleri

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türk milletini muasır medeniyetler seviyesine ulaştıracak Atatürk devrimlerinin arasında önemli bir yere sahip olan Harf İnkılabıyla birlikte tüm yurttaki bir eğitim seferberliği başlatılmıştır. Gerek halkın okuma- yazmayı öğrenmedeki azim ve isteği gerekse Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitime verdiği önem Millet Mekteplerinin açılışını gerekli kılmıştır (Aysal, 2005: 270). Mustafa Necati (Uğural) Bey'in Millî Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde, halka yeni harflerle okuma-yazma öğretmek üzere 1 Mart 1929'da Millet Mektepleri açılmış, eğitim alanında verilen bu çabanın daha da güç kazanması, halkın okuma-yazma öğrenmenin dışında kendisini kültürel, toplumsal ve sanat alanında da geliştirmesi için 1932 yılında "halkevleri" kurulmuştur. Halkevleri sayesinde milli değerlerin çağdaş yöntemlerle işlenip zenginleştirilmesi, Atatürk İlke ve İnkılaplarının yayılarak kökleştirilmesi amaçlanmıştır. Atatürk, Türk milletinin her bir ferdine eğitim imkânı sunan bir kültür ve eğitim merkezini gerekli görerek Türk Ocakları ve Öğretmen Birliklerini de içine alan Halk Evlerini 14 il merkezinde 19 Şubat 1932 tarihinde kurduğunu (Aysal, 2005: 270).

Ülke gazetesi de halkevleri ve halkodalarının kuruluş yıldönümü ile ilgili özel sayfalar hazırlamış, haberler yayınlamıştır. 24 Şubat 1946 tarihli sayısında "Bugün Bir Halk Bayramı Yaşayacağız" başlığı ile "birer halk üniversitesi olan halkevleri ve halk odalarının" 14. yıldönümünün tüm yurttaki etkinlikler düzenlenerek kutlandığını bildirmiştir. Haberde, "Bağımsız ve kuvvetli bir Türkiye, aydın ve refahlı bir Türk milleti ideali, üniversitelerde ve okullarda olduğu kadar, halkevlerimizin ve halkodalarımızın mütevazî çatıları altında da gelişme ve başarı hamleleri kaydetmektedir." ifadelerine yer verilmiştir. Habere göre, ülke genelinde yeni bir halkevinin açılacağı, 16 halkodasının da halkevine çevrileceği belirtilmiştir. Bu şekilde Londra Halkevi de dahil olmak üzere halkevleri sayısı 455, halkodaları sayısı ise 4 bin 66 olacaktır (Bugün Bir Halk Bayramı Yaşayacağız, 24 Şubat 1946: 1-2). 25 Şubat 1946 tarihli baskıda ise Sivas Halkevi'ndeki kutlamayla ilgili olarak Ülke gazetesi şu haberlere yer vermiştir: Tüm yurttaki olduğu gibi Sivas Halkevi'nde de bir tören düzenlenmiştir. Sivas Halkevi bayraklarla süslenmiş ve kutlama töreni bir halk bayramı şeklinde gerçekleştirilmiştir. Törende konuşan Sivas Halkevi Başkanı Nüzhet Çubukçu, üye sayısının artarak 663 kişiye ulaştığını, halkevi tarafından açılan kurslara halkın rağbet gösterdiğini söyleyerek halkevinin faaliyetlerine değinmiştir. Daha sonra sahneye gelen Aşık Veysel "Halkın Evi Hakkın Evi" isimli şiirini okumuş ve kendi sazı ile

halk türküleri söylemiştir. Gazete ayrıca Aşık Veysel'in "Halkın Evi Hakkın Evi" isimli şiirinin tam metnini de yayınlamıştır (Sivas Halkevinde Kutlama Töreni, 25 Şubat 1946: 1-4).

23 Şubat 1947 tarihli baskısında halkevlerinin kuruluşunun 15. Yıl dönümü dolayısıyla Sivas Halkevi'nde yapılacak olan tören programını ilk sayfadan veren Ülke gazetesi 3. sayfasını tamamen "Halkevi Sayfamız" başlığı ile bu konuya ayırmıştır. Bu sayfada yer verilen O. Tekin imzalı yazıda şu bilgilere yer verilmiştir: "Halkevlerimiz, CHP'nin Türk milletine sunduğu bir kültür armağanıdır. Burada her türlü politik düşüncelerin üstünde bir kültür hareketi vardır. Bu bakımdan halkevlerimizin bilhassa milli kültürümüze hizmetleri büyüktür." Sivas Halkevi'nin, Sivas'ı ilgilendiren ve yoğun araştırmalar sonucu hazırlanan 12 kitap yayınladığına, halkevlerinin açıldığı günden itibaren yayınladığı eserlerin övülmeye değer olduğuna değinmiştir. Yayımlanan eserlerin yanında halkevlerinin, kurslar açtığından, sergiler düzenlediğinden, sosyal yardım kollarının ihtiyaç sahibi halka yardımlarda bulunduğundan, güzel sanatlara ve genç kabiliyetlerin gelişmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirdiğinden bahseden yazar şu ifadelerle yazısına son vermiştir: "Halkevleri, halk çocuklarının her türlü menfaat duygularından uzak çalışmalarıyla kıymetlenip, gelişecektir. Onun için bu kültür yuvalarına sokulup, çalışmayı ülkü edinmek gerektir. Milli kültür, milli duyguların örsünde dövüle dövüle bu kültür yapılarında ancak gerçek şeklini alacaktır" (Tekin, 1947: 3).

Ülke gazetesi, 22 Şubat 1948 tarihli baskısında ise "Halkevleri 16 Yaşında" başlığı ile 2. Sayfasını tamamen halkevlerine ayırmıştır. Sayfada, Sivas Halkevi tarafından düzenlenen kutlama programına ve Sivas Halkevi'nin yıllık faaliyetlerine detaylı bir şekilde yer verilmiş, ayrıca halkevinin katkısıyla hazırlanan "Sivas Şairleri" isimli eserin yayınlanacağı duyurulmuştur (Halkevleri 16 Yaşında, 22 Şubat 1948: 3).

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda, ülkenin baş etmek zorunda olduğu en önemli sorunlarından birisi de köylerdeki okuma-yazma sorunu olmuştur. 1927 yılındaki verilere göre nüfusun %10'u ancak okuryazar olup bu oran kırsal kesimlerde %6'lara kadar düşmüştür ve kırsal yerleşim yerlerindeki okullaşma oranı %10'larda kalmıştır. Muasır medeniyetler seviyesine çıkmayı hedef alan Cumhuriyet Türkiye'si için bu veriler oldukça büyük sorun teşkil etmiştir (Kaplukan, 2013: 179).

Bu veriler karşısında eğitime daha fazla değer ve önem verilmiştir. Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarının temellerinden birisi de köylüyü eğitmek amacıyla köylerin öğretmen

ihtiyacını karşılamaya yönelik tedbirler almak olmuştur (Kaplukan, 2013: 178). Bu amaçla cumhuriyet rejiminin ruhunu ve düşüncesini köylere taşıyacak, köylüyü kalkındıracak, eğitecek bir inkılap hareketi hayata geçirilerek Türk eğitim tarihinde gerçek bir devrim olarak yerini alan Köy Enstitüleri kurulmuştur. Köy Enstitüleri, sadece kırsal kesimin maddi olarak kalkındırılmasını amaç edinmemiştir, Türkiye'nin modernleştirilmesi hareketi içerisinde, köylüyü bilinçlendirme ve köylüye modern bir kırsal yaşam biçimi kazandırma da amaçlanmıştır. Genel olarak Köy Enstitülerinin temel amaçları ise; “(1) yeni toplum değerleri geliştirme, (2) ulusal kültürün yaratılması ve geliştirilmesi, (3) ekonomik yaşamın uzmanlaşması, (4) üretimin ve verimliliğin artırılması” olmuştur (Kartal, 2008: 25).

Türk eğitim tarihinde büyük öneme sahip Köy Enstitülerinin kuruluş yıl dönümü kutlamalarına Ülke gazetesinin 7 Nisan 1946 tarihli baskısındaki haberde de yer verilmiş, kutlamaların bayram havası içinde geçtiğine vurgu yapılmıştır. Köy Enstitülerinin kuruluş amacını da özetleyen haber şu şekildedir:

Cumhuriyet idaresinin başarıyla gerçekleştirdiği büyük davalardan birinin yıl dönümü, bütün yurttan sevinçle kutlanmaktadır. Bu büyük dava, memleketimize her yönden faydalı vatandaş yetiştiren Köy Enstitülerimizdir (...) Köylerimizi kültür ve tarım bakımından yüksek bir seviyeye ulaştıracak olan bu müesseseler, bugüne kadar birçok mezunlar vermiştir. Devletin de yardımlarıyla, ihtisaslarına göre tarla, tarım aletleri veya sanatlarının icap ettirdiği malzemeye teçhiz edilen Enstitü mezunu gençlerimiz, bugün vatanlarına faydalı birer uzuv olarak çalışmaktadırlar. Bu aydın gençlerimiz, köylerimizin yalnız tarım ve sanat kalkınmalarını sağlamakla yetinmeyecek, köylerimize aynı zamanda uyanık bir kafa, bir kültür sevgisi de aşılayacaklardır

Haberde ayrıca, Sivas Yıldızeli Pamukpınar Köy Enstitüsünde de tören yapılacağı bildirilmiştir (Köy Enstitülerimiz, 17 Nisan 1946: 1-4). Ülke gazetesi 18 Nisan 1946 tarihli sayısında, İsmet İnönü'nün “İlköğretimde Çalışmalarımız” başlıklı yazısına ilk sayfasında geniş yer vermiştir. İsmet İnönü'nün yazısına göre şehirlerde ve köylerde ilkokulların sayısı 14 bin 981 olmuş, bütün ilkokulların öğrenci sayısı ise 1 milyon 357 bin 200'e ulaşmıştır. Bir önceki seneye göre ise 100 bin öğrenci artışı sağlanmıştır. Bu şekilde öğrenim çağındaki çocukların %60'ı okula ve öğretime kavuşmuştur. İlköğretimde devamsızlıktan dolayı %50 oranında mezun verilebildiğine değinen İnönü, İlkokullarda devam defteri

tutulacağından, birinci sınıfa başlayan öğrencinin beşinci yıl sonuna kadar devam durumunun takip edileceğinden bahsetmiştir (İnönü, 1946: 1).

Ülke gazetesinin 17 Nisan 1947 tarihli sayısında Köy Enstitülerinin kuruluş yılı dönümü olduğu ve bütün Köy Enstitülerinde yapılacak törenlerle kutlanacağını yazmış olup (Bugün köy enstitülerinin kuruluş günü, 17 Nisan 1947: 1) bir gün sonraki sayısında ise Pamukpınar Köy Enstitüsünün kuruluş yılının törenlerle kutlandığı haberine yer verilmiştir (Pamukpınar Köy Enstitüsü kuruluş yılı törenle kutlandı, 18 Nisan 1947: 1).

17 Nisan 1948’de Köy Enstitülerinin kuruluş yıldönümü dolayısıyla Ülke gazetesinin yayınladığı haberde; Köy Enstitülerinin özellikle köy çocukları için açıldığı, daha önce köy yaşantısını bilmeyen öğretmenlerin köylere geldiği ve köy şartlarında zorlandıkları, bu sorunu çözmek için köyün gençlerini bu enstitülerde yetiştirerek, kendi köy okullarında öğretmenlik yapmalarının amaçlandığı yazılmıştır (Köy Enstitüleri, 17 Nisan 1948: 1-4). Aynı tarihli başka bir haberde; Köy Enstitülerinin, eğitim politikaları içerisinde önemli bir yere sahip olduğu ve İsmet İnönü’nün teşvikiyle gündeme gelerek kurulduğundan bahsedilerek, köyleri kültür bakımından yüksek bir seviyeye ulaştıracak olan Köy Enstitülerinin bu güne kadar bir çok faydalar sağladığı, buradan çıkan aydın gençlerin, köylerin muhtaç olduğu kültür sevgisini aşıladığı yazılmıştır (Bugün Köy Enstitülerinin kuruluş yıldönümü, 17 Nisan 1948: 1). Pamukpınar Köy Enstitüsünde düzenlenen törene Sivas Valisi Rebi Karatekin’de katılmış ve davetlilere bir konuşma yapmıştır. Vali Rebi Karatekin’den sonra konuşan Enstitü Müdürü Ahmet Öner Türk, enstitülerin amaç ve görevlerini, çalışma alanlarını, öğrencilerin nasıl yetiştirildiğine dair bilgiler vermiştir (Pamukpınar Köy Enstitüsünde dün yapılan tören, 18 Nisan 1948: 1-2).

17 Nisan 1949 tarihli baskısında ise “Pamukpınar Köy Enstitümüze Ait Özel Sayfamız” başlığı ile 3. sayfasını tam sayfa Köy Enstitüsüne ayırmıştır. Sayfada Pamukpınar Köy Enstitüsü öğretmenlerinden Şakir Gürpınar’ın “Köy Enstitülerinin Kuruluşunu Anarken” başlıklı yazısına, son sınıf öğrencilerinden; Bayram Akdağ’ın “Ülkümüz”, Nafiz Özbek’in “Bayrağıma” başlıklı yazılarına, Ömer Yıldız’ın “Enstitülü” ve Sıtkı İşler’in “Değişti” başlıklı şiirlerine yer verilmiştir (Pamukpınar Köy Enstitümüze ait özel sayfamız, 17 Nisan 1949: 3).

3.2.5. Sivas'ta Milli Eğitim Çalışmaları

Milli Eğitimle ilgili çalışmalar bağlamında gazetenin 19 Nisan 1947 tarihli sayısında "Sivas'ta İlköğretim Çalışmaları" başlıklı bir haber yapılmıştır. Habere göre; 1947-1948 öğretim yılı için Sivas'a 68 enstitü mezunu öğretmen, 7 sağlık memuru görevlendirilecektir. Gelecek görevliler için "24 okul, 17 ev, 2 ayrı işlik, 7 ayrı derslik, 5 adet ev tadilatı, 7 köy sağlık memuru evi yaptırılacaktır." Bu işler için Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden 103 bin 500 lira ödenek gönderilmiştir (Sivas'ta İlköğretim çalışmaları, 19 Nisan 1947: 2).

Ayrıca 28 Ağustos 1948 tarihli baskısında, Sivas'taki Milli Eğitim çalışmaları hakkında genel bir değerlendirme yapılarak, yapılan tüm çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Habere göre; Zara, Koyulhisar, Şarkışla ve Kangal ilçelerinde ortaokul inşaatları devam etmektedir. Zara ilçesindeki ortaokul bitme aşamasında olup Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına karar verildiğinden 1948-1949 öğretim yılında eğitime başlayacaktır. Koyulhisar ve Kangal ilçelerindeki ortaokul inşaatları ise devam etmektedir. Şarkışla'da yapılacak olan okul binasının ihale işlemleri tamamlanarak binanın temeli atılmıştır. Diğer taraftan Milli Eğitim Bakanlığının yardımlarıyla temel duvarları bitmiş olan Zara'daki Milli Eğitim kitaplığının inşaatına da devam edilmektedir. 1948 yılı içerisinde Sivas'ta "yedisi sağlık memuru evi olmak üzere 71 komple okul ve öğretmen evi yaptırılacaktır." Haber şu cümlelerle son bulmaktadır: "Köylerde yapılmakta olan inşaatın ders yılı başında bitirilerek okulların zamanında öğretime açılması için hummalı bir şekilde başta valimiz Rebi Karatekin olmak üzere M. Eğitim Müdürü Mustafa Turna büyük bir çalışma göstermektedir. Kendilerini bu artan çalışmalardan dolayı takdirle karşılız" (İlimizde Milli Eğitim Çalışmaları, 28 Ağustos 1948: 1-2).

Sivas İl Milli Eğitim Müdürü Mustafa Turna 21 Mart 1950 tarihinde gazetecilerle yaptığı basın toplantısında milli eğitim çalışmaları ile ilgili detaylı bilgi vermiştir. Haberdeki bilgilere göre; 1949 yılında 11 ilçede 46 öğretmenevi, okul ve sağlık memuru evi yapılmış olup 62 köy enstitüsü mezunu öğretmen ve 8 sağlık memuru çeşitli köylerde görevlendirilmiştir. Bunlara ilave olarak 1950 yılında; Sivas merkez ilçesinde 2, Hafik'te 5, İmranlı'da 2, Kangal'da 2, Suşehri'nde 6, Şarkışla'da 3, Yıldızeli'nde 3, Zara'da 2 olmak üzere 23'ü komple köy okulu ve 3 sağlık memuru evinden oluşan toplam 26 inşaat yapılacaktır. Bu inşaatlar için halen 125 bin lira gönderilmiş bulunmaktadır. Her yıl Köy Enstitüsünde enstitü mezunları için açılan tamamlayıcı kursun bir kısmı Köy Enstitüsünde olmak üzere iki devrede yapılacaktır ve il merkezinde açılacak olan kurs 10 Mayıs'ta

başlayacak olup kursa ilimizden 35 öğretmen katılacaktır. Sivas'taki 5 kütüphaneye ilave olarak mart ayı içinde Kangal, Hafik, Suşehri, Koyulhisar ve İmranlı ilçelerinde de birer kütüphane açılmıştır. İl merkezinde de bir kütüphane açılması için çalışmalar yapılmaktadır. Daha önce inşasına başlanan Suşehri, Yıldızeli ve Şarkışla ortaokullarının 1950-1951 öğretim yılına kadar tamamlanarak öğretime açılacağı tahmin edilmektedir. 1950 yılı içerisinde açılacak olan 10 ortaokuldan 3 tanesi Sivas'ta açılacaktır. Ortaokullarda düzenlenen müfredat değişikliği çocukları daha çok hayata hazırlamakta olup yeni uygulanmasına rağmen olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir. Sivas'ın genel olarak öğretim faaliyeti ve sosyal çalışmalar bakımından iyi durumda olduğu bilgisi verilerek basın toplantısı sonlandırılmıştır (İlimizde eğitim faaliyeti, 22 Mart 1950: 1).

3.3. Ekonomi Haberleri

3.3.1. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu

Toprak reformu, kırsal kesimdeki toplumsal ilişkiyi düzenlemeyi, toprak dağılımındaki eşitsizliğin önüne geçmeyi, ekonomiyi canlandırmayı ve zirai istihsalı artırmayı hedefleyen yasal bir düzenleme olarak karşımıza çıkmıştır. Bu açıdan toprak reformu, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin iktisadi olarak kalkınmasına sağladığı faydanın yanında aynı zamanda ziraatla uğraşan kesimin ekonomik rahatlığını da düzenleyen bir toplumsal değişim sürecini oluşturmuştur (Kayıran ve Metintaş, 2018: 648). Birinci Dünya Savaşı sonrası, dünyanın birçok ülkesinde toprak sorunu ele alınmışken ülkemizde toprak reformunun gündeme gelmesi oldukça zaman almış ve Türkiye'de toprak dağılımındaki adaletsizlik 1930'lu yıllarda yavaş yavaş gündeme gelmeye başlamıştır (İnce, 2006: 62). Ulu önder Atatürk de toprak reformunun gerekliliğine 1937 yılındaki TBMM'nin açılış konuşmasında şu sözleri ile değinmiştir:

Milli ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. Fakat, bu hayati işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce, ciddi etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tespit etmek ve onun içinde, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lazımdır. Bu siyaset ve rejimde, önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir: Bir defa, memlekette topraksız çiftçi

birakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünmez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlanmak lazımdır (TBMMZC, İ.1, 1.11.1937, C.1: 4).

Bu konudaki yasal düzenleme ilk defa 11 Haziran 1945 tarihinde kabul edilen 4753 sayılı “Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu” ile olmuş (Kayıran ve Metintaş, 2018: 649) ve kanun tasarısı hazırlanırken şu hedefler göz önünde bulundurulmuştur:

- 1- Toprağın az sayıda büyük toprak sahibinin elinde toplanmasını engellemek.
- 2- Küçük çiftçinin toprak ihtiyacını karşılamak
- 3- Dağınık tarım arazilerini birleştirmek (Kayıran ve Metintaş, 2018: 653).

15 Haziran 1945 tarihinde resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren kanunun çıkarılma gerekçesi 1. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır:

- a- Arazisi olmayan veya yetmeyen çiftçileri veya çiftçilik yapmak isteyenleri, aileleri ile birlikte geçimlerini sağlayacak ve iş kuvvetlerini değerlendirecek ölçüde araziye sahip kılmak.
- b- Kendilerine arazi verilenlerle yeter arazisi bulunup istihsal vasıtaları eksik olan çiftçilerden muhtaç bulunanlara kuruluş, onarma ve çevirme sermayesi, canlı ve cansız demirbaş vermek.
- c- Yurt topraklarının sürekli olarak işlenmesini sağlamak (Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, 1945).

Ülke gazetesinin 11 Kasım 1945 tarihli haberinde yer alan bilgilere göre; Tarım Bakanlığı “Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu’nun” uygulanması için çalışmalarına başlamış, bu kapsamda genelgeler hazırlamış ve illerde kurulacak toprak dağıtma komisyonları üzerine çalışmalar yapmıştır. Öncelikle devlete ait topraklar dağıtılacak olup, bunun için de Toprak İşleri Genel Müdürlüğünün mevcut teşkilat yapısı üzerinde bazı yasal düzenlemelere gidilmiştir. Diğer taraftan toprak dağıtım işinin kasaba ve köylerin kadastro işlemleri ile bağlantılı olması sebebiyle Harita Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili kuruluşlarla ortak hareket edilmesine karar verilmiştir. Bu şekilde, Toprak Kanunu’nun uygulanması sona erdiğinde Türkiye’de köy kadastro işi de tamamlanmış olacaktır (Toprak Kanunu, 11 Kasım 1945: 1).

Gazetede ki habere göre Toprak İşleri Genel Müdürü Ahmet Korur, yerinde incelemelerde bulunmak üzere Kütahya ve Eskişehir'e gitmiştir. Haberde, bu iki ilde pilot uygulama yapılacağından ve toprak dağıtımına da ilkbaharda başlanacağından bahsedilmiştir (Çiftçiye Toprak Dağıtımına İlkbaharda Başlanacak, 13 Ocak 1946: 1). 17 Ocak 1947 tarihinde Ülke gazetesinin sayfalarına yansıyan haberde ise; Bozkır'ın Sarıoğlan Çiftliği'nin hükümet tarafından halka dağıtılmasına başlandığı, bu şekilde çiftçilerin, üzerinde yarıcılıkla çalışmakta oldukları topraklara sahip olacakları bildirilmiştir. Toprak dağıtımını köylülerin sevinçle karşıladığından bahsedilen haberde, "kendilerini hakiki efendi mevkiine çıkaran Milli Şef İnönü'ye ve Cumhuriyet Hükümetine karşı sonsuz minnet ve şükran duygularını" ifade ettikleri değerlendirilmiştir (Dün Bozkır'da Fakir Çiftçiler Toprağa Kavuştu, 17 Ocak 1946: 1).

Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun ilk uygulanacağı bölgelere ait Tarım Bakanlığınca hazırlanan tasarı Bakanlar Kurulunda kabul edilmiştir. Tasarıya göre, kanun hükümleri; 1946 yılında Eskişehir'in Merkez, İzmir'in Tire, Denizli'nin Merkez ve Sarayköy ile Antalya'nın Merkez ve Serik ilçelerinde uygulanacak olup Tarım Bakanlığı mezkûr bölgelerde kanunun uygulanması için gerekli tedbirleri almıştır (Toprak Kanunu Bu Yıl Nerelerde Uygulanacak, 18 Mayıs 1946: 1). Gazetenin 1 Haziran 1946 tarihli sayısında ise 4753 sayılı toprak kanununun uygulanmasına Türkiye'de ilk olarak İzmir'in Tire ilçesinde başlandığı ve dağıtılacak 21 çiftliğin Tire'de köylüye ilan edildiği duyurulmuştur. Haberde bildirildiğine göre, ayrıca, İzmir'in dört ilçesinde 17 bin dekarlık zeytinlik de köylüye dağıtılmaya başlanmıştır (Toprak Kanunu Uygulanmasına Tire kazasında başlandı, 1 Haziran 1946: 1).

Ülke gazetesinde yayınlanan haberlere göre; Toprak Kanunu'nun uygulanması için hazırlanan tüzüğün Bakanlar Kurulunda kabul edilmesinden sonra da şahıslara ait fazla toprakların, muhtemelen Denizli'den başlanarak dağıtılacağı bildirilmiştir. Ayrıca, Urfa ve Malatya'da devlete ait toprakların dağıtımına da (Toprak Kanunu, 12 Şubat 1947: 1) 16 Haziran 1947 tarihinde başlanacak olup (Toprak Dağıtımı, 9 Mayıs 1947: 1), dağıtım komisyonlarının bölgelere gittiği, Malatya'da toplam 20 bin dönümlük toprağın, Urfa'da ise 20 köy arazisinin dağıtımının yapılacağı bilgisine yer verilmiştir (Toprak Kanunu, 12 Şubat 1947: 1) Bu arada Toprak Dağıtım Genel Müdürlüğünde önemli bir toplantı yapıldığı, toplantıda toprak dağıtılacak ikinci kısım bölgelere ait cetvelin bakanlar kuruluna sunulacağı bildirilmiştir (Genel Müdürlük İkinci Kısım bölgeleri tespit etti, 29 Mayıs 1947: 1).

Ağustos 1947’de, Tarım Bakanlığı Toprak İşleri Genel Müdürlüğünün arazisiz köylüyü topraklandırma işine devam ettiği açıklanmış ve 1947 yılında tahminen 20 bin dönüm toprak dağıtılması planlanmasına rağmen ağustos ayı itibariyle dağıtılan toprak miktarının 20 bin dönüme ulaştığı bildirilmiştir. Yapılan açıklamaya göre, 1947 yılı içerisinde toprak dağıtımından yararlanacak iller Malatya, Urfa, Ankara, Denizli, Eskişehir, Antalya ve İzmir olup Malatya’da toplam 150 aile toprak sahibi olmuştur. Kısa bir zaman içerisinde Eskişehir’de de dağıtımına başlanarak 250 aile topraklandırılacak ve Edirne’den başlamak üzere bütün Trakya’da da toprak dağıtımına Ağustos 1947 itibariyle başlanacaktır denilmiştir (Topraksız köylüye toprak dağıtımı, 14 Ağustos 1947: 2; Toprak dağıtımı, 24 Ağustos 1947: 1).

1948 yılı ocak ayı itibariyle Denizli’de beş köyde toplam 853 aileye toprak verilmiş (Denizli’de 853 aileye toprak verildi, 11 Ocak 1948: 2) olup bu ailelere ilave olarak, 1948 Şubat ayı içerisinde ise Denizli Merkez ilçesine bağlı sekiz köyde topraksız 841 çiftçiye devlete ait topraklardan 4 bin dönüm verilmiştir (Denizli de 841 aileye toprak verildi, 13 Şubat 1948: 1). Gazetede ayrıca, 1948 yılı içerisinde Toprak Kanunu’nun geniş ölçüde Kars bölgesinde de uygulanacağından söz edilmiştir. (Toprak kanunun bu yıl karsta tatbik edilecek, 11 Ocak 1948: 1).

1950 yılı ocak ayında Tarım Bakanı Cavit Oral, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu’nun uygulanmasını bütçe komisyonunda şu açıklamalarla özetlemiştir:

1947’de bin 427 aileye 49 bin 37, 1948’ de 4 bin 318 aileye 24 bin 57, 1949’da 7 bin 976 aileye 886 milyon 370 bin dönüm toprak dağıtılmıştır. Elimizdeki istatistiklere göre beş bin dönümden yukarı 418 büyük işletmenin elinde 6 milyon 400 bin, 5 bin 764 orta işletmeler elinde 17 milyon, 2 milyon 493 bin küçük işletmenin elinde ise 149 milyon 180 bin dönüm toprak vardır. Ancak miras bu miktarları mütemadiyen parçalamaktadır. Toprak kanununun yeniden meclise getirilmesi hayırlı bir iştir. 1950 yılında hububatımız 8 milyon 616 bin tonu bulursa yemeklik, tohumluk ve hayvan yemi gibi ihtiyaçlarımız çıktıktan sonra kalan 100-150000 tonu bedeli karşılığı satışa çıkaracağız (Topraksız Çiftçiye dağıtılan toprak, 29 Ocak 1950: 1).

Çiftçiyi Topraklandırma Kanun tasarısı TBMM’ye sevk edildiğinde, tasarı üzerinde mecliste yoğun tartışmalar yaşanmış, eleştiriler yapılmıştır. Adnan Menderes, Cavit Oral, Emin Sazak ve Halil Menteşe gibi toprak sahibi milletvekilleri tasarıya büyük tepki

göstermişlerdir. Tartışmaların ardından bu milletvekilleri CHP'den ayrılarak DP'yi kurmuşlardır. Her ne kadar tasarı, TBMM'de görüşülüp kanun olarak Resmî Gazete 'de yayınlamış ise de 1950 yılında yapılan genel seçimlerde DP'nin iktidara gelmesiyle birlikte yeni kurulan hükümet tarafından uygulamaya konulmamıştır (İleri, 2018: 309).

3.3.2. Zirai Donatım Kurumu

Türkiye ziraatının teknik üretim araçlarına olan ihtiyacını karşılamak ve Ziraat Bakanlığına bağlı bulunmak üzere 1944 yılında 4604 sayılı kanun ile Türkiye Zirai Donatım Kurumu kurulmuştur. Kanunun 3. maddesinde kurumun görevleri açıklanmıştır. Buna göre kurumun görevleri:

- A- Ziraatta kullanılan her türlü alet, makine, vasıta ve malzemeyi, ilâç ve ilâç maddelerini, suni gübreleri imal ve istihsal etmek; bunları ve tohumluk, damızlık, iş ve irat hayvanlarını iç ve dış piyasalardan tedarik ederek peşin veya taksitle satmak.
- B- Bu işler için gerekli her nevi zirai, sımai ve ticari müesseseleri kurmak ve işletmek veya bu kabil işlerle iştigal eden müesseselerle iş ve sermaye ortaklığı yapmak.
- C- Tamirhaneler açmak.
- D- İstihsal ve imalden arta kalan maddeleri icabı halinde işleyerek satmaktır (Türkiye Zirai Donatım Kurumu Kanunu, 1944).

Türkiye Zirai Donatım Kurumunun kuruluşu 1940 yılında çıkarılan 3780 Sayılı Milli Korunma Kanunu'na dayandırılmıştır. Kanunun 42. maddesinde “Hükümet, her türlü ziraat âletlerini, makinelerini ve vasıtalarını, ziraî ilâçları ve tohumları lüzumuna göre parasız veya ariyet veya ödünç veyahut bir kira mukabili olarak ihtiyacı bulunanlara tevzi edebilir ve çiftçiyi kuvvetlendirmek için lüzumu halinde ödünç para verebilir.” denilmiştir (Yurtoğlu, 2017: 285; Milli Korunma Kanunu, 1940).

Ülke gazetesi 25 Ocak 1947 tarihli baskısında, Zirai Donatım Kurumu tarafından çiftçimizin ihtiyaçlarını karşılamak üzere yurt dışından satın alınan tarım makinelerinin partiler halinde Türkiye'ye getirildiğini, bu kapsamda bir ay önce İngiltere'den 50 traktör getirildiğini, 20 traktör daha getirileceğini ve ihtiyacı olan çiftçilere verileceğini haber yapmıştır. Gazete ayrıca Kanada'dan getirilen biçerdöverin de ihtiyacı olan bölgelerde faaliyete geçtiğini yazmıştır (Çiftçimize yardım, 25 Ocak 1947: 1). Yine Zirai Donatım

Kurumunun 1948 yılı içinde ABD'den sipariş verdiği biçerdöver makineleri ve pulluklardan oluşan tarım makinelerinin büyük bir kısmının İstanbul'a geldiği, gelen makinelerin dışında çoğunluğunu traktörlerin oluşturduğu kalan tarım aletlerinin ise yakın bir zamanda ülkemize geleceği belirtilmiştir (Yurdumuza yeni ziraat makinaları geldi, 11 Haziran 1948: 2). 3 Ağustos 1948 tarihli habere göre ise; Tarım Bakanı Cavit Oral, yanında Ankara Ziraat Müdür Yardımcısı, Sağlık İşleri Müdürü, Vali Şefik Soyser, Kırşehir Milletvekili Tahir Kurdoğlu ile birlikte Konya'nın Seydişehir, Beyşehir ilçelerini gezerek denetlemelerde bulunmuş ve burada çiftçilere yaptığı konuşmasında köylülere taksitle traktör dağıtılacağına dair vaatlerde bulunmuştur. Haberde, bakanın Konya'dan sonra Aksaray ve Niğde civarlarında ziyaretlerde bulunacağı sonra Adana'ya gideceği bakanın ziyaretlerinin 15 gün kadar süreceği bilgisine yer verilmiştir (Köylümüze müjde Hükûmet taksitle traktör dağıtacak, 3 Ağustos 1948: 1-2.).

1950 yılında temin edilen traktör ve biçerdöverlerin ilk partisi Muş Ovası'na ikinci parti ise Trakya bölgesine gönderilmiştir (Bazı bölgelerimize Traktör gönderiliyor, 14 Haziran 1950: 2). Ülke gazetesindeki bilgiye göre; 1950 yılına gelindiğinde tarımda makineleşmeye yönelik Türkiye'de büyük ilerlemeler kaydedilmiş, bazı zengin tarımsal üretim bölgelerinin neredeyse tamamen makineleşmeye geçtiği, özellikle Çukurova bölgesinin tarımsal üretimde makineleşmeye geçişte önemli gelişmeler kaydettiği görülmüştür. Ayrıca, makineli tarım ile üretimde %25 oranında daha fazla verim alındığı gözlenmiştir (Türkiyede tarımın makineleşmesi, 31 Ekim 1950: 1). Diğer taraftan tarım alet ve makinelerinin kullanılmasını teşvik etmek ve çiftçiye destek olmak için tarım makinelerinde kullanılan akaryakıtın vergiden muaf tutulmasına karar verilmiştir. "Çiftçilerin, ihtiyaçları olan akaryakıtı, 5237 Sayılı Belediye Gelirleri Vergisi Kanunu'nun 30 ncu maddesi gereğince" indirimli tarife üzerinden temin edecekleri açıklanmıştır. Bölge Tarım Teşkilatlarınca, indirimli tarifeden yararlanacak çiftçilere akaryakıt alımında ibraz edecekleri belgelerin dağıtımını da yapılmıştır (Çiftçilerimiz akaryakıt vergisinden muaf, 13 Ocak 1950: 1-4).

3.4. Spor Haberleri

3.4.1. 1948 Londra Olimpiyatları

1923 yılında yeni kurulan Cumhuriyet Türkiye'si, 1924 yılında Fransa'da düzenlenen Paris Olimpiyatları'nı, uluslararası arenada yerini almak için bir fırsat olarak görmüştür.

Kısıtlı maddi imkânlarla rağmen Türk sporcuları Paris'e gönderilmiştir. 1924 Paris Olimpiyatları, Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil eden Türk milli takımının katıldığı ilk olimpiyat olmuştur. 1928 Amsterdam Olimpiyatları'nda ise elde edilen en önemli başarı güreşçilerimizden Tayyar Yalaz'ın elde ettiği dördüncülük derecesi olmuştur. "Türk olimpiyat tarihinde ilk altın madalya 1936 Berlin Olimpiyatları'nda grekoromen güreşte Yaşar Erkan tarafından alınmıştır" (Özsoy, 2017: 80).

1946 yılında yapılan Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası'nda Türk milli takımı birinci olmuştur. İsveç'in ikinci olduğu şampiyonada üçüncülüğü Finlandiya almıştır (Güreşçilerimiz Avrupa Şampiyonu oldu, 27 Ekim 1946: 1-4). Avrupa Güreş Şampiyonası'nda Türk güreşçilerimizin elde ettikleri başarılarından dolayı, Başbakan Recep Peker, Güreş Federasyonu Başkanı Vehbi Emre'ye çektiği telgrafla tebriklerini iletmıştır (Başbakanımız Güreşçilerimizi tebrik etti, 28 Ekim 1946: 1).

1948 Olimpiyatları ise İkinci Dünya Savaşı sırasında spor tesisleri zarar görmeyen Londra'da düzenlenmiştir. Almanya, Japonya ve Sovyet Rusya'nın katılmadığı olimpiyatlara 59 ülke katılmıştır. 29 Temmuz-14 Ağustos 1948 tarihleri arasında düzenlenen Londra Olimpiyatları Türk spor tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. 21 futbolcu, 16 güreşçi, 14 atlet, 7 binici, 4 bisikletçi, 6 eskrimci ile 68 sporcudan oluşan Türk milli takımı, özellikle güreşte gösterdiği başarı ile olimpiyatlara damgasını vurmuştur (Özsoy, 2017: 80).

Ülke gazetesinin 25 Temmuz 1948 tarihli haberine göre, Olimpiyatlara katılmak üzere Türk milli takımının 44 kişilik ilk kafilesi Londra'ya ulaşmış ve kampta hemen antrenmanlara başlamıştır. Kampta, Türk milli takım sporcularıyla birlikte, ABD, İngiliz, Fransız, Kanada, İsviçre, İsveç, Hollanda, Danimarka ve Kore milli takım sporcularının da bulunduğu bahsedilen haberde, Türk milli takımının, başta Amerikalılar olmak üzere atletizmde dünyanın önemli sporcuları ile antrenman yapma fırsatı yakaladığına da değinilmiştir (Olimpiyat Hazırlıkları, 25 Temmuz 1948: 1-2).

27 Temmuz 1948 tarihli haberde; Uluslararası Futbol Federasyonu adına karar alan İngiltere Futbol Birliği, olimpiyatların futbol fikstüründe bazı değişiklikler yapmıştır. Lüksemburg'la Afganistan ve Hollanda ile İrlanda arasında ilk eleme turu maçları yapılacak olup, maç sonucuna göre asıl turnuva maçlarına katılacak iki takım belirlenecektir. Daha sonra oynanacak asıl turnuvanın ilk turundaki karşılaşmalar ise şu şekilde olacaktır:

Mısır-Danimarka (30 Temmuz 1948), İngiltere-Hollanda veya İrlanda (31 Temmuz 1948), Fransa-Hindistan (30 Temmuz 1948), Yugoslavya-

Lüksemburg veya Afganistan (31 Temmuz 1948), Türkiye-Çin (2 Ağustos 1948 Walhamstow Essex Stadı), İsveç-Avusturya (2 Ağustos 1948), Kore-Meksika (2 Ağustos 1948), İtalya-Amerika (2 Ağustos 1948).

Maçlar Türkiye saati ile 20.30'da yapılacak olup, ikinci tur karşılaşma fikstürü 2 Ağustos 1948'de ilk tur sonuçlarına göre belirlenecektir (Olimpiyat Haberleri Futbol, 27 Temmuz 1948: 1-2).

28 Temmuz 1948 tarihli olimpiyatlarla ilgili haberde, Amerikalıların kalabalık ekibi ve zengin malzemeleri ile kampta göz önünde oldukları, Amerikalılar kadar Türk milli takımının da diğer ülkelerin dikkatini çektiği yazılmıştır. İsveçlilerin atletizmde, Amerikalıların ise güreşte Türklerle karşılaşmaktan çekindiklerinin belirtildiği haberde, Türkiye ile Çin arasında oynanacak futbol maçını Türkiye'nin kazanma ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan ilk tura katılmak için oynanan Hollanda-İrlanda maçını 3-1 Hollanda'nın kazandığı, Lüksemburg-Afganistan maçını ise 6-0 Lüksemburg'un kazandığı (Olimpiyat Haberleri, 28 Temmuz 1948: 1-2), Türk Futbol Milli Takımının ilk maçını oynadığı Çin'i 4-0 mağlup ederek ikinci tura çıktığı bildirilmiştir (Futbolcularımızın büyük başarısı, 3 Ağustos 1948: 1).

Olimpiyatlarda, Türk güreş takımı 4 şampiyonluk kazanmıştır. Türk güreşçilerden Kenan Candemir ve Halil Karakaya rakiplerini yenmiş, 62 kiloda Mehmet Oktay ise rakipsiz kaldığı için galip ilan edilmiştir. Güreş müsabakalarına Türk sporcular damgasını vurmuştur. Şampiyon olan Türk güreşçilerinin altın madalyaları büyük bir törenle verilmiş, ayrıca İngiliz Kralı VI. George, olimpiyat şampiyonu Yaşar Doğu ve Gazenfer Bilge'yi kabul ederek tebrik etmiştir (Türk güreşçileri 4 şampiyonluk kazandılar, 4 Ağustos 1948: 1). Ülke gazetesi 5 Ağustos 1948 tarihli sayısında ise Türk atlet Ruhi Sarıalp'in üç adım atlamada dünya üçüncüsü olduğunu duyurmuş ve sporcumuzu şu ifadelerle kutlamıştır: "Olimpiyatların kuruluş tarihi olan 1896'dan bugüne kadar geçen bütün olimpiyatlarda ilk defa olarak atletizmde derece alan genç ve kıymetli rekortmenimizi bilhassa tebrik ederiz." Habere göre, üç adım atlamanın dünya ve olimpiyat rekoru 16 metre ile Japon atlet N. Tajima'ya ait olurken Türk atlet Ruhi Sarıalp'in rekoru ise 15,075 metre olmuştur (Olimpiyatlarda bir atletimiz dünya üçüncüsü oldu, 5 Ağustos 1948: 1-2).

Uluslararası alanda resmi olarak düzenlenmiş bu müsabakalarda alınan galibiyetlerle, Türklerde özel bir yeri olan güreşin, Türklerin geleneksel ata sporu olduğu tüm dünyaya ispatlanmıştır (Özsoy, 2017: 82). Türk Milli Takımının güreş dalında elde edilen başarıları

basında geniş yer bulmuş olup Ülke gazetesi de “Ülke’den Bir Ses” köşesinden aşağıdaki yazısı ile sporcularımızın başarısını kutlamıştır:

Bugün bütün dünyanın nazarlarını üzerine çeken yiğit güreşçilerimiz serbest güreşlerde dünya şampiyonu oldular. Pehlivanlık, yiğitlik Türk milleti ile gelmiş ve yine Türk milleti ile ilelebet gidecektir. Güreş kelimesi tam manası ile bizim milli sporumuzdur. Çünkü; güreşle meşgul olan yalnız herhangi bir kulübe kayıtlı gençlerimiz değil bütün Türk gençliğidir (...) İşte şu anda Londra’da Türk bayrağını gururla dalgalandıran “Türk gibi kuvvetli” sözünü bir kere daha bütün dünyaya ilan ve ispat eden aziz yiğitlerimizin birçoğları muhakkak ki, yukarıda tarif ettiğimiz şekilde tanınmış ve güreşçiliğe başlamıştır (...) Şu anda bizleri yerimize sığmaz edecek derecede heyecanlara boğdunuz kalplerimizi gururla çarptırıyor, kendimize olan güvenimizi bir kere daha ispat ediyorsunuz. Sizi sevgi ile selamlıyor sizi şefkatle kucaklamak istiyoruz (Elbeyioğlu, 5 Ağustos 1948:2).

Gazetenin 12 Ağustos 1948 tarihli haberinde ise, “1948 Olimpiyatı, Türk güreşçilerimizin büyük ve parlak zaferleriyle emsalsiz günler yaşadı. Bunlar Türk gücünün spor tarihine yeni armağanlarıdır. Koca Yusufaların, Kurtderelilerin nesli, dedelerinden gelen asil ruhu muhafaza ediyorlar. Artık dünya bir daha öğrendi ki güreş meydanlarında Türk’ün bileği bükülmez.” denilmiştir (Aslan Güreşçilerimiz, 12 Ağustos 1948: 1-2).

Olimpiyatlarda elde edilen başarılar sonrası, bu başarıların ödüllendirilmesi gündeme gelmiş ve bu konu ile ilgili basında yazılar ve haberler yayınlanmaya başlamış, dereceye giren sporcuların para ve ev ödülü ile ödüllendirilmeleri gerektiği vurgulanmıştır (Özsoy, 2011: 101). Ülke gazetesinde yayınlanan haberde de olimpiyatlarda güreşçilerimizin elde ettikleri başarıları ile defalarca İstiklal Marşımızın okunduğundan, bayrağımızın dalgalandırıldığından, bu şekilde Türk milletinin şerefine de yükseltildiğinden bahsedilmiş ve şu ifadelerle yer verilmiştir:

Türk milletine sağladıkları bu büyük zaferler karşısında bizde onları ölümsüz bir refaha ulaştıralım ki emek ve gayretlerinin mükâfatını görsünler. Bunun için de bilhassa büyük şehirlerimizde yer yer çalışmalar başlamıştır. Bundan biz yaylalıların da faydalanarak arslan pehlivanlarımıza elden gelen yardımı yapmamız gerektir. Onlara birer ev birer gelir aracı temin etmek için milletçe yapılan teşebbüslere biz de

katılalım. Türk spor tarihine milletimizin gelenek ve göreneğine layık sayfalar ekleyelim, bu arslanlarımızı mükâfatlandıralım. Bu hareket asil Türk halkının yarının arslanlarına en büyük hizmetidir” (Aslan Güreşçilerimiz, 12 Ağustos 1948: 1-2).

Ülke gazetesinin haberine göre, Türk güreşçilerin başarıları İngiliz basınında da yer bulmuştur. İngiltere’de yayınlanan spor dergileri, güreşçilerimizin genellikle tuşla bitirdikleri karşılaşmalara ait fotoğrafları kullanarak “Müthiş Türkler” başlığı ile haberler yayınlamışlardır. Ayrıca İngiliz hükümetinin verdiği resmi yemekte, diplomatik çevreler büyükelçimizi ve kabile başkanımızı tebrik etmişlerdir (Müthiş Türkler, 13 Ağustos 1948: 1).

1948 Londra Olimpiyatları’nda Türk milli takımı 6 altın, 4 gümüş ve 2 bronz madalya kazanmış ve olimpiyata katılan ülkeler arasında 7. sırada yer almıştır (Özsoy, 2017: 80). Güreş dalında altın madalya alan güreşçilerimiz; Nasuh Akar, Gazanfer Bilge, Celal Atik, Yaşar Doğu, Mehmet Oktav, Mersinli Ahmet Kireççi olmuş; Halit Balamir, Adil Candemir, Kenan Olcay, Muhlis Tayfur gümüş madalya; Halil Kaya ise bronz madalya almıştır (Özsoy, 2017: 81).

Türk milli takım kafilesi Türkiye’ye döndükten sonra, İstanbul’da bir tören yapılmıştır. Ülke gazetesinin haberine göre, Taksim Meydanı’na çelenk koyma törenine tüm sporcuların katılacağı bildirildiği halde futbolcular, bisikletçiler, atletler ve eskrimciler gelmemişler, olimpiyatlarda yüzümüzü güldüren grekoromen ve serbest güreş milli takım sporcuları ile atletizm de olimpiyat üçüncüsü olan Ruhi Sarıalp katılmışlardır. Celâl Atik ve Yaşar Doğu taşıdıkları çelenk ile kafilenin önünde yer almışlar, halkın coşkun tezahüratları arasında Taksim Meydanı’na çelenk bırakıldıktan sonra İstiklal Marşı okunmuş ve buradan tören için İnönü Stadı’na geçilmiştir. Törende konuşan İstanbul Valisi Lütfi Kırdar şu ifadelerle sporcularımıza teşekkür etmiştir: “Kıymetli sporcularımız bütün dünyanın iştirak ettiği müsabakalarda yüzümüzü ağarttılar. Huzurunuzda kendilerini candan ve yürekten tebrik ve daima böyle Türk milletinin yüzünü güldürmelerini temenni ederim. Hepsi sağ olsunlar” (Yurda dönen Arslan güreşçilerimize İstanbul’da yapılan büyük törenle Diplomaları verildi, 24 Ağustos 1948: 1-2).

3.4.2. 1949 Avrupa Turnesi

1949 yılında Türk Milli Takımı, İtalya, İsviçre, İsveç ve Finlandiya'yı kapsayan bir Avrupa turnesine çıkmıştır (Gençlik ve Spor Bakanlığı/Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, t.y.). Ülke gazetesinin haberine göre; 1949 yılı haziran ayında İstanbul'da düzenlenecek olan Avrupa Güreş Şampiyonası'na hazırlık yapmak için Güreş Federasyonu tarafından, "genç güreşçiler yetiştirerek müsabaka kabiliyetlerini artırmak ve bu arada rakiplerimizin de durumunu öğrenmek üzere" Avrupa'ya uzun bir seyahat planlanmıştır. Seyahat programına göre katile, 25 Şubat 1949'da İstanbul Vapuru ile hareket edecek, ilk karşılaşma 3 Mart'ta Bari'de, ikinci müsabaka 5 Mart'ta Triyeste'de, üçüncü karşılaşma 7 Mart'ta Cenova'da yapılacaktır. İtalya'dan sonra İsveç'e geçilecek ve 18 Mart'ta Stokholm'de Türk-İsveç milli takımları serbest güreş müsabakası yapacaklardır. İsveç'ten Belçika'ya geçilecek ve burada da milli takımlar arasında müsabakalar düzenlenecektir. Ayrıca, Fransa ve İsviçre federasyonları ile de anlaşma sağlanırsa buralarda da müsabakalar düzenlenecektir (Güreşçilerimiz Avrupa Seyahatine Çıkıyorlar, 17 Şubat 1949: 1-2). 5 Nisan 1949 tarihli habere göre; Avrupa'daki güreş karşılaşmalarında Türk milli takımı zaferden zafere koşmakta olup Mersinli Ahmet'e Avrupa'da "Türk Devî" unvanı verilmiştir. Türk milli takımı güreşlerde muazzam teknik üstünlüklerini göstermişler ve bir kere daha kendilerini ispat etmişlerdir (Güreşçilerimiz zaferden zafere koşuyor, 4 Nisan 1949: 1-3). 5 Nisan 1949 tarihli habere göre ise, "Serbest güreşte çok üstünlük gösteren Türk güreşçileri grekoromen oyunlarında da üstün vasıflarını ispat etmişlerdir" (Güreşçilerimiz Avrupa'dan şerefle dönüyor, 5 Nisan 1949: 1-3). 8 Nisan 1949 tarihli haberde, "Avrupa'da kazandıkları zaferlerle göğüslerimizi kabartan milli güreş takımımız" ülkemize dönmüş ve büyük bir törenle karşılanmışlardır. Milli takım tekrar kampa alınarak Avrupa Şampiyonası'na hazırlanacağı bilgisi verilmiştir (Güreşçiler Avrupa'dan dün İstanbul'a döndü, 8 Nisan 1949: 1).

3.4.3. 1949 Akdeniz Dostluk Kupası

Akşam ve Ulus gazeteleri 30 Nisan 1949 tarihli baskılarında, Akdeniz Futbol Turnuvasına Türkiye'nin "B Milli Takımı" ile katılacağını duyurmuşlardır. Beden Eğitimi Genel Müdürlüğünden bildirildiğine göre;

Beden Eğitimi Merkez Danışma Kurulu 29.4.949 Cuma günü Genel Müdür Vildan Âşir Savaşır'ın daveti üzerine tekrar toplanmış ve 12 - 25 Mayıs

949 tarihlerinde Atina’da oynanacak dostluk turnuvasına İtalyan federasyonunun (B) Millî Takımı ile iştirak edeceğini bildiren 22.4.949 tarihli ve 55651 sayılı müracaatları üzerine durumu inceleyerek Türk millî takımının da bu müsabakalarda (B) Millî Takımı ile iştirakine karar vermiştir (Akdeniz futbol turnuvasına B millî takımı ile iştirak edeceğiz, 30 Nisan 1949: 2; Atina Millî Maçlarına “B” Millî Takımımız Katılacak, 30 Nisan 1949: 5).

Doğu Akdeniz Dostluk Kupası’nın ikinci karşılaşması, 20 bini aşan seyircinin önünde Türkiye ile Yunanistan millî takımları arasında yapılmış, Türk takımı Yunan takımını 2-1 mağlup etmiştir (Milli Futbol Takımımızın Atina’da yaptığı maç, 17 Nisan 1949: 1). Türkiye ile Yunanistan arasında oynanan maçta olaylar çıkmış, “Türk millî takımının Yunan millî takımını yenmesi üzerine heyecanlı bir seyirci akrobolden kendisini aşağı atarak intihar etmiştir” (Görülmemiş Bir Hâdise, 19 Mayıs 1949: 1). Ayrıca Yunanlı bir futbolcu, oyuncularımızdan Bülent’e tokat atmış ve “Yunan federasyonu tarafından müebbed olarak oyuna girmemek cezası verilmiştir” (Ha şöyle Bülende tokat atan Yunanlı müebbeden oyun oynamamaya mahkûm edildi, 19 Mayıs 1949: 2).

Yunanlıların sporcularımıza karşı yaptığı saygısızlığı, İstanbul ve Ankara’da üniversite gençliği protesto etmiştir. 22 Mayıs 1949 tarihli habere göre; milli takımımızın maruz kaldığı hakaretler Türkiye’de büyük bir infial uyandırmış, Milli Türk Talebe Birliği, üniversite öğrencileri ve büyük spor kulüpleri Atina’ya protesto telgrafları çekmiştir. Yunan Başbakanı ile Eğitim Bakanı sporcularımızdan özür dilemişler, fakat bu yeterli görülmemiştir. Ayrıca, üniversite gençliği büyük bir protesto mitingi için hazırlıklara başlamıştır (Yunanlıların Sporcularımıza karşı yaptığı küstahlığı İstanbul ve Ankara yüksek tahsil gençliği şiddetle protesto etti, 22 Mayıs 1949: 1). Daha sonra Milli Talebe Federasyonunda büyük bir toplantı düzenlenmiş, toplantıya çok yoğun bir kalabalık katılmış, yapılan konuşmalarla futbolcularımızın Atina’da maruz kaldığı durum protesto edilmiş olup toplantıda Atina’dan dönen futbolcularımız da olaylarla ilgili bilgilendirmede bulunmuşlardır. Daha sonra öğrenciler buradan Taksim Meydanı’na geçerek izinsiz gösteri yapmışlardır (Futbolcularımızın Atina’da maruz kaldığı çirkin tecavüzü İstanbul gençliği protesto etti, 24 Mayıs 1949: 1). Ankara’da da üniversite gençliği miting yapmak için bir takım hazırlıklarda bulunmuş, ayrıca bir beyanname yayınlarak “bunun sporcu Yunan milletine yakışmadığını, bu işin bir komünist tertibi olmasının ihtimal dahilinde olduğunu, bizim harp içinde kendilerine yapmış olduğumuz yardımı hatırlattıktan sonra” Türk futbolcularımıza

yapılanların uluslararası kurallara uymadığını ilave etmişlerdir. Bu arada Milli Türk Talebe Birliğinin İstanbul İnönü Stadyumu'nda düzenleyeceği mitingin hazırlıkları tamamlanmış, valilik izni alınmıştır. Mitinge İstanbul ve Ankara'daki üniversite öğrencileri ile spor kulüplerinin katılacağı, Atina'dan dönen milli futbolcularımız da milli formaları ile mitingde hazır bulunacakları belirtilmiştir (İstanbulda Yapılacak Bugünkü Miting, 26 Mayıs 1949: 1). Ülke gazetesi ise yayınladığı başyazısında tepkisini şu şekilde okuyucularına yansıtmıştır:

Hadise iki kulüp arasında heyecan mahsulü bir asabiyet olsaydı üzerinde bile durmazdık. Halbuki bu polisi, halkı, subayı, askeri ile tam tertipli bir tecavüz olduğu için haklı bir infial duyduk. Hele Marshall Yardımı'nın iki milleti orta Avrupa'nın aşılmaz bir kalesi haline getirmeğe çalıştığı şu nazik zamanda, böyle bu hadisenin vukuu çok garip (...) Yunanlıların şu basiretsizliği, bize bir intibah dersidir. Anladık ki eski düşman dost olmaz, olsa da böyle dürüst olmaz. Artık gözümüzü dört açmalıyız. Su uyur, düşman uyumazmış. Milletçe daima her zamankinden daha uyanık ve sağlam olmamız gerekmektedir (...) Türk milleti vakurdur. Dostluğuna güvenilir. Bizimle dost olacaklar, gerçekten dost olmalı ev bunu her vesileyle göstermelidirler. Şu çirkin hadise artık bizi Yunan dostluğuna ısındıramaz (Gözümüzü Dört Açalım, 26 Mayıs 1949: 1-3).

Tepkiler sadece İstanbul ve Ankara ile sınırlı kalmamış tüm yurttaki geniş bir infial uyandırmış, İzmir, Antakya, Devrek, Karadeniz Ereğlisi ve Polatlı gibi Türkiye'nin farklı bölgelerinde de protesto mitingleri düzenlenmiştir (Atina'da Sporcularımızın uğradığı çirkin tecavüz, 27 Mayıs 1949:1).

3.4.4. 1949 Avrupa Güreş Şampiyonası

Türk Milli Güreş Takımımız en fazla madalyayı, 3-5 Haziran 1949 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen Avrupa Güreş Şampiyonası'nda almış, 6 altın, 1 gümüş ve 1 bronz madalya kazanarak bir rekora imza atmışlardır. "Efsane kadro olarak da bilinen o dönemdeki milli güreşçilerimiz adeta minderde fırtınalar estirmiştir" (Türkiye Güreş Federasyonu, t.y.).

Ülke gazetesinin 5 Haziran 1949 tarihli haberine göre; İstanbul'da yapılmakta olan Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası karşılaşmaları devam etmektedir. Spor salonu altı bini aşan seyirci ile dolmuş ve güreşçilerimiz üstün başarılar elde etmişlerdir. Türk güreşçilerimiz gösterdikleri performans ile "Türk gibi kuvvetli" sözüne ilave olarak

olimpiyatlarda “Müthiş Türkler, Dev Güreşçiler, Yenilmez Pehlivanlar” gibi yeni isimler kazanmış, şanlı Türk bayrağımızı olimpiyat direklerinde dalgalandırmış, İstiklal Marşımızı defalarca tekrar ettirmişlerdir. “Harp meydanlarında olduğu gibi yiğitlik meydanlarında da sırtı yere gelmeyen Türk Milletinin bu yiğit çocukları bu defaki güreşlerinde de Türk’ün yenilmezliğini bir kere daha ispat” etmişlerdir (Türk Gibi Kuvvetli, 5 Haziran 1949: 1). 6 Haziran 1949 tarihli haberde Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası karşılaşmalarının sona erdiği duyurulmuş olup haberdeki bilgilere göre; takım olarak Türkiye 23 puanla birinci, İsveç 13 puanla ikinci ve İran ise üçüncü olmuştur. Bireysel olarak; 52 kiloda Ali Yücel, 57 kiloda Nasuh Akar, 67 kiloda Servet Meriç, 73 kiloda Celal Atik, 79 kiloda Yaşar Doğu, 87 kiloda Adil Candemir Avrupa şampiyonu olmuşlardır. Bu şekilde Türk milli takımı hiçbir milletin bugüne kadar elde edemediği bir zaferi kazanmışlardır. Müsabakalardan sonra, her bir şampiyonumuz için ayrı ayrı İstiklal Marşı okunmuş daha sonra Milli Eğitim Bakanı dereceye giren takımların kupalarını dağıtmıştır. Takım olarak Avrupa şampiyonu olan Türk milli takımına cumhurbaşkanımızın gönderdiği kupa (Yaşar Doğu’nun heykeli) verilmiştir. Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu yaptığı kısa bir konuşma sonrası Avrupa Güreş Şampiyonası’nın sona erdiğini bildirmiş, güreşler sona ererken Türk gibi kuvvetli sözü bir kere daha bütün dünyaya ilan ve ispat edilmiştir (Avrupa Serbest Güreş Karşılaşmalarında Kazandığımız Zafer, 6 Haziran 1949: 1-4). Başbakan Şemsettin Günaltay da kazanan güreşçilerimize şu telgrafi göndermiştir: “Asırlar boyunca dünya tarihinde destanlar konusu Türk kudretini ve millî mertlik ve asaletin hayranlık veren örneğini bir daha belirten güreşçi evlatlarımızı candan tebrik eder, hepsinin ayrı ayrı gözlerinden öperim. Var olsun mert Türk çocukları” (Var olsun mert Türk çocukları, 7 Haziran 1949: 1).

Ülke gazetesinin 8 Haziran 1949 tarihli sayısında, İstanbul’da yapılan Avrupa Güreş Şampiyonası ile Atina’da daha önce yapılan Akdeniz Dostluk Kupası’nın karşılaştırması yapılmış ve uluslararası sportif faaliyetlerin bir amacının da dost ülkeleri birbirine daha çok yakınlaştırmak olduğuna değinilmiştir. Yazının devamında “Akdeniz futbol karşılaşmaları hiç de iyi değildir. Değil dostluğu pekiştirmek, neredeyse siyasi münasebetleri kesecek kadar millet efkârında gerginlik, sinirlilik uyandırdı. İşte bu kabil sporlar faydadan çok zarar tevhit ettiği için iyi değildir.” Haberde ayrıca, Avrupa Güreş Şampiyonası dolayısıyla ülkemize gelen misafir sporculara, Türk milletinin misafirperverliğini göstermiş olduğundan ve Türk seyircisinin herkese içten ilgi gösterdiğinden bahsedilmiştir (Güreşçilerimizin Başarısı, 8 Haziran 1949:1).

Tezimizin bu son bölümünde, Ülke gazetesinde yer alan sağlık, eğitim, ekonomi ve spor haberlerinin kamuoyuna yansımaları ve değerlendirmesi yapılarak çalışmamız tamamlanmıştır.

SONUÇ

Demokrasinin gelişmesinde önemli görevler üstlenmiş olan basın, çoğu zaman siyasi örgütlenmelerde siyasi partilerin temel alt yapılarını da oluşturmuştur. Diğer taraftan siyasi çevreler de basını genellikle propaganda aracı olarak kullanmışlar, kendi siyasi ideolojilerinin propagandasını yaparken basın aracılığıyla insanları ve toplumu etki altına almaya çalışmışlardır.

Basının Türkiye’de toplum hayatında önemli bir yere sahip olmasından itibaren yakın geçmişe kadar, ulaşımda yaşanan sıkıntılar ve yetersizlikler nedeni ile ulusal yayın yapan süreli yayınların uzak bölgelere ulaştırılması zorlaşmıştır. Bu durum ise yerel basının gelişmesine ve yayımlandığı bölgede kamuoyu oluşturma konusunda daha etkili olmasına yol açmıştır. 1945’li yıllarda ulaşım şartlarındaki zorluklar, iktidarda bulunan CHP’nin ideolojisini ve merkezi hükümetin politikalarını taşraya ulaştıracak, Anadolu’dan yayın yapan bir yerel gazete ihtiyacını ortaya çıkarmış, CHP’de bu boşluğu Ülke gazetesi ile doldurmuştur.

Haberlerini Başkent’te yayınlanan Ulus gazetesinden aldığı için hiçbir zaman yayınlamak haber sıkıntısı çekmeyen, ağırlıklı olarak dış politika ve siyasi haberler yayınlayan Ülke gazetesi, taşrada yayınlanan ulusal gazete özelliği taşımıştır. Dört sayfa yayınlanan Ülke gazetesi, ilk sayfasından gündemi oluşturan önemli siyasi ve dış politika haberlerini duyurmuş olup İkinci ve üçüncü sayfalarında eğitim, sağlık, spor, ekonomi ve güncel olaylara ait kısa kısa haberler yayınlamış, dördüncü sayfasını ise resmi ilanlar ile reklamlara ayırmıştır.

Dış politika haberlerinde özellikle 1945 ve 1946 yıllarında Sovyet Rusya ile yaşanan kriz nedeniyle, milli birlik ve beraberliğe, vatanın bölünmez bütünlüğüne ve milli hakimiyete vurgu yapılmıştır. Farklı ideolojik akımlara karşı Türk gençliğinin gösterdiği tepkilere geniş yer verilmiş, Milli ruhu aşılacak yönde haberler yayınlanmaya dikkat edilmiştir. Amerikan yardımlarına Türkiye’nin de dahil edilmesini CHP’nin başarısı olarak göstermiş, CHP iktidarda olduğu için ABD’nin yardım ettiğine yönelik yorumlar yapılmıştır. Kore Savaşı döneminde ise CHP’nin muhalefette olması sebebiyle iktidarda bulunan DP’ye karşı muhalif yayınlar yapmış, hükümetin Kore’ye asker gönderme kararını eleştirmiştir.

CHP’nin resmi yayın organı olarak yayın hayatına başlayan Ülke gazetesi Kitapçı ailesine devredildikten sonra da siyasi çizgisini aynı şekilde devam ettirmiştir. Ülke gazetesinin siyasi çizgisi gibi yayın politikası ve habercilik anlayışı da özellikle seçim

dönemlerinde yayınlanan haberlerde daha belirgin hale gelmiştir. “Halk Gazetecilik ve Basın Türk A.Ş.” tarafından yayınlandığı dönemde yapılan 1946 seçimlerinde gazetenin izlediği yayın politikası, gazetenin Kitapçı ailesine devredilmesinden sonra da aynı doğrultuda devam etmiştir. Seçim dönemlerinde, CHP’nin seçim çalışmalarına destek verilerek CHP’nin propagandası yapılmış, DP’nin seçim politikaları ise sürekli eleştirilmiştir. Diğer taraftan çalışma konumuzu oluşturan dönemde sık karşılaşılan haberlerden birisi de partilerden istifa haberleri olmuştur. CHP’yi destekleyen diğer basın kuruluşları gibi Ülke gazetesi de DP’de istifaların yaşandığı, partiye halk tarafından tepki gösterildiği ve partinin dağılmak üzere olduğu yönündeki haberlere sık sık yer vermiş, Kitapçı ailesine devredildikten sonra da DP’den istifa haberleri sürekli gündemde tutulmuştur.

Ülke gazetesi, Türk siyasi hayatında önemli yere sahip siyasetçilerimizden Prof. Nihat Erim, Millî Eğitim Bakanlığı görevinde de bulunan CHP Sivas Milletvekili Reşat Şemsettin Sırer, ünlü gazeteci ve siyasetçiler Hüseyin Cahit Yalçın, Peyami Safa, yine CHP milletvekilleri olan Refik Ahmet Sevengil ve Hikmet Işık gibi halkın saygı duyduğu isimlerin kaleme aldıkları köşe yazıları ve yorumları ile gündemin sıcak gelişmelerini sayfalarına taşımış, halkı bilgilendirme ve aydınlatma görevini fazlasıyla yerine getirmiştir. Aynı zamanda da CHP’nin fikir ve düşüncelerini halka anlatmaya çalışmıştır. Yayın sürecinde oluşturulan birikim ve dokümanı ile Sivas’ın kültür hayatında ve Türk basın tarihinde önemli bir yere sahip olan Ülke gazetesinin birçok bilimsel araştırmalara kaynak oluşturacak haber ve yayın içeriğine sahip olduğu görülmüştür.

Gazete sağlık, eğitim ve ekonomi alanında iktidar tarafından uygulanan politikalara dayalı çalışmalara yönelik haberler de yapmış, genel olarak hükümetin yaptığı hizmetler ve bu alanlarda uyguladığı politikalar olumlu yönleriyle halka anlatılmaya çalışılmıştır. Salgın hastalıklarla mücadelede yapılan hizmetler haberleştirilmiş ve yayınlanan haberlerde, hükümetin özellikle veremle savaş konusuna önem verdiği görülmüştür. Gerçekleştirilen eğitim şurasında görev alan eğitimcilerin hazırladığı yazı dizilerine yer verilerek ve eğitim politikalarının olumlu ve olumsuz yönleri anlatılarak halk bilgilendirilmeye çalışılmıştır. Tarımda makineleşmeye geçiş ile ilgili hükümetin yaptığı çalışmalara ve tarımsal üretimi destekleyici politikalarına yönelik haberler yayınlanmış, milli sporcularımızın uluslararası arenada gösterdikleri başarılar sevinçle haberleştirilmiştir. Genel olarak sağlık, eğitim, ekonomi ve spor alanlarında herhangi bir olumsuz habere ve eleştiriye rastlanmamıştır.

Sonuç olarak, yakın dönemde Türk Siyasi Tarihinin akışına şahitlik etmiş Ülke gazetesi; yayınladığı haberler ve haberlerindeki zengin içeriğiyle, Türkiye'nin önemli isimlerinin kaleme aldığı yazı ve yorumları ile, gündemin sıcak gelişmelerini takip ederek halkın haber alma özgürlüğü kapsamında kamuoyunu aydınlatmaya yönelik görevini yerine getirmiştir. Üstlendiği misyon ve yayın politikası ile hem Sivas'ın hem de Türkiye'nin kültür ve basın hayatına önemli katkılar sunduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 30-10-0-0 Belge Yer Numarası: 14-80-13 s.17 s.s.1-59.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 490-1-0-0 Belge Yer Numarası: 572/2277/3 s.s.26-28.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 30-18-1-2 Belge Yer Numarası: 113/36/3 s.1.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 30-1-0-0 Belge Yer Numarası: 44/257/3 s.s.2-5.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 490-1-0-0 Belge Yer Numarası: 6/28/7 s.3.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 30-18-1-2 Belge Yer Numarası: 95/54/1 s.1.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 30-1-0-0 Belge Yer Numarası: 123/782/9 s.2.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 490-1-0-0 Belge Yer Numarası: 10/52/3 s.1.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Belge Fon Kodu: 490-1-0-0 Belge Yer Numarası: 10/53/9 s.s.1-5.

Kanunlar

Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun (1925, 13 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 243).

Milli Korunma Kanunu (1940, 26 Ocak). Resmî Gazete (Sayı: 4417).

Türkiye Ziraî Donatım Kurumu Kanunu (1944, 1 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 5745).

Sıtma ile olağanüstü savaş yapılmasına dair kanun (1945, 28 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 5967).

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (1945, 15 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 6032).

Sıtma Savaşı Kanunu (1946, 21 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 6238).

Belediye Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun (1946, 30 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 6295). Kanun No: 4878, Kabul Tarihi: 29/4/1946.

Üniversiteler Kanunu (1946, 18 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 6336).

Şehir ve kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri teşkiline dair olan 4541 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun (1947, 14 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 666). Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc029/kanuntbmmc029/kanuntbmmc02905046.pdf

Türkiye, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Yunanistan, İrlanda, İzlanda, Lüksemburg, Norveç, Hollanda, İtalya, Portekiz, Birleşik Krallık, İsveç, İsviçre Hükümetleri ve Almanya'nın Fransa, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri işgali altındaki mntıklar Başkomutanları arasında imzalanan Avrupa Ekonomik İş birliği sözleşmesi ile eklerinin onanması hakkında Kanun (1948, 13 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 6656).

Türkiye Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye'ye yapılacak yardım hakkında Anlaşma" nın onanmasına dair Kanun (1947, 5 Eylül). Resmî Gazete (Sayı: 6699).

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 4 Temmuz 1948 tarihinde imzalanan Ekonomik İşbirliği Anlaşması ve Eki ile aynı tarihte teati edilen mektupların onanması hakkında Kanun (1948, 13 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 6656).

Milletvekilleri Seçimi Kanunu (1950, 21 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 7438).

Araştırma ve İnceleme Eserleri

Acar, A. (2013). Basında "Tan Olayı"- 4 Aralık 1945. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (43), 1-22.

Akandere, O. (2003). Bir demokrasi beyannamesi olarak Dörtlü Takrir'in amacı ve mahiyeti. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 5-28.

- Akbaşı, S. ve Tura, B. (2019). Okul Aile Birlikleri Okullara Ne Getirdi? Neyi Değiştirdi?. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14 (20), 1747-1768. DOI: 10.26466/opus.621027
- Akın, F. (2005). 12 Temmuz Beyannamesi'nin Türk siyasi tarihindeki yeri ve önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 92-109.
- Akkaya, B. (2012). Türkiye'nin NATO Üyeliği ve Kore Savaşı. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-20.
- Akkor, M. (2017). II. Dünya Savaşı'nın Sonu ve Truman Doktrini'nin Ortaya Çıkışı. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 1-17.
- Aksoy, M. (2019). Kore Savaşı'nın Türkiye'de demokrasinin gelişimine etkisi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 3 (1), 1-12.
- Armaoğlu, F. 20. *Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914- 995*. Alkım Yayınevi, 11. Baskı.
- Arslan, M. (2005). Cumhuriyet Dönemi Üniversite Reformları Bağlamında Üniversitelerimizde Demokratiklik Tartışmaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (18), 23-49. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23751/253048>
- Atabey, F. (2014). Monterux Konferansı'ndan İkinci Dünya Harbi'ne Türk-Sovyet İlişkileri. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 1-11.
- Atlı, C. ve Kahraman, F. (2020). II. Dünya Savaşı akabinde Türkiye'de sağlık durumu ve salgın hastalıklarla mücadele (1946-1950). *Turkish Studies*, 15(4), 39-55. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43677>
- Aysal, N. (2005). Anadolu da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri. *Atatürk Yolu Dergisi*, 9 (35), 267-282. DOI: 10.1501/Tite_0000000047
- Ayyıldız, E. (2003). "Matbuat" maddesi. *DİA içinde* (C.28, s.119-121). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Balcı, M. (2018). Demokrat Parti'yi İktidara Taşıyan Seçim Sistemi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (2), 691-700. DOI: 10.21547/jss.391159

- Baltacı, C. ve Akın, Y. (2007). 1946 üniversite reformu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 83-94. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/20837/223289>
- Başarır, M. (2019). Sovyet Rusya'nın 1925 dostluk ve tarafsızlık Antlaşması'nın feshine yönelik Türkiye'ye verdiği notaların Türk basınına yansımaları. *Belgi Dergisi*, Cilt II Sayı 18, 1417-1448. DOI: 10.33431/belgi.523548
- Benhür, Ç. (2007). 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0 (17), 61-75. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sefad/issue/16470/171864>
- Bulut, S. (2018). 38. Enlemede Güç Mücadelesi: Kore Savaşı ve Türkiye'deki Tezahürleri. *Mavi Atlas*, 6 (1), 185-204. DOI: 10.18795/gumusmaviatlas.413245
- Burgaç, M. (2013). 1946 Genel Seçimlerinde Propaganda. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 13 (26), 163-184.
- Çavmak, Ş. ve Çavmak, D. (2017). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı. *Sağlık Yönetimi Dergisi*, 1 (1), 48-57.
- Çelebi, O. (2017). Taşradan demokrasiye açılan kapı: İsmet İnönü'nün 14 – 26 Eylül 1947 tarihli yurtiçi gezisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (54), 279-197.
- Çelik, Z. ve Gür, B. S. (2014). Yükseköğretim sistemlerinin yönetimi ve üniversite özerkliği Küresel eğilimler ve Türkiye örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 4, 18-27.
- Çiçek, A. C. (2018). Türkiye'de çok partili siyasal hayatın 'Garanti Belgesi': 12 Temmuz Beyanname'si'nin söylem analizi. *Curr Res Soc Sci*, 4(2), 83-96. doi: 10.30613/curesosc.378441
- Dokuyan, S. (2013). İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den İstekleri, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9 (18), 119-135.
- Eraslan, Z. (2016). "Tarihçi ve Basın". *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri* içinde (C.1, s.133-146). Elazığ: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Erayman, A. (2019). Demokrat Parti'nin bölünmesi ve Millet Partisi'nin kuruluşuna giden süreç. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 11 (44), 35-40. doi: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>

- Erden, Ö. (2014). II. Dünya savaşı sonrası Sovyet Rusya'nın boğazlarla ilgili talepleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (34), 256-268.
- Erhan, Ç. (1996). Ortaya çıkışı ve uygulanışıyla Marshall planı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51 (01). DOI: 10.1501/SBFder_0000001907
- Ertem, B. (2009). Türkiye-ABD ilişkilerinde Truman doktrini ve Marshall planı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (21), 377-397.
- Göktepe, C. ve Seydi, S. (2015). Soğuk Savaş Başlangıcında Türk Dış Politikası. *Bilig*, 72, 197-222. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/25351/267647>
- Güler, C. (2015). Türkiye'de çok partili düzene geçişte (1945-1950) Serbest Fırka deneyiminin izleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 34 (57), 291-316.
- Güngör, S. (2010). 14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP'de Bunalım. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010 (21), 193-208. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sufesosbil/issue/11416/136361>
- İleri, T. (2018). II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de İzlenen Ekonomi Politikaları. *Sobider (Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Science)*, 5 (19), 302-316.
- İnce, E. (2006). Köylüyü Topraklandırma Kanununun Türk Siyasal Yapısının Oluşumu Üzerindeki Etkileri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5 (13), 59-78. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ctad/issue/25526/269265>
- Kahraman, N. (2020). Kore Savaşı ve Türkiye'nin savaşa katılma kararının Türk basınına yansımaları üzerine bir analiz (Haziran-Ağustos 1950). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8 (2), 1375-1408. DOI: 10.19145/e-gifder.733259
- Kalyon, L. (2010). Truman Doktrini Üzerine Bir Analiz. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 6 (11), 7-26. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/guvenlikstrjtj/issue/7532/99192>
- Kapluhan, E. (2013). Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği ve Köy Enstitüleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0 (26), 172-194.
- Karpat, K.H. (2010). *Türk Demokrasi Tarihi (Sosyal, Ekonomik, Kültürel Değerler)*. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Kartal, C. (2010). Türk Siyasal Hayatında “Beyaz İhtilal” 1950 Seçimleri / A “White Revolution” In Turkish Political Life 1950 Elections. *Atatürk Dergisi*, 3 (4), 265-280. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Atauniad/Issue/2360/30269>
- Kartal, S. (2008). Toplum kalkınmasında farklı bir eğitim kurumu: Köy Enstitüleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 23-36.
- Kartal, S. (2018). Tek Parti Döneminde Toplanan Milli Eğitim Şuralarında Alınan Kararların Eğitimin Siyasi İşlevi Açısından Analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (11), 196-203. Retrieved from
- Kayış, Y. (2008). 1946 Belediye Seçimleri ve Basın. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7 (16), 397-419.
- Kayran, M. Ve Metintaş, M. (2018). 1945 Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve Uygulanması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (19), 647-666. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ksbd/issue/41531/501298>
- Kılıç, Z. Ve Güven, S. (2017). Türk Milli Eğitim Şuralarında Alınan Kararların İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (53), 588-599.
- Limoncuoğlu, A. (2018). Türkiye’de üçüncü yolun başı; Millet Partisi (1948). *Akademik Hassasiyetler*, 5 (10), 145-155. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademik-hassasiyetler/issue/41937/487305>
- Malkoç, E. (2012). Türk Basınında Truman Doktrini ve Türkiye’ye Amerikan Yardımları (1947-1950). *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 0(9), 89-127. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuydta/issue/947/10681>.
- Nair, G. (1999). *1878-1999 Sivas Basını*. Sivas: Dilek.
- Nair, G. (2017). Türk basın tarihinde taşrada yayınlanan bir merkez gazetesi: Ülke. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 80-93.
- Oran, B. (Ed.). (2002). *Türk Dış Politikası 1919-1980*. İstanbul: İletişim.
- Özçelik, M. (2010). İkinci Dünya Savaşı’nda Türk Dış Politikası. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(29), 253-269.

- Özenç, B. (2019). Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde bir dönüm noktası olarak 1946 seçimleri. *Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 71-92. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tauhfd/issue/50341/651734>
- Özkan, A. (2013). 1947 Muhtarlık seçimleri bağlamında Urfa'da parti mücadeleleri (vali ve umumi müfettişin raporlarına göre). *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 50, 254-270.
- Özkaya, H. (2016). Cumhuriyet döneminde bulaşıcı hastalıklarla mücadele. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 20 (2), 77-84.
- Özsoy, S. (2011). Basına yansımalarıyla "1952 amatörlük olayı" ve Türk sporunda amatörlük. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2), 97-119. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deusosbil/issue/4624/63099>
- Özsoy, S. (2017). Türk Basınında 1948 Londra Olimpiyatları. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 78-100.
- Öztekin, H. (2015). Türkiye'de çok partili hayata geçiş sürecinde muhalif bir dergi: Görüşler. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 170-191.
- Sertel, S. (1987). *Roman gibi Demokrasi mücadelesinde bir kadın*. İstanbul: Belge Yayınları.
- Şahin, E. ve Tunç, B. (2015). Demokrat Parti'nin kuruluş süreci ve DP – CHP siyasî mücadelesi (1945-1947). *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 31-69.
- Şeyhanlıoğlu, H. (2012). 12 Temmuz Beyanname'sinin siyasal etkileri ve önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 77-100.
- Tekin, A. (2018). 1939-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Veremle Mücadele Faaliyetleri. *Journal of Universal History Studies*, 1 (1), 1-21. DOI: 10.38000/juhis.479595
- Tuğluoğlu, F. (2008). Türkiye'de Sıtma Mücadelesi (1924-1950). *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 32 (4), 351-359.
- Tuna. I. (2015). Verilişinin 70. yılında demokratikleşme belgesi olarak Türk siyasal hayatında dörtlü taktırir. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XV/30, 203-219.

- Turp, M. (2019). Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Bir Mihenk Taşı: Basında 1950 Seçimleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18 (37), 677-714. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ctad/issue/43437/529832>
- Uçarol, R. (1995). *Siyasi Tarih (1789-1994)*. İstanbul: Filiz.
- Umar, Ö. (2004). İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türk-Sovyet İlişkileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 20 (59), 369-412. DOI: 10.33419/aamd.702849
- Unat, K. (2011). Cumhuriyet Halk Partisi'nde nevi şahsına münhasır bir muhalif grup: otuz beşler. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 48, 839-867.
- Vural, M. (2008). II. Dünya Savaşı Türkiye'sinde bir muhalefet Örneği Olarak "Tan" Gazetesi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7 (16), 381-395.
- Yakut, K. (2013). II. Dünya Savaşı'ndan Sonra Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye Yönelik Talepleri ve Türk Basınının Tutumu. *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 35, 169-186.
- Yaman, A. (2006). Kore Savaşı'nın Türk Kamuoyuna Yansıması. *Atatürk Yolu Dergisi*, 10 (37), 231-245. DOI: 10.1501/Tite_0000000061
- Yılmaz, E. (2010). 1946 Seçimlerinde öne çıkan bazı hususlar. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 177-188.
- Yılmaz, E. (2010). 1950 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasal Sonuçları. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1 (2), 31-45.
- Yurtoğlu, N. (2017). Cumhuriyet Dönemi Ziraatta Makineleşme Sürecinde Türkiye Zirai Donatım Kurumunun (TZDK) Yeri ve Önemi (1943-1960). *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 10 (29), 277-312.

TBMM Tutanakları

- TBMM Zabıt Ceridesi (TBMMZC) Devre V, İçtima 3 c. 20 (Kasım 1937), 3-9.
- TBMM Zabıt Ceridesi (TBMMZC) Devre VI, İçtima 1 c. 6 (Kasım 1939), 3.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VII, Toplantı 3 c. 20 (Kasım 1945), 3-9.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VII, Toplantı 3 c. 20 (Kasım 1945), 256-260.

- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VII, Toplantı 3 c. 22 (Nisan 1946), 216-217.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VII, Toplantı 8 c. 24 (Haziran 1946), 81-125.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VII, Toplantı 3 c. 24 (Haziran 1946), 103-124.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VII, Toplantı 3 c. 24 (Haziran 1946), 289.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VII, Toplantı 3 c. 24 (Haziran 1946), 345.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VIII, Toplantı 1 c.6 (Eylül 1947), 552-556.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VIII, Toplantı 2 c.8 (Aralık 1947), 22.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VIII, Toplantı 2 c.10 (Şubat 1948), 4-14.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VIII, Toplantı 2 c.11 (Nisan 1948), 43-46.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VIII, Toplantı 4 c.24 (Şubat 1950), 667-713.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem VIII, Toplantı 4 c.25 (Mart 1950), 1038-1110.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem IX, Toplantı olğ c.1 (Haziran 1950), 310-313.
- TBMM Tutanak Dergisi Dönem IX, Toplantı 1 c.3 (Aralık 1950), 136-204.

Web Siteleri

Millî Eğitim Bakanlığı. (t.y.). Geçmişten Günümüze Milli Eğitim Şûraları. Erişim adresi:

<http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328>

Gençlik ve Spor Bakanlığı. (t.y.). Yaşar Doğu. Erişim adresi:

<https://shgm.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/3813/yasar-dogu-anildi.aspx>

Türkiye Güreş Federasyonu. (t.y.). Minderde 1949 Ruhu Yakalandı. Erişim Adresi:

<https://www.tgf.gov.tr/tr/minderde-1949-ruhu-yakalandi/>

Gazeteler

Atay, F.R. (1941, 14 Ağustos). İngiliz-Sovyet notaları etrafında. *Ulus*, 1-5.

Atay, F.R. (1946, 21 Haziran). Demokrat Partini Beyannamesi. *Ulus*, 1-2.

Durlu, R. (1946, 14 Aralık). Aile ve Okul. *Ülke*, 1-3.

- Durlu, R. (1946, 19 Aralık). Aile ve Okul. *Ülke*, 3.
- Durlu, R. (1946, 20 Aralık). Aile ve Okul. *Ülke*, 3.
- Elbeyioğlu. (1948, 5 Ağustos). Varolun Yiğitler. *Ülke*, 2.
- Işık, H. (1947, 12 Mart). Muhtar ve İhtiyar heyetleri seçim sonu. *Ülke*, 1.
- Işık, H. (1947, 14 Mart). Amerika Cumhurbaşkanı'nın Türkiye ve Yunanistan'a Kongreden Yardım İsteği. *Ülke*, 1.
- İnönü, İ. (1946, 18 Nisan). İlköğretimde Çalışmalarımız. *Ülke*, 1.
- Önertürk, A. (1946, 18 Aralık). Milli Eğitim Şurasında neler gördüm ve duydum. *Ülke*, 3.
- Önertürk, A. (1946, 21 Aralık). Milli Eğitim Şurasında neler gördüm ve duydum. *Ülke*, 3.
- Önertürk, A. (1946, 24 Aralık). Milli Eğitim Şurasında neler gördüm ve duydum. *Ülke*, 3.
- Özver, M. (1947, 23 Ocak). Okul ve Aile Birlikleri. *Ülke*, 3.
- Sadak N. (1946, 26 Ağustos). Cevabımız Dünyaya Örnek Bir Vesikadır. *Ülke*, 3.
- Sadak N. (1947, 14 Mayıs). Türkiye için yeni bir devir açılmıştır. *Ülke*, 1-3.
- Sadak N. (1947, 9 Nisan). Yardım projesinin kabul edilmesi ihtimalleri artmıştır. *Ülke*, 1-4.
- Sadak, N. (1941, 14 Ağustos). İngiltere ile Sovyet Rusya'nın müşterek notaları etrafında. *Akşam*, 1-4.
- Sevengil, R.A. (1945, 22 Aralık). Türkiye Toprakları Mezada çıkarılmamıştır. *Ülke*, 1.
- Sevengil, R.A. (1945, 5 Aralık). Milliyetçi Gençliğe Selam... *Ülke*, 1.
- Sevengil, R.A. (1945, 6 Kasım). Celal Bayar Partisi. *Ülke*, 1.
- Sevengil, R.A. (1945, 8 Kasım). Sovyetlerle anlaşmamız. *Ülke*, 1.
- Sevengil, R.A. (1946, 14 Ağustos). Sovyetler Bizden Ne İstiyorlar. *Ülke*, 1-2.
- Sevengil, R.A. (1946, 2 Mayıs). Millete Gitmekten Niçin Çekiniyorlar. *Ülke*, 1.
- Sevengil, R.A. (1946, 27 Ağustos). Ruslar Zor Yoluna Gidecekler mi? *Ülke*, 1-4.
- Sevengil, R.A. (1946, 27 Nisan). Yeni Milletvekili Seçimlerine Doğru. *Ülke*, 1.
- Sevengil, R.A. (1950, 6 Mayıs). Radyoda parti propagandaları başladıktan sonra... *Ülke*, 1.
- Sirer, R.Ş. (1946, 14 Haziran). Üniversiteler Kanunu. *Ülke*, 1-4.

- Tekeli, E. (1946, 8 Ocak). Kars ve Ardahan isteği bir başlangıç mıdır? *Ülke*, 1.
- Tekin, O. (1947, 23 Şubat). Halkevlerimiz. *Ülke*, 3.
- Us, A. (1941, 14 Ağustos). İngiliz-Rus beyannamesinin manası. *Vakit*. 1-4.
- Yalçın, H.C. (1947, 3 Mayıs). Demokrat Partinin en büyük suçu. *Ülke*, 1.
- Yalçın, H.C. (1950, 28 Nisan). Hoşlanılmayacak bir manzara. *Ülke*, 1-3.
- 1951 Marşal yardımından Türkiye'ye 44 milyon ayrıldı. (1950, 23 Şubat). *Ülke*, 1.
- 4500 cephe hattına doğru ilerliyor. (1950, 25 Ekim). *Ülke*, 1.
- 7 milyon çocuğa B.C.G. aşısı yapılacak. (1949, 23 Şubat). *Ülke*, 1.
- 9 uncu Milli Tıp Kongresi Dün Açıldı. (1946, 22 Ekim). *Ülke*, 1-6.
- Açık Milletvekillikleri Seçimi. (1947, 4 Mart). *Ülke*, 1.
- Akdeniz futbol turnuvasına B millî takımı ile iştirak edeceğiz. (1949, 30 Nisan). *Akşam*, 2.
- Ali Fuat Cebesoy'un gazetecilere beyanatı. (1950, 29 Mart). *Ülke*, 1-4.
- Amerika Türkiye'ye 50 Milyon dolar yardımda bulunacak. (1948, 19 Ekim). *Ülke*, 1.
- Amerika Türkiye'ye ne gibi yardımlarda bulunabilecek. (1948, 22 Nisan). *Ülke*, 1.
- Amerika Yardım Heyeti Başkanı Dün şehrimizde incelemelerde bulundu ve Diyarbakır'a uğurlandı. (1948, 20 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Amerika Yardım Heyeti Başkanının Demeci. (1948, 27 Mayıs). *Ülke*, 1-2.
- Amerika Yardımı. (1948, 17 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Amerika Yardımının Yankıları. (1947, 25 Nisan). *Ülke*, 1.
- Amerika Yunanistan'a İktisadi Yardım Yapacak. (1947, 2 Mart). *Ülke*, 1.
- Amerika'dan 4 denizaltı dün yurdumuza geldi. (1948, 12 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Amerika'dan Ruslara Ciddi Bir İhtar Yazısı. (1946, 11 Mart). *Ülke*, 1.
- Amerika'dan yurdumuza Ağır tanklar geldi. (1948, 4 Haziran). *Ülke*, 1.
- Amerika'nın Türkiye'ye Yardımı. (1947, 12 Mart). *Ülke*, 1.
- Amerika'nın Türkiye'ye Yardımı. (1947, 15 Mart). *Ülke*, 1.
- Amerika'ya gönderilecek uzmanlar. (1950, 8 Ocak). *Ülke*, 1.

- Amerikalı Misafirler. (1947, 15 Nisan). *Ülke*, 1.
- Amerikan Cevabı Beyaz Saray'da Hazırlandı. (1946, 22 Ağustos). *Ülke*, 1-4.
- Amerikan Heyeti Bugün Şehrimize Geliyor. (1947, 28 Haziran). *Ülke*, 1.
- Amerikan Heyeti Tezahüratla Karşılandı. (1947, 29 Haziran). *Ülke*, 1.
- Amerikan Notası Rusya'ya Verildi. (1946, 12 Ekim). *Ülke*, 1-4.
- Amerikan Teklifleri nelerdir. (1945, 9 Kasım). *Ülke*, 1-4.
- Amerikan Yardım Kanunu İmzalandı. (1947, 23 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Amerikan yardımı yurttta büyük sevinç uyandırdı. (1947, 11 Mayıs). *Ülke*, 2.
- Amiral Cunter'in demeci. (1950, 11 Nisan). *Ülke*, 2-3.
- Anayasa karşısında Hükümetin kararı. (1950, 28 Temmuz). *Ulus*, 1-5.
- Ankara'dan Amerika'ya gidecek olan profesörler. (1950, 20 Nisan). *Ülke*, 2.
- Ankara'ya gelen Amerikan heyeti. (1947, 27 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Ara seçimlere girecek ve girmeyecek partiler. (1949, 8 Eylül). *Ülke*, 2.
- Askeri yardımdan verilen 2 denizaltıyı almak için bir katile gidiyor. (1950, 11 Ağustos).
Ülke, 1.
- Aslan Güreşçilerimiz. (1948, 12 Ağustos). *Ülke*, 1-2.
- Atina Millî Maçlarına "B" Millî Takımımız Katılacak. (1949, 30 Nisan). *Ulus*, 5.
- Atina'da Sporcularımızın uğradığı çirkin tecavüz. (1949, 27 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Avrupa Serbest Güreş Karşılaşmalarında Kazandığımız Zafer. (1949, 6 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- B. F. Rıfkı'nın Ulus'ta çıkan bir yazısı. (1945, 4 Aralık). *Ülke*, 1.
- B. M. Meclisi Seçimi Yenilemeye Karar Verdi. (1946, 11 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- B. Millet Meclisi Çalışmalarına Son Verdi. (1946, 15 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- B. Millet Meclisinde Üniversitelerin Muhtariyet kanunu kabul edildi. (1946, 13 Haziran).
Ülke, 1.
- B. Milletler emrine verilen Savaş Birliğimiz Hareket Etti. (1950, 29 Eylül). *Ülke*, 1-4.
- B. Milletler Teşkilatı erlerimiz Eylül maaşlarını gönderdi. (1950, 21 Eylül). *Ülke*, 1.

- B.M.M. nin dünkü içtimainda Bölükbaşı ve Türkoğlu'nun gensoruları görüşüldü. (1950, 12 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Başbakan Peker'in Demeci. (1947, 3 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Başbakan R. Peker İstifa etti. (1947, 10 Eylül). *Ülke*, 1.
- Başbakan Recep Peker'in Amerika Yardımı Hakkındaki Demeci. (1947, 14 Mart). *Ülke*, 1-3.
- Başbakan Recep Peker'in Parti Grubundaki Demeci. (1947, 29 Ağustos). *Ülke*, 1-3.
- Başbakan Şükrü Saraçoğlu cevap veriyor. (1946, 1 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Başbakanımız Güreşçilerimizi tebrik etti. (1946, 28 Ekim). *Ülke*, 1.
- Başbakanımızın Demeci. (1945, 6 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Başbakanımızın Gazetecilerimizle Yaptığı Konuşma. (1946, 7 Ocak). *Ülke*, 1-4.
- Başbakanlığın tebliği Yeni Seçim 14 Mayıs Pazar günü yapılacak. (1950, 26 Mart). *Ülke*, 1.
- Başkan Truman Kongreden Türkiye ve Yunanistan'a 400 Milyon dolar Yardım İstedi. (1947, 13 Mart). *Ülke*, 1.
- Bazı bölgelerimize Traktör gönderiliyor. (1950, 14 Haziran). *Ülke*, 2.
- Belediye Başkanımız Rahmi Günay dün Ankara'ya gitti. (1947, 10 Ocak). *Ülke*, 1.
- Belediye Başkanları Seçimi. (1946, 1 Haziran). *Ülke*, 1.
- Belediye seçimi hazırlığı yurttan hızla devam ediyor. (1946, 12 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Belediye Seçimleri. (1946, 6 Mayıs). *Ülke*, 1-2.
- Belediye Seçimlerine Dair Yeni Kanun Dün Yürürlüğe Girdi. (1946, 1 Mayıs). *Ülke*, 1-4.
- Belediyeler Kanununun seçim hükümleri değişti. (1946, 30 Nisan). *Ülke*, 1-3.
- Bir Amerikan Gazetesinin Boğazlara Dair Yazısı. (1947, 23 Şubat). *Ülke*, 1.
- Birçok illerde verem yatağı kuruldu. (1950, 25 Şubat). *Ülke*, 1.
- Birleşik Amerika Dışişleri Bakanlığı Mühim Bir Tebliğ Yayınladı. (1950, 24 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Boğazlar işinde Amerikan görüşü. (1945, 2 Kasım). *Ülke*, 1.
- Boğazlar Meselesi ve Dünya Efkârı. (1946, 26 Ağustos). *Ülke*, 1-4.

- Bölge Genel hastaneleri ve Sivas. (1947, 10 Ocak). *Ülke*, 1.
- Bugün Ata'nın Yolunda, İnönü'nün Safında Birliğimizi İspat Edeceğimiz Gündür. (1946, 21 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Bugün Bir Halk Bayramı Yaşayacağız. (1946, 24 Şubat). *Ülke*, 1-2.
- Bugün Bütün Yurtta Muhtar seçimi yapılacak Vatandaş Vazifeni Yap. (1947, 30 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Bugün Halkevlerinin 15 inci Dönüm Yılıdır. (1947, 23 Şubat). *Ülke*, 1.
- Bugün köy enstitülerinin kuruluş günü. (1947, 17 Nisan). *Ülke*, 1.
- Bugün Köy Enstitülerinin kuruluş yıldönümü. (1948, 17 Nisan). *Ülke*, 1.
- Bursa'da Gençlerin Tezahürleri. (1945, 6 Aralık). *Ülke*, 1.
- Bütün Dünya Basını Emperyalist Rusların haris toprak istekleri karşısında bizden yanadır. (1945, 25 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Bütün dünyanın hayran olduğu Kahraman Tugayımız. (1950, 2 Aralık). *Ülke*, 1.
- Bütün Yurtta Seçim Tasnifleri Sona Erdi. (1946, 24 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Büyük Millet Meclisi 24 Martta fesholacak. (1950, 22 Mart). *Ülke*, 1.
- Büyük Millet Meclisi dün feshedildi. (1950, 25 Mart). *Ülke*, 1.
- Büyük Millet Meclisinde Dışişleri Bakanı 16'lar konferansı Londra-Paris ve Atina'daki temasları hakkında izahat verdi. (1948, 17 Nisan). *Ülke*, 1-3.
- C. Bayarın Partisi Demokrat Partinin Programı İçişleri Tarafından Tasdik Edildi. (1946, 8 Ocak). *Ülke*, 1-4.
- C. H. Partisi divanı dün çalışmalarını bitirdi. (1950, 13 Şubat). *Ülke*, 1.
- C. Halk Partisi Milletvekili adaylarını ilan etti. (1950, 23 Nisan). *Ülke*, 1.
- C.H.P. Divanı toplantısı. (1950, 18 Nisan). *Ülke*, 1.
- C.H.P. Meclis Grubu Başkan Vekilliğinden. (1945, 28 Kasım). *Ülke*, 1.
- C.H.P. Meclis Grubunun Dünkü Toplantısı. (1946, 11 Haziran). *Ülke*, 1.
- C.H.P. Meclis Grubunda Başbakan ve İçişleri Bakanının izahları. (1945, 5 Aralık). *Ülke*, 1-3.

- C.H.P. Meclis Grubunda Başbakanın Kabul Edilen Teklifi Gereğince. (1946, 27 Nisan). *Ülke*, 1-2.
- C.H.P. yeni seçimlerde adaylarını nasıl tesbit edecek. (1950, 23 Şubat). *Ülke*, 1-2.
- C.H.Partisi Milletvekili adaylarının yaş, tahsil ve meslekleri. (1950, 25 Nisan). *Ülke*, 1.
- Celal Bayar C.H.P. nden çekildi. (1945, 4 Aralık). *Ülke*, 1.
- Celal Bayar Demokrat Parti Kongresinde Mühim Bir Konuşma Yaptı. (1947, 28 Haziran). *Ülke*, 1-3.
- Celal Bayar İstanbul'da Bayar partideki ihtilafa müfritlerin sebep olduğunu açıkladı. (1948, 28 Şubat). *Ülke*, 1.
- Celal Bayar Parti Kuruyor. (1945, 2 Aralık). *Ulus*, 1.
- Celal Bayar Partisi Hazırlıklarını Tamamladı. (1946, 6 Ocak). *Ülke*, 4.
- Celal Bayar Partisi. (1945, 23 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Celal Bayar'ın kuracağı parti. (1945, 3 Aralık). *Ülke*, 1.
- Cumhurbaşkanımız İnönü Amerikan milletine bir mesaj yayınladı. (1947, 27 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Cumhuriyet Halk Partisi seçim beyannamesi. (1950, 1 Mayıs). *Ülke*, 3.
- Cumhuriyet Halk Partisi seçim beyannamesi. (1950, 2 Mayıs). *Ülke*, 3.
- Çeşitli hastalıklarla mücadele programımız gittikçe gelişmekte. (1950, 10 Nisan). *Ülke*, 1.
- Çiftçilerimiz akaryakıt vergisinden muaf. (1950, 13 Ocak). *Ülke*, 1-4.
- Çiftçimize yardım. (1947, 25 Ocak). *Ülke*, 1.
- Çiftçiye Toprak Dağıtımına İlbaharda Başlanacak. (1946, 13 Ocak). *Ülke*, 1.
- Çörçil ve Amerikan Siyaseti. (1947, 13 Nisan). *Ülke*, 1.
- D.P. Muhtar seçimlerine girmiyor. (1947, 21 Mayıs). *Ülke*, 2.
- D.P. nin Teşkilâtına bir tamimi. (1948, 18 Mart). *Ülke*, 2.
- Demiryollarının temdidisi meselesi. (1950, 16 Haziran). *Ülke*, 1.
- Demokrat Parti Belediye Seçimine Girmeyecekmiş. (1946, 10 Mayıs). *Ülke*, 1-2.
- Demokrat Parti Büyük Bir Kongre Toplayacak. (1948, 9 Mart). *Ülke*, 1.

- Demokrat Parti Genel İdare kurulunun toplantısı. (1948, 6 Şubat). *Ülke*, 2.
- Demokrat Parti Seçimlere Giriyor. (1946, 18 Haziran). *Ülke*, 4.
- Demokrat Partide Tasfiye Başladı. (1948, 10 Mart). *Ülke*, 1.
- Demokrat Partide Tasfiye devam ediyor. (1948, 26 Mart). *Ülke*, 1.
- Demokrat Partide Tasfiye. (1948, 12 Mart). *Ülke*, 1.
- Demokrat Partinin Beyannamesi. (1946, 20 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Demokrat Partinin Beyannamesi. (1946, 21 Haziran). *Ulus*, 1-2.
- Demokrat Partinin Bir Tebliği. (1946, 19 Haziran). *Ulus*, 4.
- Demokratların seçime girmeme kararı Ankara Mahfilinde kötü karşılandı. (1947, 4 Nisan).
Ülke, 2.
- Denizli de 841 aileye toprak verildi. (1948, 13 Şubat). *Ülke*, 1.
- Denizli'de 853 aileye toprak verildi. (1948, 11 Ocak). *Ülke*, 2.
- Divriği Demir Madenlerine Yapılacak Yardım. (1949, 12 Nisan). *Ülke*, 1.
- Dün 20 Milyon şehitleri andı. (1950, 11 Aralık). *Ülke*, 1.
- Dün Avam Kamarasında Konuşan Bevin Türkiye Hakkında İngiliz Görüşünü Açıkladı.
(1946, 23 Şubat). *Ülke*, 1-4.
- Dün Başarılı Bir Seçim İmtihani Geçirdik. (1946, 27 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Dün Bozkır'da Fakir Çiftçiler Toprağa Kavuştu. (1946, 17 Ocak). *Ülke*, 1.
- Dün Mecliste Kabul Edilen Bir Kanunla Belediyeler Kanununun Seçim Hükümleri Değişti.
(1946, 30 Nisan). *Ülke*, 1-3.
- Futbolcularımızın Atina'da maruz kaldığı çirkin tecavüzü İstanbul gençliği protesto etti.
(1949, 24 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Futbolcularımızın büyük başarısı. (1948, 3 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Gazeteler Arasında. (1946, 21 Haziran). *Ülke*, 2-4.
- Genel Başkan İnönü'nün Tarihî Nutukları. (1946, 11 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Genel Müdürlük İkinci Kısım bölgeleri tespit etti. (1947, 29 Mayıs). *Ülke*, 1.

- General Cebesoy'un C.H.P. den istifa edişi hakkında Muhalif bir gazetenin dikkate şayan yazısı. (1950, 1 Nisan). *Ülke*, 1-2.
- Görülmemiş Bir Hâdise. (1949, 19 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Gözümüzü Dört Açalım. (1949, 26 Mayıs). *Ülke*, 1-3.
- Gürcüler bizden Toprak İstiyormuş. (1945, 22 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Gürcülerin Küstahça Toprak Talebi Karşısında Dünya Efkârının Derin Hayreti. (1945, 23 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Güreşçiler Avrupa'dan dün İstanbul'a döndü. (1949, 8 Nisan). *Ülke*, 1.
- Güreşçilerimiz Avrupa Seyahatine Çıkıyorlar. (1949, 17 Şubat). *Ülke*, 1-2.
- Güreşçilerimiz Avrupa Şampiyonu oldu. (1946, 22 Ekim). *Ülke*, 1-4.
- Güreşçilerimiz Avrupa'dan şerefle dönüyor. (1949, 5 Nisan). *Ülke*, 1-3.
- Güreşçilerimiz zaferden zafere koşuyor. (1949, 4 Nisan). *Ülke*, 1-3.
- Güreşçilerimizin Başarısı. (1949, 8 Haziran). *Ülke*, 1.
- Ha şöyle Bülende tokat atan Yunanlı müebbeden oyun oynamamaya mahkûm edildi. (1949, 19 Mayıs). *Ülke*, 2.
- Halkevleri 16 Yaşında. (1948, 22 Şubat). *Ülke*, 3.
- Halkın İstanbul radyosuna protestosu. (1950, 12 Nisan). *Ülke*, 1.
- Harp devam ediyor. (1950, 30 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Hasan Saka Kabinesi Yurtda iyi karşılıandı. (1947, 12 Eylül). *Ülke*, 1.
- Heyet, Sivas ve Havalisinde de Tetkikler yapacak. (1947, 7 Haziran). *Ülke*, 1.
- Hükûmete çoğunlukla itimat beyan edildi. (1947, 28 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Hükûmetin yeni kararları Veremle ciddi bir surette Mücadele edilecek. (1948, 3 Aralık). *Ülke*, 1.
- Hükûmetin görüşü. (1950, 29 Temmuz). *Ulus*, 1-4.
- İ. İnönü'nün Seçim nutku. (1950, 26 Mart). *Ülke*, 1.
- İçişleri Bakanı 12 Temmuz Beyannamesine sadık kalacağız dedi. (1947, 16 Eylül). *Ülke*, 1.
- İçişleri Bakanlığının Tebliği. (1946, 11 Haziran). *Ülke*, 1.

- İlim heyetinin hazırladığı yeni seçim kanunu B. Millet Meclisine sunuldu. (1949, 18 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- İlimizde eğitim faaliyeti. (1950, 22 Mart). *Ülke*, 1.
- İlimizde Kuduz hastalığı ile mücadele. (1949, 12 Ocak). *Ülke*, 3.
- İlimizde Milli Eğitim Çalışmaları. (1948, 28 Ağustos). *Ülke*, 1-2.
- İlimizde Sıtma savaşı iyi sonuçlar veriyor. (1947, 5 Temmuz). *Ülke*, 2.
- İlimizde sıtma savaşı. (1948, 23 Kasım). *Ülke*, 2.
- İlimize şimdilik 20 traktör tahsis edildi. (1949, 9 Haziran). *Ülke*, 2.
- İllerimize Tarım Aleti Sevki Başladı. (1949, 2 Haziran). *Ülke*, 1.
- İngiliz Notası da Dün Verildi. (1946, 23 Ağustos). *Ülke*, 1-4.
- İngiltere ve Sovyetler Birliği Türk Hükümetine müşterek bir nota verdiler. (1941, 14 Ağustos). *Ulus*, 1-2.
- İnönü- C. Bayar mülakatı. (1947, 17 Haziran). *Ülke*, 1.
- İnönü- Celâl Bayar Mülakatı Görüşmelerde Neler Konuşuldu. (1947, 14 Haziran). *Ülke*, 1.
- İnönü R. Peker Görüşmesi. (1947, 10 Temmuz). *Ülke*, 1.
- İnönü ve Bayar Memleket Meseleleri üzerinde görüştüler. (1947, 27 Haziran). *Ülke*, 1.
- İnönü, Demokrat Parti Başkanı Celâl Bayar'la Tekrar Görüştü Bugünlerde Bir Beyanname Yayınlanacak. (1947, 8 Temmuz). *Ülke*, 1.
- İnönü'nün Kore kararı hakkındaki demeci. (1950, 29 Temmuz). *Ulus*, 1-4.
- İsmet İnönü'nün Millete Beyannamesi. (1947, 12 Temmuz). *Ülke*, 1-2.
- İstanbul Hadisesini İnceleyen Bir Yunan Gazetesi Yazıyor. (1945, 11 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- İstanbul Nümayişlerine Dair Sovyet Rusya'nın Notası ve Bizim Cevabımız. (1945, 16 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- İstanbul Seçimleri ve Yankıları. (1947, 9 Nisan). *Ülke*, 2.
- İstanbul'da İlk okul öğrencileri verem muayenesinden geçiyor. (1948, 15 Aralık). *Ülke*, 2.
- İstanbulda Yapılacak Bugünkü Miting. (1949, 26 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Kahramanları anacağız. (1950, 2 Aralık). *Ülke*, 1-4.

- Kalkın Ey Ehli Vatan. (1945, 3 Aralık). *Tanin*, 1.
- Kanunun kabulünden sonra Üniversitede bir tören yapılacak. (1946, 15 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Kemal Silivrili Demokrat partiden çıkarılacak mı? (1948, 24 Ocak). *Ülke*, 1.
- Kenan Öner Nihayet sahneye çıktı. (1948, 6 Temmuz). *Ülke*, 1-2.
- Kısmi seçim sona erdi. (1947, 8 Nisan). *Ülke*, 1.
- Kısmî seçimlerden çıkan mâna. (1947, 12 Nisan). *Ülke*, 1.
- Kolera bu seferde Yunanistan da baş gösterdi. (1948, 21 Ocak). *Ülke*, 1.
- Kore Meselesi. (1950, 28 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Kore savaş birliğimiz bu ay içinde gidiyor. (1950, 6 Eylül). *Ülke*, 1.
- Kore savaşı harp çetin bir durum aldı. (1950, 19 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Kore'de savaşlar bütün şiddetiyle devam ediyor. (1950, 1 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Kore'deki Savaş. (1950, 27 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Kore'ye gidecek askerî birliğimiz. (1950, 16 Ağustos). *Ülke*, 1-4.
- Köy Enstitüleri. (1948, 17 Nisan). *Ülke*, 1-4.
- Köy Enstitülerimiz. (1946, 17 Nisan). *Ülke*, 1-4.
- Köylümüze müjde Hükûmet taksitle traktör dağıtacak. (1948, 3 Ağustos). *Ülke*, 1-2.
- Kurtaran denizaltı gemisi gelecek ay teslim alınacak. (1950, 10 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Maarif Şûrası Başbakanın demeciyle açıldı. (1949, 23 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Maarif şurası çalışmaları. (1949, 24 Ağustos). *Ülke*, 1-4.
- Mareşalin Beyannamesi ve ilk yorumlar. (1948, 24 Temmuz). *Ülke*, 1-2.
- Marshall Planı ve biz. (1948, 4 Şubat). *Ülke*, 1.
- Marshall yardımından P.T.T. ye 70 milyon ayrıldı. (1950, 9 Mayıs). *Ülke*, 2.
- Marshall'ın Yardım Planı. (1948, 26 Ocak). *Akşam*, 1-2.
- Marşal Plânı- Birleşik Avrupa devletleri. (1947, 27 Haziran). *Ülke*, 1-3.
- Marşal Planı Gereğince Memleketimize İthal Olunacak Tarım Aletleri. (1949, 20 Şubat).
Ülke, 1.

- Marşal Planı Gereğince Memleketimize verilen Tarım Aletleri. (1949, 2 Mart). *Ülke*, 1.
- Marşal Planı Yardımından Kömür Havzalarına 10 Milyon dolar harcanacak. (1949, 5 Nisan).
Ülke, 2.
- Marşal Planı. (1947, 6 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Marşal Planı. (1948, 1 Temmuz). *Ülke*, 1-3.
- Marşal planına göre bize verilecek traktörlerin ilk partisi geldi. (1949, 4 Mayıs). *Ülke*, 1-3.
- Marşal Planının Türkiye'ye Tatbiki. (1949, 20 Mart). *Ülke*, 1.
- Marşal Yardımı. (1948, 28 Aralık). *Ülke*, 1.
- Marşal Yardımından Deniz Yollarına 13 Milyon dolar Ayrıldı. (1950, 26 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Meclisin Dünkü oturumu Üniversiteler Kanunu Kabul edildi. (1946, 14 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Memleketimizde Koleraya karşı tedbirler. (1947, 4 Kasım). *Ülke*, 1.
- Memleketimize verilen Traktörlerin ilk partisi Merasimle boşaltılıyor. (1949, 5 Mayıs).
Ülke, 1-2.
- Millet Partisi kuruldu. (1948, 22 Temmuz). *Ülke*, 1-2.
- Milletin Cevabı. (1947, 11 Nisan). *Ülke*, 1.
- Milletvekili Seçimi Kanunu Yürürlüğe Girdi. (1946, 7 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Millî Eğitim Şûrası Bakan Reşat Şemsettin Sirer'in bir nutku ile açıldı. (1946, 3 Aralık).
Ülke, 1.
- Millî Eğitim şûrası toplanacak. (1949, 19 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Millî Eğitim Şûrası. (1946, 6 Aralık). *Ülke*, 1.
- Milli Futbol Takımımızın Atina'da yaptığı maç. (1949, 17 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Milli sağlık plânı ve sağlık sigortası sandıkları. (1947, 16 Mart). *Ülke*, 1.
- Muhalefete sorulmadan verilen karar. (1950, 27 Temmuz). *Ulus*, 1-5.
- Muhalefette İkilik. (1948, 18 Ocak). *Ülke*, 1.
- Muharebe şiddetlendi. (1950, 29 Haziran). *Ülke*, 1-4.
- Muhtar Seçimleri 30 Mayıs'ta. (1947, 25 Mayıs). *Ülke*, 1.

- Muhtar Seçimleri Dün Bitti. (1947, 1 Mart). *Ülke*, 1.
- Muhtar Seçimleri hazırlığı bitti. (1947, 15 Mayıs). *Ülke*, 2.
- Muhtar Seçimleri Kanununda değişiklik. (1947, 25 Nisan). *Ülke*, 2.
- Muhtar Seçimleri. (1947, 1 Şubat). *Ülke*, 1.
- Muhtar ve İhtiyar Meclisleri seçimi hakkında işleri bakanlığı bir tebliğ yayınladı. (1947, 25 Nisan). *Ülke*, 1.
- Müthiş Türkler. (1948, 13 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Olağanüstü Kuduz Mücadelesi. (1949, 6 Şubat). *Ülke*, 2.
- Olimpiyat Haberleri Futbol. (1948, 27 Temmuz). *Ülke*, 1-2.
- Olimpiyat Haberleri. (1948, 28 Temmuz). *Ülke*, 1-2.
- Olimpiyat Hazırlıkları. (1948, 25 Temmuz). *Ülke*, 1-2.
- Olimpiyatlarda bir atletimiz dünya üçüncüsü oldu. (1948, 5 Ağustos). *Ülke*, 1-2.
- Pamukpınar Köy Enstitümüne ait özel sayfamız. (1949, 17 Nisan). *Ülke*, 3.
- Pamukpınar Köy Enstitüsü kuruluş yılı törenle kutlandı. (1947, 18 Nisan). *Ülke*, 1.
- Pamukpınar Köy Enstitüsünde dün yapılan tören. (1948, 18 Nisan). *Ülke*, 1-2.
- Paris Toplantısı Dağıldı. (1947, 2 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Programın derhal başlaması için 100 milyon liralık bir avans ayrıldı. (1947, 25 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Recep Peker'in istifası hakkında yorumlar. (1947, 11 Eylül). *Ülke*, 1-2.
- Rus Kararının Dünyada Akisleri. (1945, 23 Mart). *Tanin*, 1-2.
- Rus Talepleri Karşısında Dünya basını ateş Püskürüyor. (1945, 26 Aralık). *Ülke*, 1-4.
- Ruslara Hayır Diyecek Zaman Artık Gelmiştir. (1945, 24 Aralık). *Ülke*, 1-6.
- Sağlık Bakanının A. Ajansına demeci. (1949, 25 Mart). *Ülke*, 1.
- Sağlık bakanlığı sıtma ile savaşı artırdı. (1949, 26 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Sağlık Bakanlığı Vatandaşları Koleraya karşı aşuya davet ediyor. (1947, 24 Aralık). *Ülke*, 1.
- Sağlık Plânı. (1947, 10 Ağustos). *Ülke*, 1.

- Sağlık programı tatbik yolunda. (1948, 14 Ocak). *Ülke*, 1.
- Seçim bugün başlıyor. (1950, 14 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Seçim işleri hararetleniyor. (1946, 20 Haziran). *Ülke*, 1.
- Seçim kanunu Meriyete girdi. (1950, 24 Şubat). *Ülke*, 1-4.
- Seçim kanunu tasarısını inceleyen heyet mesaisini bitirdi. (1949, 3 Aralık). *Ülke*, 1.
- Seçim Kanununu inceleyecek olan komisyon kuruldu. (1949, 8 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Seçimlerden Sonra. (1946, 31 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Seçimlerin Sona Ermesi Münasebetiyle Milli Şefimizin Millete Beyannamesi. (1946, 25 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Sıtma ile mücadele. (1949, 12 Mayıs). *Ülke*, 2.
- Sıtma savaşından iyi sonuç alındı. (1945, 11 Aralık). *Ülke*, 2.
- Sivas C.H. Partisinin Milletvekilliği adaylık yoklaması bugün yapılacak. (1950, 9 Nisan). *Ülke*, 1.
- Sivas Halkevinde Kutlama Töreni. (1946, 25 Şubat). *Ülke*, 1-4.
- Sivas'ta İlköğretim çalışmaları. (1947, 19 Nisan). *Ülke*, 2.
- Sivaslıları Tebrik Etmeyi Bir Vazife Sayarız. (1946, 23 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Sovyet Notası Karşısında Dünya Matbuatı. (1946, 16 Ağustos). *Ülke*, 1-4.
- Sovyet Notasının Tam Metni. (1946, 14 Ağustos). *Ülke*, 1-2.
- Sovyet Rusya Mukabil Notasını Verdi. (1946, 29 Eylül). *Ülke*, 1-3.
- Sovyet Rusya'ya Verilen Notamızın Tam Metni. (1946, 22 Ekim). *Ülke*, 1-4.
- Sovyetlere Cevabımız. (1945, 7 Nisan). *Ulus*, 1.
- Şehrimiz Veremle savaş derneği bir yıl içinde neler yaptı. (1949, 5 Ocak). *Ülke*, 1-2.
- Şehrimiz veremle savaş derneği faaliyete geçti. (1947, 11 Aralık). *Ülke*, 1-3.
- Şehrimizde Belediye Seçimi Hazırlıkları. (1946, 7 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Şehrimizde çiçek aşısı tatbiki sona ermek üzere. (1948, 2 Aralık). *Ülke*, 2.
- Şehrimizde çiçek aşısı. (1948, 23 Kasım). *Ülke*, 2.

- Şehrimizde Dünkü Muhtar Seçimleri. (1947, 31 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Şehrimizde seçim çok sakin geçti. (1950, 15 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Şehrimizdeki Belediye Seçimi Neticeleri. (1946, 28 Mayıs). *Ülke*, 1-2.
- Tarım âletleri dağıtımı için plân hazırlandı. (1949, 6 Mayıs). *Ülke*, 2.
- Tarım Bakanının Basına Demeci. (1949, 6 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Temsilciler Meclisi Dışişleri Komisyonu kanun projesini kabul etti. (1947, 17 Nisan). *Ülke*, 1.
- Tifo Aşısı. (1945, 14 Kasım). *Ülke*, 2.
- Tifo. (1945, 14 Kasım). *Ülke*, 2
- Tifoya karşı tedbir alınız. (1945, 7 Kasım). *Ülke*, 4.
- Toprak dağıtımı. (1947, 24 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Toprak Dağıtımı. (1947, 9 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Toprak Kanunu Bu Yıl Nerelerde Uygulanacak. (1946, 18 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Toprak Kanunu Uygulanmasına Tire kazasında başlanıldı. (1946, 1 Haziran). *Ülke*, 1.
- Toprak Kanunu. (1945, 11 Kasım). *Ülke*, 1.
- Toprak Kanunu. (1947, 12 Şubat). *Ülke*, 1.
- Toprak kanunun bu yıl karsta tatbik edilecek. (1948, 11 Ocak). *Ülke*, 1.
- Topraksız Çiftçiye dağıtılan toprak. (1950, 29 Ocak). *Ülke*, 1.
- Topraksız köylüye toprak dağıtımı. (1947, 14 Ağustos). *Ülke*, 2.
- Trabzon Milletvekili Hasan Saka Dün Yeni Kabineyi Kurdu. (1947, 11 Eylül). *Ülke*, 1.
- Truman'ın Nutku. (1947, 15 Mart). *Ülke*, 1.
- Türbeleri açılacak Türk Büyükleri. (1950, 3 Mart). *Ülke*, 1.
- Türk Amerika Görüşmeleri. (1947, 31 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Türk Gençliğinin Dün İstanbul'da Yaptığı Coşkun ve Heyecanlı Tezahürler. (1945, 5 Aralık). *Ülke*, 1.
- Türk Gibi Kuvvetli. (1949, 5 Haziran). *Ülke*, 1.

- Türk güreşçileri 4 şampiyonluk kazandılar. (1948, 4 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Türk Notası Bütün Dünya'da Derin Bir Sempatı Uyandırdı. (1946, 25 Ağustos). *Ülke*, 1.
- Türk Notasını Neşrediyoruz. (1946, 24 Ağustos). *Ülke*, 1-3.
- Türk ordusu yeni silahlarla teçhiz edildi. (1948, 5 Ağustos). *Ülke*, 1-2.
- Türk-Amerikan Yardım Anlaşması Dün İmzalandı. (1947, 13 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Türk-Amerikan Yardım Anlaşması. (1947, 15 Temmuz). *Ülke*, 2.
- Türkiye Amerika kredi yardımından istifade edecek. (1948, 15 Nisan). *Ülke*, 1.
- Türkiye savaş yıllarında ödevini yapmıştır; tenkitler yersizdir. (1945, 2 Kasım). *Ülke*, 1-4.
- Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak olan Amerikan yardımı. (1947, 4 Nisan). *Ülke*, 1.
- Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak yardım tasarısı kabul edildi. (1947, 11 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Türkiye'nin Marshall Planındaki Durumuna dair sözlü bir soruya Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak geniş ve etraflı izahlarda bulundu. (1948, 3 Şubat). *Ülke*, 1-3.
- Türkiye'ye sağlanan Amerikan yardımının miktarı ve istimali. (1950, 10 Mayıs). *Ülke*, 3.
- Türkiyede tarımın makineleşmesi. (1950, 31 Ekim). *Ülke*, 1.
- Türk-Sovyet dostluk ve tarafsızlık muahedesi uzatılmıyor. (1945, 22 Mart). *Akşam*, 1.
- Ulus'da F. Rıfkının bir yazısı. (1945, 5 Aralık). *Ülke*, 1.
- Üçüncü Parti etrafında. (1948, 8 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Üçüncü Parti hazırlıkları. (1948, 11 Mayıs). *Ülke*, 1-2.
- Üniversiteler arası kurulu 2 Eylül'de ilk defa toplanacak. (1946, 26 Ağustos). *Ülke*, 1-4.
- Üniversiteler Arası Kurulunca Olgunluk İmtihanı Fakültelere Girmek için yeter kabul edildi. (1946, 25 Eylül). *Ülke*, 1-4.
- Üniversiteler Arası Kurulunun toplantısı. (1946, 4 Eylül). *Ülke*, 2.
- Üniversiteler Kanunu münasebetiyle Ankara, İstanbul'da bir tören yapıldı. (1946, 16 Haziran). *Ülke*, 1-2.
- Üniversitelerimiz kendilerini idare edecek birer kurum oluyor. (1946, 10 Haziran). *Ülke*, 1.
- Üniversitelerin muhtariyeti tasarısının ilk görüşmesi yapıldı. (1946, 11 Haziran). *Ülke*, 1-4.

- Vanderberg yardım yapmakla sulha hizmet edildiğini söylüyor. (1947, 10 Nisan). *Ülke*, 1.
- Var olsun mert Türk çocukları. (1949, 7 Haziran). *Ülke*, 1.
- Vatandaşları Birbirine Düşürücü Neşriyat. (1946, 26 Temmuz). *Ülke*, 1.
- Verem Mücadele Derneği Bir Röntgen Makinası Getirecek. (1947, 30 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Verem Savaşı Sağlık ve Sosyal Bakanlığının Valileri yolladığı tamim. (1947, 15 Ocak). *Ülke*, 1-2.
- Verem Savaşı. (1949, 5 Ocak). *Ülke*, 1.
- Veremle Mücadele. (1947, 13 Temmuz). *Ülke*, 2.
- Veremle savaş derneği faaliyete geçti. (1947, 11 Nisan). *Ülke*, 2.
- Yardım Tasarısı kabul edildi. (1947, 24 Nisan). *Ülke*, 1.
- Yarın bütün yurttta belediye seçimi var, Vatandaş, vazifeye hazır mısınız?. (1946, 25 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Yeni bir partimi kuruyor. (1948, 29 Şubat). *Ülke*, 1.
- Yeni Hükûmetten ve yeni hükûmet adamlarımızdan istediklerimiz. (1947, 14 Eylül). *Ülke*, 1-2.
- Yeni seçim kanunu. (1949, 13 Mart). *Ülke*, 1.
- Yeni seçim kanununu bakanlar kurulu inceledi Kanun yakında büyük Millet Meclisine arz edilecek. (1949, 6 Aralık). *Ülke*, 1.
- Yeniden 66 mektep uçağı geldi. (1948, 18 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Yeraltı servetimizin istihsalini artırmak. (1949, 25 Ekim). *Ülke*, 1.
- Yirmi Türk Büyüğünün türbesi yakında açılacak. (1950, 2 Nisan). *Ülke*, 1-4.
- Yoklama kurullarında kazanan C.H.Partisi milletvekili adayları. (1950, 14 Nisan). *Ülke*, 1-3.
- Yunanlıların Sporcularımıza karşı yaptığı küstahlığı İstanbul ve Ankara yüksek tahsil gençliği şiddetle protesto etti. (1949, 22 Mayıs). *Ülke*, 1.
- Yurda dönen Arslan güreşçilerimize İstanbul'da yapılan büyük törenle Diplomaları verildi. (1948, 24 Ağustos). *Ülke*, 1-2.

Yurdumuza Amerikan yardımı devam ediyor. (1948, 29 Nisan). *Ülke*, 1.

Yurdumuza yeni ziraat makinaları geldi. (1948, 11 Haziran). *Ülke*, 2.

Yurdumuza yeniden birçok uçaklar geldi. (1948, 2 Mayıs). *Ülke*, 1.

Yurtta Seçim Faaliyeti Başladı. (1946, 12 Haziran). *Ülke*, 1-4.

Yurtta Veremle Savaş Haftası. (1947, 4 Ocak). *Ülke*, 1.

Yurttaşın sağlığını korumak için sağlık bilgileri köylere kadar ulaştırılacak Sağlık Propagandaları yapılacak. (1947, 3 Ocak). *Ülke*, 1.

Zafer üstüne zafer. (1950, 30 Kasım). *Ülke*, 1.

Zirai kalkınma plânımız. (1950, 19 Mart). *Ülke*, 1.

Zonguldak'ta yeni tesisler kurulunca birkaç sene içinde harice kömür satabileceğiz. (1949, 27 Şubat). *Ülke*, 1.

EKLER

Sovyet Rusya'nın Türkiye'den İstekleri ve Bu İsteklere Tepkiler

ULKE
Gündelik Siyasal Halk Gazetesi

Yarın Gazetemiz 6 Sayfadır

Gürcülerin Küstahça Toprak Talebi Karşısında Dünya Efkârının Derin Hayreti

Anadoludun İmarında Cimento

Londra'da Londra, 22 (a. a.) — Türk topraklarında Türkiye Büyük Millet Meclisinin müzakereci İsmail Hakkı Paşa'nın, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri ile görüşmelerinde, Gürcülerin Küstahça toprak talebi karşısında dünya efkârının derin hayretini ifade ettiğini söyledi.

Washington'da Washington, 22 (a. a.) — Gürcülerin Küstahça toprak talebi karşısında dünya efkârının derin hayretini ifade ettiğini söyledi.

Moskova konferansı Dünkü toplantıda Rusların Türkiyeden toprak ve üs istekleri müzakere edilmiş

İç işlerimiz İçişleri Bakanı Millet Meclisinde etraflı bir demetle bulundu

Çelâf Bayar partisi Yeni parti milli dayanışımı sarsacak icraattan kaçacak

Boğazlar meselesi

Evlât vurguncusu

ULKE
Gündelik Siyasal Halk Gazetesi

İnsanın değaptığı işlerden belli olur

Rusların istekleri İngilizlerin ve Amerikalıların askeri bakımın kuvvetlerini kaydeden bir İsviçre gazetesi şunu yazıyor:

Ruslara "Hayır!" Diyecek Zaman Artık Gelmiştir

Uçler toplantısı Londra gazeteleri Moskova konferansının müsait hava içinde devam ettiğini yazıyorlar

Bugüne kadar yalnız Atom meselesinin konuşulduğu bildiriliyor

Mathuat kanunu Bazı maddelerini değiştiren tasarı üzerinde çalışılıyor

"ÜLKE" Bugün 6 sayfa

Plevne Kahramanı Bir tarih canlandırılıyor

Hikmet Bayar C. H. Partisinden çıkarılacak mı?

Türkiye İran meseleleri Rusların durumu değişmediği için halledilemiyor

Bu köşeden Yabancı kahramanlar

Ek 3.

Amerikan Yardım Heyetinin Sivas Ziyareti

P A Z A R
29
HAZİRAN
1947

Telgraf: ÜLKE-SIVAS
Telefon: 122
Çıkarma: Kızılırmak Yurdu
Kuruluş tarihi: 1909

ÜLKE

EBEDİ ZAFER
İÇİN EBEDİ
MUCADELE LAZIMDIR

Yıl: 2

Sayı: 10 Kuruş

Pazartesiinden maada her gün çıkar Gündelik Siyasî Halk Gazetesi

Sayı: 576

Amerikan Heyeti Tezahüratla Karşılandı

Oliver'in Ülke'ye demeci TÜRKİYEDEN AMERİKAYA SELÂM

Atatürk Vaşington'dan daha büyük işler başarmış tr. Çünkü: Atatürk köhne bir zihniyetle mücadele etmek mecburiyetinde idi. Sizden Amerikan halkının, Türkiye halkına olan sevgi ve selâmlarını, Türkiye karşı dostluklarını bildirmenizi rica ederim

Dün Amerikan askeri heyeti refakatlerinde bulunan Türk askeri heyeti, birlikte öğle ye yakın uçak meydanında başta Valimiz, Tümen komutanımız olmak üzere çok kalabalık bir halk kütlesi tarafından hararetle karşılanmıştır. Uçaktan inen General Oliver ve diğer heyet üyeleri halk tarafından alkışlanıyor, salınan Amerikan, ve Türk istiklâl marşlarını müteakip emirlerine verilen otomobillerle Tümen geliniyor. Kısa bir istirahatın sonra vilayet ziyareti edilmiş, ve oradan gazinoya çekilmiştir. Öğle zamanı burada geçiren heyet saat 15.30 da şehre inerek önce İsmet Paşa müzesini, bilahere Sivas kongre salonunu ve Atatürk'ün çalışma odalarını ziyaret etmişlerdir. Kongre salonu geçilip, Atatürk'ün yatağı olan gelinliğinde, sayın General Oliver'e, Atatürk'ün Türkiye'nin Vaşingtonu denildiği za man şu sözleri söylemiştir: "Atatürk'ün Vaşingtondan daha büyük işler başarmış olduğunu ve çünkü: Vaşington Amerikan milletinin kötü ve eski anaanelerini yıkarak yeni bir meseleyle karşı karşıya bulunuyordu. Halbuki Atatürk, köhne bir zehniyetle de mücadele etmek mecburiyetinde idi. Bunun so demek olduğu düşünürse, Atatürk'ün ne kadar büyük işler başarmış olduğunu takdir etmek daha ziyade mümkün olur."

Kongreden sonra Sivas kalesi ve çarşı gezilmiştir. Kongre salonundayken heyet başkanı sayın Tügeneral Erdal Hân'den gazetemize adna Askeri heyet başkanı Oliver'in hakkında gazetemize şu demecle buharanışları:

"Türkiyenin hemzihnen

büyük bir kısmını ihtiva etmek üzere çok güzel bir gece yaptı. Bulduğumuz her yerde Türkiye halkının bize karşı gösterdiği dostluktan son derece mütehis olduk. Ciddiden Türk halkı bize karşı her suretle gelişmiş ve Amerikan halkı gibi başlamış ve her türlü tesirler içinde yaşamayı prensip ittihaz etmiş bir millettir. Tümenin eder ki, memleketimiz baştan başa ekonomisi sahada büyük ilerlemeler kaydetsin ve memleketimiz bahr sahada gelişmiş bulunsun. Ziyaretimiz esnasında en çok hoş giden nokta, gördüğümüz okulların durumu: Çocuklarımız ve gençlerimizi Türkiye'nin geleceği için yetiştirmek hususunda yürüdüğümüz yoldur. Bu yol, ciddiden mükemmel bir yoldur. Şüphesizki, Türkiye-

nin istikbali bu çocukların ellerine verilmiş olacak ve bu çocuklar ise bugün çok iyi bir şekilde yetiştirilmekte olduklarından Türkiye'nin geleceği de muhakkak ki çok

Çalışma Bakanı Sadi İsmak

Amerika

Çine 130 Milyon lira Ödünç vermeyi kabul etti.

Vaşington 28 (s.a.) - Dış işleri bakanlığı bildiriyor: Birleşik Amerika Çine fazla olarak 130 milyon ödünç vermeyi kabul etmiştir. Bu cep hane Çankayek kuvvetlerine tahsis edilecektir.

ŞEK CANKAY

Çalışma Bakanı gazeteciler toplantısında

"Türkiye Çalışma konferansına, Çalışma Bakanını yollamak suretiyle Milletler arasında tesadüdü bildirmek istiyor, dedi.

Genevre 28 (Anadolu ajansının özel muhabiri bildiriyor) Çalışma bakanımız Dr. S. İsmak, kalabalık ve lavirge gazeteciler toplantısında demisti ki: Türkiye beyaneli çalışma konferansına, Çalışma bakanını yollamak suretiyle milletler arasında tesadüdü verdiği ehemmiyet belirtmek istiyor. Burada dünyanın sosyal alanındaki terakkiyelerden memleketimiz hesabına azami istifade teminine çalışacağı. Bunun yanında Türkiye'nin terakkiyelerinden de dünyaya faydalanacağına çalışacağı. Eski kültür milleti olan Türk milleti tarihinde sosyal tesisler çok ehemmiyetli yeri alır.

Amerikan Heyet Başkanı OLIVER

parlak olacaktır.

Sizden, Amerikan halkının, Türkiye halkına olan sevgi ve selâmlarını ve Türkiye ye karşı olan dostluk temennilerini kendilerine bildirmenizi rica ederim. Temenni ederim ki, iki memleket halkı birbirlerini daha çok iyitanyacak ve yıllar geçtikçe Türk ve Amerikan milletleri arasında ki dostluk daha ziyade yakınlaşacak ve daha çok kuvvetli bir duruma geçecektir."

Askeri heyet dün saat 17-30 da geldikleri özel uçakla şehrimizden ayrılmışlardır.

Şefkati İstinyeli Ankaraya geliyor

Sülya 28 (Anadolu ajanının özel muhabiri bildiriyor) : Bükreşten sofyaya gelen yeni elçimiz Şefkati İstinyeli bu akşamki seplasola Ankaraya mütevaccihen hareket etmiştir.

Güvenlik Konseyinde Amerikan Delegesi

Yugoslavya, Arnavutluk ve Bulgaristanın birleşmiş milletler anayasasını ihlâl ettiğini söyledi

Celal Bayar dün şehrimizden ayrıldı

Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar, dün İsmet Paşa Kongre salonunu gezmiş, müteakiben Parti binasına uğruyarak, Demokrat Partililere hitaben kısa bir konuşma yaparak, kendisine gösterilen alakaya teşekkür ederek vedalaştıktan sonra Hava Meydanına giderek Tayyare ile Ankaraya hareket etmiştir.

Bulgaristanda Bir Mahkûmiyet

Sülya 28 (s.a.) - Şarhın olduğu bir sırada 18 Mayıs'ta ailenen Başbakanın resmini yırtan ve Bulgaristanda hürriyet olmadığını söyleyen Amerikanın Bulgaristanda bulunan heyetinin doktoru Anglo bugün bir buçuk saat hapse ve 20 bin reva para cezasına mahkûm edilmiştir. Diğer taraftan bu hadiseye iştirak etmiş olan yine heyetinin mensup Albay Tenman Bulgar makamlarının teşebbüsleri üzerine Bulgaristanı terk etmiştir.

Marşal Plânı

Amerikan halkının takdirine mazhar oldu

Vaşington 28 (s.a.) - Truman Marşal teklifini Amerikan hükümetinin oy birliğiyle tasdikine mazhar olduğu bu bildirmiştir. B.B.C sin vaşington muhabiri son sözün kongreye düştüğünü belirtmektedir. Avrupa muayyen bir plân ortaya çıkarmaya muvafak olmazsa Kongrenin sonbaharda olağan üstü bir toplantı yapması muhtemel görülmektedir. Aksi takdirde ocak ayından evvel toplantı yapılmaz. B.B.C muhabirinin kanaatine nazaran miktarı kâfi derecede mühim olmak şartıyla kongresin Avrupa yarım istediğini tasdik etmesi pek yakın bir ihtimal gibi görülmektedir.

Nevyork 28 (s.a.) - Güvenlik Konseyi'nde ki Amerikan delegesi Yunanistanın kuzey hudutlarında vukua gelen hadiseleri tektikte bulunan komisyon tarafından ikeri süzülen teklifleri derhal ele almasını lüzumunu belirtmiş ve müzakereleri açarak kendi mütalâasına göre komisyon raporuna Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutlukun Yunan askerlerini deslekleşmiş olduklarını isbat etmiş bulunduğunu kayıtlı söylemiştir.

Bu üç memleket birleşmiş milletler ana yasanının ana prensiplerini ihlâl etmişlerdir. Kuvvetle müraacaat edilmiş olduğu için Güvenlik Konseyi de bu yolda hareket eden bütün milletlere karşı aynı şekilde hareket etmelidir. Konsey meseleyi bütün çıplaklığıyla ele almak mecburiyetindedir. Komisyon tarafından ileri sürülen teklifler birleşmiş milletler teşkilâtı tarafından derhal tabii mevkine konulmalıdır. Güvenlik Konseyi, Yunan, Bulgar ve Arnavut temsilcilerinin de dinlenmesinin kararlaştırılmıştır. Yunan temsilcisi Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluğu tek ve mânalı bir gaye uğrunda işbirliği halinde hareket ettiklerini söylemiştir. Yunan muvafaklığına göre bahis mevzu u olan bir iş hadiseyi bir tevacüddür.

Demokrat Parti Kongresi sona erdi

Şehrimiz Demokrat Partili kongresinin üçüncü oturumunda dün saat 14 de Tan sinemasında yapılmıştır. Kongrede gündemde bulunan işlerlerinde görüşülmesinden sonra yeni yıl idare heyeti seçimine gelişmiş ve neticede Apti Edoğan, Sami Peker, Şevki Ecevit, Rifat Öçten, Erçüment Damal, Atif Oktan, Osman Güvanel, Nuri Firuz ve Ekrem İnal seçilmişlerdir. Ayrıca kongrede bulunmak üzere 14 delegesi seçilmiştir. Yeni idare heyetine başkanı temenni edilir.

Ek 4.

Truman Doktrini Kapsamında Türk Amerikan Yardım Antlaşmasının İmzalanması

PAZAR
13
TEMMUZ
1947

Telgraf: ÖLKE-SIVAS
Yalova : 128

Okunmuş
Kızıllırmak Yurdu
Kuruluş tarihi : 1909

ÖLKE

GENÇLİĞİN KIYMETİ
KAYIP OLDUKTAN
SONRA ANLAŞILIR.

Sayı : 587

Yıl : 2

Sayın 10 Kurşun

* Pazartesisinden maada hergün çıkar Gündelik Siyasi Halk Gazetesi *

Dışişleri Bakanı
Hasan Saka

Türk - Amerikan Yardım Anlaşması Dün imzalandı

Birleşik Amerika
Elçisi Wilson

Ankara 12 (Özel muhabiri minir telefonla bildiriyor) — Türkiye ile Birleşik Amerika arasında yardım anlaşması bugün saat 12 de Dışişleri Bakanlığında Türkiye Hükümeti adına Dışişleri Bakanı Hasan Saka ve Birleşik Amerika Devletleri adına Birleşik Amerikanın Büyük

Elçisi Wilson tarafından imzalandı. İmza töreninde Türk ve yabancı basın mensupları hazır bulunmuştur.

Sivas'ımız yüksek okul'a kavuşurken

M amnunlukla öğrendiğimiz gibi, Milli Eğitim Bakanlığı 947-948 ders yılı başında öğretime başlamak üzere, Sivas, Erzurum ve İzmir de birer eğitim enstitüsü açmayı düşünmektedir.

İstanbul, Ankara ve Balıkesir'den sonra bu yeni enstitülerde, orta okul öğretmeni yetiştirecek müesseselerimizin sayısı atıya çıkmış olacaktır. Eğitim enstitüleri hakkındaki düşüncelerimizi başka bir yazımıza bırakarak, şu yazımızda, millet ve memleket yararına, yüksek okulları muhassasran İstanbul ile Ankaradaki okulları? yoksa yurdun muhtelif köşelerine dağıtmak daha uygundur? problemi üzerinde durmak istiyoruz.

Her bakımdan önemli ve tarihi kültür merkezlerimiz olan bu iki şehrin eğitim müesseselerini takviye ve geliştirmek düşüncesine katılmakla beraber, sosyal, ekonomik ve coğrafi özellikler göz önünde tutulmak şartıyla, başka illerimizde de yüksek öğretim müesseseleri açılmasını candan istiyoruz.

Yüksek okul ve Üniversitele simizden sadece İstanbul ile Ankara da bulunması dolayısıyla, Kars, Erzurum, Diyarbakır . . . gibi Anadolunun uzak illerinden kışa dip lomaları alan ve içleri, Yüksek tahsil, ümit, istikbal ateşle yanan bir çok gençliğimizin mali durumları sebebiyle isteklerini yerine getiremedikleri ve bk yarıdan bir oşla değerlerin heder ol duğu iktisadi kabulelmes bir gerektir.

Cumhuriyet hükümetinin kabiliyetli her Türk gençisine okuma imkânını sağlamak için yaptığı geniş mali yardım küçümsemek büyük hak azlık olur, bununla beraber bu cennet vatani temiz ha

Sağlık Bakanı Şehrimizde

Sağlık müesseselerini gezdi. Şehrimezin büyük ihtiyaçları arasında yer alan Hastane işi ile de yakından ilgilendi

Sağlık ve Sosyal yardım Bakanı Dr. Behçet Uz Ankaradan dön şehri müze gelmiş ve istasyonda Valimiz Feyyaz Bostu, Millet vekillerimiz, askerî Erkân Belediye parti Başkanları ve Sağlık mensupları tarafından karşılanmış tir. Bakan şehrimizde kaldığı müddet içinde sağlık müesseselerini, Eczahaneleri ayrı ayrı görmüş ve ilgililerden lüzümlü istahat almışlardır.

Bakan ayrıca şehrimizin en büyük ihtiyaçları arasında yer alan Hastane işi ile de yakından ilgilendiği ve şehrimiz ihtiyacını kaplayabilecek bir Hastane yapılmasını yerinde bulmuşlardır.

Bakan Malatyyaya gitmek üzere dün şehrimizden ayrılmıştır.

Zonguldak'ta Mutlu bir gün

Zonguldak 12 (a.a.) — Zonguldak Cumhuriyet ve Halkevi meydanlarına dikilen Atatürk ve İsmail Hakkı Paşa heykelleri bugün Vali Halit Aksoy tarafından büyük törenle açılmıştır. Valinin açılış nutkundan sonra gençlik adına kürsüye gelen hatibler Atamızın yolunda ve İsmail Hakkı Paşa'nın emrinde daima toplu ve uyanık bulduklarını Atatürk ün kıymetlerini küçümsetmek küntahşında bulunan namıköleri nefretle, istikrarla karşılayarak ona uzacak her kolu kıracağız demişlerdir.

Türkiye - Yunanistan ticaret münaşebetleri

Atina 12 (a.a.) Türkiye ile Yunanistan arasındaki ticaret anlaşmasını yenilemek üzere bir Yunan Ticaret heyeti yakında Türkiye'ye gidecektir.

İsmet Paşa Kız Enstitüsünde

Ankara (Özel muhabirimizden) İsmetpaşa Kız Enstitüsünün yıllık sergisi Sayın Bayan İsmail Hanım hazırlayı açılmıştır. Genç kızlarımızın bir yıl içinde vücudunda getirdikleri asit eserleri toplu bir halde gösteriş sergide, çeşitli giyim takımları ve ayakkabıları arasında gece tıvaletleri, kroaşiyon şapkaları, Türk motifleriyle meydana getirilmiş kumaş desenleri ve nefis elbiseler bilhassa dikkati çekmektedir. Sergi 13 tamuz akşamına kadar halkın ziyaretine açık bulundurulacaktır. Yukarıki fotoğrafta Bayan İsmail Hanım, sergide izahat alırken görülmektedir.

Yunanistan'da

Hükümeti devirmek isteyenlerin tevkiflerine devam ediyor.

Bir çok silah ve cephane elde edildi

Atina 12 (a.a.) — Hükümeti devirmek maksadıyla kurulan komplolar hakkında beyanatta bulunan Emniyet bakanı Selânikte silah, mühimmat, infilak maddeleri ve matbaa makinelerini muhtevî mahzenlerin ortaya çıkarıldığı açıklanmıştır. Yunan Komünist partisi merkez komitesinin ele geçen bir tami minde her şeyi yapmaya hazır bir ihtilâl ordusunun teşkili emredilmektedir. Komplolar, Yunan yetkili makamlarına komünist partisinin ehemmiyetli bazı üyeleri tarafından ihbar edilmiştir. Atınada Kavala da ve bir çok şehirlerde silahlar ele geçirilmiştir.

Atina 12 (a.a.) Yunanistan'da tevkifler devam etmektedir. Selânikte 875, Tesalyada 100 kişi tevkif edilmiştir.

Cinna

Müslüman birliği başkanlığından ayrılıyor mu?

Yendi 12 (a.a.) Pakistan genel valiliğine tayini üzerine Cinna'nın müslüman birliği başkanlığından istifa edeceği söylenmektedir.

Finlandiya da Konferansa iştirak etmiyor

Helsinki 12 (a.a.) Finlandiya Paris konferansına iştirak etmeyi reddetmiştir.

Mısır

İngiliz askerlerinin tahliyesini istiyor

L. Sakso 12 (a.a.) Mısır İngiliz katalarını Mısır tahliyesi ve Sudan üzerinde hükümetin haklarının tanıması için Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine müracaat etmiştir.

Ek 5.

1946 Genel Seçimlerinin Ülke Gazetesine Yansımaları

20 Temmuz 1946 Cumartesi
Her yerde 5 Kurusuzluk

ÜLKE

Gündelik Siyasal Halk Gazetesi

YIL 1 - SAYI 257

Vatandaş! Yarın Büyük imtihan günüdür

Bütün memleket C. H. P. si etrafında en sağlam ve çözülmez birlik manzarası içindedir

Millet karşısında İNÖNÜ PARTİSİ

Behçet Uz 20.000 izmirliye hitabetti

Halk C. H. P. ve İnönü için emsalsiz tezahürat yaptı

Sivas halkı için oy vermede vailiğimizin temin ettiği kolaylıklar

Seçim günü

Şehrimiz çevresinde Demokrat P. dağılıma halinde

Sivas Milletvekilleri

İnönü'nün Sivas için gösterdiği milletvekillerimizin hal tercümeleleri

Mühim ifşaat

Bugün, Atatürk Yolunda, İnönü'nün Safında Birliğimizi İsbat Edeceğimiz Gündür

Aziz Vatandaş, Oyunu C. H. Partisine Ver!

Oylarımızı İnönü'nün seçtiği H. Parti adaylarına verelim; çünkü vatanın selâmetine, halkın saadet ve refahına ve millet dâvalarının zaferine ancak C. Halk Partisinin çizdiği yoldan varabiliriz.

ANADOLUNUN SESİ

Mübarek emir emanet başındayız

Tarih ölçüsünde önemli bir gün

Bir ırz dşmanı ve şerir cezasını buldu

-Fakat-

Demokratlar bunu da propaganda aleti yaptılar

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

Her tarafta C.H.P. lehine vakarlı toplantılar yapıldı

Demokrat Partinin adayları adaylıklarını kabul etmiyorlar

Seçim mücadelesi

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

Demokrat Parti dağılıyor mu?

İki günde istifâ edenlerin sayısı 12852 kişiyi buldu

Seçim mücadelesi

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

ANADOLUNUN SESİ

iki değil, bir

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

21 Temmuz 1946 PAZAR

Her yerde 5 Kurusuzluk

ÜLKE

Gündelik Siyasal Halk Gazetesi

YIL 1 - SAYI 258

Bugün, Atatürk Yolunda, İnönü'nün Safında Birliğimizi İsbat Edeceğimiz Gündür

Aziz Vatandaş, Oyunu C. H. Partisine Ver!

Oylarımızı İnönü'nün seçtiği H. Parti adaylarına verelim; çünkü vatanın selâmetine, halkın saadet ve refahına ve millet dâvalarının zaferine ancak C. Halk Partisinin çizdiği yoldan varabiliriz.

ANADOLUNUN SESİ

Mübarek emir emanet başındayız

Tarih ölçüsünde önemli bir gün

Bir ırz dşmanı ve şerir cezasını buldu

-Fakat-

Demokratlar bunu da propaganda aleti yaptılar

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

Her tarafta C.H.P. lehine vakarlı toplantılar yapıldı

Demokrat Partinin adayları adaylıklarını kabul etmiyorlar

Seçim mücadelesi

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

Demokrat Parti dağılıyor mu?

İki günde istifâ edenlerin sayısı 12852 kişiyi buldu

Seçim mücadelesi

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

ANADOLUNUN SESİ

iki değil, bir

ANADOLUNUN SESİ

Baran milletvekili Refet Canitez

Ek 6.

İsmet İnönü'nün 12 Temmuz Beyannamesi

CUMARTESİ 12 TEMMUZ 1947	Telgraf: ÖLKE - SIVAS Talebi : 128 Çıkarma : Kızıllırmak Yurdu Kuruluş tarihi : 1939	ÖLKE	SEVGİ ŞİRLERİ Yazan : FERİT RAGİP TUNCOR Bu Şiir Baketial Okuyun, 120 Kurşun
Yıl : 2 Sayısı 10 Kurşun			Sayı : 586

İsmet İnönü'nün Millete Beyannamesi

Türk - Amerikan yardım anlaşması bugün imzalanıyor

Ankara 11 (Özel muhabirimizden) Türk Amerikan anlaşması yarın imzalanıyor. Bu gün hazırlıklar son buldu. Yarın öğle ve akşam iki büyük ziyafet ve bir süvare verilecektir.

Aşağıdaki Resim İnönüü Amerikan Heyeti Başkanını Oliveria göstermektedir.

Marşal plânı ve Amerikan sanayii

Yazan : İbrahim DUYGUN

İkinci dünya savaşını müteakip, küremizde behiren yokluk ve sefalet ile, bundan faydalanmaya kalkan komünist âleminin karşısına, Hürriyet ve Demokrasi dünyasının bayrağını, Amerika bütün şanını dikmiş buluyor.

Bileşik Amerika deyince bütün milletler gözlerini, yani dünyaya yerleşmiş, Avrupa bu eski çocuklarına çeviriyor ve oradan bugünkü ekonomik derilerine bir şere bekliyor. Demokrasi dünyasının bu âlemler şampiyonuda, dost düşman, her memleketi yardım elini uzatmakta bereddüt etmiyor.

Avrupanın ihtiyaçlarını tesbit etmek üzere Paris'e davet edilen milletler, baki olarak neşir olup 130 milyonluk bir millet, 1,5 milyarlık küresel ihtiyacı karşılayabiliyor. Fakat, demokrasinin his ve fevkalî havasında gelişen genç Amerikalı kendine güvenmekte ve yapacağı işin şanını bilmektedir.

İkinci dünya savaşından

sonra Avrupa ve Asya sana yü bir türlü kalkınmak ve 1939 daki istihali seviyesine yetmek imkânı olmadığı karşısında boosalar, Amerikan sanayii tarihin hiç bir devrinde eşine rastlanmayan bir seviyeye çıkmış bulunmaktadır.

İstihsal vasıtalarının mekanleştirilmesi sayesinde, şimdi bir Amerikan işçisinin ruhani 15 fransız işçisinininkine muadildir. Sanayiciler doymak bilmez bir iştihalele istihsal raketlerini kırmaya devam ediyorlar.

Sayırsız elektrik santrallerinden gelen milyonlarca kilovat saatlik enerji ile beslenen makine adamlardan mürekkep müazzam bir işçi ordusu, yolunmak dinlenmek bilmeden gece gündüz çalışmaktadır. Söylenişine göre: bir Amerika işçisinin emrinde 170 makine adam çalışıyor.

Amerikan istihali şimdi, 939 dalha nazaran iki misli ve bazı branşlarda da üç misli artmıştır. Şimdi ayda 425.000 otomobil, 8 milyon otomobil lastiği, 1 milyon üç

Devamı sa: 2 de

Hükümet Reisiyle Muhalefet Lideri arasındaki konuşmaları açıkladı

«Ben Devlet Reisi olarak kendimi, her iki partiye karşı muhtar derecede vazifeli sayarım. Vatandaş kütlesi, iktidar bu partinin veya öteki partinin elinde bulunması ihtimalini vicdan rahatlığı ile düşünebilecektir» dedi

Ankara 11 (Özel muhabirimizden) telefonla bildiriyor) Cumhurbaşkanı İsmet İnönü mü tebliğ buyurmıştır: Hükümet reisi ile ve muhalefet liderleriyle son günlerde memleketin iç durumu üzerine konuşmaları ve bu hususta kanaatlarını ve fikirlerini söylemek zamanı gelmiştir.

7 Haziran tarihinde görüşmeler üzere çağrıldığı bay Celâl Bayar bana: Demokrat partinin idare mekanizmasının baskı altında bulunduğunu beyan ve çıkarttı.

Haberdar ettiğim Başbakan aynı mevzuların daha evvel aralarında görüşmelerini Hükümet Reisiyle böyle bir bakışma - olmadığını beyan etti ki tarafı bir arada dinleyebilmek için 14 Haziran tarihinde konuşmayı tayin ettim.

İki taraf arasında karşılıklı tartışma içinde bu konuşma iki buçuk saat devam etti.

Demokrat Parti başkanı Partisinin baskı altında bulunduğu iddiasını ve Partisinin kanun dışı partiler ve ihtilal

Adı Köyünde
Seller 10 evi ve 7 kişiyi
kötüleyerek götürdü

Geçen çarşamba günü öğleden sonra yağın şiddetli yağmurları müteakip Kara çayır bucağına bağlı Adis köyünü seller basmış, köyün 10 evini seller tamamen süpürmüştür. Ayrıca beş evi de yıkıp tahrip ettiği ve yedi kişiyi öldürdü. Ölümlerden beşinin cesedi bulunduğuna öğrenilmiştir. Şehrimiz Kızılay ve Halkevi köyü lük kolu hasara uğrayan köy ve faklette uğrayan köyülerimize yardım için gerekli tebliğler alınmaktadır.

Râgi stokumuzun azalması ve lenin alınacak. Râgimden sonra konulması dolayısıyla Râgimden sonra yapmak mecburiyetinde kaldık. Bu itibarla deire müdürlerimize her gün beşlik olarak yazılan gazete işleri mevzuatı bir zaman için kesildiğinden âdir olarız.

Devamı sa: 2 de

Aziz Cumhurbaşkanı İsmet İnönü

fikirleri takip ettiğine dair ithamları reddetti.

Hükümet Reisi idare mekanizmasının baskı yaptığı iddiasını kabul edemeyince işi ve çıkarttı vesikalarnı tetkike hazır olduğunu tekrar söyledi.

17 Haziranda Bay Bayarı tekrar kabul ettim.

Kabinenin istifa edeceği haberleri yalan

Ankara (Özel muhabirimizden) - Kabinenin istifa edeceği hakkında dolan payılar külliyen asıldır. İlgili nezdinde yapılmış incelemler bununun bir şaiddan başka bir şey olmadığını belirlemektedir.

Bu beyanı 24 Haziran da Bay Bayara nakil ettim. Bay Bayar bana böyle bir neticeye intizar edilmesi lâzım geleceğini söyledi. Ben idare mekanizmasının baskı yaptığı, Hükümet reisinin kabul etmemesini ve bunu katiyetle beyan etmemesini bir teminat ifadesi olarak aldım. Ve bunu Bay Bayara söyledim: Her iki tarafın uzun konuşmadan çıkarıldığı bu neticelere inanmak istiyorum. Ve inanyo

Devamı sa: 2 de

Başbakanın Celâl Bayara Cevabı

HAKSIZ İDDIALAR VARSA BUNLARIN HESABINI MİLLET ÖNÜNDE VERMEYİ DÖŞÜNÜYORUM

Ankara (Özel muhabirimizden) - Başbakan Recep Peker İstanbulla ayrılmadan önce Ulus gazetesine beyanatta bulunmuş ve demiştir ki: D. Parti başkanının cevabını cevaplandırmak niyetinde değilim. Sadece gündemden beri neyolacağı itililen ve demokrat arkadaşlar aleyhine hükümet baskısını dehlilli diye söylenen vesikalara hak arayan bir dikkatle inceleliyerek, taadüğümüz mesuliyetin hesabını yerine getirmeyi ve hakikaten kusurlar varsa onları cezalandırmayı ve bunlar arasındaki haklı iddiaların da millet önünde hesabını vermeyi düşünüyorum demiş millet görüşüne çekilmek istenirken, D. Partinin telkin ettiği şayanlar ruhandan hükümet darbisi meselesinden ve haklı imadlardan bahsederek D. P. vesikalarnın tetkik olunacağını ve işleri bakanın bunu cevaplandıracağını söylemiştir.

İngiliz kültür heyeti sergisi

Ankara 11 (Özel muhabirimizden) İngiliz kültür heyeti İstanbulda penicilin sergisi açacaktır.

Zonguldakta Atatürk ve İnönü Heykelleri törenle açıldı

Ankara 11 (Özel muhabirimizden) Zonguldakta Atatürk ve İnönü heykelleri bugün törenle açılmıştır.

Devamı sa: 2 de

Ek 7.

Ülke Gazetesinin Halkevleri Özel Sayısı

HALKEVİ SAYFAMIZ

Konuşma :
Halkevlerimiz

Yazan : O. Tekin

Halkevlerimiz, C. H. P. nin Türk milletine sunduğu bir kültür armağanıdır. Burada her türlü politik düşüncelerin üstünde bir kültür hareketi vardır. Bu bakımdan Halkevlerimizin bilhassa milli kültürümüze hizmetleri büyüktür.

Halkevlerimizin dokuz kölu, dokuz meşale halinde yurdumuzu kucaklamaktadır. Herkes bu kültür ocaklarına dan kendii zevk ve isteğine göre faydalanmaktadır.

Halkevleri, halkın malıdır. Yalnız bu ekser yanlış anlaşılmalıdır. Birçokları halk evlerinin halki eğlendireceği ni sanarak onlardan büyük faaliyetler beklemektelik.

Bu faaliyet nasıl yapılacaktır. Bunun üzerinde durmak gerekir. Çünkü halkevlerinin, halki eğlendirecek bir teşkilatı yoktur. Kollarda çalışanlar, muayyen bir ücretle çalışmaya mecbur kimseler değildir. Nihayet çalışmaya ideal edimisi, yurdseverlerdir. Zaten, Kızılay, Çoçuk Evi, Kurumları ile, halkevleri hayır sever insanların faaliyet yerleridir. Binanaleyh, her vatandaş Halkevi ne girer, beklediği faaliyeti bizzat yaratır. Aksi halde halkevleri verimsizdir, hareket yoktur, çalışmıyor gibi sizler kıymet ifade etmezler. Sen sadece seyirci, ben mütemadiyen faaliyet halinde buldukdça, bu evler hiçbir zaman gayelerine ulaşamazlar.

Yurdunu, ulusunu seven her yurtdaş bu çatıların altına koşar. Yapabileceği bir işin başına geçer ve çalışmaya başlar. O zaman Halkevleri bir an kovmuş gibi işliyecek, beklenen sonuç elde edilmiş olacaktır. Aksi takdirde çalışmayanların, çalışanları beğenemeye hakkı yoktur.

Sivas halkevi aylardan beri bir piyaset sahneye koymamıştır. Çünkü Kıs eleman bulamamıştır. Bugün bulduğu iki gün sonra çaymış veya caydırılmıştır. Bu durum karşısında temsil kolunun kusu ru nedir?

Konferanslar tertiplenir. Bunun iki gayesi vardır: Biri, halkı aydınlatmak, diğeri ve önemlisi, konferansa yetiştirmektedir. Günlerce hazırlanan, dinleyicilerini faydalandırmak için bütün dikkat ve gayretini harcayan bir konferansa, kalabalık dinleyiciler Bu ilgiyi gömmezse, umutsuzluğa düşer ve bir daha da böyle bir vazifeyi kabul etmez.

Halkevleri kültürel hayat.

mıza büyük hizmetlerde bulunmaktadırlar demiştim. Bu fikirimin en kuvvetli belgelerini, Halkevlerimizin çıkardığı kitaplar teşkil etmektedir. Bugün Sivas Halkevinin yayımladığı kitapların sayısı (12) dir. Bunlara hemen hepsi de Sivas iligilendiren ve yorucu bir araştırmamın ürünüdür. Halkevleri açtığı gündemleri yayımlanan eserleri bir gözününe alsak, evlerimizin kültür hayatımıza yaptıkları bu hizmet bile öğülmeye değer. Halbuki bunun yanında açılan kurslar, sergiler, köy gezileri, sosyal yardım kollarının yoksul halka yaptıkları yardımlar, kitaplıkların sağladığı faydalar, güzel sanatçılara ve genç kabiliyetlerin gelişmesine harcadığı emekler sayıp, dokümekle bitmez. Bakadar faydalı kültür yuvalarına seyirci kalmak, bu birbirinden güzel çalışmalara katılmamak, başlanamaz bir kusurdur.

Halkevleri, halk çocuklarının her türlü menfaat duygularından uzak çalışmalarıyla kymetlenip, gelişmektedir. Onun için bu kültür yuvalarına sokulup, çalışmaya ökü edinmek gerekir. Milli kültür milli duyguların örsün de dövüle dövüle bu kültür yapılarında anaok gerçek şeklini alacaktır.

Halkevlerinin

Halk aşkı

ve

ZEYBEK OYNUYAN
KIZLARIMIZ

Halkevlilere Armağanım

Hızını buradan alır devrimin gürbüz eri,
Borda geri kalmak yok, burada her baş ileri.
Bura halkın evidir, burada ruhlar kaynar,
Borda çarpan yürekler yurduna sevgi taşır.
Eski, köhne ne varsa hepsini söktük, attık.
Yepyeni ülkemizde, yepyeni ruh yarattık.
Mazi, kültür ve ölü, göüllere güneştir,
Borda kayıtsız, şartsız her vatandaş kardeşdir.
Düşünce bir, duygu bir, aynı insan, aynı yaş,
Yeni kültür buradan doğuyor yavaş yavaş.

Yolumuz aydınlıktır,
Ufuklar kara değil
Seher yeli iltiktir,
İçimiz yara değil.

Bir ettik yarı, gücü,
Baraknak ölkümüzü,
İçtin türkümüzü,
Nameniz yare değil

İçimizde yer tutan en büyük aşk vatandır,
Dayandığımız kuvvet Altok'a isandır.
Kutsal bir hava vardır bu çatının altında,
Borda çalışanlara lüke yoktur altında.
Tertemiz bir istekle burdan çıktık savaşa,
Bağlandı bir öküye, döndük gerçek kardaşa.
Eyle yürüyoruz, göz kırpmadan bir kere,
Benedük bu uğurda sedler yıkan sellere.
Gelin bize uraktan bir el gibi bakanlar,
Borda sevgi, heyecan, gelin burada her şey var.

Kurtulur bu yollara
Düşen kederden, yastan.
Sevgiyi burda ara,
Aşkını gel burda an.

Ne güzeldir yıldızlar,
Borda her yüz bahadır,
Ökü gibi levant var,
Gel seni bakler inan.

Gönlünü verme sakın, yurttan gayri güzüle,
Onu sev, onu okşa ererin her emele.
Türklük üstün bir dağdır Güneş ufunda durur.
Türklük tarihe şeraf, bize eşsiz bir gurur.
Gelin burda Ata'nın çizdiği ufka bakın,
Syrın sıkıntidan, bedbinliği bırakın.
Milli şefin ardında bakmadan bir an geri,
Altı oktas fırlayıp yarasız gözleri.
Gelin kardeşler gelin, burda birleşmek gerek,
Borda Türklük bir ökü, milyonlar bir tek yürek

Vehbi Cem Aşkın

[Dadaş Biçak Oynunda

Kültür Ocaklarımız

19 Şubat 1932 de yurtta ilk defa (Halkevi) açıldı. Türk inkılabını halkın ruhu na sindirmek, bütün hamelemin sevkini ve lüzumunu bütün millete benimsetmek, aydınla halk kaynaşmasını sağlamak, halk içinde halkla beraber halk için söylemek ve işlemek üzere kurulan bu müessesce, o günden bu güne, yer yer örnek belirtiler yer yer hazin uyusukluklar göstererek; fakat topyekün davasına yüz binlerce insanı gönüllü yaparak milli bünye de yeri ve Türk hayatında fonksiyonu olan bir kurum haline gelmiştir.

"Halkevi" nin gerektirdiği binayı, parayı ve elemanı yeterli kadar bulamıyacak yurd köşelerinde de onların nüvesi halinde topluluk yeri olan Halk odaları açılması düşünüldü; bir çok köylerimiz, gimdi radyoyu bir arada dinledikleri milli bayramları bir arada kutladıkları

gazete ve dergileri masas başında okudukları bir Halk odasına sahiptirler.

Halkevi jve odaları, Kemalizm'in kültür yuvasıdır. lar. Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâyık ve İnkılapçı - bir kelime ile - Kemalist olmak dünyanın bu günkü şartları içinde Türkiye'yi ayakta tutabilecek tek çare olduğuna göre, hiç bir Türk aydın hiç bir siyasi görüş ayrılığı kapılmadan her zaman Halkevinde halk hizmetinde olabilir.

Dilden düşünceye, tureden görüşe kadar yüz yıllarla biriktirdiği büyük ayrılıklarla birbirinden kopmuş görünen ve ancak Milli Mücadelenin kutsal ateşinde eriyip karşın halkla aydınla tam kaynaşması için yapıla-

cak çok şey var; Bu yüzden ne kadar verimli olsa da Halkevlerinin çalışması yeter görülmez ve istenen netice tam alıyır sayılmaz. Şu kadar temsilden, şu kadar köy gezisinden ne çıkar denebilir. Fakat Halkevlerinin ve odalarının çalışmalarından sonradır ki, sönmek ve tükenmek üzere olan bir çok milli sanatlar, oyunlar ve adetler yeniden revaç bulmuş; yeniden halk sevgisi rağbet görmüş ve yeni istatlatlar yetiştirilmiş, milli oyunlar büyük şehir toplantılarının en çekici eğlenceleri olmuş, halk türkölere devlet radyosunun en değerli malzemesini teşkil etmiş, en modern ressamların tablolarında yerli renkleri ve motifleri yer almış, edebiyatımızda halkın malı ve ifadesi bir güç ve köklü mektep meydana gelmiştir; kısaca, sanatımız halk kaynaşma eğilimindedir.

Bugün, Halkevi her kasabada okul gibi, kahve gibi camii gibi lüzumlu ve tabii bir müessesce olarak yer almıştır. Şu bu gündelik endişe ile Halkevlerimizin ve odalarının bu hayretli faaliyetini durdurmak doğru değildir. Hangi parti çayını olursa ka zamanı olursa olsun belediyelerimizin ve hususi idaremizin bu büyük kültür ve hayır kurumlarına candan yardımlarını esirgememeler lazımdır.

Halkevi, halkın evidir. Halk evi, Kemalizm kültür yuvasıdır. Halkevi, halkla aydınla kaynaşma yeridir. Halk evi hayatımıza girmiştir; on suz eksik kalırız. Halkevleri ni ve odalarını yaşatmak ı verimlendirmek, her Türki tam kaynaşması için yapıla-

Halay Çeken Yigitler

Ek 8.

Verem Savaş Haftası

CUMARTESİ
4
OCAK
1947

Çıkarıcı: KIZILIRMAK Yurda
Kurulduğu tarihi: 1902

Telgraf: **ÜLKE-SIVAS**
Telefon: 122
Sayısı 10 Kuruş

ÜLKE

* Sivasta Çıkar Gündelik Siyasi Halk Gazetesi *

Rakı Fıatları
Hükümet 15 ocaktan itibaren rakı
fiatlarını indirmeye karar verdi.

Yayıncı: **Ülke**
Cumhuriyet Üniversitesi
Kütüphanesi
28/2/1967

Sayı: 420

Yurtda veremle savaş haftası

Sağlık Bakanlığı nüfusumuz üzerinde önemli tesirler yapan bu hastalıkla ciddi ve esash bir mücadeleye karar verdi

Ankara 3 (a.a.) — Sağlık ve sosyal yardım bakanlığı bir çok yurtdaşlarımızın vaktisiz ölümüne sebep olan verem hastalığına karşı yapılmakta bulunan savaşa yeni bir vecheye vermeğe karar ve gerek her yılın ilk haftasını "Verem savaş haftası" olarak kabul etmiştir. Sağlık bakanı Dr. Behçet Uz'uz bu gün Heybeli Sanatoryumunun 250 yataklı yeni pavyonu açması ilk verem savaş haftası için ayrı bir başlangıç sayılabilir. Halkımızda her gün radyoda ve gazetelerde aydınlatıcı fikirler yayımlanacağı gibi mütehassız hekimler tarafından konuşmalar yapılacağı, okullarda öğrencilere ve umumi sinemalarda vereme dair filmler gösterilecektir.

Behçet Uz

zin verem savaşına ilgisini artırmak üzere bu hafta zarfında her gün radyoda ve gazetelerde aydınlatıcı fikirler yayımlanacağı gibi mütehassız hekimler tarafından konuşmalar yapılacağı, okullarda öğrencilere ve umumi sinemalarda vereme dair filmler gösterilecektir.

Ev ve Dükkan

Kiralama yüzde 20 yüzde 40 arasında zam yapılacaktır.

Ankara 3 (Özel muhabirimiz bildiriyor): — Ev dükkan kiralari için toplanan Bakanlar arası komisyon çalışmalarını bitirmiş ve tasbit edilmiş esaslar dahilinde Ticaret Bakanlığının hazırladığı kanun tasarısu Bakanlar kuruluna sunulmuştur. tasarıya göre ev kiralasında bu günkü kontratlar esas tutularak yüzde 20, dükkan kiralalarında yüzde 40 Artırma yapılması uygun görülmüştür.

Yeni Kazanç vergisi kanunu Hazırlanıyor

Ankara 3 (Özel) — Yeni kazanç vergisi kanunu üzerinde ticaret komisyonu çalışmalarına devam etmektedir. Tasarıya göre 947 yil başından itibaren beyanname verme mükellefiyetini 947 yılı ikinci yarısından itibaren veya 948 yıl başından itibaren tatbik edileceği zannedilmektedir.

Ülke'nin Anketi

Hemşerilerimizi yakından ilgilendiren anketimiz:

"Sivas Belediyesinden neler bekliyorsunuz?"

Dar bir bütçe ile paşana Belediyemizin beşir medera bir hale getirmek istediğine şüphe etmiyoruz. Fakat Belediyenin bugünkü dar bütçesiyle neler yapmasını istediğini bildirirseniz, belediyenin ileride yapacağı hameiler için bir fikir olacağı kanaatindeyiz.

Anketimize verilecek cevapların 75 kelimeyi geçmemesini rica ediyoruz.

Gölecek cevapları 10 ocaktan itibaren sıra ile neşre edeceğiz. Adınıza yazılmasını istemiyen okuyucularımızın da isteklerini nazarı itibare alacağız.

Yalanlar Serisinden Türk - Sovyet Münasebetleri Hakkında Asılsız Haberler yalanlandı

Türk Hükümeti Tarafından Kaleme Alınan Ne Bir Anlaşma ve nede Türk Topraklarından üs verilmesi Asla Konuşulmuş Değildir

Paris 3 (a.a.) — Paris Pres gazetesi Türk Sovyet münasebetlerinin son zamanlarda gelişmekte olduğunu yazmakta ve şunları ilâve etmektedir:

Mahdud ölçüde bir anlaşma akdi hususunda müzakereler cereyan etmektedir. Bu gazetye göre Ankara tarafından kaleme alınmış bir anlaşma tasarısu, Ridanofun başkanlığındaki yüksek şura dairesi kurmak haklarını vermektedir.

Anadolu ajansının notu:
Yukarıdaki haberin yalanlama Anadolu Ajansı me zundur.

Bizbize

Hususi Muhasebe

Son günlerde ismi sık sık gazete ve Meclis kürsülerinde geçen Hususi Muhasebe lerden dün yine bir arkadaş dert yandı:

"Efendim dedi, tam yedi yıldan beri beklediğimiz maaş kanunu 4 gün evvel mecliyete girdi. Dün ve evvelai gün meclisler yeni kanunla gömmeşlerini aldılar Fakat gel gelim şu biz ilk okul öğretmenleri bugün ayın üçü, yarın dörtü olacağına götmeşiz? Biz bu hükümetin memuru değil miyiz? Biz bu yurt ve millet için çalışıp haklarımızı koruyanlar değil miyiz?"

Arkadaşın imkanı bir cevap veremedim. Yalnız hatıra ma şu geldi: Aceba Hususi Muhasebenin kanunu Meclisten ayrı mı çıkacak?

Meriyette kanun varken emir beklemek bize az tuhaf geliyor!

DOST

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ömer Faruk YAZICI

Doğum Yeri:

Doğum Tarihi:

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Amasya Üniversitesi Tarih Bölümü

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Yazıcı, Ö.F. ve İleri T. (2021). II. Dünya Savaşı Sonrası Türk Amerikan İlişkilerinin Ülke Gazetesine Yansıması (1946-1950). *7. Uluslararası GAP Sosyal Bilimler Kongresi*. Çiftçi H. ve Cülha A. (Ed.). s.12-13.

Yazıcı, Ö.F. ve İleri T. (2021). 1946 Yılında Rusya ile Türkiye Arasında Karşılıklı Verilen Notaların Sivas'ta Yayınlanan Ülke Gazetesine Yansımaları. *7. Uluslararası GAP Sosyal Bilimler Kongresi*. Çiftçi H. ve Cülha A. (Ed.). s.14-16.

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl: TÜPRAŞ İzmit Rafineri Müdürlüğü 2000-2007

Anadolu Üniversitesi 2007- Devam ediyor

İLETİŞİM

E-Posta Adresi:

Telefon Numarası: